

คณะศิลปศาสตร์
Faculty of Liberal Arts

ปีที่ 21
ฉบับ 1

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย

Academic and Research Journal of Liberal Arts

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569

ISSN 3056-9052 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานด้านศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นสื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ทางวิชาการด้านศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขตเนื้อหา

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณคดี รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา ศาสนา ปรัชญา การท่องเที่ยว และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กำหนดเวลาการเผยแพร่

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยกำหนดเวลาการออกวารสารปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 ตีพิมพ์เผยแพร่ เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 ตีพิมพ์เผยแพร่ เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

ข้อกำหนดของบทความที่ตีพิมพ์

บทความทุกบทความที่ตีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review

ที่ปรึกษา

อธิการบดี : รองศาสตราจารย์ ดร.อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์

รักษาราชการคณบดีคณะศิลปศาสตร์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย

ลิขสิทธิ์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 18/18 ถนนเทพรัตน (บางนา-ตราด) ตำบลบางโฉลง
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10541 โทร. 0-2312-6300 ต่อ 1431 โทรสาร. 0-2312-6417

Website: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/index>

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ (peer review)

รองศาสตราจารย์ ดร. กนกกานต์ แก้วนุช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จริญญาพร สวณภานุสรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทรงภพ ชูมธรรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพงศ์ ไชยฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนิดา ศิวะปฐมชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาทิตย์ ดรณัยธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดร.สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณพพร บุญญาสถิตย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงหทัย ลือดั่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฤดี กมลสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เนมิ อุนากรสวัสดิ์

อาจารย์ ดร. ยรรยงค์ ลิกษะฤทธิ์
อาจารย์ ดร. ลักขณา ซาปู้
อาจารย์ ดร. อนันต์ เชี่ยวชาญกิจการ
อาจารย์ ดร. จุฑาธิปต์ จันทรเอียด

อาจารย์ ดร. อิมธิรา โรจน์กิตติการ
อาจารย์ ดร. ดร.มณรรดา ศิลปบรรเลง

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
คณะกรรมการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ วิไล ธรรมวาจา
อาจารย์ วนิสา สัมภาวะผล
อาจารย์ อรรถสิทธิ์ สุนาโท
อาจารย์ ศุภชาติ โพธิ์โชติ
อาจารย์ อันติมะ อีราทรกุล

อาจารย์ ดร.ขวัญชนก สืบสุข
อาจารย์ จิรตรี เรืองเขียน
อาจารย์ Lamarca Chiara Ayn Joven
อาจารย์ Peter Snashall
อาจารย์ Derey Nanquil Panes

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตรวิชาการและวิจัยเป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดำเนินการเพื่อส่งเสริมเผยแพร่ และเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ทางวิชาการด้านศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ช่วง เดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน และฉบับที่ 2 ช่วงเดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคมของทุกปี

วารสารศิลปศาสตรวิชาการและวิจัยปีที่ 21 ฉบับที่ 1 นี้ มีบทความตีพิมพ์ทั้งหมด จำนวน 7 เรื่อง แยกเป็นบทความวิจัยภายนอก จำนวน 4 เรื่อง บทความวิจัยภายใน จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง โดยมีเนื้อหาทั้งด้านภาษาศาสตร์ การท่องเที่ยว วรรณกรรม วรรณคดี และศิลปวัฒนธรรมที่มีสาระสำคัญน่าศึกษาอย่างยิ่ง

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาและสาระของบทความทั้งหมดในฉบับนี้ จะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านทั้งในด้านองค์ความรู้และโลกทัศน์ที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ตามที่ผู้เขียนแต่ละท่านได้ศึกษาค้นพบไม่มากนักน้อย และหากท่านประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกหรือเขียนบทความส่งมาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรวิชาการและวิจัยก็สามารถติดต่อได้ตามรายละเอียดที่อยู่ท้ายเล่มของวารสาร ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการต้องขอขอบคุณสมาชิกวารสารทุกท่านที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีเสมอมาไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์)

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

หน้า

- การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น“ข้า” ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
The Study of Local Wisdom “Kha” in Bang Phriang Subdistrict, Bang Bo District,
Samut Prakan Province
พรรณศิริ แจ่มอรุณ อรรถสิทธิ์ สุนาโท สุทธิดา สุนทรวิภาต และอุจจรรย์ อาจารย์ศิริกุล 1-19
- ภาษาแห่งความปรารถนา : มุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดไทยสมัยใหม่ กรณีศึกษารายการ
เทค มี เอาท์ ไทยแลนด์ (Take Me Out Thailand)
The Language of Desire: Perspectives on Partner Selection among Modern Thai Single Women,
a Case Study of Take Me Out Thailand
อู่ ชุนหลาน และวีรวัฒน์ อินทรพร 20-42
- วิถีชีวิตไทยจากขนมหวานคลายร้อน “ส้มฉุน” สำหรับผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
Thai Way of Life Reflected Through the Cooling Dessert “Som Chun” for Chinese Learners
of Thai as a Foreign Language
ฉิง หลี่ นิธิอร พรอำไพสกุล และสุภัค มหาวรรการ 43-55
- ภูมิทัศน์ทางภาษาและอัตลักษณ์ชายฝั่งที่สะท้อนผ่านชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา
จังหวัดชลบุรี ประเทศไทย
Linguistic Landscape and Coastal Identity Reflected in Restaurant Names:
A Study of Bangsaen–Ang Sila, Chon Buri, Thailand
ขจิตา ศรีพุ่ม และจิตตภา สารพัฒน์ก ไชยปัญญา 56-72
- การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำ โดยใช้แอปพลิเคชัน Douyin สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่เรียน
ภาษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต
Development of Video Media on Thai Spelling Instruction Using the Douyin Application
for Chinese Undergraduate Students Learning Thai
Fanqiang Zeng และกิงกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล 73-91
- การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และการบริการ
นักท่องเที่ยว กรณีศึกษา ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อยในฐานะ
“ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง จังหวัดสมุทรปราการ”
A Participatory Development of Community-Based Water Tourism Management Model to
Promote Cultural Identity and Tourist Services: A Case Study of Wat Sriwaree Noi Community
Floating Market as the “Three Bangs Cultural Market along Both Sides of the Canal,
Samut Prakan Province”
วุฒิพงษ์ ทองก้อน และรัตนา ทิมเมือง 92-104

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ

หน้า

- บทบาทสำคัญของบทบาททางความหมายในการสอนไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น:
กรณีศึกษาหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ
The significance of semantic role in Japanese pedagogical grammar: A case study of
passive and causative constructions
ปรีดา เมธีภาคยางกูร 105-117

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น“ข้า” ในตำบลบางเพรียง
อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
The Study of Local Wisdom “Kha” in Bang Phriang Subdistrict,
Bang Bo District, Samut Prakan Province

พรรณศิริ แจ่มอรุณ (Phansiri Jamaroon)¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Assistant Professor, Department of Humanities and Social Sciences, Faculty of Liberal Arts

Huachiew Chalermprakiet University

E-Mail: junlakan@hotmail.com

อรรถสิทธิ์ สุนาโท (Atthasit Sunatho)²

อาจารย์ประจำ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

A Full-time Lecturer, Department of Humanities and Social Sciences, Faculty of Liberal Arts

Huachiew Chalermprakiet University

E-Mail: atthasit2610@gmail.com

สุทธิดา สุนทรวิภาต (Suthida Soontornwipat)³

อาจารย์ประจำ ดร. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

A Full-time Lecturer Dr., Department of Language Studies, Faculty of Liberal Arts

Huachiew Chalermprakiet University

E-Mail: soontornwipat.s@gmail.com

อุจฉริต์ อาจารย์ศิริกุล (Udchari Arjarasirikoon)⁴

อาจารย์ประจำ ดร. สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

A Full-time Lecturer Dr., Department of Humanities and Social Sciences, Faculty of Liberal Arts

Huachiew Chalermprakiet University

E-Mail: bigsmileallday@yahoo.com

Received: January 23, 2026, Revised: April 4, 2026, Accepted: June 10, 2026

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

² อาจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ “ข่า” ในตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ “ข่า” ในสังคมไทย และในตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และสำรวจการใช้ประโยชน์จาก “ข่า” ในแง่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำอาหาร และด้านสุขภาพ เก็บข้อมูลด้วยการศึกษาจากเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรองในสาขาวิชาต่างๆ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติ นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยอาศัยการสังเกตการณ์ การสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์คนในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า การปลูกข่าในตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ได้สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการด้านการเลือกพื้นที่ปลูกข่า การปลูกและขยายพันธุ์ข่า การขูดข่า และการล้างข่า ในด้านการใช้ประโยชน์จาก “ข่า” ในแง่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำอาหาร และด้านสุขภาพ จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านในตำบลบางเปรี้ยว เห็นว่าข่าแก่มีเส้นใยมาก ส่วนข่าที่มีผิวดำและถูกคั่วทั้งยังคงมีคุณค่าและมีกลิ่นหอม จึงได้นำข่าที่เหลือจากการคั่วทั้งไปทำเป็นน้ำข่า และข่าดอง ในด้านสุขภาพข่ามีประโยชน์ในการช่วยขับลม บรรเทาอาการท้องอืด และยังช่วยย่อยอาหารอีกด้วย

คำสำคัญ: ข่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบางเปรี้ยว

Abstract

This quality research explored local wisdom related to "Kha" (galangal) in Thai society, with a specific focus on Bang Phriang Subdistrict, Bang Bo District, Samut Prakan Province. The study aimed to examine local knowledge regarding galangal cultivation, culinary applications, and health benefits. Data were collected from primary and secondary documents across various fields, including sources from the National Archives and the National Library. Additionally, field data were gathered through observations, inquiries, group discussions, and interviews with local stakeholders, such as farmers, community leaders, elders, and local sages. The findings revealed that galangal cultivation in Bang Phriang Subdistrict reflects sophisticated local wisdom in site selection, planting and propagation, harvesting, and latex washing. Regarding utilization, the local community recognized that mature galangal contains high fiber. Although galangal with dark skin is typically discarded, it retains a distinct fragrance and value; hence, the locals utilized these remnants to produce galangal water and pickled galangal. In terms of health benefits, galangal was found to be highly effective in relieving gas, alleviating bloating, and aiding digestion.

Keywords: Kha, Local Wisdom, Bang Phriang Sub-District

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ ทักษะและพัฒนาของการปรับตัวของคนให้เข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปรียบเสมือนรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและบูรณาการเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม เนื่องจากแต่เดิม สังคมไทยภาคกลางเป็นพื้นที่การทำเกษตรกรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะการปลูกข้าวซึ่งเป็นหัวใจในการยังชีพและหมายรวมถึงการปลูกพืชพรรณธัญญาหารอื่นๆ รวมทั้งการประมง ซึ่งมีการสืบทอดและพัฒนาวิธีการผลิตและบริโภคมาอย่างยาวนานโดยมีดินและน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ยังผลให้เกิดภูมิปัญญาทางการเกษตร การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน การสัญจรทางน้ำ โภชนาการ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมท้องถิ่นและแบบแผนการดำรงชีพที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544)

ตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงที่มีความเชื่อมโยงทางระบบนิเวศอย่างใกล้ชิดกับชายฝั่งปากอ่าวไทยพื้นที่นี้จึงเป็นรอยต่อระหว่างนิเวศน้ำจืดและน้ำเค็ม มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) สูง ด้วยลักษณะภูมิสัณฐานของตำบลบางเปรี้ยว โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณตอนใต้ มีความเชื่อมโยงทางอุทกวิทยาอย่างใกล้ชิดกับระบบลำคลองที่ระบายออกสู่ตำบลคลองด่านและปากอ่าวไทย (จังหวัดสมุทรปราการ, 2564) ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวได้รับอิทธิพลจาก ปรากฏการณ์น้ำหนุน (Tidal Surge) อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อน้ำทะเลจากอ่าวไทยรุกตัวเข้าสู่โครงข่ายลำคลองภายในชุมชน จะก่อให้เกิดสภาวะน้ำกร่อย (Brackish water) และการสะสมความเค็มในดิน (Soil Salinity) ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำนาและวิถีเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม จนกระทั่งเมื่อมีการก่อสร้างประตูกันน้ำเค็มขึ้นที่บริเวณปากคลองตอนล่างของตำบลคลองด่าน ในปี พ.ศ. 2443 สมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อบรรเทาน้ำทะเลหนุนซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเพาะปลูกได้บรรเทาลง ทำให้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตอนล่างใกล้กับปากอ่าวไทยสามารถหาเลี้ยงชีพด้วยการทำนาและทำการเกษตรอื่นๆ ได้ดีขึ้น (พรรณศิริ แจ่มอรุณ และคณะ, 2557)

ใน พ.ศ. 2504 เมื่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทยเริ่มมีนโยบายมุ่งสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างจริงจังภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อันเป็นจุดเริ่มต้นของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ซึ่งกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยจากการพึ่งพาเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวมาเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยจุดหมายแรกคือการขยายอุตสาหกรรม เปิดการลงทุนมาในพื้นที่ทางทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานครได้แก่บริเวณจังหวัดสมุทรปราการทางฝั่งตะวันออกคืออำเภอพระประแดงและถนนสุขุมวิทสายเก่า จนเมื่ออุตสาหกรรมเติบโตจึงได้ขยายออกมาทางทิศตะวันออกโดยตั้งกระจายไปตามแนวถนนสายบางนา-ตราด ซึ่งอยู่ในเขตในพื้นที่ของอำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อและอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ (พรรณศิริ แจ่มอรุณ และคณะ, 2554)

ช่วงเวลาดังกล่าวพื้นที่นี้บางส่วนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมน้อยใหญ่ตลอดจนคลังสินค้า ส่วนในภาคสังคมมีการกระจายความเจริญและที่อยู่อาศัยและเขตพาณิชยกรรมอื่นๆ ออกไปทางตะวันออกด้วยเช่นกัน การเคลื่อนย้ายของแรงงานจากภายนอกซึ่งเข้ามาในพื้นที่เกิดขึ้นรอบแหล่งอุตสาหกรรมเป็นชุมชนย่อยๆ ในลักษณะเมืองใหม่ ส่วนคนในพื้นที่ส่วนหนึ่งยังคงประกอบอาชีพภาคเกษตรกรคือทำนาเป็นหลัก ขณะที่คนส่วนหนึ่งเริ่มปรับเปลี่ยนอาชีพเข้าสู่ระบบโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบคือการลดลงของแรงงานในครอบครัวซึ่งเป็นกำลังสำคัญภาคการเกษตรทั้งยังขาดการสืบทอด ประกอบกับค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่สูงขึ้น จึงเริ่มมีการขายที่ดินทำเกษตรกรรมให้นายทุน ฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมจึงเป็นแรงผลักดันชาวบ้านในภาคการเกษตรในพื้นที่บางเปรี้ยวต้องปรับตัวพร้อมกับแสวงหาทางเพื่อความอยู่รอด นั่นคืออาชีพเลี้ยงปลาในบ่อขุดควคู

ไปกับการทำนา แต่ต่อมาเนื่องจากสภาวะกดดันทางเศรษฐกิจและข้อจำกัดทางกายภาพที่มีน้ำเค็มหนุนเป็นระยะทำให้เกษตรกรบางเพริ่งทยอยเลิกเลี้ยงปลาในบ่อขุดและกลับเข้าสู่ภาคการเพาะปลูกอีกครั้ง ซึ่งคือการ **ปลูกข้า**

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนบางเพริ่งสะท้อนให้เห็นจากการแสวงหาพืชทางเลือกที่มีคุณลักษณะทนเค็ม (Salt tolerance) และบริหารจัดการง่ายจนนำมาสู่การค้นพบศักยภาพของ "ข้า" ในฐานะพืชเศรษฐกิจอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่มีมูลค่า (Thai PBS, 2565) ข้า เป็นพืชสมุนไพรที่ปลูกง่าย ทนทานต่อสภาพแวดล้อม สังคมไทยคุ้นเคยข้าเป็นอย่างดีทั้งในแง่ใช้เป็นยาและส่วนประกอบในตำรับอาหารไทยแทบทุกประเภททุกภูมิภาค ข้าไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องเทศ แต่เป็นสินทรัพย์ในดินที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสุขภาพ ดังนั้น การเลือกปลูกข้านับเป็นกลยุทธ์การพึ่งพาตนเองที่ชาญฉลาดของคนบางเพริ่ง โดยเฉพาะการนำองค์ความรู้ด้านการเกษตรมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร และ การพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน

จากการระดมองค์ความรู้และพัฒนาเทคนิคการจัดการแปลงปลูกอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ **ข้าบางเพริ่ง** ยกระดับจากพืชสวนครัวสู่พืชเศรษฐกิจจนเป็นที่ต้องการของตลาด นับเป็นภูมิปัญญาด้านการผลิตให้ได้คุณภาพดี นอกจากนี้เกษตรกรยังได้ขยายฐานความรู้ไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value addition) ผ่านนวัตกรรมเครื่องดื่มหิงสุขภาพและการถนอมอาหาร ซึ่งสะท้อนถึงพลวัตทางภูมิปัญญาในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการสร้างรายได้และสุขภาวะที่ยั่งยืนของชุมชน

ด้วยเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมข้างต้น การวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นการสำรวจและรวบรวม **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตข้าในตำบลบางเพริ่ง รวมถึงการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ในมิติวัฒนธรรมอาหารและสุขภาพ ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรอาวุโสในฐานะผู้ถือครององค์ความรู้ และการลงพื้นที่สำรวจข้อเท็จจริงทางกายภาพ

การศึกษาครั้งนี้ได้ฉายภาพอดีตของบางเพริ่งเพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการและสาเหตุแห่งการปรับตัวของชุมชนจากอดีตสู่ปัจจุบัน และยังให้เห็นถึงการใช้ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรและการสร้างสรรค์นวัตกรรมอาหารจากฐานทุนในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็น ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่สำคัญยิ่ง ผลการศึกษาจะทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ในการทำความเข้าใจพลวัตของชุมชน และเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างคุณค่าตลอดจนการพัฒนาต่อยอดมรดกทางภูมิปัญญาของชาวตำบลบางเพริ่ง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ให้เกิดความยั่งยืนในมิติด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ "ข้า" ในสังคมไทยและในตำบลบางเพริ่ง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
- 2) สำรวจการใช้ประโยชน์จาก "ข้า" ในแง่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำอาหาร และด้านสุขภาพในตำบลบางเพริ่ง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น “ชา” ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการลงพื้นที่ภาคสนามและการสืบค้นข้อมูลเชิงลึก โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น เช่น เอกสารทางราชการ เอกสารท้องถิ่น แผนที่พัฒนาตำบล และเอกสารชั้นรอง ได้แก่ บทความวิชาการ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ในสาขาวิชาต่างๆ เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเชิงคติชนวิทยา นิเวศวัฒนธรรม ทุนวัฒนธรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพืชเศรษฐกิจ และสื่อวีดิทัศน์เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นฐานข้อมูลบริบทก่อนการลงภาคสนาม

การวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม (Field Research)

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามผ่านเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่ไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probabilistic Sampling) ซึ่งจากการสืบค้นจนข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) มีผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งสิ้น 6 คน แยกตามคุณสมบัติเฉพาะได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1: เกษตรกรผู้ปลูกชาในตำบลบางเพรียง จำนวน 6 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ (Inclusion Criteria) คือ เป็นเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาและมีพื้นที่ทำเกษตรกรรมอยู่ในตำบลบางเพรียง และประกอบอาชีพปลูกชาบนคันบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำหรือยกทรงดินมาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี

กลุ่มที่ 2: ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในท้องถิ่น จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้อาวุโส ในชุมชน นักวิชาการ/ครู-อาจารย์ในพื้นที่ และอดีตผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง) ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และพลวัตการตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลผ่าน การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 1 กลุ่ม มีผู้เข้าร่วมจำนวน 6 คน ประกอบด้วย ตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกชา และผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันพิจารณาตรวจสอบข้อมูลและระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการปลูกชาบางเพรียง ในการสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจชุมชน

การวิจัยระยะที่ 3 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล (Data Analysis and Verification)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลภาคสนามทั้งหมด อันประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา เรื่องเล่า ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในพื้นที่ ภูมิปัญญาการจัดการพื้นที่และการปลูกชา ตลอดจนภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มและอาหารจากชาของตำบลบางเพรียง มาทำการจัดระเบียบข้อมูลและจัดคัดแยกชุดความรู้ ออกเป็นหมวดหมู่ (Data Categorization) จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Inductive Reasoning) โดยนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการเขียนอธิบายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ควบคู่กับการใช้ภาพถ่ายภาคสนามและแผนที่บริบทพื้นที่ประกอบ เพื่อให้เนื้อหารายงานมีความคมชัดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ในด้านการสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลผ่านเทคนิค

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อทำการคัดสรรและลดปริมาณข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง (Data Reduction) ให้ได้ข้อสรุปที่มีความเที่ยงตรงตามสภาพข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ สามารถตีความหมายเพื่อสะท้อนความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ วิธีการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมเกษตรกรรมเฉพาะถิ่น อันนำมาซึ่งกระบวนการสั่งสมภูมิปัญญาการผลิตข้าวและการแปรรูปสร้างสรรค์เครื่องดื่มและอาหารจากข้าวในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินงานภายใต้กรอบแนวคิดที่บูรณาการร่วมกันระหว่าง ภูมิหลังบริบทนิเวศวิทยาของพื้นที่ กับแนวคิดทางสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม 4 แนวคิดหลัก เพื่อใช้วิเคราะห์ผลการศึกษาลึก ดังนี้

1. แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) และ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) นำมาใช้วิเคราะห์ภูมิหลังทางนิเวศวิทยาของตำบลบางเปรี้ยว ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำชายฝั่งที่มีระบบบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ ร่วมกับกระบวนการสั่งสมองค์ความรู้ของชุมชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ข้อจำกัดทางนิเวศทำให้เกิดภูมิปัญญาการปลูกข้าวแบบ 'คันบ่อ' เพื่อป้องกันคันบ่อพังทลาย และสารอาหารจากเลนกันบ่อได้หล่อหลอมให้ข้าวบางเปรี้ยวมีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น คือ หัวใหญ่ หน่อขาวอมชมพู และเนื้อสัมผัสกรอบฉ่ำน้ำ

2. แนวคิดทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) และ แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม (Cultural Adaptation) นำมาใช้วิเคราะห์การใช้ประโยชน์ในแง่วัฒนธรรมอาหาร โดยพบการแปลงคุณค่าของข้าวบางเปรี้ยวให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจและทางเลือกในการบริโภคผ่านเมนูสร้างสรรค์เฉพาะถิ่น ได้แก่ 'หน่อข้าวอ่อนผัดปลา' รวมถึงการแปรรูปพัฒนาเป็น 'น้ำข้าว' และ 'ข้าวตอง' เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนสะท้อนกระบวนการปรับตัวเชิงเกษตรกรรมและการจัดการผลผลิตเพื่อรองรับความท้าทายจากปัญหาน้ำเค็มหนุนและการขยายตัวของเมืองในปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎี โดยมีแนวคำถามสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ 1) บริบทนิเวศวิทยาและภูมิหลังการตั้งถิ่นฐาน 2) ภูมิปัญญาการจัดการพื้นที่คันบ่อและการผลิต 3) ภูมิปัญญาการแปรรูปและการสร้างสรรค์เมนูอัตลักษณ์ใหม่ และ 4) แนวโน้มและการปรับตัวของพืชเศรษฐกิจ

ในส่วนของการตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงภาษาให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสมกับบริบทชุมชนก่อนนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลจริงภาคสนาม

1. เครื่องมือวิจัยและแนวคำถามหลัก

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎี โดยจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้:

1.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview): มีการกำหนดประเด็นคำถามหลักที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาเชิงเทคนิคและกระบวนการผลิตในบริบทนิเวศวิทยา ตลอดจนภูมิปัญญาการแปรรูปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์น้ำข้าว ข้าวตอง และเมนูหน่อข้าวอ่อนผัดปลาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

1.2 แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview): ผู้วิจัยใช้รูปแบบประเด็นคำถามปลายเปิดเพื่อเจาะลึกบริบททั่วไปเชิงคติชนวิทยา อาทิ วิถีชีวิตในอดีต วิวัฒนาการตั้งถิ่นฐาน และพลวัตการ

เปลี่ยนแปลงของชุมชนสู่ระเบียบอุตสาหกรรม เพื่อให้เข้าใจภูมิหลังและสภาพแวดล้อมทางนิเวศดั้งเดิมของผู้ให้ข้อมูล
อย่างเป็นธรรมชาติ

2. รูปแบบและวิธีการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลผ่านการปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่จริง โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และเน้นการใช้ชุดคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็น
ธรรมชาติและนำไปสู่การเจาะลึกข้อมูลเฉพาะด้าน (Probe) แบ่งเป็น 2 วิธีหลัก คือ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview): เป็นการสนทนาแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัย
และผู้ให้ข้อมูลหลัก (เกษตรกรและผู้รู้ในท้องถิ่น) เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรม ทศนคติ และมุมมองที่มีความซับซ้อน
ในประเด็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับชาอย่างลุ่มลึก (Insights)

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion): เป็นการรวบรวมข้อมูลผ่านการแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวแทนเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 3-5 คน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองที่
หลากหลายในแนวกว้าง ในประเด็นร่วม

3. กระบวนการสร้างความสัมพันธ์และการลงพื้นที่ภาคสนาม

ในกระบวนการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความคุ้นเคยและการพัฒนา
ความสัมพันธ์อันดีจนได้รับความไว้วางใจ (Rapport) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและลดระยะห่างระหว่างบุคคล ส่งผลให้ผู้ถูกศึกษาแสดงพฤติกรรม ตลอดจนสะท้อนมุมมองและให้ข้อมูล
เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาบางเพรียงอย่างเป็นธรรมชาติในสภาพแวดล้อมจริง ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่ตรงตาม
ข้อเท็จจริง มีความแม่นยำ และมีความลุ่มลึก

4. การบันทึกข้อมูลและการเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อบันทึกรายละเอียดของเหตุการณ์
ปรากฏการณ์ และบริบททางนิเวศวิทยาที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน ผ่านการบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการ
บันทึกเสียงควบคู่ไปกับการจัดทำจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ทันทีหลังจากเสร็จสิ้นการลงพื้นที่ในแต่ละครั้ง
จากนั้นผู้วิจัยจึงนำไฟล์เสียงและข้อมูลภาคสนามทั้งหมดมาดำเนินการถอดบทสัมภาษณ์อย่างละเอียดแบบคำต่อคำ
(Transcription) เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลดิบในการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการในลำดับถัดไป

5. การตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ก่อนนำเครื่องมือข้างต้นไปใช้จัดเก็บข้อมูลจริงภาคสนาม ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดไปเสนอต่อ
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้อง
ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงนำข้อเสนอแนะและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข
ภาษาให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีความเหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบางเพรียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดการข้อมูล (Data Preparation) โดยการถอดบทสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและ
สัมภาษณ์กลุ่ม ร่วมกับการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นต้นและชั้นรอง จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาจำแนกหมวดหมู่
ตามประเด็นสำคัญ และดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ โดย
นำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาเชิงลึก (Thick Description) เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์

ในบริบทที่ศึกษาและใช้เทคนิคการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งที่มาที่หลากหลาย นำไปสู่การสังเคราะห์ข้อสรุปและนำเสนอผลการศึกษาเชิงลึก

ผลการวิจัย

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลผ่านเอกสารขั้นต้น เอกสารชั้นรอง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรและปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบรายละเอียดที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งในด้านการสำรวจองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตกทอดมาอย่างยาวนาน และการประยุกต์ใช้ประโยชน์จาก “ข้า” ในวิถีชีวิตจริง โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาผ่านการสังเคราะห์และจัดจำแนกชุดความรู้ภูมิปัญญาออกเป็น 4 มิติหลัก เพื่อสะท้อนภาพพลวัตและการเปลี่ยนแปลงตามกรอบทฤษฎีเชิงพื้นที่และวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการจัดการพื้นที่

1.1 วิวัฒนาการทางการตั้งถิ่นฐานและสถาบันทางสังคม

ชุมชนบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ย้อนกลับไปถึงสมัยรัชกาลที่ 1 โดยมีวัดบางเปรี้ยวเป็นศูนย์กลางสถาบันทางสังคมและจิตวิญญาณ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ชุมชนมีการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญสอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปเกษตรกรรมนาข้าวในภาคกลางตอนล่างและการขยายโครงข่ายทางน้ำ ส่งผลให้เกิดการอพยพแบบค่อยเป็นค่อยไป (*Incremental Settlement*) ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ทั้งชาวไทยพื้นถิ่น ชาวไทยเชื้อสายมอญ และชาวไทยมุสลิม เข้ามาบุกเบิกจับจองพื้นที่ตามแนวคลองสายยุทธศาสตร์ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในยุคแรกจึงเน้นระบบเครือญาติที่เหนียวแน่น เกาะกลุ่มตามอาณาบริเวณที่เรียกว่า “แหลม” (*Cape-based Settlement*) และมีการสถาปนาวัดลาดหวายเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2455 ซึ่งชื่อของวัดยังสะท้อนอัตลักษณ์ทางนิเวศวิทยา (*Ecological Identity*) ของพื้นที่ป่าชายเลนในอดีต

1.2 อิทธิพลทางสมุทรศาสตร์และอุปสรรคเชิงนิเวศดั้งเดิม

ก่อนการพัฒนาโครงสร้างชลประทาน พื้นที่บางเปรี้ยวตอนใต้ได้รับอิทธิพลจากปรากฏการณ์น้ำหนุน (*Tidal Surge*) จากปากอ่าวไทย ก่อให้เกิดสภาวะน้ำกร่อยและการสะสมความเค็มในดิน (*Soil Salinity*) ซึ่งเป็นอุปสรรควิกฤตต่อการเพาะปลูก จากภูมิปัญญามุขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นระบุว่า พื้นที่ดั้งเดิมเป็นป่าจากและป่าเสมชวบ้านจึงต้องปรับตัวด้วยการใช้ไถ่ดินกักเก็บน้ำจืด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2443 รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างประตูระบายน้ำบริเวณปากคลองตำบลคลองด่านเพื่อควบคุมสภาวะน้ำหนุน (*Tidal Control*) ส่งผลให้ปัญหาการรุกตัวของน้ำเค็มบรรเทาลงและช่วยให้เกษตรกรสามารถขยายพื้นที่ทำนาได้เพิ่มขึ้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมชลประทาน, ม.ป.ป.)

1.3 จุดเปลี่ยนเชิงโครงสร้างจากสังคมเกษตรกรรมสู่ระเบียบอุตสาหกรรม

ทิศทางการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) เมื่อพื้นที่สมุทรปราการฝั่งตะวันออก ถูกกำหนดให้เป็นท่าเลยุทธศาสตร์รองรับภาคอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2554) โดยขยายตัวตามแนวระเบียงเศรษฐกิจถนนบางนา-ตราด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบางพลี บางบ่อ และบางเสาธง ปรากฏการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและประชากร (*Demographic shift*) ผ่านการขยายตัวของเขตเมืองและการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ระบบโรงงาน ส่งผลให้ภาคเกษตรกรรมดั้งเดิมประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานในครัวเรือนและการสืบทอดอาชีพ (*Generational gap*)

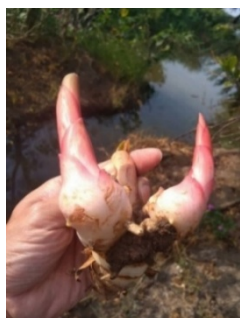
ประกอบกับปัจจัยด้านค่าครองชีพ ภาระภาษี และความต้องการที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนมือของกรรมสิทธิ์ที่ดินจากเกษตรกรสู่นายทุน ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิมลดลงในเวลาต่อมา

1.4 การปรับตัวสู่เกษตรทางเลือกและการสร้างอัตลักษณ์พืชเศรษฐกิจใหม่

ในสภาวะที่การทำนาและการทำปลูกล้วยแบบดั้งเดิมเผชิญข้อจำกัดด้านต้นทุนและภาระภาษีที่ดิน เกษตรกรตำบลบางเปรี้ยวจึงหันเข้าสู่ภาคการเพาะปลูกพืชทางเลือก โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคัดเลือกพืชที่มีความเหมาะสมทางสรีรวิทยา (*Physiological suitability*) ต่อสภาพดินและน้ำในเขตลุ่มปากแม่น้ำที่มีน้ำกร่อยรุกล้ำ ซึ่งพบว่าข้าเป็นพืชที่มีคุณสมบัติโดดเด่นในการทนเค็ม (*Salt tolerance*) และทนแล้ง (*Drought tolerance*) จากการพัฒนาเทคนิคการจัดการแปลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ข้าบางเปรี้ยวยกระดับสู่พืชเศรษฐกิจที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ควบคู่กับการขยายฐานองค์ความรู้ไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม (*Value addition*) ผ่านนวัตกรรมเครื่องต้มสุกสุภาพและการถนอมอาหาร ซึ่งสะท้อนพลวัตทางภูมิปัญญาในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อสร้างรายได้และสุขภาวะที่ยั่งยืนของชุมชน

2. ภูมิปัญญาการผลิตข้าในบริบทนิเวศวิทยาตำบลบางเปรี้ยว

กระบวนการผลิตข้าในตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเงื่อนไขทางนิเวศวิทยาอย่างเด่นชัด สภาพกายภาพของพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการหนุนของน้ำเค็มชายฝั่งอ่าวไทย เป็นปัจจัยกำหนดสำคัญในการคัดเลือกพืชที่มีความเหมาะสมทางนิเวศวิทยา (*Ecological suitability*) มีคุณสมบัติทนเค็ม (*Salt tolerance*) ทนแล้ง และมีศักยภาพเชิงพาณิชย์ ซึ่ง "ข้า" เป็นพืชที่สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าว โดยเกษตรกรเลือกปลูก 2 สายพันธุ์หลักตามลักษณะทางสัณฐานวิทยาและคุณค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ข้าเกษตร (ข้าหยาบหรือข้าใหญ่) ที่มีเหง้าอวบใหญ่สีชมพูเรื่อ และ 2) ข้าแดง (สายพันธุ์บางบ่อ) ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่มีลำต้นเล็กแต่ให้เหง้าใหญ่และกลิ่นหอมเด่นชัด นอกจากนี้ ชุมชนยังเน้นการจัดการระบบนิเวศผ่านการเกษตรปลอดสารเคมี (*Non-chemical farming*) เพื่อยกระดับผลผลิตสู่มาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารอันเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

ภาพที่ 1 ขนาดของเหง้าข้าที่นิยมปลูกในพื้นที่บางเปรี้ยว

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย (บันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของระบบการผลิตที่สัมพันธ์กับมิติทางนิเวศวิทยา การจัดการพื้นที่ และการแปรรูปสร้างมูลค่าอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยได้จัดจำแนกกระบวนการปฏิบัติการจริงในพื้นที่ออกเป็น 7 ส่วนย่อย ซึ่งสะท้อนถึงพลวัตภูมิปัญญาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 เทคนิคการปลูกข้าวบริเวณขอบบ่อปลาและการจัดการพื้นที่ยกร่องดิน

ในระยะแรก เกษตรกรประยุกต์ใช้พื้นที่ขอบบ่อปลาโดยเตรียมร่องปลูกลึก 15–30 เซนติเมตร จัดวางแถวคู่สลับฟันปลาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรับแสง (*Light interception*) และหลีกเลี่ยงการปลูกไม้ผลร่วม เช่น มะม่วง เพื่อป้องกันใบไม้เน่าเสียสะสมในบ่อปลา รวมถึงกล้วยที่มีทรงพุ่มบดบังแสง เนื่องจากขาดต้องการแสงแดดจัดตลอดวัน (*Full sunlight exposure*) ต่อมาเกษตรกรขยายการผลิตสู่พื้นที่ลุ่มต่ำในเชิงพาณิชย์ผ่านภูมิปัญญาการปลูกแบบยกร่องดิน (*Shallow Bed Cultivation*) โดยยกคันดินสูงประมาณ 1.50 เมตร เพื่อป้องกันน้ำท่วมขังและจัดการความชื้นให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเหง้า ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลุ่มน้ำเค็มหนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ภาพที่ 2 สวนข้าวบริเวณคันบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลหลักในตำบลบางเปรี้ยว
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย (บันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

2.2 วิธีการเตรียมเหง้าและการขยายพันธุ์ตามภูมิปัญญา

กระบวนการขยายพันธุ์เน้นการปลูกแบบกลุ่มกอโดยใช้เหง้าพันธุ์สมบูรณ์ประมาณ 10 หัวต่อหลุมรักษาระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 50 เซนติเมตร (1 คอก) เพื่อลดการแย่งชิงธาตุอาหารและช่วยให้อากาศถ่ายเทสะดวก ในการปลูกจะรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยหมัก 1 กำมือ และใช้ภูมิปัญญาจัดการความชื้นโดยนำวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร เช่น หญ้าแห้งหรือฟาง มาคลุมผิวหน้าดินเพื่อรักษาอุณหภูมิและป้องกันการระเหยของน้ำในสภาวะแดดจัด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เหง้าข้าวปรับตัวและแตกหน่อใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขทางกายภาพของพื้นที่

2.3 กระบวนการเพาะปลูกและพฤติกรรมการเจริญเติบโตตามภูมิปัญญา

การจัดวางเหง้าพันธุ์ลงในหลุมปลูกใช้ภูมิปัญญาเรียงให้เหง้าอ่อนตั้งตรงและกระจายตัวออกรอบเหง้าหลัก เพื่อลดความหนาแน่นและเปิดพื้นที่ให้หน่อใหม่ขยายตัวรอบทิศทาง จากนั้นกลบดินให้แน่นโดยคลุมส่วนเนื้อเยื่ออ่อน (สีชมพู) เพื่อป้องกันการสูญเสียความชื้น ควบคู่กับการใช้เศษวัสดุทางการเกษตร เช่น ฟางหรือหญ้าแห้ง คลุมผิวหน้าดินเพื่อรักษาอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ให้คงที่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อพฤติกรรมการเจริญเติบโตของพืชตระกูลข้าวในพื้นที่

ภาพที่ 3 ต้นข่าที่โตแล้วพร้อมเก็บและการตัดแต่งข่าอ่อน
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย (บันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

2.4 ภูมิปัญญาการจัดการเก็บเกี่ยวและการบริหารจัดการธาตุอาหาร

เกษตรกรใช้เทคนิคการให้น้ำอย่างเป็นระบบ โดยรดน้ำสม่ำเสมอในช่วง 10 วันแรกเพื่อกระตุ้นการสร้างราก ก่อนจะเว้นระยะการให้น้ำอีก 10 วัน เพื่อให้ระบบรากและเหง้าปรับตัวเข้ากับสภาพดิน (*Hardenig*) ควบคู่กับการกำจัดวัชพืชเพื่อลดการแข่งขันทางชีวภาพ เมื่อเข้าสู่ระยะ "ข่าเดิน" หรือระยะที่เริ่มแทงหน่อใหม่ในอัตรา 2-3 ต้นต่อแ่ง พืชจะเจริญเติบโตทางลำต้นและใบอย่างรวดเร็ว (*Vegetative growth*) โดยใช้เวลาเพาะปลูกรวมประมาณ 7-8 เดือน จึงจะเข้าสู่ระยะที่เหมาะสมต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตเชิงพาณิชย์

2.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคนิคการเก็บเกี่ยวและการจัดการต่อพันธุ์

การเก็บเกี่ยวเน้นเทคนิค "การขุดแยกกอ" หรือการเก็บเกี่ยวเชิงเลือก (*Selective Harvesting*) โดยขุดเฉพาะหน่ออ่อนบริเวณขอบกอประมาณ 2 ใน 3 ส่วนเพื่อลดความหนาแน่น และคงเหลือต่อพันธุ์ ส่วนเหง้าเดิมไว้เป็นเชื้อพันธุ์ให้เจริญเติบโตต่อเนื่อง ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวแบบหมุนเวียน (*Crop Rotation*) ได้ตลอดปีถึง 3 รอบจากการลงทุนครั้งเดียว ส่วนการจัดการธาตุอาหารเน้นใช้ปุ๋ยอินทรีย์สูตรเฉพาะจากเศษซากรากและใบข่าหมักร่วมกับปุ๋ยอัดเม็ดและน้ำหมักชีวภาพ โดยใส่ปุ๋ย 2 ระยะ คือ ช่วงเตรียมหลุมและหลังการเก็บเกี่ยว (1 กำมือต่อกอ) เพื่อป้องกันสภาวะรากเน่าจากการได้รับปุ๋ยเกินความจำเป็น (*Over-fertilization*) ควบคู่กับการพรวนดินหน้าหน่อเพื่อลดความหนาแน่นของดินให้หน่อใหม่แทงยอดได้เต็มที่ โดยความสำเร็จของปุ๋ยหมักสูตรท้องถิ่นนี้ยังส่งผลให้ผลผลิตข่ามีมาตรฐานวิทยาที่สมบูรณ์ ผิวเรียบเนียน และเหง้าอวบ จนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดระดับอำเภอและจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

2.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูปเบื้องต้น

กระบวนการทำความสะอาดและตัดแต่งเน้นการยกกระดับสู่มาตรฐานพาณิชย์ โดยเกษตรกรปรับเปลี่ยนจากการขัดล้างด้วยมือสู่การใช้เทคโนโลยีแรงดันน้ำสูง (*High-pressure water jet*) เพื่อขจัดสิ่งปนเปื้อนอย่างมีประสิทธิภาพและรักษาความสดใหม่ของพืชในปริมาณมาก ในขั้นตอนการตัดแต่งทางสรีรวิทยา (*Physical trimming*) จะทำการลอกเปลือกชั้นนอกออกจนเผยให้เห็นผิวเหง้าสีชมพูนวล ทั้งนี้มีภูมิปัญญาควบคุมยางข่าและความเต่งตึงของผิว โดยใช้ผ้าคลุมหลักเลี้ยงแสงแดดจัดและพ่นละอองน้ำ (*Misting*) สม่ำเสมอเพื่อป้องกันการสูญเสีย น้ำ (*Dehydration*) แม้กระบวนการคัดเกรดระดับสูงนี้จะส่งผลให้สูญเสียน้ำหนักร้อยละ 70 แต่ช่วยให้ได้ผลผลิตคุณภาพดีที่สุด (*Net yield*) ประมาณร้อยละ 30 ที่สร้างมูลค่าเพิ่มและเป็นที่ต้องการของตลาด

2.7 การส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนและการพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานความปลอดภัย

สำนักงานเกษตรอำเภอบางบ่อเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเกษตรปลอดภัยแบบบูรณาการ โดยส่งเสริมการจัดการธาตุอาหารหมุนเวียนภายในแปลง (*On-farm nutrient management*) ผ่านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุเหลือใช้และใช้สารชีวภัณฑ์ควบคุมศัตรูพืช ช่วยลดต้นทุนและสร้างสมดุลระบบนิเวศ แนวทางเกษตรอินทรีย์นี้ส่งผลให้ข้าวอ่อนตำบลบางเพรียงมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว (*Geographical uniqueness*) มีเหง้าขนาดใหญ่ ผิวขาวนวล และกลิ่นหอมเข้มข้น ตอบโจทย์มาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร (*Food Safety*) และสร้างความเชื่อมั่นในตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษากระบวนการผลิต การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น และการขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัยเกี่ยวกับข้าวบางเพรียง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปความเชื่อมโยงภายใต้เงื่อนไขระบบนิเวศและวิถีวัฒนธรรมชุมชนรายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: สรุปเทคนิคการจัดการและภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับข้าวบางเพรียงภายใต้เงื่อนไขระบบนิเวศและวิถีวัฒนธรรมชุมชน

ขั้นตอน/เทคนิคการจัดการและภูมิปัญญา	เงื่อนไขทางระบบนิเวศ (Ecological Suitability)	วิถีวัฒนธรรมและการปรับตัว (Cultural Adaptation)
1. การจัดการพื้นที่และยกร่องต้น	สภาพพื้นที่ลุ่มต่ำในเขตปริมณฑล ปัญหาน้ำท่วมขังและน้ำเค็มหนุน แต่ตัวพืชต้องการแสงแดดจัดตลอดวัน (<i>Full sunlight</i>)	ปลูกแถวคู่สลับพื้นปลานบขอบบ่อปลาเพื่อรับแสง ควบคุมระบบนิเวศโดยห้ามปลูกมะม่วง/กล้วยร่วมเพื่อไม่ให้น้ำเสียและบังแสง ขยายพื้นที่ด้วยระบบยกร่องต้นยกคันดินสูง 1.50 เมตรเพื่อหนีน้ำขัง
2. การเตรียมเหง้าและการขยายพันธุ์	สภาวะแดดจัดหน้าดินสูญเสียความชื้น และอุณหภูมิสูง ข้อจำกัดเรื่องการแย่งชิงธาตุอาหารของระบบรากในดินลุ่มต่ำ	ปลูกแบบกลุ่มกอ (10 หัวต่อหลุม) เว้นระยะห่าง 50 เซนติเมตร (1 คอก) ลดการแย่งอาหารและเปิดทางให้อากาศถ่ายเท รองกันหลุมด้วยปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยหมัก 1 กำมือ และใช้หญ้าแห้งหรือฟางคลุมหน้าดินเพื่อรักษาความชื้น
3. กระบวนการเพาะปลูกในแปลง	ความต้องการอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ที่คงที่ตามธรรมชาติของพืชตระกูลขิง เนื้อเยื่ออ่อน (สีชมพู) ไวต่อการสูญเสียน้ำ	จัดวางทิศทางให้เหง้าอ่อนตั้งตรงและกระจายตัวรอบหัวแม่เพื่อลดความหนาแน่นและขยายหน่อรอบทิศทาง กลบดินแน่นคลุมส่วนเนื้อเยื่ออ่อนเพื่อกักเก็บความชื้น และคุมอุณหภูมิแปลงด้วยเศษวัสดุคลุมดิน
4. การบริหารจัดการน้ำในแต่ละระยะ	วงจรการเจริญเติบโตของพืชที่ต้องการความชื้นต่างกันในแต่ละช่วงเวลา	ใช้เทคนิคสลับการให้น้ำ (รดน้ำ 10 วัน แรกเพื่อสร้างราก และเว้นน้ำ 10 วัน

	ข้อจำกัดจากการแข่งขันทางชีวภาพของ วัชพืช	หลังเพื่อทำ Hardening ให้เหง้าและ รากแข็งแรงปรับตัวเข้ากับสภาพดิน) กำจัดวัชพืชรอบโคน และจัดการดูแล ตามระยะ "ข้าเดิน" (7-8 เดือน)
5. การจัดการเก็บเกี่ยวและ ธาตุอาหาร	การรักษาความต่อเนื่องของระบบนิเวศ ดิน ความเสี่ยงต่อสภาวะรากเน่าจาก การได้รับปุ๋ยเกิน (Over-fertilization) และดินแน่นขัดขวางการแทงหน่อ	เทคนิคชุดแยกกอ (เก็บเกี่ยว 2 ใน 3 ส่วน เหลือตอพันธุ์ 1 ส่วนเป็นเชื้อพันธุ์) ช่วยลดต้นทุนและสร้างผลผลิต หมุนเวียนตลอดปี บูรณาการระบบ Zero Waste นำรากและใบชำหมักทำ ปุ๋ยอินทรีย์ ร่วมกับการพรวนดินหน้า หน่อเปิดหน้าดิน
6. ผลสัมฤทธิ์ของปุ๋ยหมักสูตร ท้องถิ่น	ความต้องการสารอาหารอินทรีย์ที่ ปลอดภัยต่อระบบนิเวศน้ำรอบบ่อปลา เอื้อต่อการเจริญเติบโตทางสัณฐาน วิทยาโดยไร้สารเคมีปนเปื้อน	บูรณาการองค์ความรู้เกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างความปลอดภัยและลดต้นทุน พัฒนาคุณภาพผลผลิตจนเกิด คุณลักษณะสัณฐานวิทยาที่โดดเด่น (ผิว เรียบเนียน เหง้าอวบ) จนได้รับรางวัล ชนะเลิศการประกวดระดับอำเภอและ จังหวัด
7. เทคนิคเก็บเกี่ยวและการ จัดการตอพันธุ์	การควบคุมความชื้นสัมพัทธ์โคนต้น (ร้อยละ 50–80) การลดความหนาแน่น กลุ่มกอ และกลไกสรีรวิทยาในการ สร้างเม็ดสี (Pigmentation)	เก็บเกี่ยวเชิงเลือก (Selective Harvesting) ชุดเฉพาะขอบกอด้วย ชะแลง/ไม้รองจัดเพื่อรักษาตอเดิม ถม เศษซากรากใบกลับคืนหลุมรักษา ความชื้น และรดน้ำหมักชีวภาพ กระตุ้นให้หน่อขาวนวลยอดสีชมพูแดง หมุนเวียนปีละ 3 รอบ
8. การจัดการหลังเก็บเกี่ยว และแปรรูป	ภาวะทางสรีรวิทยาหลังเก็บเกี่ยวที่ไวต่อ แดดจัด คราบดิน และการสูญเสียน้ำ (Dehydration) ที่ทำให้สูญเสียน้ำหนัก ถึงร้อยละ 70	ปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีจากการขัดล้าง ด้วยมือสู่ระบบแรงดันน้ำสูง (High- pressure water jet) ตัดแต่งลอก เปลือกคัดเกรดเผยแพร่สัณฐานวิทยาผิว ชมพูนวลอันเป็นเอกลักษณ์ (ได้ผลผลิต เกรดสูงร้อยละ 30) และฟั่นละอองน้ำ รักษาความสด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาการจัดการข้าวของชาวบางเพรียงในทุกกระบวนการ เป็นวิถีวัฒนธรรมการผลิตที่ขับเคลื่อนและพัฒนาขึ้นภายใต้เงื่อนไขความเหมาะสมทางระบบนิเวศ (Ecological suitability) ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนกลไกการปรับตัวทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังหนุนเสริมกับแนวทางการพัฒนาของภาครัฐในการสร้างเกษตรกรรมยั่งยืนและการพึ่งพาตนเองของชุมชนชนเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากข้าวในมิติวัฒนธรรมอาหารและสุขภาพในตำบลบางเพรียง อำเภอบางปะ จังหวัดสมุทรปราการ

ข้าว (*Alpinia galanga*) จัดเป็นพืชสมุนไพรที่มีอัตลักษณ์ด้านรสสัมผัสเผ็ดร้อนและมีองค์ประกอบของน้ำมันหอมระเหย (Essential oils) สูง (อนันต์ อธิพรชัย และคณะ, 2563) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลบางเพรียงมีการใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของพืชอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะส่วนเหง้าที่มีรสเผ็ดปร่าซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในเครื่องประกอบอาหารไทย เช่น ต้มยำ ต้มข่า เพื่อชูรสชาติและเพิ่มกลิ่นสัมผัส นอกจากนี้ ส่วนหน่ออ่อนและดอกยังถูกนำมาใช้เป็นผักเคียง (Side dish) เพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการในมื้ออาหาร

ในมิติของวัฒนธรรมอาหารระดับภูมิภาค ภูมิปัญญาการใช้ข้าวสะท้อนถึงความหลากหลายทางชีวภาพและวิถีชีวิต อาทิ ภาคเหนือ มีการใช้ข้าวแก่คั่วไฟเพื่อดึงกลิ่นหอมในเมนูน้ำพริกข้าว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ข้าพ่นแวนในเมนู 'จิ้มจุ่ม' เพื่อดับกลิ่นคาวและเพิ่มความหอมในน้ำซุ๊ป และ ภาคใต้ ที่ใช้ข้าวเป็นส่วนประกอบสำคัญในแกงที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น แกงเหลืองและแกงไตปลา องค์ความรู้เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าข้าวไม่เพียงแต่เป็นพืชเศรษฐกิจของตำบลบางเพรียง แต่ยังเป็นทรัพยากรพื้นฐานทางวัฒนธรรมอาหารที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของสังคมไทย

จากการบริหารจัดการแปลงปลูกและการดูแลรักษาด้วยวิถีเกษตรปลอดภัยตามที่กล่าวมาข้างต้น ไม่เพียงแต่ส่งผลให้ข้าวบางเพรียงมีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น แต่คุณภาพของผลิตผลที่ปราศจากสารเคมียังเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวัฒนธรรมอาหารและการสร้างสรรค์แปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งชาวบางเพรียงได้บูรณาการองค์ความรู้ดั้งเดิมเข้ากับการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 นวัตกรรมเครื่องดื่มจากภูมิปัญญาและการจัดการทรัพยากรเหลือใช้

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงที่การผลิตข้าวในตำบลบางเพรียงขยายตัวเชิงพาณิชย์อย่างสูง เกษตรกรได้ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการ จัดการวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร (Agricultural waste management) โดยนำเหง้าข้าวที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการคัดเกรดรูปลักษณะภายนอก (อาทิ ข้าวที่มีเส้นใยสูงหรือผิวไม่สะอาด) แต่ยังคงคุณค่าทางโภชนาการและสารให้กลิ่นหอม (Aromatic compounds) มาพัฒนาเป็นเครื่องดื่ม **น้ำข้าสกัด** เพื่อลดการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์

ในเชิงกระบวนการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นเน้นเทคนิคการเคี่ยวในระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นการปลดปล่อยน้ำมันหอมระเหยและสารสำคัญทางชีวภาพ (Bioactive compounds) ส่งผลให้เครื่องดื่มมีลักษณะทางกายภาพเป็นสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอมเฉพาะตัวและรสชาติที่กลมกล่อม ในมิติทางสุขภาพ น้ำข้าถูกนำเสนอในฐานะ เครื่องดื่ม ที่ช่วยปรับสมดุลร่างกาย มีสรรพคุณทางเภสัชกรรมในการขับลม (Carminative) และบรรเทาอาการท้องอืด (Antiflatulent) ซึ่งการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์นี้ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับส่วนสูญเสียในการผลิต (Value-added product) แต่ยังสะท้อนถึงความฉลาดทางภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุด

3.2 การถนอมอาหารและการสร้างสรรค์เมนูอัตลักษณ์ใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

นอกจากการพัฒนาเครื่องดื่ม ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลบางเปรี้ยวยังขยายขอบเขตการจัดการทรัพยากรส่วนเกินผ่านเทคนิค การถนอมอาหาร (Food Preservation) โดยเฉพาะการแปรรูป **ข้าแดงดอง** ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาข้าสายพันธุ์พื้นเมืองที่มีรูปลักษณะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสด (ข้าตกรวด) ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการเก็บรักษาได้ยาวนานขึ้นและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น

ภาพที่ 4 ข้าหั่นฝอยคั่วแห้งสำหรับเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเครื่องดื่ม
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย (บันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อ วันที่ 16 มกราคม 2567)

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์น้ำข้าแปรรูปจากวัตถุดิบข้าหั่นฝอยคั่วแห้ง
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย (บันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อ วันที่ 16 มกราคม 2567)

ภาพที่ 6 หน่อข้าอ่อนวัตถุดิบหลักสำหรับการปรุงเมนูอัตลักษณ์ชุมชน

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์ข้าดองเพื่อการถนอมอาหารและสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชนตำบลบางเปรี้ยว

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย (บันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อ วันที่ 16 มกราคม 2567)

ในมิติการสร้างสรรคตำรับอาหารเฉพาะถิ่น (Local Recipe Innovation) ได้มีการประยุกต์ใช้ข้าวอ่อนเป็นวัตถุดิบหลักในเมนู **หน่อข้าวอ่อนผัดปลา** ซึ่งเป็นการดัดแปลงจากภูมิปัญญาการปรุงอาหารดั้งเดิม (ปลาผัดขิง) โดยดึงจุดเด่นด้านเนื้อสัมผัสที่นุ่มนวลและกลิ่นหอมเฉพาะตัวของข้าวบางเพรียงมาสร้างความแตกต่างทางรสชาติ

ภาพที่ 8 หน่อข้าวอ่อนหั่นฝอยและผัก
ส่วนผสมในการเตรียมปรุงเมนูอัตลักษณ์ชุมชน

ภาพที่ 9 เมนูหน่อข้าวอ่อนผัดปลาอันเป็นอาหาร
อัตลักษณ์สร้างสรรค์ใหม่ของชุมชนตำบลบางเพรียง

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย (บันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อ วันที่ 16 มกราคม 2567)

การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์จาก “ข้าว” ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ สะท้อนให้เห็นว่าองค์ความรู้ดั้งเดิมไม่ได้ดำรงอยู่อย่างนิ่งสนิท หากแต่มีพลวัตในการปรับตัวและจัดจำแนกผ่านกระบวนการจัดการพื้นที่ การผลิต การแปรรูป และการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางธรรมชาติและสังคม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์และอภิปรายเชิงลึก โดยเชื่อมโยงร่วมกับแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ตลอดจนการเปรียบเทียบข้อค้นพบกับบริบทงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ตามลำดับประเด็นสำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ “ข้าว” ในสังคมไทยและในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

จากการสำรวจพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปลูกข้าวในตำบลบางเพรียงมีลักษณะเด่นในการปรับตัวเชิงนิเวศ (Ecological Adaptation) โดยเกษตรกรมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อข้อจำกัดทางกายภาพของพื้นที่ลุ่มชายฝั่งอ่าวไทยที่มีอิทธิพลของน้ำเค็ม การเลือกใช้สายพันธุ์ข้าวเกษตร และข้าวแดง (พันธุ์บางบ่อ) สะท้อนถึงการคัดสรรพืชที่มีคุณสมบัติทนเค็ม (Salt tolerance) และสอดคล้องกับสภาพดินร่วนปนทรายบริเวณขอบบ่อปลา ซึ่งเป็นกลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (Land use optimization) ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับแนวคิดภูมิปัญญาชาวบ้านของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540; 2544) ที่อธิบายว่า ภูมิปัญญาเกิดจากการเรียนรู้ ปรับตัว และแก้ไขปัญหามาเพื่อเอาชนะข้อจำกัดทางธรรมชาติเพื่อความอยู่รอด ซึ่งในกรณีของชาวบางเพรียงเป็นการพลิกพื้นอุปสรรคน้ำเค็มหนุนและดินลุ่มต่ำให้กลายเป็นพื้นที่ต้นทุนทางการเกษตรได้อย่างสมดุล

นอกจากนี้ กระบวนการผลิตยังแสดงถึงพลวัตทางภูมิปัญญา ที่เปลี่ยนจากการปลูกกรมบ่อสู่การยกทรงตื้น (Shallow Bed Cultivation) เพื่อขยายฐานการผลิตเชิงพาณิชย์ เทคนิคเฉพาะอย่างการจัดเรียงเหง้าให้ “ข้าวเดินหน่อ” การใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากเศษซากพืชในแปลง และการล้างยางข้าวด้วยสารส้ม (ตองน้ำส้ม) ล้วนเป็นนวัตกรรม

ชาวบ้านที่ช่วยยกระดับคุณภาพผลผลิตให้มีลักษณะทางสัณฐานวิทยาที่โดดเด่น (เหง้าใหญ่ ผิวขาวนวล) จนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ได้รับความเชื่อมั่นในมาตรฐานความปลอดภัย (GMP) ซึ่งปฏิบัติการทางวัฒนธรรมเกษตรกรรมข้างต้น เป็นสิ่งสะท้อนและสนับสนุนแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ของ Julian Steward (1972) ที่ชี้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพและเทคโนโลยีการทำมาหากินมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงและหล่อหลอมพฤติกรรมทางสังคม เทคนิคการผลิตข้าวของบางเพรียงจึงเป็นวิถีวัฒนธรรมการผลิตที่ถูกขับเคลื่อนและพัฒนาขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางระบบนิเวศ (Ecological suitability) และสอดคล้องกับแนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐในการสร้างเกษตรกรรมยั่งยืน

2. การใช้ประโยชน์จาก “ข้า” ในแง่มุมปัญญาท้องถิ่นด้านการทำอาหาร และด้านสุขภาพในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ในมิติของการใช้ประโยชน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านนวัตกรรมเครื่องต้มข้า ข้าวต้ม และเมนูหน่อข้าอ่อน ผัดปลานั้น ผลการวิจัยชิ้นนี้เป็นทฤษฎีหลักที่ช่วยขยายและต่อยอด แนวคิดทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ของ Pierre Bourdieu ในแง่ของการแปรเปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมและชีวภาพที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ให้กลายเป็นทุนทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยข้อค้นพบที่เป็นสิ่งใหม่ (New Finding) (Bourdieu, 1986) และเป็นจุดเด่นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือการแสดงให้เห็นถึง “โมเดลระบบนิเวศเกษตรเชิงซ้อน (Complex Agro-ecosystem)” ที่มีลักษณะการจัดการพื้นที่แบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ ชุมชนใช้พื้นที่คันดินเหนือผิวน้ำที่เคยไร่มาสร้างรายได้คู่ขนานไปกับกิจกรรมประมงกันบ่อ และนำของเสียในระบบนิเวศ (ดินเลนกันบ่อปลา) มาเปลี่ยนเป็นธาตุอาหารบริสุทธิ์เพื่อหล่อเลี้ยงข้าจนเกิดสัณฐานวิทยาเฉพาะถิ่น (หัวใหญ่ หน่อขาวอมชมพู เนื้อกรอบฉ่ำน้ำ) ซึ่งผลการศึกษานี้มีข้อค้นพบที่แตกต่างและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ตรงข้ามกับงานวิจัยการปลูกข้าในพื้นที่ภูมิภาคอื่น (เช่น งานวิจัยการปลูกข้าในพื้นที่ดอนทั่วไป) ที่มักเป็นการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องพึ่งพาสารเคมี พื้พาระบบน้ำชลประทาน และเผชิญสภาวะดินเสื่อมโทรม

ทั้งนี้ เมื่อนำผลการวิจัยไปเปรียบเทียบกับเชิงลึกกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ พบว่าในมิติของการแปรรูปผลิตภัณฑ์น้ำข้าและข้าวต้มนั้น มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกับชุดโครงการข้าของ เดชมณี เนาวโรจน์ และคณะ (2558) ที่ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพของข้าในการนำมาต่อยอดเป็นนวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น น้ำสมุนไพรข้า รักษาวิถีชุมชน และการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการแตกหน่อของข้า อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีข้อค้นพบที่ก้าวหน้ากว่าอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากงานวิจัยดั้งเดิมมุ่งเน้นการทดลองทางวิทยาศาสตร์ทางเลือกในมิติเชิงเดี่ยว แต่กรณีศึกษาตำบลบางเพรียงได้เชื่อมโยงไปสู่โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม โดยแสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาการแปรรูปจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ (Zero Waste) ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า ทุนวัฒนธรรมอาหารสามารถทำหน้าที่เป็น “กลไกโต้ตอบและการปรับตัวทางวัฒนธรรม (Cultural Adaptation)” ที่ทรงประสิทธิภาพ ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจและวิถีเกษตรกรรมของชุมชนสามารถดำรงอยู่และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ท่ามกลางกระแสภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและการรุกร้าของเขตระเบียบอุตสาหกรรมในพื้นที่ปริมณฑลในปัจจุบัน

ดังนั้น ข้าบางเพรียงมิได้เป็นเพียงพืชเศรษฐกิจ หากแต่เป็นภาพสะท้อนของกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชุมชนชายฝั่งภายใต้แรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศท่ามกลางกระแสภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและการรุกร้าของเขตระเบียบอุตสาหกรรมในพื้นที่ปริมณฑลในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ “ข้าบางเพรียง” จึงมิได้เป็นเพียงพืชเศรษฐกิจทั่วไปตามความเข้าใจดั้งเดิม หากแต่เป็นภาพสะท้อนเชิงประจักษ์ของกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมและการจัดการทุนชุมชนของกลุ่มเกษตรกรชายฝั่ง ภายใต้แรงกดดันและการท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศวิทยาชุมชนเมืองอย่างเป็นพลวัต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ (Practical Recommendations)

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง และ สำนักงานเกษตรอำเภอบางบ่อ ควรนำข้อค้นพบเกี่ยวกับ "โมเดลระบบนิเวศเกษตรเชิงซ้อนการปลูกข้าวน้ำจืดบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ" ไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นข้าบบางเพรียง เพื่อถ่ายทอดเทคนิคการจัดการดินเลนกันบ่อปลาเป็นปยุธรรมชาติ และจัดทำปฏิทินเตือนภัยเชิงนิเวศเพื่อรับมือกับวิกฤตการณ์น้ำเค็มหนุนและสภาวะดินเสื่อมโทรมขานเมือง ซึ่งจะช่วยรักษาพื้นที่สีเขียวเกษตรกรรมและสร้างความมั่นคงในอาชีพให้แก่เกษตรกรท่ามกลางการขยายตัวของเขตอุตสาหกรรม

1.2 กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (พช. สมุทรปราการ) และ สถาบันอุตสาหกรรมอาหาร ควรเข้าร่วมสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านและเกษตรกรในตำบลบางเพรียง ในการยกระดับผลิตภัณฑ์แปรรูปได้แก่ "น้ำชา" และ "ชาตอง" ให้ได้รับมาตรฐานความปลอดภัย (อย. และ มผช.) ควบคู่กับการผลักดันเมนูประจำถิ่น "หน่อข้าอ่อนผัดปลา" ให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์สร้างสรรค์ผ่านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ของจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนและเพิ่มอำนาจต่อรองในกลไกตลาดสมัยใหม่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป (Future Research Recommendations)

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงทดลองทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ในการทดสอบหาสารสำคัญ สารต้านอนุมูลอิสระ หรือคุณสมบัติทางเคมีเฉพาะของน้ำน้้นหอมระเหยในข้าบบางเพรียง ที่เติบโตจากดินเลนกันบ่อปลา สลิด เพื่อพิสูจน์เอกลักษณ์ทางชีวภาพเทียบกับข้าบพื้นที่อื่น ซึ่งจะช่วยรองรับการจดสิทธิบัตรหรือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ในอนาคต

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) เกี่ยวกับการรุกรานของสารเคมี หรือน้ำเสียจากเขตระเบียงอุตสาหกรรมปริมณฑล ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน้ำกร่อยและคุณภาพของข้าบบนคันบ่อ เพื่อหาแนวทางป้องกันและปกป้องพื้นที่คุ้มครองเกษตรกรรมดั้งเดิมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมชลประทาน. (ม.ป.ป.). *ประวัติโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชลหารพิจิตรสมุทรปราการ*. ค้นคืนจาก rid.go.th.
- จังหวัดสมุทรปราการ. (2564ก). *ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสมุทรปราการ*. ค้นคืนจาก samutprakan.go.th.
- เดชมณี เนาวโรจน์, ยาใจ เจริญพงษ์, สาคร ทองเทพ, และ สุมาลี เสงยศมาก. (2558). การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของนักเรียนในโครงการเพาะพันธุ์ปัญญาโรงเรียนสมเด็จพระญาณสังวร ในพระสังฆราชูปถัมภ์. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการระดับชาติ มอว.วิจัย ครั้งที่ 9 ประจำปี 2558* (หน้า 250-258). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พรรณศิริ แจ่มอรุณ, วุฒิพงษ์ ทองก้อน, และ กษพร ขวัญทอง. (2554). *การศึกษาเชิงคติชนวิทยา : การตั้งชื่อคลองและชื่อบ้านในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- พรรณศิริ แจ่มอรุณ, วุฒิพงษ์ ทองก้อน, และ กษพร ขวัญทอง. (2557). *การศึกษาเชิงคติชนวิทยา : การตั้งชื่อคลองและชื่อบ้านในอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2554). *พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์สายรุ้งกิจ.

- อนันต์ อธิพรชัย, สุวรรณา เสมศรี, และ สุรีย์พร หอมวิเศษวงศา. (2563). รายงานการวิจัย เรื่อง คุณสมบัติด้านการ
อีกเสบและความเป็นพิษของสารสกัดสมุนไพร ในกลุ่มที่รักษาเบาหวาน. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
บูรพา.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2544). ภูมิปัญญาภาคกลาง หนังสือชุดภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว
ของชาวบ้านไทย. โรงพิมพ์สายธุรกิจ.
- Thai PBS. (2565). มหาอำนาจบ้านนา : ช่างบ่อบ่อ ชุดทุกวัน รวยทุกวัน [วิดีโอ]. YouTube. ค้นคืนจาก
youtube.com.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for
the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood.
- Steward, J. H. (1972). *Theory of culture change: The methodology of multilineal evolution*. University
of Illinois Press.

ภาษาแห่งความปรารถนา : มุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดไทยสมัยใหม่
กรณีศึกษารายการเทค มี เอาท์ ไทยแลนด์ (Take Me Out Thailand)¹
The Language of Desire: Perspectives on Partner Selection among Modern
Thai Single Women, a Case Study of Take Me Out Thailand

อู๋ ชุนหลาน (Wu Chunlan)

นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Doctoral Student in the Arts program, Department in Thai as a Second Language Communication
Faculty of Arts, Huachiew Chalermprakiet University

E-mail: 393869901@qq.com

วีรวัฒน์ อินทรพร (Weerawat Intaraporn)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Assistant Professor Dr., Department in Thai as a Second Language Communication
Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

Received: January 23, 2026, Revised: April 4, 2026, Accepted: June 10, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดไทยสมัยใหม่โดยใช้แนวคิดการศึกษา
วาทกรรมผ่านกลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดในรายการ Take Me Out Thailand ผลการวิจัยพบว่ามีมุมมอง
ในการเลือกคู่ 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้หญิงยุคใหม่มีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจได้ 2) รูปลักษณ์และความดึงดูดทาง
กายภาพมีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่ 3) การเลือกคู่กลายเป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการให้เหตุผลและการ
อธิบายต่อสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 4) สาวโสดไทยอยู่ในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยาม “ความรักที่เหมาะสม”
ด้วยตนเอง 5) การเลือกคู่ในรายการเป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอุดมคติทางศีลธรรมกับความเป็นจริงทางสังคม
6) ผู้เลือกพิจารณาอนาคตและบริบททางสังคมควบคู่ไปกับความรู้สึกส่วนบุคคล มุมมองเหล่านี้สะท้อนผ่านกลวิธีทาง
ภาษาได้แก่ การใช้คำศัพท์ การใช้ประโยคแบบต่างๆ การใช้ความเปรียบ การใช้ทัศนภาวะ การใช้มูลบท การใช้
คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้คำคมและคำพูดที่น่าสนใจ โดยส่งผ่านชุดความคิดเรื่องการเลือกคู่ไปยังผู้รับสารในสังคม
สะท้อนมุมมองการใช้ชีวิตของสาวโสดไทยยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: มุมมองในการเลือกคู่ สาวโสดสมัยใหม่ กลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสด

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปรียบเทียบองค์ประกอบ เนื้อหา และวาทกรรมในการเลือกคู่ของสาวโสดในรายการ Take Me Out Thailand ของไทย” กับรายการ เฟยเฉิงอู๋เหยา (Fei Cheng Wu Rao) ของจีน” หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Abstract

This study examines the perspectives of modern Thai single women in choosing a partner using a discourse study approach through the linguistic strategies of single women on the show Take Me Out Thailand. The research findings reveal six characteristics of partner selection: 1) Modern women assert the right to choose and decide; 2) Physical appearance and attractiveness play a significant role in partner selection; 3) Partner selection has become an unavoidable process of justification and public explanation; 4) Thai single women are in a position of power to define “appropriate love” for themselves; 5) Partner selection on the show is a negotiation process between moral ideals and social reality; and 6) Participants consider the future and social context alongside personal feelings. These perspectives are reflected through linguistic strategies, including vocabulary, various sentence structures, metaphors, perspectives, pretexts, rhetorical questions, and catchy phrases, conveying these ideas about partner selection to the audience in society, and reflecting the lifestyles of contemporary Thai single women.

Keywords: Perspectives on Choosing a Partner, Modern Single Women, Linguistic Presentation Strategies

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและต้องการการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน ความรักเป็นปัจจัยสำคัญที่มนุษย์ใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น จินตนา สังข์อยู่ธ (2543) กล่าวว่า “การเกี้ยวพาราสีสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการเสริมสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันเพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความรักใคร่เอ็นดู ความจงรักภักดี และความร่วมมือกัน ส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข” (น. 44) ดังนั้นความรักจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับมนุษย์ ความรักเกิดขึ้นได้หลากหลาย ไม่ว่าในระหว่างพ่อแม่กับลูก หรือระหว่างบุคคลกับบุคคล ความรักทำให้มนุษย์มีความสุข แสดงให้เห็นว่าความรักมีความหมายและความสำคัญมากในชีวิตของคนทั่ว ๆ ไป

สุพรรณษา ฤทธิพิพัฒน์ และณัฐมน สุนทรมีเสถียร (2563) กล่าวว่ามือนักปราชญ์และนักเขียนจำนวนมากต่างนิยามความหมายของคำว่าความรัก เช่น ความรักคือพลังที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ความรักเป็นอารมณ์ที่ลึกซึ้งและซับซ้อน ฯลฯ เนื่องจากมนุษย์ต้องการความรัก ความต้องการเลือกคู่รักหรือคู่ครองชีวิตจึงสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มของการสร้างความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงไทยในอดีตอาจไม่มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองมากนัก บางครั้งผู้หญิงยอมรับว่าคนที่เหมาะสมคือคนที่พ่อแม่จัดให้และยอมรับข้อจำกัดในการแสดงออกเรื่องความรัก แต่สังคมปัจจุบันนี้วัฒนธรรมเปลี่ยนไปมาก ผู้หญิงมีเสรีภาพทั้งในการศึกษา การงานและการเลือกคู่ ไม่มีใครแทรกแซงได้ ทำให้ผู้หญิงสาวโสดสมัยใหม่มีมุมมองการเลือกคู่แตกต่างมากกว่าในอดีต

เมื่อสังคมและเทคโนโลยีพัฒนามากขึ้น สื่อต่างๆ ได้มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะสื่อบันเทิงที่ไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อจริยธรรมของบุคคลและอารยธรรมสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปสู่ความเร่งรีบ การสื่อสารออนไลน์และโลกไร้พรมแดน ทำให้สถานภาพโสดของหนุ่มสาวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดรายการโทรทัศน์ประเภทหาคู่ครองเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว เนื่องจากสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้หญิงในการเลือกคู่จากอดีตที่ขาดเสรีภาพไปสู่สมัยใหม่ที่มีอำนาจตัดสินใจด้วยเอง สื่อบันเทิงเฉพาะรายการ Take Me Out Thailand กลายเป็นพื้นที่วาทกรรมที่สะท้อนมุมมองการเลือกคู่ของสาวโสด

ไทยสมัยใหม่ ผ่านรูปแบบการสื่อสารและการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมรายการ

รายการ Take Me Out Thailand นำเสนอรูปแบบของการพบกันระหว่างชายและหญิงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคู่ผ่านการพูดคุย การนำเสนอหาคู่ครอง และการตัดสินใจภายในเวลาอันสั้น สะท้อนวิธีที่มนุษย์ตัดสินใจในความสัมพันธ์ ซึ่งอาจเน้นรูปลักษณ์ภายนอก ความตลกขบขัน และ “การเลือก” ซึ่งในบางกรณีอาจสะท้อนค่านิยมทางเพศที่ตายตัว รวมถึงการเหมารวมลักษณะของความรักไว้ในกรอบที่ค่อนข้างจำกัด เช่น ความรักแบบชายหญิง รายการนี้เป็นรายการเลือกคู่และเปิดเผยมุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดยุคใหม่ที่กล้าแสดงออกเกี่ยวกับความรักและการเลือกคู่ผ่านกลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดตามบริบทของรายการ ความสำคัญของปัญหานี้อยู่ที่การที่ผู้ชมโดยเฉพาะเยาวชนอาจซึมซับและได้รับการหล่อหลอมความเข้าใจมุมมองเกี่ยวกับความรักของคนรุ่นใหม่ จนอาจนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือจำกัดต่อความสัมพันธ์ในโลกความเป็นจริง

ดังนั้น การตั้งคำถามและวิเคราะห่มุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ในรายการ Take Me Out Thailand จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ที่ลึกซึ้งขึ้น และสนับสนุนการผลิตสื่อที่หลากหลาย สะท้อนความเป็นจริงของความรักในทุกมิติของสังคมไทยมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับความรักในโลกจริง แม้พื้นฐานของรายการจะอยู่บนพื้นฐานความเรียบง่ายของการ “เลือก” และ “ตัดสินใจ” แต่ภายใต้กระบวนการดังกล่าวกลับแฝงไว้ด้วยชุดของคุณค่า ความคาดหวังทางเพศสภาพ บทบาททางสังคม และมิติความสัมพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของความรักที่โรแมนติก ความรักที่มองหาเหตุผล ความรักที่ผูกพันกับภาพลักษณ์ ความมั่นคง หรือแม้กระทั่งความรักที่ไม่จำเป็นต้องลงเอยด้วยการครองครองกัน

เนื่องจากเป็นรายการเกมโชว์เพื่อเลือกคู่รัก รายการนี้จึงกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถ “สื่อสาร” มุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ซึ่งอาจสะท้อนแนวคิดวาทกรรมการเลือกคู่หลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงวาทกรรมการเลือกคู่ผ่านรูปลักษณ์ การกระทำ ความคิด หรือแม้กระทั่งผ่านเรื่องเล่าในอดีตของผู้เข้าร่วมแต่ละคน ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มมุมมองการเลือกคู่ในสังคมไทยร่วมสมัยที่เริ่มเปิดกว้างต่อความหลากหลาย ทั้งในเรื่องเพศสภาพ วัฒนธรรม ความคาดหวัง และบทบาทของหญิงชายในความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้สำรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับรายการนี้ ได้แก่ ชิฐ ประมวญ (2562) ได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการในงานวิจัยเรื่องการสร้างความหมายการเลือกคู่ในรายการเกมโชว์ Take Me Out Thailand พบว่ารายการประกอบสร้างให้การเลือกคู่มีความคล้ายคลึงกับโลกของความเป็นจริงผ่านรูปแบบและกระบวนการของรายการ การเลือกคู่ในอดีตกว่าศตวรรษที่ผ่านมา นั้น ค่านิยมและอุดมการณ์ของการเลือกคู่ทางสังคมแต่ละสมัยเข้ามามีส่วนสำคัญภายใต้การกำกับของชนชั้นอื่นๆ

ขณะที่พบว่า Take Me Out Thailand เป็นรายการของชนชั้นกลางทั้งในมิติการผลิต และบริโภค ซึ่งให้ความสำคัญกับทุนสัญลักษณ์ และทุนทางร่างกายเป็นเกณฑ์หลักในการเลือกคู่ โดยที่สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ของชนชั้นกลางในเรื่องเสรีภาพ ความเท่าเทียม ความเป็นปัจเจกบุคคล และให้ความสำคัญกับความสำเร็จในเรื่องการทำงานและการศึกษา ในงานวิจัยของชิฐ ประมวญ ได้วิเคราะห์จากประวัติความเป็นมาของรายการว่าอะไรเปลี่ยนแปลงและมีแนวคิดอย่างไร ความหมายของการเลือกคู่ฝ่ายผู้ชายและฝ่ายผู้หญิง รวมทั้งผู้ชมเป็นอย่างไร ส่วนงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษามุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ ในรายการ Take Me Out Thailand ผ่านกลวิธีทางภาษาต่างๆ โดยใช้แนวคิดเรื่ององค์ประกอบารสื่อสาร แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมผ่านกลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดต่างๆ มาวิเคราะห์ห่มุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่แตกต่างกับงานของชิฐ ประมวญ

เมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์วาทกรรม ความรักจึงไม่อาจถูกทำความเข้าใจในฐานะ “ความรู้สึกส่วนตัว” เท่านั้น แต่เป็นชุดของความหมายที่ถูกผลิตและควบคุมผ่านภาษา ภาพแทน และแนวปฏิบัติทางสังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของนักคิดร่วมสมัยที่มองว่าความรักมีลักษณะพหุนิยม ไม่อาจกำหนดนิยามตายตัวเพียงหนึ่งเดียว หากแต่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และอำนาจในสังคม

ผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาวาทกรรมในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ในรายการ Take Me Out Thailand รวมทั้งในรายการโทรทัศน์อื่น ๆ ผู้วิจัยซึ่งเป็นนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาหลักสูตรการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองและในฐานะผู้ชมรายการ Take Me Out Thailand จึงสนใจที่จะศึกษาวาทกรรมในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ในรายการ

เพราะผู้วิจัยต้องการหาคำตอบว่ามุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ผ่านกลวิธีทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand มีอะไรบ้าง นอกจากนั้นมุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ในรายการ Take Me Out Thailand จะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเรื่องความรักและครอบครัวในสังคมไทยสมัยใหม่อย่างดียิ่งขึ้น การเลือกรายการนี้มาศึกษามีหลายเหตุผล คือ รายการมาจากชีวิตจริง นอกจากนั้นวัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก ในอดีตสังคมไทยมีค่านิยมว่า “ผู้หญิงต้องทำตามคำสั่งของพ่อแม่และเชื่อคำพูดของแม่สื่อ” สตรีไทยโบราณไม่มีสิทธิที่เลือกคู่รักเอง สตรีไทยโบราณจึงเสียเปรียบบุรุษในเรื่องการควบคุมการเลือกคู่ของตนเอง แต่ปัจจุบันสังคมพัฒนามากขึ้น ความคิดของมนุษย์เปลี่ยนไปรวมทั้งทัศนะเรื่องความรักของสตรีไทยก็เปลี่ยนไป จึงน่าสนใจที่จะศึกษามุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดไทยสมัยใหม่ในรายการ Take Me Out Thailand

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษามุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดไทยสมัยใหม่โดยใช้แนวคิดการศึกษาวาทกรรมผ่านกลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดในรายการ Take Me Out Thailand

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการสื่อสาร มุมมองสตรีนิยม แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมและกลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสด เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยต่อไป

Wilbur, S. (1973, อ้างถึงใน เบญจวรรณ แจ่มจรรณู, 2557) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสารมีวัตถุประสงค์เพื่อชักจูงให้ผู้รับข่าวสารมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับมา โดยคาดหวังให้เป็นไปตามที่ผู้ส่งต้องการ Berlo, D. K. (1960, อ้างถึงใน กิตติศักดิ์ ดิยา และ จริยา ปันทังกูร, 2567) และนินาท คณะนาม (2563) ได้กล่าวว่า ทฤษฎี SMCR ของ Berlo มีองค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสาร ประกอบด้วยผู้ส่งสาร (Sender) สารหรือข้อมูล (Message) และผู้รับสาร (Receiver) โดยผู้ส่งสารจะส่งสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น คำพูด กริยาท่าทาง การเขียน รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ ฯลฯ

ความรักในมุมมองสตรีนิยม คือ สิทธิที่ผู้หญิงกับผู้ชายเท่าเทียมกัน ความรักไม่มีสูตรตายตัว ความรักแบบชายหญิงมักถูกกำหนดโดยบทบาททางเพศที่ถูกปลูกฝังตั้งแต่เด็ก สังคมสอนให้ผู้หญิงโยกหาความรักและต้องการให้ผู้ชายยอมรับ มีการพึ่งพาทางอารมณ์ แต่สตรีนิยมมองว่าความรักของผู้หญิงไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ชาย ความรักที่เท่าเทียมไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร สตรีสามารถบรรลุได้ผ่านเจตจำนงร่วมกันอันมั่นคงของผู้ชายกับผู้หญิงเท่านั้น Hooks, B. (2001) นำเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับความรักที่ต้องมีความเสมอภาคและเคารพซึ่งกันและกัน

Foucault (1972) and Fairclough (1995) ได้กล่าวว่า วาทกรรม (Discourse) หมายถึง ระบบของความคิด ความหมาย และกรอบการมองโลกที่ถูกผลิต สืบทอด และทำให้ดำรงอยู่ผ่านการใช้ภาษา ทั้งในรูปแบบการพูด การเขียน และการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์อื่น ๆ วาทกรรมไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำหรือข้อความ หากแต่เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงภาษาเข้ากับอำนาจ ความรู้ และบริบททางสังคม โดยกำหนดว่าประเด็นใดสามารถถูกพูดถึงได้ อย่างไร และจากมุมมองใด แนวคิดนี้จึงชี้ให้เห็นว่าวาทกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษา การสื่อสาร อำนาจ และสังคม

จันทิมา อังคพณิชกิจ (2561) กล่าวว่า “กลวิธีทางภาษา หมายถึง กลวิธีการผลิตตัวบท ทั้งตัวบทที่มีรูปถ้อยคำหรือวจนภาษา และตัวบทที่ไม่มีรูปถ้อยคำหรือวจนภาษา ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อความ การเลือกใช้ภาษาแฝง วัตถุประสงค์หรือมีเจตนามุ่งหมายของผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตตัวบท สื่อไปยังผู้รับสารหรือผู้บริโภคตัวบท” (น. 181)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในรายการ Take Me Out Thailand โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากคลิปรายการที่ออกอากาศไปแล้วในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2566 – 2567 และเผยแพร่รายการย้อนหลังผ่านช่องทาง YouTube.com โดยการวิเคราะห์ตัวบท องค์ประกอบการสื่อสาร และบริบทแวดล้อมการสื่อสารผ่านรายการ Take Me Out Thailand ออกอากาศในช่วงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2566 – วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 รวมจำนวน 64 ตอน ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างข้อมูลที่มีความหลากหลายของเนื้อหาและความสมมูลตามยอดผู้ติดตามจำนวน 20 ตอน การแบ่งเนื้อหาเป็น 2 กลุ่ม: Take Out กับ Black Out และมียอดผู้ติดตามสูง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทำ Coding ตามหมวดหมู่ภาษา และตรวจสอบความสอดคล้องของผลการวิเคราะห์ด้วยการเปรียบเทียบกับข้อมูลโซเชียลมีเดียและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลยอดวิวและผู้ติดตาม เวลาที่เก็บ คือ วันที่ 1 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2568 เพื่อสะท้อนสถานการณ์ปัจจุบัน การเลือกช่วงเวลานี้มีเหตุผลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงสถานการณ์ปัจจุบันและมีความสมเหตุสมผลในการเปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่ทำในอนาคต อย่างไรก็ตาม การที่ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ยอดผู้ติดตามเป็นตัวชี้วัดในการคัดเลือกข้อมูล เพราะมีความเห็นว่าผู้ที่มียอดผู้ติดตามมากมักเป็นผู้ที่ได้รับสารสนใจจนอาจมีอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับสารของผู้รับสาร นอกจากนี้เนื้อหาที่กระจายไปสู่ผู้รับสารจำนวนมาก มีความสำคัญในเรื่องของการศึกษาประสิทธิภาพของการสื่อสารและการกระจายข้อมูลในโลกดิจิทัล ซึ่งช่วยให้การคัดเลือกข้อมูลมีความเป็นระบบและสมเหตุสมผล ส่วนวิธีการทำ Coding และการจัดหมวดหมู่ ได้จัดรูปแบบรายงานให้ชัดเจน โดยแสดงข้อมูลดิบ ผลการทำ Coding และเหตุผลที่จัดหมวดหมู่ไว้ในแต่ละกรณี เพื่อตรวจสอบและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษามุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่โดยใช้แนวคิดการศึกษาวาทรกรรม ในรายการ Take Me Out Thailand ได้แก่ องค์ประกอบการสื่อสารของรายการ และวาทกรรมเกี่ยวกับการเลือกคู่ที่ถ่ายทอดผ่านรายการ Take Me Out Thailand รายละเอียดมีดังนี้

1. องค์ประกอบการสื่อสารของรายการ Take Me Out Thailand

ผู้วิจัยขอกล่าวถึงองค์ประกอบการสื่อสารของรายการ Take Me Out Thailand เพื่อให้เข้าใจรูปแบบของรายการก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะความเข้าใจองค์ประกอบการสื่อสารในรายการ จะช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาในรายการ Take Me Out Thailand อย่างชัดเจน

Fluker TVS (2014) และชิธู ประมวญ (2562) กล่าวว่ารายการ Take Me Out Thailand เป็นเกมโชว์ที่ถ่ายทอดความรัก สะท้อนมุมมองของคนต่างประเทศที่มีความชอบและวิธีคิดในการเลือกคู่ที่แตกต่างกัน รายการนี้เดิมเป็นรายการทีวีสัญชาติอังกฤษยอดนิยม โดยมีบริษัทฟรีเมนเทิล มีเดียเป็นผู้ดูแลและเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ เริ่มออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2553 ในประเทศไทย เพื่อให้รูปแบบรายการและการผลิตยังคงความอลังการเทียบเท่ากับที่ออกอากาศในต่างประเทศ โดยออกอากาศทางไทยทีวีสีช่อง 3 ทุกวันเสาร์ เวลาประมาณ 14.00 น. เนื้อหารายการมี 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 : เปิดตัวสาวโสด ช่วงที่ 2 : มีติดองโชว์ ช่วงที่ 3 : ช่วงหนุ่มโสดเปิดตัวให้เลือก ช่วงที่ 4 : เลือกคนที่ถูกใจ จากเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้นเห็นว่าแต่ละคนจะมีมุมมองการเลือกคู่แตกต่างกันผ่านรายการดังกล่าว ด้วยแนวคิดในการเปิดโอกาสและมุมมองในการเรียนรู้ทัศนคติและการใช้ชีวิตของ

หญิงชายรุ่นใหม่ ด้วยความแปลกใหม่ของรูปแบบรายการนี้ ทำให้รายการได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว

ภาพรวมทั้งหมดในรายการแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศเป็นกันเองเสมือนคนสนิทในครอบครัวมาพูดคุยสื่อสารกัน บุคคลในรายการมีพิธีกร 2 คน คือ พิธีกรชายกับพิธีกรหญิง ผู้ร่วมรายการมีฝ่ายผู้ชายกับฝ่ายผู้หญิง คือ ผู้หญิงเรียกว่าสาวโสด มีจำนวน 30 คน ผู้ชายเรียกว่าหนุ่มโสด มีจำนวน 1 คนในทุกตอน เจ้าหน้าที่ควบคุมรายการและแขกรับเชิญพิเศษ การสื่อสารที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับชื่อรายการ “Take Me Out Thailand 2023” ฉากรอบข้างออกแบบให้มีสีสันสดใสเหมาะกับการต้อนรับและการเลือกคู่รัก บรรยากาศโดยรวมสื่อความหมายได้ว่าถึงความสะดวกและความเป็นกันเอง (ดังภาพที่ 1) มีรูปแบบการนำเสนอรายการแบบมีสาระแต่ไม่เคร่งเครียด การเลือกคู่หรือกระบวนการเลือกคู่สะท้อนให้เห็นว่าวิธีที่มนุษย์ตัดสินใจในความสัมพันธ์และมุมมองการเลือกคู่ของผู้หญิงกับผู้ชายในรายการมีความแตกต่างกันมาก ช่องทางสื่อสาร คำพูดต่าง ๆ ของพิธีกรกับสาวโสดหนุ่มโสดจะมีลักษณะไม่จริงจังและไม่เคร่งเครียด เป็นกันเองหรือพูดล้อเล่น ทำให้บรรยากาศสนุกสนานและบันเทิง ในด้านการใช้ภาษาหรือการพูดต่าง ๆ ในรายการ ผู้ดำเนินรายการพยายามแสดงความเป็นมิตร ความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี ถ้อยทีถ้อยอาศัย และพร้อมให้ความช่วยเหลือทำให้บรรยากาศในการปฏิสัมพันธ์มีความผ่อนคลาย นอกจากนี้ผู้รับสารได้ตีความสารผ่านวิธีการพูดของพิธีกร ทำให้รายการนี้ดูได้สนุกสนานและผ่อนคลาย ดึงดูดใจผู้ชมและผู้ชายหญิงที่โสดอยู่ ทำให้ผู้ที่มาร่วมในรายการไม่ตื่นเต้นมากและปรับตัวเข้าเวทีได้ (ดังภาพที่ 2 - ภาพที่ 4) ผู้ชมรายการก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้ในช่องทางเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ (social network) หลังการออกอากาศไปแล้ว

ภาพที่ 1 ช่วงเปิดตัวสาวโสด

ภาพที่ 2 ช่วงมีดีต้องโชว์

ภาพที่ 3 ช่วงหนุ่มโสดเปิดตัวให้เลือก

ภาพที่ 4 ช่วงเลือกคนที่ถูกใจ

(ภาพที่ 1 - ภาพที่ 4 ที่มา: ภาพหน้าจอจากรายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 2 พ.ศ.2566)

สรุปดังกล่าวว่าจากการศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการสื่อสารของรายการ จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์มุมมองในการเลือกคู่ของรายการนี้ แท้จริงแล้วเป็นการวิเคราะห์อำนาจเชิงวาทกรรมในการเลือกคู่ของสาวโสด

2. วาทกรรมเกี่ยวกับการเลือกคู่ที่ถ่ายทอดผ่านรายการ Take Me Out Thailand

การวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand ทั้งในแง่โครงสร้าง เนื้อหา และกลไกการสื่อสาร โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสาร เพื่อหาองค์ประกอบและการจัดตำแหน่งของการสื่อสารในรายการ เนื้อหาของรายการนี้สะท้อนให้เห็นวาทกรรมเกี่ยวกับการเลือกคู่ โดยวิธีการศึกษาวาทกรรมจะศึกษาผ่านการใช้ภาษาในบทความที่จำกัดเฉพาะการใช้ภาษาของสาวโสดที่ร่วมรายการ และจะสะท้อนมุมมองของสาวโสดไทยสมัยใหม่สาเหตุที่เลือกศึกษาจากกลุ่มสาวโสดเพราะเป็นผู้ร่วมรายการหลักที่นำเสนอความคิดเรื่องความรัก แต่กลวิธีของฝ่ายชายที่เป็นตัวเลือกในบางตอนจะศึกษาประกอบ

Fairclough (1995) กล่าวว่า การวิเคราะห์วาทกรรมของสื่อโทรทัศน์จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์รูปภาษาที่ปรากฏในตัวบทพร้อมกับการตีความตัวบทที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม จึงจะสามารถตอบคำถามได้ว่าสิ่งที่แฝงอยู่หรืออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในตัวบทนั้นคืออะไร การนำเสนอการตัดสินใจของผู้หญิงในรายการเป็นภาคปฏิบัติทางวาทกรรมหนึ่งที่แสดงอุดมการณ์ผ่านตัวบทเพื่อสื่อชุดความคิดบางอย่างสู่สังคม

การนำเสนอตัดสินใจการเลือกคู่ของสาวโสดด้วยกลวิธีทางภาษาเหล่านี้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การตีความด้านการสร้างความหมายและตัวตนให้กับสังคม ซึ่งจะทำให้เห็นว่าสาวโสดมีวาทกรรมการเลือกคู่เป็นอย่างไร เนื่องจากภาษาเป็นกิจกรรมทางสังคม และภาษาเป็นส่วนหนึ่งในความคิดของมนุษย์ เราจึงไม่สามารถแยกบริบททางสังคมออกจากการใช้ภาษาของมนุษย์ได้อย่างอิสระ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาผ่านกลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดช่วยสื่อสารวาทกรรมการเลือกคู่ในรายการ Take Me Out Thailand มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดในรายการ Take Me Out Thailand

กลวิธีนำเสนอทางภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น การเลือกใช้กลวิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ จะช่วยให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษากลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดที่ช่วยสื่อสารมุมมองในการเลือกคู่ในรายการ Take Me Out Thailand มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 การใช้คำศัพท์

การใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีเกี่ยวกับการเลือกใช้คำเพื่อสื่อความคิดหรือประสบการณ์ของผู้ส่งสาร แฟร์คลัฟ Fairclough (1995, อ้างถึงใน จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) กล่าวถึงการวิเคราะห์การเลือกใช้คำศัพท์ว่าจะทำให้เห็นถึงความคิดของผู้ผลิตตัวบท เพราะมีปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมที่เป็นตัวแปรในการผลิตตัวบท ดังนั้นการใช้คำศัพท์ในรายการ Take Me Out Thailand จะทำให้ผู้รับสารเห็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับสิ่งที่ปรากฏในรายการ และสะท้อนให้เห็นว่าผู้ผลิตตัวบทมีเจตนาใช้คำศัพท์ใดเป็นพิเศษ เพื่อแสดงให้ผู้รับสารเห็นผู้กระทำชัดเจนขึ้น หรืออาจเป็นการหลบเลี่ยงการใช้คำบางคำ ซึ่งนำไปสู่การสะท้อนให้เห็นมุมมองการเลือกคู่ได้ ผู้วิจัยพบว่ารายการ Take Me Out Thailand เลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ 3 ลักษณะ คือ 1) การใช้คำกริยา 2) การใช้คำวิเศษณ์ 3) การใช้คำภาษาต่างประเทศ

1) การใช้คำกริยา

การใช้คำกริยาในรายการ พบว่ามีการใช้คำของสาวโสดเพื่อสื่อถึงความรัก โดยทำหน้าที่เป็นคำหลักของประโยค ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “ผู้เข้าร่วมรายการ” เป็น “ผู้กระทำ” ในรายการเพื่อเสนอสื่อสารความรักหรือการเลือกคู่ ผู้วิจัยพบว่าการใช้คำศัพท์ที่แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำ กับ การใช้คำกริยาแสดงความรู้สึกหรือแสดงการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้หญิง ดังตัวอย่าง

- (1) น้ำฝน : ตั้งใจปิด ดิทุกอย่าง น้องอายุยี่สิบแปด พี่พร้อมมาก พร้อมมีลูก อายุหน่อย ถ้าวจะไม่ค่อยติด

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 2 พ.ศ. 2566)

- (2) ชายะ : ครีมนานเลยคะ แล้วก็ชอบที่เขแบบแต่งตัว ดูแบบเจนเทิลแมน

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

- (3) พลอย : ก็สนุกกับเขาด้วย ไข่เค้าแบบว่าเขาอารมณ์ดี สนุกสนานเฮฮาแล้วแบบชีวิตอะนะมัน

ยากอะ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

- (4) มิลค์ : ชอบเขา ชอบทรงนี้เลย ยิ่งรู้จักและเรียนรู้ทัศนคติของเขา ดีมาก

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 1 พ.ศ. 2566)

จากตัวอย่างดังกล่าวในรายการทุกตอน เช่น ตอนที่ 1 ตอนที่ 2 ตอนที่ 11 ตอนที่ 27 เป็นต้น พิธีกรชายต้องถามทุกครั้งให้ผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้หญิงแสดงความรู้สึกของตนเอง ซึ่งสาวโสดที่ร่วมรายการก็จะใช้คำกริยา เช่น “ชอบ ไข่ ดับ ตั้งใจ ดิต เรียน พร้อม รู้จัก แต่งตัว” มาแสดงให้เห็นความต้องการของตนเองว่าจะตัดสินใจอย่างไรจากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการ Take Me Out Thailand ตามแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมพบว่า การเลือกใช้คำกริยาทำหน้าที่เป็นกลวิธีทางภาษาในการสร้างและกำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมรายการ โดยเฉพาะผู้หญิงสาวโสดในฐานะ “ผู้กระทำ” ในกระบวนการเลือกคู่ คำกริยาที่ปรากฏในรายการนี้ได้เป็นเพียงองค์ประกอบทางไวยากรณ์ หากแต่เป็นเครื่องมือเชิงวาทกรรมที่สะท้อนความคิด ทศนคติ และการตัดสินใจของผู้พูดภายใต้กรอบสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย

คำกริยาที่ใช้สามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ (1) คำกริยาที่แสดงการกระทำเชิงพฤติกรรม เช่น “ดับ ปิด ตั้งใจ เลื่อน แต่งตัว เรียน” และ (2) คำกริยาที่แสดงความรู้สึกและการตัดสินใจ เช่น “ชอบ ไข่ พร้อม ดิต รู้จัก” การเลือกใช้คำกริยาเหล่านี้ทำให้การเลือกคู่ถูกทำให้เป็นกระบวนการที่ผู้หญิงสามารถอธิบายเหตุผลและแสดงจุดยืนของตนเองอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการใช้คำกริยาเกี่ยวกับการ “ดับไฟ” หรือ “ปิดไฟ” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เชิงวัตถุของการตัดสินใจ แต่ถูกขยายความหมายผ่านภาษาให้มีเหตุผลรองรับ เช่น เรื่องอายุ ความพร้อมทางชีวิต การศึกษา หรือทัศนคติต่อครอบครัว

การใช้คำกริยาเหล่านี้สะท้อนการนำเสนอภาพตัวตนของผู้หญิงไทยยุคใหม่ในฐานะผู้มีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลมากกว่าการเลือกคู่จากอารมณ์เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การที่พิธีกรชายต้องเป็นผู้ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้หญิงแสดงความรู้สึกและเหตุผล ยังสะท้อนโครงสร้างอำนาจของรายการที่กำหนดกรอบการพูดและรูปแบบการอธิบายการตัดสินใจไว้ล่วงหน้า กล่าวคือ แม้ผู้หญิงจะถูกวางบทบาทให้เป็น “ผู้เลือก” แต่การแสดงความเป็นผู้กระทำดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้กรอบวาทกรรมที่รายการออกแบบไว้โดยเฉพาะพิธีกรชาย แสดงว่าอำนาจในการกำหนดให้สาวโสดผู้เข้าร่วมรายการ “พูดหรือไม่ให้พูด” ยังอยู่ที่ผู้ชายเป็นหลัก

โดยสรุป การเลือกใช้คำกริยาในรายการ Take Me Out Thailand มิได้เป็นเพียงการสื่อสารความรู้สึกส่วนบุคคล หากแต่เป็นกลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมที่ทำให้การเลือกคู่ถูกทำให้ “พูดได้ อธิบายได้ และชอบธรรมได้” ต่อหน้าสาธารณะ การใช้คำกริยาจึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงบุคลิกเข้ากับอุดมการณ์เรื่องความรัก ความเหมาะสม และความพร้อมในการสร้างครอบครัว ซึ่งสะท้อนมุมมองเชิงวาทกรรมการเลือกคู่ในสังคมไทยร่วมสมัยอย่างชัดเจน คือ ผู้หญิงยุคใหม่มีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจได้

2) การใช้คำวิเศษณ์บอกคุณลักษณะ

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้คำวิเศษณ์ที่แสดงคุณลักษณะของสาวโสดผู้ร่วมรายการ เช่น “น่ารัก หล่อ หล่อจัง สวย สุภาพ สูงยาว ดี ขาว สะอาด เรียบร้อย” เป็นต้น เพื่อสื่อให้เห็นว่าหนุ่มโสดมีคุณลักษณะที่เหมาะสมผ่านการเลือกใช้คำของสาวโสดผู้ร่วมรายการ ดังตัวอย่าง

(1) เจนนี่ : น่ารักมากเลยคะ สูงยาวเข้าดี ดูสุภาพคะ

ชายะ : ดูแบบเจนเทิลแมน

จิน : หวานมากเลย แก้มเหมือนทามะเชือกเทศ

กลอย : ดีคะ ขาว สะอาดสะอาด

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

(2) อารี : ไม่สะดวกคะ ไม่สะดวกอายุอาจจะห่างกันเกินไปจ๊ะ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

(3) แนท : เขาเดินมาแบบจับมือ มือแค่นี้มือ**อย่างแรก**ที่มือนี้

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 13 พ.ศ. 2566)

จากตัวอย่างกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้คำวิเศษณ์ของสาวโสดผู้เข้าร่วมรายการทำหน้าที่เป็นกลไกทางวาทกรรมที่สำคัญในการสร้างความหมายเกี่ยวกับ “คุณค่า” และ “ความน่าปรารถนา” ของผู้ชายในกระบวนการเลือกคู่ คำวิเศษณ์ เช่น “หล่อ สูง ขาว สุขภาพ น่ารัก หวาน ดี เรียบร้อย” มิได้เป็นเพียงคำบรรยายเชิงพรรณนาเท่านั้น แต่เป็นการจัดลำดับคุณลักษณะของฝ่ายผู้ชายให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมและอุดมคติความรักแบบกระแสหลัก

เนื่องจากโครงสร้างของรายการกำหนดให้ผู้เข้าร่วมฝ่ายผู้หญิงต้องตัดสินใจเปิดไฟหรือดับไฟภายในระยะเวลาจำกัด การรับรู้ของผู้หญิงจึงอาศัยรูปลักษณ์ภายนอก ท่าทาง และการแต่งกายเป็นหลัก ส่งผลให้คำวิเศษณ์ที่ถูกเลือกใช้มักเน้นลักษณะทางกายภาพและบุคลิกภาพที่ “มองเห็นได้ทันที” มากกว่ามิติด้านอารมณ์หรือคุณค่าภายใน ข้อมูลจากการวิเคราะห์คลิปรายการจำนวน 20 ตอนพบว่า ผู้ชายที่มีรูปร่าง หน้าตา ท่าทาง และการแต่งกายที่สอดคล้องกับอุดมคติความเป็นชายแบบสุภาพ เรียบร้อย และดูแลตนเองได้ดี มักได้รับการเปิดไฟในจำนวนมาก เช่น กรณีตอนที่ 10, 12, 13, 16, 17, 27, 31 เป็นต้น ซึ่งในช่วงแรกพบ ผู้ชายบางรายได้รับการเปิดไฟสูงถึง 29 ดวง

การใช้คำวิเศษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงมีอำนาจในการเลือก แต่ขณะเดียวกัน อำนาจนั้นถูกกำกับด้วยกรอบความคิดและค่านิยมทางสังคมที่กำหนดว่า “ผู้ชายที่ควรถูกเลือก” ควรจะมีลักษณะเช่นใด กล่าวคือ วาทกรรมการเลือกคู่ในรายการไม่ได้เปิดพื้นที่ให้ความหลากหลายอย่างเสรี หากแต่ตอกย้ำอุดมคติของรูปลักษณ์ ความสุภาพ และความเหมาะสมตามบรรทัดฐานชนชั้นกลางไทยสมัยใหม่

ดังนั้น การใช้คำวิเศษณ์ของสาวโสดในรายการจึงไม่เพียงเป็นการแสดงความรู้สึกส่วนบุคคล หากแต่เป็นการผลิตวาทกรรมความรักและการเลือกคู่ที่เชื่อมโยงภาษาเข้ากับโครงสร้างอำนาจ ค่านิยม และการมองความสัมพันธ์เชิงคู่ในสังคมไทยร่วมสมัยอย่างชัดเจน ทำให้เห็นว่ารูปลักษณ์และความดึงดูดทางกายภาพมีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่

3) การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษแสดงให้เห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกในด้านคุณลักษณะของบุคคลและวิถีชีวิตสมัยใหม่ ดังตัวอย่าง

(1) ชายะ : ดูแบบเจนเทิลแมน

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

(2) ซูคริม : ไอจี ฟอลโล ผู้หญิงเยอะไหมคะ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 13 พ.ศ. 2566)

(3) เฟรม : จะไม่มีคำว่าบิกินี่พิชเลยนะ ไม่มีคะ ไม่มีนะ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 13 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand พบการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลาย ทั้งในฐานะคำบอกคุณลักษณะของผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้ชาย เช่น “เจนเทิลแมน (Gentleman) เซ็กซี่ (Sexy) ซิกแพค (Six Pack) บอดี (Body) เพอร์เฟค (Perfect) คัลเลอร์ฟูล (Colourful)” และคำที่สะท้อนรูปแบบการสื่อสารหรือวิถีชีวิตร่วมสมัย เช่น “ไอจี ฟอลโล (IG follow) สปอยเลอร์ (Spoiler) แคร์ (Care) โฟกัส (Focus) มัณนี่ (Money) พรีเมียม (Premium) เทคแคร์ (Take care)” เป็นต้น

การเลือกใช้คำทับศัพท์มิได้เป็นเพียงการยืมภาษาเพื่อความสะดวกในการสื่อสาร หากแต่เป็นการใช้ภาษาเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างภาพตัวตนของผู้พูด โดยเฉพาะสาวโสดผู้เข้าร่วมรายการให้ปรากฏในฐานะ “ผู้หญิงสมัยใหม่” ที่มีความรู้ ทันโลกดิจิทัล และคุ้นเคยกับวัฒนธรรมสากล การใช้คำอย่าง “IG follow” หรือ “Perfect score” สะท้อนการฝังตัวของเทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์ และตรรกะการประเมินค่าแบบเชิงตัวเลขในกระบวนการรับรู้ความสัมพันธ์เชิงคู่

ขณะเดียวกัน คำทับศัพท์ที่ใช้บรรยายผู้ชาย เช่น “Gentleman Sexy Six Pack Perfect” ทำหน้าที่ผลิตวาทกรรมอุดมคติของผู้ชายที่ควรถูกเลือก โดยผูกโยงความเป็นชายเข้ากับรูปลักษณ์ ความฟิตของร่างกาย และบุคลิกภาพแบบสากลที่ถูกยกย่องในวัฒนธรรมบริโภคนิยม คำเหล่านี้จึงไม่เป็นกลาง หากแต่ทำหน้าที่กำหนดกรอบความหมายว่า “ผู้ชายที่มีคุณค่า” ควรมีลักษณะอย่างไร

เมื่อพิจารณาในภาพรวม การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในรายการ Take Me Out Thailand สะท้อนให้เห็นวาทกรรมความรักและการเลือกคู่ที่ถูกหล่อหลอมด้วยความทันสมัย โลกาภิวัตน์ และวัฒนธรรมบริโภคภาษาอังกฤษจึงกลายเป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ที่ช่วยยกระดับสถานะของผู้พูด สร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจเลือกคู่ และตอกย้ำภาพตัวแทนของผู้หญิงโสดในรายการว่าเป็นผู้มีอำนาจในการเลือกภายใต้กรอบค่านิยมของสังคมไทยร่วมสมัย

2.1.2 การใช้ประโยคแบบต่างๆ

ประโยคคือการกำหนดลำดับความสัมพันธ์ของคำเพื่อสื่อความหมาย โดยมีวิธีการแบ่งประโยคหลายแบบ เช่น แบ่งตามโครงสร้าง หรือแบบตามเนื้อหา การแบ่งประโยคตามเนื้อหา หมายถึง การพิจารณาเนื้อหาในประโยคว่ามีเนื้อหาลักษณะใด ต้องการสื่ออะไร ซึ่งสามารถจำแนกได้ ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง ประโยคขอร้อง ประโยคชักชวน ประโยคเหล่านี้อาจมีหน้าที่ในการสื่อสารเพื่อแจ้งเพื่อทราบ ถามให้ตอบ หรือแสดงเหตุผล เป็นต้น

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) กล่าวว่า “การใช้ประโยคแสดงเหตุผล เป็นประโยคที่ใช้คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความเป็นเหตุเป็นผล ทำหน้าที่เชื่อมข้อความที่เป็นเหตุหรือผลของข้อความที่มาข้างหน้า เช่น คำว่า “ดังนั้น เพราะฉะนั้น ด้วยเหตุนี้ ด้วยเหตุฉะนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น ฯลฯ เป็นต้น” (น. 134) ใช้เชื่อมข้อความที่เป็นเหตุ การพิจารณาการใช้ประโยคแบบต่าง ๆ สามารถทำให้เห็นมุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดในรายการได้เป็นอย่างดีชัดเจน รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งในรายการ เพื่อทำให้ผู้ชมคล้อยตามความคิดของสาวโสดในรายการด้วยลักษณะของประโยคแสดงเหตุผล ประกอบเนื้อความกล่าวถึงเหตุและกล่าวถึงผล ซึ่งสามารถถ่ายทอดความเป็นเหตุและความเป็นผลให้ผู้ชมเห็นลักษณะของมุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดไทยสมัยใหม่

กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผล ใช้คำว่า “ดังนั้น เพราะฉะนั้น ด้วยเหตุนี้ ด้วยเหตุฉะนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น ฯลฯ” ใช้เชื่อมข้อความที่เป็นเหตุผล ซึ่งกลวิธีนี้เสนอทางภาษาของสาวโสดใช้ประโยคแสดงเหตุผล ดังตัวอย่าง

(1) พิธีกรชาย : ทำไมจึงดับไฟ

สาวโสดคนหนึ่ง : อายุมาก ถึงกับไหว้กันเลย

สาวโสดอีกคนหนึ่ง : อายุเยอะกว่าพ่อ!!

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

(2) พิธีกรชาย : ทำไมจึงดับไฟ

น้ำผึ้ง : อายุเด็กไปหน่อย

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 21 พ.ศ. 2566)

(3) แนท : สเปกเราเลย หนูชอบบุคลิกภาพของเขาและวิธีการพูด

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 23 พ.ศ. 2566)

(4) แด้ว : หนูชอบไทยมากกว่า เขาดูจะเพกไป เขาแบด ทรงแบด เขาแบดจนหนูกลัว

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 23 พ.ศ. 2566)

(5) ชัยณู : เขาพูด ๆ กวนใจนิดหนึ่ง หนูไม่ชอบคนพูดลักษณะนี้ ชอบพูดจะห้วน ๆ นิดหนึ่ง

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 23 พ.ศ. 2566)

จากตัวอย่างกลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand ใช้ประโยคแสดงผล โดยมีการใช้คำเชื่อมแสดงผลในประโยค เช่น “ทำไม” “เพราะ” หรือไม่ได้ใช้คำเชื่อมก็ได้แต่จะมีเหตุผลเสมอ โดยในทุกตอนเมื่อผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้หญิงเปิดไฟหรือดับไฟ พิธีกรถามเหตุผลที่ฝ่ายผู้หญิงเปิดไฟไว้หรือดับไฟอยู่เสมอ แม้ว่าฝ่ายผู้หญิงไม่ต้องใช้ประโยค “เพราะ” ทุกครั้ง แต่ก็มักจะบอกเหตุผลว่าคืออะไร เช่น อายุเยอะกว่าพ่อ ถึงกับไหว้กันเลย หรือต้องการคนที่จริงจังจริงจัง การใช้ประโยคต่าง ๆ เหล่านี้ สื่อความหมายและเหตุผลที่ดับไฟ

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่ามีการใช้ประโยคแสดงผล อย่างเป็นระบบโดยปรากฏทั้งในรูปแบบการใช้คำเชื่อมแสดงผลโดยตรง เช่น “ทำไม” “เพราะ” และในรูปแบบที่ไม่ใช้คำเชื่อมอย่างชัดเจน แต่ยังคงมีการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจทุกครั้ง กล่าวคือ เมื่อผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้หญิงเปิดไฟหรือดับไฟ พิธีกรจะทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการอธิบายเหตุผลเสมอ ส่งผลให้การตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกไม่ได้ถูกนำเสนอในฐานะอารมณ์ล้วน ๆ หากแต่เป็นการตัดสินใจที่ต้อง “อธิบายได้”

การให้เหตุผลดังกล่าวทำหน้าที่สร้างความชอบธรรมให้กับการตัดสินใจของสาวโสด ตัวอย่างเหตุผลที่ถูกกล่าวถึง เช่น ความแตกต่างด้านอายุ เช่น “อายุเยอะกว่าพ่อ ถึงกับไหว้กันเลย” หรือความคาดหวังต่อความสัมพันธ์ “ต้องการคนที่จริงจังจริงจัง” สะท้อนให้เห็นว่าการเลือกคู่ในรายการถูกจัดวางให้อยู่ภายใต้กรอบเหตุผลเชิงสังคมและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมมากกว่าการตัดสินใจตามความรู้สึกส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว

การใช้ประโยคแสดงผลจึงไม่เพียงทำหน้าที่อธิบายการเปิดไฟหรือดับไฟเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกทางภาษาที่ผลิตวาทกรรม “การเลือกคู่แบบมีเหตุผล” ซึ่งตอกย้ำภาพตัวแทนของผู้หญิงโสดในรายการว่าเป็นผู้มีสติ มีวิจรรย์ญาณ และมีอำนาจในการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลที่สังคมยอมรับได้ ทั้งนี้ รูปแบบการตั้งคำถามของพิธีกรและการตอบเหตุผลของผู้เข้าร่วมรายการร่วมกันสร้างโครงสร้างวาทกรรมที่ทำให้ความรักและการเลือกคู่กลายเป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการให้เหตุผลและการอธิบายต่อสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2) การใช้ประโยคปฏิเสธ

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้ประโยคปฏิเสธแสดงให้เห็นการไม่ยอมรับ ผู้ที่มาเลือกกว่ามีคุณลักษณะที่เหมาะสมโดยผ่านการเลือกใช้ปฏิเสธที่มีคำแสดงการปฏิเสธ เช่น ไม่ ไม่ใช่ ไม่รู้ดังตัวอย่าง

(1) สาวโสด : ไม่ใช่สเปกของหนู อีอย่างอายุห่างกันเกินไป

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

(2) ชัยณู : เขาพูด ๆ กวนใจนิดหนึ่ง หนูไม่ชอบคนพูดลักษณะนี้ ชอบพูดจะห้วน ๆ นิดหนึ่ง

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 23 พ.ศ. 2566)

(3) น้ำฝน : ตั้งใจปิด ดีทุกอย่าง น้องอายุสี่สิบแปด พี่พร้อมมาก พร้อมมีลูก อายุน้อย กลัวจะไม่ค่อยติดชอบนะ แต่เด็กเกินไปนิดหนึ่ง

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 2 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้ประโยคปฏิเสธ เป็นกลไกทางภาษาที่ปรากฏอย่างเด่นชัด โดยใช้คำแสดงการปฏิเสธ เช่น “ไม่” “ไม่ใช่” “ไม่ชอบ” “เด็กเกินไป” “ไม่สบายใจ” เป็นต้น ประโยคเหล่านี้ทำหน้าที่สื่อสารอย่างตรงไปตรงมาว่าผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้ชาย ไม่สอดคล้องกับลักษณะหรือความคาดหวัง ของฝ่ายผู้หญิง และนำไปสู่การตัดสินใจ “ดับไฟ” ในเชิงรูปธรรม

การใช้ประโยคปฏิเสธมิได้เป็นเพียงการแสดงความไม่ชอบส่วนบุคคล หากแต่เป็นการสร้างเส้นแบ่งระหว่าง “ตัวเลือกที่เหมาะสม” กับ “ตัวเลือกที่ไม่เหมาะสม” ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคม เช่น ความเหมาะสมด้านวัย ความ

มั่นคงทางอารมณ์ และความสบายใจในการสร้างความสัมพันธ์ ประโยคปฏิเสธจึงทำหน้าที่กำหนดขอบเขตของการเลือกคู่ และสะท้อนอำนาจการตัดสินใจของสาวโสดในฐานะผู้คัดเลือกอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ การปฏิเสธยังถูกนำเสนอควบคู่กับการให้เหตุผล ทำให้การดับไฟไม่ถูกมองว่าเป็นการตัดสินใจเชิงอารมณ์หรือไร้เหตุผล แต่เป็นการตัดสินใจที่มีความชอบธรรมและสอดคล้องกับสามัญสำนึกของสังคม กลวิธีดังกล่าวจึงปรากฏวาทกรรมการเลือกคู่แบบ “มีเหตุผลและมีสิทธิ์ปฏิเสธ” ซึ่งตอกย้ำภาพตัวตนของผู้หญิงโสดในรายการว่าเป็นผู้มีอำนาจต่อรอง มีเสียง และสามารถกำหนดเงื่อนไขของความสัมพันธ์ได้ด้วยตนเอง

3) การใช้ประโยคคำถาม

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้ประโยคคำถาม แสดงให้เห็นข้อสงสัยของสาวโสดว่า ผู้ที่มาเลือกคู่นั้นมีคุณลักษณะที่เหมาะสมหรือไม่ผ่านการเลือกใช้ประโยคที่มีคำแสดงคำถาม เช่น หรือ ทำไม ยังไง ใคร ดังตัวอย่าง

(1) หลินเปิง : นีมาปลดหนี้หรือมาหาแฟน

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

(2) แนน : เลิกกับแฟนเก่านานหรือยัง

หนุ่มโสด : พอสมควรครับ

แนน : แล้วเป็นคนเจ้าชู้ไหมคะ

หนุ่มโสด : เคยเจ้าชู้มาก่อนครับ

แนน : (ไม่ได้พูดอะไรต่อ ก็ยิ้มอย่างที่ยอมรับ)

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 13 พ.ศ. 2566)

(3) อ้น : อะไรเนี่ย แล้วเขาก็ขับเองในรถใช้ใหม่นะ ปกติในรถคุณก็ไม่เปิดเพลงหรือ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 23 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้ ประโยคคำถาม เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวาทกรรมการเลือกคู่ โดยปรากฏการใช้คำถาม เช่น “หรือ” “ทำไม” “ยังงี้” “ใคร” เป็นต้น ซึ่งทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมรายการต้องอธิบายเหตุผล ความรู้สึก และทัศนคติที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจเปิดไฟหรือดับไฟ ประโยคคำถามเหล่านี้ได้ทำหน้าที่เพียงเพื่อการสนทนา หากแต่เป็นเครื่องมือที่ทำให้ “ความคิดภายใน” ของผู้เข้าร่วมรายการถูกทำให้ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ

คำถามของพิธีกรทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมการผลิตความหมาย โดยบังคับให้ผู้ร่วมรายการต้องแสดงตัวตน คุณลักษณะนิสัย และกรอบความคิดเกี่ยวกับความรักและการเลือกคู่ การตอบคำถามของสาวโสดเผยให้เห็นว่าการยอมรับผู้ชายไม่ได้พิจารณาเพียงอดีต เช่น การเคยเจ้าชู้มาก่อน หากแต่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและทัศนคติในปัจจุบัน โดยเฉพาะคุณค่าของความซื่อสัตย์และการรักเดียวใจเดียว ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงในรายการมีการต่อรองความหมายของ “ผู้ชายที่เหมาะสม” ด้วยเหตุผลเชิงศีลธรรมและความมั่นคงทางความสัมพันธ์

ดังนั้น การใช้ประโยคคำถามในรายการจึงทำหน้าที่ผลิตวาทกรรมการเลือกคู่ที่เน้นเหตุผล การอธิบาย และการประเมินคุณค่าของตัวตน มากกว่าการตัดสินใจจากรูปลักษณ์เพียงอย่างเดียว แม้รูปลักษณ์ภายนอกจะมีบทบาทในช่วงแรกพบ แต่คำตอบที่เกิดจากคำถามยังสะท้อนค่านิยมในการเลือกคู่ของสาวโสดในรายการ โดยปรากฏวาทกรรมที่ยอมรับว่าผู้ชายอาจมีประสบการณ์ความรักหรือเคยเจ้าชู้มาก่อน ขณะเดียวกัน สิ่งที่ถูกเน้นย้ำคือ “ตัวตนในปัจจุบัน” ของฝ่ายผู้ชาย โดยเฉพาะคุณค่าเรื่องความซื่อสัตย์และความรักเดียวใจเดียว มากกว่าการตัดสินใจอดีตเพียงอย่างเดียว กลวิธีการใช้ประโยคคำถามจึงมีบทบาทในการสร้างและตอกย้ำวาทกรรมการเลือกคู่ที่ผสมระหว่างภาพลักษณ์ภายนอกกับคุณค่าทางศีลธรรม โดยเฉพาะอุดมคติของความรักแบบจริงใจและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนภาพตัวตนของสาวโสดไทยในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยาม “ความรักที่เหมาะสม” ด้วยตนเองและ

สอดคล้องกับกรอบความคาดหวังของสังคมร่วมสมัย

4) การใช้ประโยคขอร้อง

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้ประโยคแสดงการขอร้อง แสดงให้เห็นว่า ความปรารถนาเรื่องความรักหรือการเลือกคนที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมผ่านการเลือกใช้ประโยค เช่น ขอ อวยาก ขอ ...เถอะ ดังตัวอย่าง

(1) กลอย : ก็รู้สึกเหมือนเราก็อวยากหาความสัมพันธ์ที่มั่นคงกันจริงจังนะ

เฟรชชี : เขาพูดว่าบางวันก็อวยากให้แต่งตัวแบบเหมาะกับรถของเขา

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

(2) ปิน่า : ดีเลย ไม่ต้องเป็นโสดแล้ว ขอเป็นแฟนหนูเถอะ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้ประโยคขอร้อง เป็นอีกหนึ่งกลไกทางภาษาที่มีนัยสำคัญ โดยปรากฏการใช้คำแสดงการขอร้อง เช่น “ขอ” “อวยาก” “ขอ...เถอะ” เป็นต้น ประโยคขอร้องเหล่านี้ทำหน้าที่สื่อสารความปรารถนา ความคาดหวัง และวัตถุประสงค์ของผู้ร่วมรายการอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ต้องการโน้มน้าวอีกฝ่ายให้เปิดใจหรือให้โอกาสในการทำความรู้สึกต่อไป

การใช้ประโยคขอร้องสะท้อนให้เห็นการตอรองอำนาจในการเลือกคู่ภายในพื้นที่ของรายการ แม้ว่าผู้ชายหนุ่มโสดจะเป็นผู้ถืออำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายผ่านการเปิดไฟหรือดับไฟ แต่ฝ่ายสาวโสดสามารถใช้ประโยคขอร้องเป็นกลวิธีในการลดความแข็งแกร่งของสถานการณ์ และสร้างภาพตัวตนของตนเองในฐานะผู้จริงใจ อ่อนโยน และมีความมุ่งมั่นต่อความสัมพันธ์ ประโยคขอร้องจึงทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้สึกส่วนบุคคลกับเป้าหมายเชิงโครงสร้างของรายการ กล่าวคือ การได้เข้าสู่รอบถัดไปหรือการได้รับโอกาสในการสานสัมพันธ์

ดังนั้น การใช้ประโยคขอร้องในรายการไม่ได้เป็นเพียงการแสดงความต้องการส่วนตัวเท่านั้น หากแต่เป็นการนำเสนอวาทกรรมความรักที่เน้นการแสดงออกถึงความจริงใจและความพยายาม ซึ่งทำให้ความปรารถนาในการเลือกคู่ถูกนำเสนอในรูปแบบที่สังคมยอมรับได้ และแสดงกรอบความคิดว่าความสัมพันธ์ที่ดีควรเริ่มต้นจากการสื่อสารอย่างสุภาพ การร้องขอ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2.1.3 การใช้ความเปรียบ

การใช้ความเปรียบเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของการใช้ภาษา มีประโยคทางวาทศิลป์ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของเนื้อหาของสารได้เป็นอย่างดี การใช้ความเปรียบแบ่งออกเป็นหลายประเภท มีนักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงประเภทต่าง ๆ ของการใช้ความเปรียบ ได้แบ่งประเภทของภาษาพจน์ที่คล้ายกัน เช่น อุปมา อุปลักษณ์ การกล่าวเกินจริง เป็นต้น การใช้อุปมา คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่ง โดยนำสองสิ่งที่ต่างจำพวกกัน แต่มีลักษณะเด่นเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้คำแสดงความเปรียบว่า “เหมือน เสมือน คล้าย ดัง” ฯลฯ การใช้อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งหรือการเปรียบเทียบของสองสิ่งว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือเท่ากันทุกประการ คือ ใช้คำ “เป็น เท่า คือ” เป็นต้น การใช้คำอติพจน์ หรือ อธิพจน์ คือ วาทะที่กล่าวเกินความจริงเพื่อเน้นความรู้สึก ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้ง ภาษาพจน์ชนิดนี้นิยมใช้กันมากแม้ในภาษาพูด เพราะเป็นการกล่าวที่ทำให้เห็นภาพได้ง่ายและแสดงความรู้สึกของกวีได้อย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้ความเปรียบแสดงให้เห็นว่าการกล่าวถึงความรักหรือหนุ่มโสดว่ามีคุณลักษณะที่เหมาะสมผ่านการเลือกใช้ความเปรียบ เช่น “เหมือน เสมือน คล้าย ดัง เป็น เท่า คือ” เป็นต้น ดังตัวอย่าง

(1) หลินปิง : ทำไมละ ดูนะ ผิวหนูแหละ เมื่อกี้นั่งอยู่ ดูอกนะ ครีมมาก เหมือนน้ำจิ้มเลย อวยากขยับๆ

หนุ่มโสด : ถ้าผู้ชายไม่เจ้าชู้ เหมือนไม่มีพิษครับ

(หลินปิงและผู้หญิงทั้งหลาย หัวเราะผู้ชายที่พูด สื่อความหมายยอมรับผู้ชายเจ้าชู้)

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 1 พ.ศ. 2565)

(2) เณอ : ชอบแมวหรือคะ นำแมวตัวนี้ไปด้วยค่ะ (เณอทำเสียงสัตว์แมว)

บ๊อบบม : หอมกลิ่นความรวย

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

(3) จิน : หวานมาก

พิธีกรชาย : รู้สึกหวานยังงี้ อธิบายหน่อย

จิน : แก้มเหมือนทามะเขือเทศมาซิ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 13 พ.ศ. 2566)

(4) หนุ่มโสด : อยู่ใกล้แมวอาจจะแพ้ขน แต่อยู่ใกล้ผมอาจจะแพ้ใจนะครับ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้คำว่า “เหมือน” ในลักษณะของการเปรียบเทียบเป็นกลวิธีสำคัญในการสร้างความหมายเกี่ยวกับตัวตนและคุณค่าของผู้ร่วมรายการ โดยการเปรียบเทียบดังกล่าวเป็นการนำสิ่งที่ต่างจำพวกกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกันมาเชื่อมโยง เช่น การนำร่างกายของผู้ชายไปเปรียบกับ “ครีม (Cream)” เพื่อสื่อถึงความสะอาด ความนุ่มนวล และความน่าสัมผัส ซึ่งสะท้อนการให้คุณค่ากับรูปลักษณ์และการดูแลตนเองของฝ่ายชายในฐานะคุณลักษณะที่น่าดึงดูด การเปรียบผู้ชายเป็น “งู” ทำหน้าที่เสนอภาพจำเกี่ยวกับความเจ้าชู้ของผู้ชายในสังคมไทย ขณะเดียวกัน การกล่าวว่าเป็น “งูไม่มีพิษ” แสดงให้เห็นการต่อรองความหมายของวาทกรรมดังกล่าว กล่าวคือ สาวโสดไม่ได้ปฏิเสธภาพผู้ชายเจ้าชู้โดยสิ้นเชิง หากแต่ยอมรับได้ภายใต้เงื่อนไขว่าไม่เป็นภัยต่อความสัมพันธ์ในปัจจุบัน ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเลือกคู่ในรายการเป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอุดมคติทางศีลธรรมกับความเป็นจริงทางสังคม

นอกจากนี้ การเปรียบแก้มของผู้ชายเป็น “มะเขือเทศ” ทำหน้าที่สร้างภาพตัวแทนของผู้ชายที่หวาน น่ารัก และเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับรสนิยมและความคาดหวังของสาวโสดไทยในรายการ ขณะเดียวกัน การเปรียบเทียบตนเองเป็น “แมว” เมื่อถูกถามถึงการชอบสัตว์เลี้ยง ไม่เพียงสะท้อนงานอดิเรกที่คล้ายคลึงกับฝ่ายชายเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการเปิดเผยตัวตนและความปรารถนาในเชิงความสัมพันธ์ โดยแฝงนัยของความอ่อนโยน ความน่าทะนุถนอม และการยอมรับบทบาทความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด

อีกตัวอย่างหนึ่ง การใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบผู้ชายที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีว่า “มีกลิ่นความรวย” แสดงให้เห็นว่าสาวโสดไทยในรายการสามารถแสดงออกถึงความต้องการด้านฐานะทางเศรษฐกิจของฝ่ายชายอย่างเปิดเผย การเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้ประเด็นเรื่องเงินและสถานะถูกทำให้เบาลงผ่านอารมณ์ขันและภาษาภาพพจน์ แต่ยังคงสะท้อนคุณค่าทางวัตถุที่มีบทบาทในการเลือกคู่

โดยสรุป การใช้คำเปรียบเทียบด้วยคำว่า “เหมือน” ในรายการทำหน้าที่เป็นกลวิธีทางวาทกรรมที่ช่วยทำให้ความคิด ความปรารถนา และบรรทัดฐานเกี่ยวกับความรักและการเลือกคู่ถูกถ่ายทอดอย่างนุ่มนวล มีสีสัน และยอมรับได้ในพื้นที่สาธารณะ ทั้งยังตอกย้ำภาพตัวแทนของสาวโสดไทยในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยามความหมายของ “ผู้ชายที่เหมาะสม” ผ่านภาษาเปรียบเทียบที่ผสมผสานอารมณ์ขัน วัฒนธรรมร่วม และคุณค่าทางสังคมเข้าด้วยกันอย่างแนบเนียน

2.1.4 การใช้ทัศนภาวะ

จันทิมา อังคพณชกิจ (2561) ได้กล่าวว่า “ถ้อยคำที่แสดงทัศนภาวะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกลบเกลื่อนหรือ

เป็ยงบั้งความจริงในการสื่อถึงความเป็นไปได้ของสิ่งที่เกิดขึ้น หากผู้สื่อสารมั่นใจในความเป็นไปได้มากหรือเชื่อว่าสิ่งที่ศึกษาหรือสิ่งที่เขียนนั้นเป็นความจริงที่แน่นอน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทักษณภาวะที่ใช้ก็จะเป็นการแสดง ความมั่นใจ เช่น “ต้อง” “แน่นอน” “ปรากฏ” “ร่วมกับคำกริยา” แต่ถ้าคิดว่าจะมีความเป็นไปได้น้อยลง หรือไม่แน่ใจว่าจะมีความเป็นไปได้ระดับใด ผู้สื่อสารก็จะใช้ทักษะภาวะแบบลังเล สงสัย การแบ่งรับแบ่งสู้ การคาดคะแนน เพื่อกลบเกลื่อนหรือเป็ยงบั้งความเป็นจริงที่น่าจะมีความเป็นไปได้ไม่ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ ให้ผู้รับสารเข้าใจว่ายังมีความจริงที่น่าเชื่อถือปรากฏอยู่ ทักษณภาวะสามารถแสดงออกด้วยรูปถ้อยคำทางไวยากรณ์หลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้คำวิเศษณ์เพื่อขยายคำกริยาในภาษาไทย เช่น “อาจจะ” “น่าจะ” “คงจะ” (น. 197) ดังตัวอย่าง

(1) แม่เอก : ผู้หญิงสมัยนี้ คุณแม่ชมมันว่าสวยจริง แต่บางท่านเลยคะ กิริยามารยาทที่อาจจะดูแรงไปนิดนึง
(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

(2) สาวโสด : อายุอาจจะห่างกันเกินไป
(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

(3) ชัญญู: รอยสัก อายุ อาชีพไม่น่าวางใจ ไม่สบายใจ
(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 12 พ.ศ. 2565)

(4) เสีย : ก็คงจะถ้าเกิดมีใครสักคน เข้ามาเข้าในชีวิตเรา ก็ให้มอบตั่งคั้นนั้นให้เขาเก็บตั่งค์ เราก้จะให้ตั่งคั้นนั้น
(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอทางภาษาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้ถ้อยคำแสดงทักษะภาวะ เช่น “อาจจะ” “คงจะ” “ไม่น่าวางใจ” เป็นกลไกทางภาษาที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการรับรู้ของผู้ชมและผู้เข้าร่วมรายการต่อฝ่ายผู้ชาย ถ้อยคำเหล่านี้ได้ทำหน้าที่เพียงบรรยายลักษณะบุคคล หากแต่เป็นการชี้นำการประเมินค่าว่าผู้ชายคนใดควรถูกมองในเชิงบวกหรือเชิงลบ

การใช้ทักษะภาวะดังกล่าวทำหน้าที่สร้าง “อาจจะ” แสดงความไม่แน่ใจ สื่อความหมายของการแบ่งรับแบ่งสู้ หรือการประนีประนอม สะท้อนมุมมองของผู้สูงอายุหรือสังคมดั้งเดิมที่ยึดมั่นมาตรฐานเพศสภาพเรื่องอารมณ์และพฤติกรรมของผู้หญิง การกล่าวถึง “กิริยามารยาท” “แรงไป” เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ผู้หญิงที่มีอิสระในการแสดงออก มีเสียงรู้สึกชัดเจนแสดงถึงอำนาจของมุมมองเดิมที่คาดหวังให้ผู้หญิงเป็นตัวละครอ่อนน้อม สุภาพ ปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานที่สังคมกำหนด ในมิติการเลือกคู่แสดงว่าบุคคลในสังคมยังใช้พฤติกรรมและมารยาทเป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินความเหมาะสมของคู่ครอง แต่ยังใช้คำแสดงทักษะภาวะเพื่อไม่ให้เห็นการปฏิเสธที่ชัดเจน อาจเพราะเป็นการสื่อสารผ่านรายการที่มีผู้ชมทั่วประเทศ ผู้พูดจึงหลีกเลี่ยงการใช้คำที่แสดงการยืนยันความคิดเพื่อลดแรงต่อต้านจากผู้ชมซึ่งอาจมีความเห็นที่หลากหลายในประเด็นเดียวกันนี้

การแต่งงานทั่วไปที่ยึดถืออายุเป็นตัวบ่งชี้ความเหมาะสม สังคมไทยมักมีรูปแบบวาทกรรมที่คาดหวังให้คู่ครองมีอายุใกล้เคียงกันหรือผู้ชายอายุมากกว่าเล็กน้อย การกล่าวถึง “ห่างกันเกินไป” แสดงว่าผู้หญิงมองอายุเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้ากันได้ทางชีวิต ประสบการณ์ และมุมมองชีวิต เป็นการใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมา สะท้อนมุมมองส่วนตัวที่ได้รับอิทธิพลจากมาตรฐานสังคมโดยตรง “รอยสัก” เป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมที่สังคมมองว่าไม่เหมาะสมหรือไม่ปลอดภัย สะท้อนความต้องการความปลอดภัยทางชีวิตคู่ ส่วน “อายุ” สะท้อนถึงความมั่นคง เสถียรภาพ และความเหมาะสมในฐานะคู่ครอง การใช้คำว่า “ไม่น่าวางใจ” “ไม่สบายใจ” เป็นภาษาที่แสดงความกังวลจากมุมมองสังคมมากกว่าความรู้สึกส่วนตัว แสดงให้เห็นว่าการเลือกคู่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกเพียงอย่างเดียว แต่ยังถูกกำหนดโดยมาตรฐานภายนอกที่สังคมสร้างขึ้น

นอกจากนี้ มุมมองการเลือกคู่ยังเน้นอารมณ์ ความรู้สึก และเสน่ห์ส่วนตัว แต่สังคมมีมาตรฐานเพศสภาพและอายุที่ชัดเจน มีอิทธิพลต่อการเลือกคู่อย่างมาก ปัจจัยภายนอกยังคงเป็นเกณฑ์สำคัญจากมุมมองวาทกรรมสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคง เป็นวาทกรรมที่เชื่อมโยงกับความเสถียรของคู่ครอง ทักษณคติสมัยใหม่ มีการเปลี่ยนผ่านสู่

การเน้นความรู้สึกและเสน่ห์มากขึ้น ทับทิมกับวาทกรรมเดิม รายการ Take Me Out Thailand จึงเป็นพื้นที่ว่าทกรรมที่สะท้อนการขัดแย้งและปรับตัวของมาตรฐานการเลือกคู่ในสังคมไทยระหว่างดั้งเดิมและปัจจุบัน

2.1.5 การใช้มูลบท

จันทิมา อังคพนิกิจ (2561) กล่าวว่าการใช้มูลบทเป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อข้อความที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัยว่ามีข้อความอื่น ๆ หรือมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว หรือมีความคิดและเจตนาบางอย่างที่แฝงอยู่ในข้อความในตัวบท มูลบทเกี่ยวข้องกับวาทกรรมในแง่ที่โยงไปกับความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมที่ผู้พูด ผู้ฟังมีอยู่ร่วมกันและยังเกี่ยวพันกับเรื่องของอำนาจและอุดมการณ์อีกด้วย มูลบทแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ มูลบทที่บอกถึงสิ่งที่มีอยู่ มูลบทที่บอกอดีต ปัจจุบันและอนาคต และมูลบทที่บอกการตีค่าในสิ่งที่ดีที่พึงปรารถนา มูลบททั้งสามประเภทอาจมีรูปภาษาที่สื่อให้เกิดการตีความได้ชัดเจน หรือที่เรียกว่าตัวบ่งชี้มูลบท ดังตัวอย่าง

(1) พริกไทย : แม่ข้าบอกว่าไม่อย่ากแซด พี่บอกว่าไม่แซด หนูก็ไม่อย่ากแซด ซึ่งหนูก็เปิดไฟไว้

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 54 พ.ศ. 2566)

(2) สบาย : ตามเตรียมตรุษจีนเลย เขาบอกว่าตรุษจีนยังต้องไหว้หัวหมู แล้วเมื่อไหร่จะพาหนูไปพบแม่พี่ละ
เกรซ : ซึ่มซมความรักพี่กับแม่ ซึ่มซม หนูรู้สึกน่ารักมากๆเลย

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 54 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสไดในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้มูลบทเป็นกลไกทางวาทกรรมที่ทำให้ความหมายบางประการถูกสื่อสารในลักษณะ “สิ่งที่มีอยู่แล้ว” โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวอธิบายอย่างตรงไปตรงมา ตัวอย่างเช่น ประโยค “พี่บอกว่าไม่แซด หนูก็ไม่อย่ากแซด” ตั้งอยู่บนมูลบทว่าการ “แซด” เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และผู้หญิงเลือกจะปรับตัวให้สอดคล้องกับทัศนคติของฝ่ายชาย ซึ่งสะท้อนความพยายามในการสร้างความสอดคล้องทางความคิดเพื่อเอื้อให้เกิดความสัมพันธ์

อีกตัวอย่างหนึ่งประโยค “ตรุษจีนยังต้องไหว้หัวหมู แล้วเมื่อไหร่จะพาหนูไปพบแม่พี่ละ” มีมูลบทว่าการพาผู้หญิงไปพบครอบครัว โดยเฉพาะคุณพ่อคุณแม่ เป็นสัญญาณของการยอมรับสถานะความสัมพันธ์ในฐานะแฟนหรือคู่จริงจึง ประโยคดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นเพียงคำพูดเชิงหยอกล้อ หากแต่เป็นการทดสอบระดับความผูกพันและความจริงใจของฝ่ายชายผ่านกรอบวัฒนธรรมจีนเรื่องครอบครัวและพิธีกรรม

นอกจากนี้ ประโยค “ซึ่มซมความรักพี่กับแม่” ตั้งอยู่บนมูลบทว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับแม่เป็นปัจจัยสำคัญในการประเมินความเป็นไปได้ของความสัมพันธ์ในอนาคต การกล่าวเช่นนี้สื่อว่าผู้หญิงรับรู้และให้คุณค่ากับรูปแบบความรักของฝ่ายชาย และแฝงนัยว่าหากคบหากันต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับคู่รักจะไม่เป็นปัญหา

การใช้มูลบทดังกล่าวทำหน้าที่เชื่อมโยงการเลือกคู่เข้ากับกรอบคุณค่าทางครอบครัว วัฒนธรรม และบทบาททางเพศ โดยทำให้ประเด็นเรื่องการปรับตัว การยอมรับจากครอบครัว และความมั่นคงของความสัมพันธ์ ถูกนำเสนอในลักษณะที่เป็น “เรื่องปกติ” และไม่จำเป็นต้องตั้งคำถามอย่างเปิดเผย กลวิธีนี้จึงผลิตวาทกรรมความรักแบบจริงจังที่ผูกโยงกับครอบครัวและความกลมกลืนในความสัมพันธ์ ตอกย้ำภาพตัวแทนของสาวโสไดไทยในฐานะผู้เลือกที่พิจารณาอนาคตและบริบททางสังคมควบคู่ไปกับความรู้สึกส่วนบุคคล

2.1.6 การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์

การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่นิยมใช้ในการสื่อสาร เพราะจะทำให้ผู้อ่านได้เกิดความคิดต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งขึ้น เพราะคำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารสะดุดใจ จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ปรากฏร่วมแสดงให้เห็นว่าความรักหรือคนที่เลือกคู่ มีคุณลักษณะที่เหมาะสมผ่านการเลือกใช้คำถาม เช่น ทำไม หรือยัง ได้ไหม ดังตัวอย่าง

(1) จิน : เป็นก๊วย แล้วก๊วยเราได้ไหม

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 13 พ.ศ. 2566)

(2) หญิงโกะ : ทำไมเปิดไว้ คำเดียวนะ เห็นข้างนอกขาวขนาดนี้ เห็นข้างในขาวขนาดไหน

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 1 พ.ศ. 2565)

จากการวิเคราะห์กลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ เช่น “ทำไม” “หรือยัง” “ได้ไหม” เป็นกลไกทางภาษาที่มีได้มุ่งหวังคำตอบโดยตรง หากแต่ทำหน้าที่ชี้แจงการตีความและกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของทั้งผู้ร่วมรายการและผู้ชม คำถามลักษณะนี้ช่วยเน้นย้ำจุดยืน ความคาดหวัง หรือทัศนคติของผู้พูด โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการตอบรับอย่างเป็นทางการ

คำถามเชิงวาทศิลป์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมกรอบความหมายกล่าวคือ ผู้พูดสามารถใช้คำถามเพื่อสะท้อนความไม่แน่ใจ ความคาดหวัง หรือแรงกดดันทางสังคมที่แฝงอยู่ในกระบวนการเลือกคู่ เช่น การตั้งคำถามเกี่ยวกับความพร้อม ความจริงใจ หรือสถานะความสัมพันธ์ คำถามเหล่านี้จึงทำหน้าที่สร้างบรรยากาศของการประเมินและการต่อรอง โดยไม่ต้องกล่าวความต้องการหรือข้อเรียกร้องอย่างตรงไปตรงมา

นอกจากนี้ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ยังช่วยทำให้ประเด็นที่อาจมีความอ่อนไหว เช่น ความสัมพันธ์ในอนาคต ความจริงใจ หรือการยอมรับ ถูกนำเสนอในรูปแบบที่เบาบางและเป็นมิตรต่อการรับรู้ของผู้ชม กลวิธีดังกล่าวจึงเสนอวาทกรรมการเลือกคู่ที่เน้นการสื่อสารเชิงอ้อม การรักษาหน้า และการแสดงความรู้สึกอย่างมีชั้นเชิง ซึ่งสะท้อนลักษณะการสื่อสารของสาวโสดไทยในพื้นที่สาธารณะ และตอกย้ำภาพตัวตนของผู้หญิงในฐานะผู้มีอำนาจในการกำหนดจังหวะและทิศทางของความสัมพันธ์ผ่านภาษาอย่างแนบเนียน

2.1.7 การใช้คำคมและคำพูดที่น่าสนใจ

การใช้คำคมและคำพูดที่น่าสนใจเป็นกลวิธีนำเสนออย่างหนึ่งในการสื่อสาร ทำให้ผู้รับสารได้เกิดความคิดต่าง ๆ และประทับใจมาก จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบการใช้คำคมและคำพูดที่น่าสนใจในรายการทุกตอน ได้สื่อสารความคิดเป็นจริงของสาวโสดไทยในรายการ ดังตัวอย่าง

(1) หญิงโกะ : หน้าเหมือนพ่อของลูก

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 13 พ.ศ. 2566)

(2) หนุมโสด : วันนี้ผมไม่ได้มาหาแฟนนะครับ แต่ผมมาหาแม่ของลูกครับ

แม่เอก : วันนี้คุณแม่ตั้งใจมาโดยตรงแล้วนะคะ คุณแม่อยากได้ลูกสะใภ้จริงๆ

สาวโสด : นี ๆ เขาบอกว่าเขาก็แห้ง หนูก็แห้ง งั้นเรามาด้วยกันไหมคะ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 2 พ.ศ. 2565)

(3) หนุมโสด : ลองมาคบผมดูจะรู้ว่าผมน่ารักแค่ไหน

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 11 พ.ศ. 2566)

(4) อยู่ใกล้แล้วอาจจะแพ้ขน แต่อยู่ใกล้ผมอาจจะแพ้ใจนะครับ

(รายการ Take Me Out Thailand ตอนที่ 27 พ.ศ. 2566)

จากการวิเคราะห์กลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดในรายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้คำ

คมและถ้อยคำที่น่าสนใจ เป็นกลวิธีทางวาทกรรมที่ช่วยถ่ายทอดทัศนคติและอุดมคติด้านความรักของผู้เข้าร่วมรายการอย่างกระชับแต่ทรงพลัง ตัวอย่างเช่นถ้อยคำว่า “พ่อของลูก” “อยากได้แม่ของลูก” และ “ลูกสะใภ้” มิได้เป็นเพียงถ้อยคำเชิงหยอกล้อ หากแต่แฝงนัยถึงความคาดหวังในการสร้างครอบครัวร่วมกัน ความจริงจึงในความสัมพันธ์และการใส่ใจดูแลซึ่งกันและกันในระยะยาว

การใช้ถ้อยคำเหล่านี้ทำหน้าที่เชื่อมโยงความรักเชิงโรแมนติคเข้ากับความเป็นจริงของชีวิตคู่ กล่าวคือ การกล่าวถึงบทบาท “แม่ของลูก” หรือ “พ่อของลูก” สะท้อนการมองความสัมพันธ์ในมิติอนาคต ขณะที่ถ้อยคำ “แห่งน่ารัก แพ้จน แพ้ใจ” แสดงทัศนคติที่ให้ความรักโรแมนติค การใช้ถ้อยคำลักษณะนี้จึงสะท้อนมุมมองของสาวโสดสมัยใหม่ที่ได้ปฏิเสธความจริงของการสร้างครอบครัว แต่ก็ไม่ละทิ้งการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตทางอารมณ์

ดังนั้น การใช้คำคมและคำพูดที่น่าสนใจในรายการจึงทำหน้าที่แสดงมุมมองเชิงวาทกรรมการเลือกคู่ของผู้หญิงไทยยุคใหม่ ซึ่งผสานอุดมคติเรื่องครอบครัว ความมั่นคง และความเป็นคู่ชีวิต เข้ากับแนวคิดความสุข ความผ่อนคลาย และความเป็นจริงของชีวิตประจำวัน กลวิธีดังกล่าวช่วยสร้างภาพตัวแทนของสาวโสดไทยในฐานะผู้เลือกที่มีวิสัยทัศน์ มองความรักอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนิยามความสัมพันธ์ในแบบที่สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างบทสนทนาในรายการ Take Me Out Thailand พบว่า กลวิธีทางภาษาที่ผู้เข้าร่วมรายการใช้ในการเปิด ปิดไฟ มิได้เป็นเพียงการแสดงความรักส่วนบุคคล หากแต่เป็นการ “ให้เหตุผลเชิงสาธารณะ” ที่ต้องอธิบายการตัดสินใจต่อหน้าผู้ชมและผู้ร่วมรายการคนอื่น ๆ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสะท้อนและนำเสนอวาทกรรมการเลือกคู่ในสังคมร่วมสมัยอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาโดยรวมกลวิธีทางภาษาเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการเผยวาทกรรมการเลือกคู่หลายมิติ ได้แก่ วาทกรรมความพร้อมในการสร้างครอบครัว วาทกรรมเรื่องอายุและช่วงวัย วาทกรรมบุคลิกภาพและภาพลักษณ์ วาทกรรมความสุขในชีวิตคู่ ตลอดจนวาทกรรมอำนาจในการให้เหตุผลและการตัดสินใจในพื้นที่สาธารณะ กล่าวได้ว่าภาษาในรายการมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบความหมายของ “ความเหมาะสม” และ “ความสัมพันธ์ที่พึงประสงค์” ในสังคมร่วมสมัย

2.2 มุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ในรายการ Take Me Out Thailand

จากวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของสาวโสดผู้เข้าร่วมรายการ Take Me Out Thailand พบว่าสื่อทัศนคติและความคิดและความต้องการของสาวโสด ตามลักษณะของรายการ Take Me Out Thailand ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวแทนความคิดของสาวโสดไทยสมัยใหม่ เนื่องจากสาวโสดที่เข้าร่วมรายการนี้มีโอกาสที่จะได้เลือกคู่หรือเพื่อเลือกคนที่ชอบได้นัดทำความรู้จักกันมากขึ้น โดยได้เปิดเผยความคิดภายในเกี่ยวกับเลือกคู่ซึ่งสะท้อนมุมมองต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ผู้หญิงยุคใหม่มีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจได้

สาวโสดไทยสมัยใหม่มีเสรีภาพและอำนาจตัดสินใจเลือกคู่เอง โดยรายการออกแบบให้ผู้หญิง 30 คน เลือกผู้ชาย 1 คน ต่อตอน ทำให้การเลือกหรือถูกเลือกเป็นเรื่องอิสระ กลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสด เช่น การใช้คำกริยาแสดงตัดสินใจ “ชอบ” “ปิด” “ดับ” และ “การใช้ประโยคปฏิเสธ” “ไม่ใช่สเปกของหนู” ทำให้เห็นถึงความคิดของสาวโสด เพราะมีปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมที่เป็นตัวแปรในการผลิตตัวบท ดังนั้นการใช้คำศัพท์ในรายการ Take Me Out Thailand จะทำให้ผู้รับสารเห็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพกับสิ่งที่ปรากฏในรายการ และสะท้อนให้เห็นว่าสาวโสดมีเจตนาใช้คำศัพท์ใดเป็นพิเศษ เพื่อแสดงให้ผู้รับสารเห็นผู้กระทำชัดเจนขึ้น หรืออาจเป็นการหลบเลี่ยงการใช้คำบางคำ ซึ่งนำไปสู่การสะท้อนให้เห็นมุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ได้ มุมมองนี้สอดคล้องกับค่านิยมความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่ผู้หญิงขาดสิทธิ์เลือกคู่เองและต้องปฏิบัติตามพ่อแม่และสังคม แต่มุมมองการเลือกคู่ถูกทำให้ “พูดได้ อธิบายได้ และชอบธรรมได้” ต่อหน้าสาธารณะ ซึ่งสะท้อนมุมมองเชิงวาทกรรมการเลือกคู่ในสังคมไทยร่วมสมัยอย่างชัดเจน คือ ผู้หญิงยุคใหม่มีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจได้

2.2.2 รูปลักษณ์และความดึงดูดทางกายภาพมีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่

จากรายการ Take Me Out Thailand ได้พบว่าผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้หญิงในช่วงการเลือกเปิดไฟหรือปิดไฟจะเลือกคู่ที่ภาพลักษณ์ดีในช่วงแรกพบ ซึ่งทั้งผู้หญิงโสดและผู้ชายโสดต่างสร้างความประทับใจแรกพบผ่านรูปลักษณ์หรือคำพูดเมื่อพบกันครั้งแรก ไม่ว่าฝ่ายผู้หญิงหรือฝ่ายผู้ชายล้วนเลือกคู่จากรูปลักษณ์ภายนอกในช่วงแรกพบ เพราะใคร ๆ ก็รู้สึกว่าการรักเป็นความดี ความสวยงาม ความรักมักเกี่ยวข้องกับความรู้สึกถึงความสุข และการใช้คำพูดที่แสดงความพึงพอใจด้านรูปลักษณ์ภายนอก เช่น การใช้คำวิเศษณ์ใช้คำ “หล่อ โสด สูง น่ารัก หวาน ดี ขาว สุขภาพ นิมิ ดีใจ เรียบร้อย” เป็นต้น แสดงพฤติกรรมและการกระทำของผู้เข้าร่วมรายการ เมื่อหนุ่มโสดออกเวทีผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้หญิงทั้ง 30 คนก็จะส่งเสียงร้องดัง แสดงให้เห็นว่าการแต่งกายและท่าทางของฝ่ายผู้ชายเป็นเรื่องสำคัญในการดึงดูดใจฝ่ายผู้หญิง และผู้หญิงตัดสินใจชอบหรือไม่จากภาพลักษณ์ของฝ่ายผู้ชาย โดยจากขอบเขตที่ศึกษาคลิปรายการลำดับผู้ติดตามมาทั้งหมด 20 ตอน ผู้วิจัยเห็นว่าในช่วงแรกพบ การตัดสินใจเปิดไฟหรือปิดไฟของผู้เข้าร่วมรายการฝ่ายผู้หญิง ส่วนใหญ่ก็ขึ้นอยู่กับหน้าตา ท่าทางและการแต่งกายของฝ่ายผู้ชาย ถ้ารูปร่างดี หน้าตาดี ท่าทางและการแต่งกายของหนุ่มโสดดี ในช่วงแรกพบ จำนวนการเปิดไฟของฝ่ายผู้หญิงจะมีมาก อาทิ ใน ตอน 10 ตอน 12 ตอน 13 ตอน 16 ตอน 17 ตอน 27 ตอน 31 มีฝ่ายผู้หญิงเปิดไฟถึง 29 ดวง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในรายการ Take Me Out Thailand จุดเริ่มต้นของการเลือกคู่สาวโสดจะเลือกจากภาพลักษณ์ดีในช่วงแรกพบ ในเนื้อหาของรายการบางตอน ฝ่ายผู้หญิงก็บอกว่าชอบผู้ชายที่รูปแบบการแต่งตัว หรือบอกว่าชอบผู้ชายหล่อและสูงขาว ดังนั้นมุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ผ่านกลวิธีนำเสนอทางภาษาของสาวโสดด้านการใช้คำวิเศษณ์ให้เห็นการแสดงความปรารถนาในด้านรูปลักษณ์หรือคำพูด ซึ่งรูปลักษณ์และความดึงดูดทางกายภาพมีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่

2.2.3 การเลือกคู่กลายเป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการให้เหตุผลและการอธิบายต่อสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้ประโยคแสดงเหตุผล รวมถึงการใช้ประโยคปฏิเสธ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ แสดงให้เห็นว่าเหตุผลของความรักหรือคนที่เลือกคู่ มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ได้เห็นว่าคนที่เลือกคู่มีเหตุผลมากมาย การใช้ประโยคต่างๆจึงไม่เพียงทำหน้าที่อธิบายการเปิดไฟหรือดับไฟเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกทางภาษาที่นำเสนอวาทกรรม “การเลือกคู่แบบมีเหตุมีผล” ซึ่งทำให้ความรักและการเลือกคู่กลายเป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการให้เหตุผลและการอธิบายต่อสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2.4 สาวโสดไทยในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยาม “ความรักที่เหมาะสม” ด้วยตนเอง

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้ประโยคต่างๆในรายการทำหน้าที่ผลิตวาทกรรมการเลือกคู่ที่เน้นเหตุผล การอธิบาย และการประเมินคุณค่าของตัวตน มากกว่าการตัดสินใจจากรูปลักษณ์เพียงอย่างเดียว แม้รูปลักษณ์ภายนอกจะมีบทบาทในช่วงแรกพบ แต่คำตอบที่เกิดจากคำถามยังสะท้อนค่านิยมในการเลือกคู่ของสาวโสดในรายการ โดยปรากฏวาทกรรมที่ยอมรับว่าผู้ชายอาจมีประสบการณ์ความรักหรือเคยเจ้าชู้มาก่อน ขณะเดียวกัน สิ่งที่ถูกเน้นย้ำคือ “ตัวตนในปัจจุบัน” ของฝ่ายผู้ชาย โดยเฉพาะคุณค่าเรื่องความซื่อสัตย์และความรักเดียวใจเดียวมากกว่าการตัดสินใจอดีตเพียงอย่างเดียว กลวิธีการใช้ประโยคต่างๆ จึงมีบทบาทในการสร้างและตอกย้ำวาทกรรมการเลือกคู่ที่ผสมผสานระหว่างภาพลักษณ์ภายนอกกับคุณค่าทางศีลธรรม โดยเฉพาะอุดมคติของความรักแบบจริงใจและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนภาพตัวตนของสาวโสดไทยในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยาม “ความรักที่เหมาะสม” ด้วยตนเองและสอดคล้องกับกรอบความคาดหวังของสังคมร่วมสมัย ขณะเดียวกัน สาวโสดไทยในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยามความหมายของ “ผู้ชายที่เหมาะสม” ผ่านภาษาเปรียบเทียบที่ผสมผสานอารมณ์ขัน วัฒนธรรมร่วม และคุณค่าทางสังคมเข้าด้วยกันอย่างแนบเนียน จึงเป็นพื้นที่วาทกรรมที่สะท้อนการขัดแย้งและปรับตัวของมาตรฐานการเลือกคู่ในสังคมไทยระหว่างดั้งเดิมและปัจจุบัน

2.2.5 การเลือกคู่ในรายการเป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอุดมคติทางศีลธรรมกับความเป็นจริงทางสังคม

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้ประโยชน์ของร้อง การใช้เปรียบเทียบกับ การแสดงออกถึงความจริงใจและความพยายาม ซึ่งทำให้ความปรารถนาในการเลือกคู่ถูกนำเสนอในรูปแบบที่สังคมยอมรับได้ และตอกย้ำกรอบความคิดว่าความสัมพันธ์ที่ดีควรเริ่มต้นจากการสื่อสารอย่างสุภาพ การร้องขอ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเลือกคู่ในรายการเป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอุดมคติทางศีลธรรมกับความเป็นจริงทางสังคมประโยชน์ต่างๆ ไม่เพียงสะท้อนงานอดิเรกที่คล้ายคลึงกับฝ่ายชายเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการเปิดเผยตัวตนและความปรารถนาในเชิงความสัมพันธ์ โดยแฝงนัยของความอ่อนโยน ความน่าทะนุถนอม และการยอมรับบทบาทความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด

2.2.6 ผู้เลือกที่พิจารณาอนาคตและบริบททางสังคมควบคู่ไปกับความรู้สึกส่วนบุคคล

จากการวิเคราะห์รายการ Take Me Out Thailand พบว่าการใช้มูลบททำหน้าที่เชื่อมโยงการเลือกคู่เข้ากับกรอบคุณค่าทางครอบครัว วัฒนธรรม และบทบาททางเพศ โดยทำให้ประเด็นเรื่องการปรับตัว การยอมรับจากครอบครัว และความมั่นคงของความสัมพันธ์ ถูกนำเสนอในลักษณะที่เป็น “เรื่องปกติ” และไม่จำเป็นต้องตั้งคำถามอย่างเปิดเผย กลวิธีนี้จึงผลิตวาทกรรมความรักแบบจริงจังที่ผูกโยงกับครอบครัวและความกลมกลืนในความสัมพันธ์ ตอกย้ำภาพตัวแทนของสาวโสดไทยในฐานะผู้เลือกที่พิจารณาอนาคตและบริบททางสังคมควบคู่ไปกับความรู้สึกส่วนบุคคล และภาพตัวแทนของผู้หญิงในฐานะผู้มีอำนาจในการกำหนดจังหวะและทิศทางของความสัมพันธ์ผ่านภาษาอย่างแนบเนียน

เมื่อพิจารณาโดยรวมกลวิธีทางภาษาเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการผลิตและเปิดเผยมุมมองเชิงวาทกรรมการเลือกคู่หลายมิติ ได้แก่ ผู้หญิงยุคใหม่มีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจได้ รูปลักษณ์และความดึงดูดทางกายภาพมีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่การเลือกคู่กลายเป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการให้เหตุผลและการอธิบายต่อสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สาวโสดไทยในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยาม “ความรักที่เหมาะสม” ด้วยตนเอง การเลือกคู่ในรายการเป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอุดมคติทางศีลธรรมกับความเป็นจริงทางสังคม ผู้เลือกที่พิจารณาอนาคตและบริบททางสังคมควบคู่ไปกับความรู้สึกส่วนบุคคลตลอดจนมุมมองเชิงวาทกรรมอำนาจในการให้เหตุผลและการตัดสินใจในพื้นที่สาธารณะ กล่าวได้ว่าภาษาในรายการมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบความหมายของ “ความรักที่เหมาะสม” และ “ความสัมพันธ์ที่พึงประสงค์” ในสังคมร่วมสมัย

การอภิปรายผล

จากการผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่ามุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยม ปอร์รินท์ เพ็ญศิริ (2551) มองว่า “สตรีนิยม คือ ความเท่าเทียมกัน ต้องการที่จะปลดปล่อยสตรีจากการกดขี่โดยการทำลายอุปสรรคที่กีดขวางการเป็นผู้กำหนดในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ หรือเรื่องทางเพศด้วยตัวเอง เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้สาวโสดมีสิทธิ์เลือกคู่และตัดสินใจกับผู้ชายเท่าเทียมกัน” (น. 6) และสอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมของ Foucault (1972) and Fairclough (1995) เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมืออำนาจ ซึ่งพบว่าผู้หญิงยุคใหม่มีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจได้ รูปลักษณ์และความดึงดูดทางกายภาพมีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่การเลือกคู่กลายเป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการให้เหตุผลและการอธิบายต่อสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สาวโสดไทยในฐานะผู้มีอำนาจในการนิยาม “ความรักที่เหมาะสม” ด้วยตนเอง การเลือกคู่ในรายการเป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอุดมคติทางศีลธรรมกับความเป็นจริงทางสังคม ผู้เลือกที่พิจารณาอนาคตและบริบททางสังคมควบคู่ไปกับความรู้สึกส่วนบุคคล

ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับชิรู ประมวญ (2562) ซึ่งพบว่ารายการได้ประกอบสร้างให้การเลือกคู่มีความ

คล้ายคลึงกับโลกของความเป็นจริงผ่านรูปแบบและกระบวนการของรายการ ส่วนการสร้างความหมายของการเลือกคู่ในรายการ อย่างไรก็ตาม ผู้รับสารเห็นว่าการเลือกคู่ในการรายการนั้นมีความคล้ายคลึงกับการเลือกคู่ในชีวิตจริง

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าในมุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดคือ ผู้หญิงมีสิทธิตัดสินใจเลือกคู่ด้วยตนเองนั้น เป็นไปตามค่านิยมความเท่าเทียมทางเพศในยุคใหม่ คือเป็นมุมมองการเลือกคู่ของสมัยใหม่ แต่อีกมุมมองหนึ่ง การเลือกคู่ของสาวโสดที่ต้องการให้ฝ่ายชายมาดูแลตนเอง พบว่าทั้งสองมุมมองมีความขัดแย้งกัน สะท้อนให้เห็นว่าแม้เป็นมุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ แต่ยังคงได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมดั้งเดิม คือ ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชาย ทำให้มีขัดแย้งในทัศนคติ และรายการเป็นพื้นที่ที่สาวโสดกล้าแสดงความรู้สึกปรารถนาแต่ในโลกจริง ผู้หญิงอาจไม่กล้าสื่อสารความต้องการนี้อย่างตรงไปตรงมา เพื่อไม่ถูกมองในแง่ลบจากสังคม

งานวิจัยนี้วิเคราะห์การสื่อสารในบริบทรายการเป็นบริบทบันเทิงซึ่งอาจจำลองให้สอดคล้องกับบริบทของโลกลักษณะความจริง แต่อย่างไรก็ตามยังพิจารณาได้ว่าเป็นบริบทของการสร้างรูปแบบรายการที่ไม่ใช่บริบทจริงโดยมีปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้เข้าร่วมรายการ สาวโสดกล้าพูดและกล้าแสดงออกความคิดเห็นของตนเอง แต่ในบริบทจริงอาจไม่กล้าพูดและแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาดังที่แสดงออกในรายการ เช่น สาวโสดกล้าแสดงความรู้สึกปรารถนาในรูปร่างหน้าตาของผู้ชายหรือต้องการผู้ชายที่ร่ำรวย แต่ในความเป็นจริง ถ้าผู้หญิงสื่อสารความต้องการนี้อย่างตรงไปตรงมา อาจถูกมองในแง่ลบ หรือคนอื่นอาจมองผู้หญิงคนนี้น่ามีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามแบบแผนของความเป็นผู้หญิงที่สังคมกำหนด

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษามุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดโดยใช้วิธีการศึกษาวาทกรรมผ่านรูปแบบรายการและองค์ประกอบการสื่อสารรายการ Take Me Out Thailand ผู้วิจัยสังเกตว่าดูเหมือนผู้หญิงมีสิทธิเลือก แต่แท้จริงผู้หญิงแค่สมัครมาเป็นตัวเลือก ถึงที่สุดก็เป็นตัวเลือกของผู้ชาย โดยเฉพาะในรายการนี้ มีผู้หญิง 30 คนต่อผู้ชาย 1 คน ดูเหมือนจะเป็นผู้หญิงมีสิทธิที่เปิดไฟหรือปิดไฟ แต่ความจริงคือ ผู้หญิงแค่มีสิทธิเลือกกว่าตนเองจะอยู่รายการต่อเพื่อให้โอกาสของผู้ชายเลือกได้หรือไม่ เพราะในตอนสุดท้าย แม้ว่าเหลือผู้หญิงเท่าไร รูปแบบของรายการก็ให้ผู้ชายเลือกดับไฟเหลือเพียงสองคน จากนั้นผู้ชายก็จะเป็นฝ่ายตัดสินใจโดยการให้ผู้หญิงตอบคำถามที่ผู้ชายเตรียมมาไว้แล้ว จากนั้นผู้ชายจึงจะเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้ายในการเลือกผู้หญิงที่ถูกใจ สรุปว่าการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดในปัจจุบันที่น่าสนใจ และชี้ให้เห็นว่ารายการ Take Me Out Thailand นี้แม้จะเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้สาวโสดได้เปิดเผยความรู้สึกปรารถนาของตนเองในการเลือกคู่อย่างอิสระซึ่งอาจจะทำได้ไม่ง่ายในชีวิตจริง แต่ถึงที่สุดแล้วอำนาจในการตัดสินใจเลือกคู่ก็ไม่ได้อยู่ที่ผู้หญิงอย่างแท้จริง เพราะในขั้นตอนสุดท้ายผู้ชายจะเป็นผู้เลือกกว่า ผู้หญิงคนใดเหมาะสมที่สุดที่จะ “ถูกเลือก” ให้เป็นคู่ของผู้ชาย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษามุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ในวรรณกรรม ภาพยนตร์ หรือละครเรื่องอื่นของไทยและของจีน เพื่อดูว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
2. ศึกษาเปรียบเทียบมุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดสมัยใหม่ของรายการไทยกับรายการจีนอื่นๆ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ภาษาแห่งความปรารถนา : มุมมองในการเลือกคู่ของสาวโสดไทยสมัยใหม่กรณีศึกษารายการเทค มี เอาท์ ไทยแลนด์ (Take Me Out Thailand) ” สามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญได้ดังนี้

องค์ความรู้ใหม่แรกคือ ภาษาเป็นเครื่องมือสะท้อนความปรารถนาเชิงสังคม โดยสาวโสดในรายการใช้ถ้อยคำคำถาม และการแสดงออกเชิงวัจนภาษา อวัจนภาษา เพื่อกำหนดคุณค่าและคุณสมบัติของ “การเลือกคู่ในอุดมคติ” ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยสมัยใหม่ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเลือกคู่ของสาวโสดไทยมีได้ยึดโยงกับค่านิยมดั้งเดิม

เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการผสมผสานระหว่างค่านิยมดั้งเดิมและค่านิยมสมัยใหม่ ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความรับผิดชอบ บุคลิกภาพ ทักษะ และความเข้ากันได้ทางอารมณ์ การให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและการเคารพซึ่งกันและกัน องค์ความรู้ใหม่อยู่ที่ผู้หญิงมีบทบาทเชิงรุกในการนิยามเงื่อนไขความรักและการเลือกคู่มากขึ้น การเปิดเผยอำนาจการต่อรองของผู้หญิงผ่านภาษา บทความเสนอว่าภาษาที่สาวโสดใช้ในรายการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของอำนาจการต่อรอง ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม การปิดไฟ หรือการปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้หญิง จากอดีตผู้หญิงเป็นผู้ถูกเลือกเปลี่ยนเป็นผู้เลือกในปัจจุบันนี้

องค์ความรู้ใหม่อีกประการคือ การมองรายการ Take Me Out Thailand ไม่ใช่เพียงรายการบันเทิง แต่เป็นพื้นที่วาทกรรมที่หล่อหลอมและเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับความรัก มุมมองการเลือกคู่ของสาวโสดไทยยุคใหม่ ผ่านภาษา ภาพ และรูปแบบรายการ การเชื่อมโยงภาษา ความรัก และอัตลักษณ์ผู้หญิงไทยร่วมสมัย บทความนี้แสดงให้เห็นว่าภาษาแห่งความปรารถนาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ของสาวโสดไทยสมัยใหม่ ซึ่งมีลักษณะเด่นคือกล้าแสดงออก มีเหตุผลในการเลือกคู่ ตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยขยายกรอบการศึกษาภาษา จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและองค์ประกอบการสื่อสาร ไปสู่การเข้าใจภาษาในฐานะเครื่องมือสร้างอัตลักษณ์และความหมายทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ดิยา และ จริญญา ปันพิงกูร. (2567). แนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 14(4), 171–185.
- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตนา สังข์อยู่. (2543). *มนุษย์สัมพันธ์*. นนทบุรี: โรงพิมพ์จุฑพร ดีไซน์.
- เทค มี เอาร์ท ไทยแลนด์. (2565, 17 ธันวาคม). *Take Me Out Thailand*. <https://citly.me/CyOnh>.
- นินา ท. คณนาม. (2563). *ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (Berio)*. <https://citly.me/14KD9>.
- เบญจวรรณ แจ่มจรรย์. (2557). *ปัจจัยบรรยากาศในการสื่อสารภายในองค์กร กระบวนการในการสื่อสาร และสื่อสังคมออนไลน์ส่งผล ต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารภายในองค์กรของบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร.
- ปอรินทร์ เพ็ญศิริ. (2551). *การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอภาพลักษณ์สตรีผ่านภาพโฆษณาในนิตยสารสตรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชัญ ประมวล. (2562). *การสร้างความหมายการเลือกคู่ในรายการเกมโชว์ Take Me Out Thailand (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุพรรณษา ฤทธิพิพัฒน์ และ ณัฐมน สุนทรมีเสถียร. (2563). *In Theories ในความรัก เราต่างเป็นนักทฤษฎี: 16 ทฤษฎีความรักและความสัมพันธ์ ที่จะทำให้รู้ว่าแท้จริงแล้ว ‘เราไม่เข้าใจความรักเลย’*. <https://citly.me/JeLV5>.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. Holt, Rinehart and Winston.
- Fairclough, N. (1995). *Discourse and social change* (2nd ed.). Cambridge, UK: Polity Press.
- Fluker TVS. (2014). *Take Me Out Thailand*. <https://citly.me/jZFUQ>.
- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*. Pantheon Books, New York.

Hooks, B. (2001). *All about love: New Visions*. New York, NY: William Morrow Paperbacks.

Wilbur, S. (1973). *Handbook of Communication*. Chicago: Rand Mc. Nally College.

วิถีชีวิตไทยจากขนมหวานคลายร้อน “ส้มฉุน” สำหรับผู้เรียนชาวจีน
ที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
Thai Way of Life Reflected Through the Cooling Dessert “Som Chun”
for Chinese Learners of Thai as a Foreign Language

ฉิง หลี่ (Qing Li)

นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
วิชาเอกภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Master's Degree Student in the Master of Arts Program in Thai Language
Major in Thai as a Foreign Language Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

นิธอร พรอำไพสกุล (Nition Pornumpaisakul)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Asst. Prof. Dr., Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

สุภัค มหาวรรกร (Supak Mahavarakorn)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Asst. Prof. Dr., Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

E-mail: qing.li@g.swu.ac.th

Received: February 20, 2026, Revised: April 24, 2026, Accepted: June 10, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตไทยจากขนมหวานคลายร้อน “ส้มฉุน” ซึ่งเป็นขนมหวานที่มีผลไม้ไทยเป็นส่วนประกอบหลัก ในฐานะเป็นสื่อสำคัญในการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศสำหรับผู้เรียนชาวจีน โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวข้อง เอกสารต่าง ๆ (Content Analysis) และการลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ส้มฉุนเป็นขนมหวานคลายร้อนที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตไทย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรูปแบบการบริโภคอาหารคลายร้อน คนไทยนิยมรับประทานผลไม้กับน้ำเชื่อม และเติมน้ำแข็ง 2) ด้านภูมิปัญญาของคนไทยในการใช้วัตถุดิบและการปรุงส้มฉุน 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับธรรมชาติผ่านการใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล 4) ด้านวิถีสร้างสรรค์ขนมหวานคลายร้อน เช่น ส้มฉุนกรรณิศา ประยุกต์เทคนิคแบบตะวันตกเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ แต่ยังคงรักษารสชาติและเอกลักษณ์ไทยไว้ได้อย่างกลมกลืน ซึ่งสะท้อนกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมอาหาร ส้มฉุนไม่ได้เป็นเพียงอาหาร แต่เป็นระบบสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และค่านิยมของสังคม ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมของผู้เรียนชาวจีน

คำสำคัญ: วิถีชีวิตไทย ขนมหวานคลายร้อน ส้มฉุน ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

Abstract

This research article aims to analyze Thai ways of life as reflected in the refreshing Thai dessert “Som Chun,” a traditional chilled dessert in which Thai seasonal fruits serve as the main ingredients. It also examines Som Chun's role as an important cultural medium for learning Thai as a foreign

language among Chinese learners. The study employs qualitative research methods, including the analysis of relevant books and documents (content analysis), as well as field data collection. The findings reveal that Som Chun reflects four key aspects of the Thai way of life: (1) patterns of consuming cooling foods, in which Thai people commonly consume fruits with syrup and ice; (2) Thai culinary wisdom in the selection of ingredients and preparation methods; (3) the relationship between humans and nature through the use of seasonal ingredients; and (4) creative approaches to dessert innovation, such as Som Chun Granita, which adapts Western techniques to appeal to younger generations while maintaining its traditional Thai flavors and identity. This reflects the process of culinary cultural hybridity. Overall, Som Chun is not merely a food item but a cultural symbolic system that reflects the Thai way of life, local wisdom, and social values. It can also be effectively applied as a pedagogical resource in teaching Thai as a foreign language, contributing to the development of Chinese learners' intercultural understanding.

Keywords: Thai Way of Life, Cooling Desserts, Som Chun, Thai as a Foreign Language

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย ใกล้เส้นศูนย์สูตร ได้รับแสงแดดตลอดทั้งปี ส่งผลให้ภูมิอากาศของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบร้อนชื้น โดยมีอุณหภูมิสูงเกือบตลอดปี (สุภาพ บุญไชย, 2549) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะในฤดูร้อน ซึ่งสภาพอากาศที่มีอุณหภูมิสูงส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับการคลายความร้อน

หนึ่งในวิธีการคลายร้อนของคนไทยที่ชาวจีนอาจไม่คุ้นเคย แต่เป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน คือการบริโภค “น้ำแข็ง” แม้ว่าน้ำแข็งจะเป็นสิ่งที่ดูเรียบง่ายและเป็นพื้นฐาน แต่กลับมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสดชื่นและความเย็นให้แก่ชีวิตประจำวัน น้ำแข็งยังถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในเครื่องดื่มและของหวานหลากหลายชนิด ความนิยมในการใช้น้ำแข็งสามารถพบได้ตลอดทั้งปี ไม่ว่าจะเป็นฤดูร้อน ฤดูฝน หรือฤดูหนาว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตประจำวันของคนไทย “ขาดน้ำแข็งไม่ได้” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของน้ำแข็งในฐานะส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทย

เสฐียรโกเศศ (2513, น. 381) กล่าวถึงพัฒนาการของน้ำแข็งในสยามว่า น้ำแข็งเริ่มเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้มีราคาสูงและถูกจำกัดการใช้งานเฉพาะในราชสำนัก จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าน้ำแข็งในระยะแรกมีสถานะทางสังคมที่สูงและยังไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนทั่วไป อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมา การใช้น้ำแข็งได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างความเย็นและความสดชื่นในชีวิตประจำวันมากขึ้น แทนที่วิธีดั้งเดิม เช่น การใช้น้ำในโอ่งดินหรือการทำให้เย็นด้วยเกลือและดินประสิว ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมไปสู่การรับเอาเทคโนโลยีจากภายนอก และนำไปสู่การที่น้ำแข็งกลายเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมการบริโภคและการคลายร้อนของคนไทยในปัจจุบัน

การบริโภคน้ำแข็งยังสะท้อนให้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ชาวจีนจำนวนมากมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการบริโภคเครื่องดื่มที่มีอุณหภูมิอุ่นหรืออุณหภูมิห้อง ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อด้านสมดุลของธาตุและหลักสุขภาพตามแพทย์แผนจีน (魏倩, 2560) ประกอบกับลักษณะภูมิอากาศของประเทศจีนที่มีฤดูหนาวยาวนาน จึงส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่แตกต่างจากประเทศไทย โดยในบางกรณีผู้บริโภคอาจลดการใช้น้ำแข็งในเครื่องดื่ม ในทางกลับกัน ประเทศไทยซึ่งมีภูมิอากาศร้อนชื้นตลอดปี ทำให้น้ำแข็งถูกใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในอาหารและเครื่องดื่มอย่างแพร่หลาย ความแตกต่างดังกล่าวอาจนำไปสู่ประสบการณ์

การปรับตัวทางวัฒนธรรมของผู้เรียนชาวจีนที่เดินทางมายังประเทศไทย ซึ่งต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจรูปแบบการบริโภคที่แตกต่างไปจากบริบทเดิมของตนเอง

น้ำแข็งนอกจากใช้ในเครื่องดื่ม ยังเป็นส่วนประกอบสำคัญของขนมหวานคลายร้อน ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มขนมหวาน แต่เป็นประเภทที่มีลักษณะเฉพาะตัว เรียกว่าขนมเทศแปลงเป็นไทย ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับขนมหวานดั้งเดิม (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย และธนาคารไทยพาณิชย์. 2542a) ขนมหวานไทยในอดีตหมายถึงอาหารที่ทำจากแป้งหรือข้าว ผสมกับกะทิหรือน้ำตาลเพื่อให้มีรสหวาน อย่างไรก็ตาม ความหมายของ “ขนมหวาน” ได้ขยายขอบเขตออกไปในภายหลัง ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงอาหารที่ทำจากแป้งหรือข้าวเท่านั้น แต่รวมถึงของหวานหลากหลายประเภท ทั้งที่รับประทานหลังมื้ออาหารหรือรับประทานเล่น

การขยายความหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการบริโภคในสังคมไทย โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่น้ำแข็งถูกนำมาใช้ร่วมกับของหวานอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้เกิดขนมหวานคลายร้อนรูปแบบใหม่ ซึ่งให้ความรู้สึกสดชื่นและช่วยลดความร้อนในร่างกาย อันสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับ “ความเย็น” ในบริบทของการบริโภคอาหารไทยร่วมสมัย

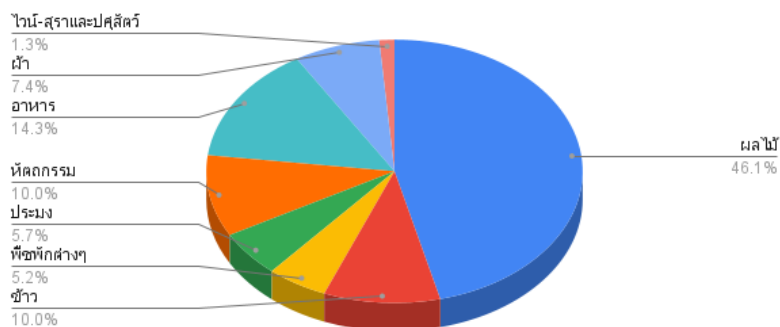
ขนมหวานคลายร้อนที่ได้รับความนิยมทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นขนมที่ทำจากผลไม้ไทยหลากหลายชนิด การบริโภคขนมหวานประเภทผลไม้ในประเทศไทยมีมาอย่างยาวนาน โดยในอดีตมักเรียกขนมประเภทนี้ว่า ลอยแก้ว เช่น ส้มฉุนลอยแก้ว ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 1154) อธิบายคำว่า “ลอยแก้ว” ว่า “ของหวานทำด้วยเนื้อผลไม้รสเปรี้ยวลอยในน้ำเชื่อมเจือเกลือเล็กน้อย” ซึ่งส่วนประกอบสำคัญคือผลไม้ น้ำเชื่อม และเติมเกลือนิดหน่อยเพื่อปรุงรสชาติ ผลไม้ที่นิยมใช้มีรสอมเปรี้ยวอมหวาน เวลารับประทานขนมหวานลอยแก้ว ยังนิยมรับประทานร่วมกับน้ำแข็ง เพื่อเพิ่มความสดชื่นและสอดคล้องกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารคลายร้อนของสังคมไทย

ส้มฉุนถือเป็นตัวอย่างสำคัญของขนมหวานคลายร้อนที่มีประวัติการบริโภคมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยปรากฏหลักฐานในวรรณคดีไทยเรื่อง *กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน บทพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 2* ซึ่งมีข้อความกล่าวถึงส้มฉุนว่า “ลั่นจี่มีครุ่นครุ่น เรียกส้มฉุนใช้นามกร หวนถวิลลิ้นลมงอน ชะอ้อนถ้อยร้อยกระบวน” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2558) หลักฐานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าส้มฉุนเป็นขนมหวานในวัฒนธรรมชาววังที่มีลั่นจี่เป็นวัตถุดิบสำคัญ และได้รับการปรุงแต่งให้เกิดรสชาติหวานอมเปรี้ยว ซึ่งแสดงถึงรสนิยมทางอาหารในราชสำนักไทยที่ให้ความสำคัญกับความประณีตทั้งด้านรสชาติและความสุนทรีย์ของอาหาร

นอกจากลั่นจี่แล้ว ส้มฉุนยังสามารถใช้ผลไม้รสเปรี้ยวอมหวานชนิดอื่น ๆ ได้ เช่น มะม่วง เงาะ มะยงชิด ส้ม รวมถึงผลไม้ตามฤดูกาล โดยนำมาแช่ในน้ำเชื่อมที่ลอยดอกมะลิ เพื่อเพิ่มความสดชื่น ปรุงรสด้วยเกลือ และเสริมกลิ่นหอมด้วยผิวส้มซ่า ชিংฮอย หอมเจียว และถั่วลิสง ส้มฉุนเป็นขนมหวานที่มีลักษณะให้ความสดชื่นและช่วยคลายความร้อนได้เป็นอย่างดี โดยเมื่อรับประทานร่วมกับน้ำแข็งจะยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพในการดับร้อน

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นเมืองผลไม้ เนื่องจากมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการปลูกผลไม้หลากหลายชนิด จากสถิติล่าสุดกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ของไทยพบว่า ผลไม้เป็นกลุ่มสินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมากที่สุด (กรมทรัพย์สินทางปัญญา และกระทรวงพาณิชย์, 2568) สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของผลไม้ไทยทั้งในด้านคุณภาพ รสชาติ และความโดดเด่นเฉพาะถิ่น ซึ่งถือเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่สำคัญ และยังเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการนำผลไม้มาประยุกต์ใช้ในอาหารและขนมหวานไทยอย่างหลากหลาย

การประกอบของสิ่งมีชีวิตทางภูมิศาสตร์ (GI)

ภาพที่ 1 ร้อยละการประกอบของ GI พ.ศ. 2568
(กรมทรัพย์สินทางปัญญา และกระทรวงพาณิชย์, 2568)

วิถีชีวิตของคนไทยจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทย คนไทยใช้ชีวิตตามสภาพภูมิศาสตร์และธรรมชาติไทย ดังจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีอากาศร้อน คนไทยจึงต้องหาวิธีคลายร้อน ทำให้น้ำแข็งกลายเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมของคนไทย ส่วนลักษณะทางภูมิศาสตร์เหมาะสมกับการปลูกผลไม้ นอกจากจะรับประทานเป็นผลไม้สด ยังสามารถรับประทานด้วยวิธีอื่นอีก เช่น ทำเป็นขนมหวานคลายร้อนต่าง ๆ ถือเป็นการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม และแสดงความความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับธรรมชาติด้วย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และกระทรวงวัฒนธรรม, 2558)

ส้มฉุนไม่เพียงสะท้อนวิถีชีวิตไทยเท่านั้น แต่ยังสะท้อนภูมิปัญญาไทยในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งเห็นได้จากการนำผลไม้ที่มีอยู่ตามฤดูกาลมาใช้ทั้งในรูปแบบการบริโภคสดและการแปรรูปเป็นขนมหวานคลายร้อน เพื่อช่วยลดการสูญเสียผลผลิตทางการเกษตร

นอกจากนี้ ส้มฉุนยังสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ในการแปรรูปอาหารและรูปแบบการบริโภคที่หลากหลาย อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความประณีตในวัฒนธรรมอาหารไทย โดยเฉพาะในบริบทของขนมชาววังที่ให้ความสำคัญกับความสวยงามและรายละเอียดในการจัดเตรียมอาหาร

ยิ่งไปกว่านั้น การใช้สมุนไพรและวัตถุดิบพื้นบ้าน เช่น ขิง ใบเตย และดอกไม้หอม เช่น ดอกมะลิ ยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาด้านสุขภาพของคนไทยที่ให้ความสำคัญกับทั้งรสชาติ กลิ่นหอม และคุณค่าทางสุขภาพของอาหารในขนมหวานคลายร้อน

นอกจากการวิเคราะห์ในด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทยแล้ว การศึกษาส้มฉุนยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่มิติทางภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมไทย และการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของผู้เรียนชาวจีน

ในด้านภาษาศาสตร์ คำว่า “ส้ม” ที่ปรากฏในชื่อ “ส้มฉุน” ไม่ได้หมายถึงผลไม้ส้ม แต่หมายถึง “รสเปรี้ยว” และคำว่า “ฉุน” หมายความว่า “กลิ่นและรสชาติแรง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1166) ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทยที่คำศัพท์หนึ่งคำสามารถมีความหมายเชิงนัยยะ ซึ่งผู้เรียนชาวต่างชาติอาจตีความตามความหมายตรง และเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้

ในด้านวัฒนธรรม การปรากฏของสำนวน เช่น “กินควาไม่กินหวาน สันดานไพร่” ยังสะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมไทยในอดีตที่ให้ความสำคัญกับการบริโภคของหวานหลังมื้ออาหาร ขณะเดียวกัน ของหวานถือเป็นของหายากและมีราคาแพงในสังคมนั้น จึงมักปรากฏในราชสำนักหรือในกลุ่มชนชั้นสูง อันสะท้อนความแตกต่างทางสถานะทางสังคมผ่านการบริโภคอาหาร

ขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่อง “ขนมหวาน” เองก็มีพัฒนาการทางความหมาย กล่าวคือ ในอดีตหมายถึงของกินที่ทำจากแป้ง ข้าว น้ำตาล และกะทิ แต่ต่อมาความหมายได้ขยายกว้างครอบคลุมของหวานหลากหลายประเภท (สมบัติพลายน้อย, 2554, น. 20) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทยที่ใช้ในประเทศจีน พบว่าการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับขนมหวานไทยมักเป็นเพียงภาพรวมทั่วไป เช่น การกล่าวถึงขนมที่ทำจากกะทิ น้ำตาล และแป้ง เช่น ก๋วยบวชชี ขนมเปียกปูน และขนมใส่ไส้ เป็นต้น โดยยังไม่ครอบคลุมความหลากหลายของขนมหวานไทยในมิติต่าง ๆ (易朝晖, 2556, น. 163–164) ส่งผลให้ผู้เรียนอาจยังไม่เข้าใจขอบเขตและความหมายของ “ขนมหวาน” ในบริบทวัฒนธรรมไทยอย่างครบถ้วน

ดังนั้น การนำ “ส้มฉุน” มาใช้เป็นกรณีศึกษาในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน จึงสามารถช่วยสร้างความเข้าใจเชิงลึกทั้งในด้านภาษาและวัฒนธรรม กล่าวคือ ผู้เรียนไม่เพียงได้เรียนรู้คำศัพท์หรือโครงสร้างภาษาเท่านั้น แต่ยังสามารถเข้าใจความหมายเชิงนัยยะของคำ การใช้ภาษาในบริบทวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของคนไทย ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเชิงประสบการณ์ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าว ส้มฉุนจึงสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีน โดยช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในบริบทสังคมไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตไทยที่สัมพันธ์กับขนมหวานคลายร้อน “ส้มฉุน” สำหรับผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขนมหวานคลายร้อน “ส้มฉุน” วิถีชีวิตไทย และใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตไทยจากขนมหวานคลายร้อน “ส้มฉุน” ดังภาพที่ 2 นี้

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการศึกษาข้อมูลภาคสนาม เพื่ออธิบายประวัติความเป็นมา ความหมายและนิยามคำศัพท์ ความสัมพันธ์ระหว่างขนมหวานคลายร้อน “ส้มฉุน” กับวิถีชีวิตไทย ความเกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม ฯลฯ

ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยการวิเคราะห์เป็นข้อความ เนื้อเรื่อง หรือย่อหน้า ที่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวข้องกับขนมหวาน

คล้ายร้อน โดยกรอบการวิเคราะห์ดังกล่าวทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการจำแนกและจัดหมวดหมู่เนื้อหาขนมหวาน คลายร้อนที่ปรากฏในหนังสือ และดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมหนังสือที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ครั้งนี้ ใช้กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากหนังสือด้านการวิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์ ด้านประวัติความเป็นมาของขนมหวานคล้ายร้อน ด้าน วัฒนธรรมอาหารไทย โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 เล่ม ได้แก่ 1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) 2) สารานุกรมวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่มที่ 2 (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย และธนาคารไทยพาณิชย์, 2542a) 3) สารานุกรม วัฒนธรรมไทยวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่มที่ 14 (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย และธนาคารไทยพาณิชย์, 2542b) 4) กายพหุแห่งเครื่องควหาวน บทพากย์รามเกียรติ์ เสภาขุนช้างขุนแผน (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าน ภาลัย, 2558) 5) แม่ครัวหัวป่าก์ (ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์, 2451) 6) วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา (กรม ส่งเสริมวัฒนธรรม และกระทรวงวัฒนธรรม, 2558) 7) ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2545) 8) ผลไม้ในเมืองไทย (เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล, 2555) 9) ผลไม้ 111 ชนิด : คุณค่าอาหารและการกิน (นิดดา หงษ์วิวัฒน์, 2550) 10) ขนมแม่เอ๊ย (สมบัติ พลายน้อย, 2554) 11) ขนมไทย (ชนม์ลิตา ดำรงค์ธีระรัตน์, 2556) 12) 泰国国家概况 (易朝晖, 2556)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลวิถีชีวิตไทยจากสัมภาษณ์ทั้งหมด 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2568 ได้ลงพื้นที่ ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร. 2) จังหวัดสมุทรสงคราม สัมภาษณ์วิทยากร คุณวราวุธ รอดสินธุ์เชี่ยวชาญด้านการทำสัมผ วน การลงภาคสนามครั้งนี้เพื่อไปรู้จักขนมหวานคล้ายร้อนสัมผ วน การใช้วัตถุดิบ ประวัติความเป็นมาของสัมผ วน บันทึกภาพที่เกี่ยวข้อง ครั้งนี้เป็นครั้งแรกได้รู้จักขนมหวานสัมผ วนอย่างเป็นทางการ

ครั้งที่ 2 วันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2568 ได้ลงพื้นที่ ณ ร้านสำเภานาวา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัมภาษณ์ พนักงาน (ไม่ได้รับอนุญาตให้ระบุชื่อจริงในงานวิจัย) การลงภาคสนามครั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจว่า “สัมผ วน” มีสอง ลักษณะ ได้แก่ เป็นทั้งขนมหวานและอาหารคาว ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ในกรณีของสัมผ วนที่เป็นขนมหวาน ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบและวิธีการทำในปัจจุบันได้อีกด้วย จากการลงพื้นที่ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเข้าใจเกี่ยวกับสัมผ วนมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลจากการลงภาคสนามมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ รวมถึงข้อมูลจากการเก็บภาคสนาม โดยพิจารณาลักษณะเนื้อหาและความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขนมหวานคล้ายร้อน “สัมผ วน” กับวิถีชีวิตไทย การวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้นการตีความเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์และวิเคราะห์ด้านวัตถุดิบและองค์ประกอบของสัมผ วน ด้านภูมิอากาศและฤดูกาล ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปลักษณะสำคัญและแนวโน้มของขนมหวานคล้ายร้อนในบริบทของสังคมไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการอ่านซ้ำและตรวจสอบความสอดคล้องของการจัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่า วิธีชีวิตไทยที่สะท้อนจากขนมหวานคลายร้อนส้มฉุนมีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านรูปแบบการบริโภคอาหารคลายร้อน

วิถีชีวิตไทยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสภาพภูมิอากาศร้อนตลอดทั้งปี ส่งผลให้คนไทยนิยมบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีลักษณะเย็นเพื่อคลายความร้อน โดยเฉพาะอาหารที่มีส่วนประกอบของผลไม้และน้ำแข็ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบการบริโภคที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการเลือกบริโภคอาหารตามสมดุลของร่างกาย เช่น แนวคิดอาหารฤทธิ์เย็นและอาหารฤทธิ์ร้อน (นิดดา หงษ์วิวัฒน์, 2552) ซึ่งผลไม้หลายชนิดถูกจัดอยู่ในกลุ่มอาหารฤทธิ์เย็นเนื่องจากมีลักษณะรสเปรี้ยวหรือหวานธรรมชาติ ให้พลังงานต่ำ และช่วยสร้างความสดชื่น เหมาะสมกับการบริโภคในสภาพอากาศร้อน

ผลไม้ฤทธิ์เย็นที่พบได้ทั่วไป เช่น มะม่วง มะละกอ ส้มโอ กระท้อน ชมพู แตงโม และมะยงชิด เป็นต้น จึงมักถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารและขนมหวานหลากหลายประเภท ทั้งในรูปแบบส้มตำ ยำ สลัด และขนมหวานคลายร้อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า ควบคู่กับความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์ใช้วัตถุดิบในบริบทการบริโภคของคนไทย

ในบริบทของการศึกษานี้ “ส้มฉุน” ถูกเลือกเป็นกรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบริโภคอาหารคลายร้อน โดยเน้นการใช้วัตถุดิบตามฤดูกาลและการปรุงที่สัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมไทย สอดคล้องกับหลักฐานวรรณคดีเรื่อง กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2558, น. 10-11) ที่กล่าวถึงส้มฉุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าส้มฉุนเป็นขนมหวานชาววังที่มีลิ้นจี่เป็นวัตถุดิบสำคัญ และมักบริโภคในช่วงฤดูร้อนซึ่งเป็นฤดูที่มีอุณหภูมิสูงที่สุดของปี

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม (6 มีนาคม พ.ศ. 2568) ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร.2) จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าส้มฉุนในปัจจุบันมีการใช้ผลไม้หลากหลายชนิดตามฤดูกาล เช่น มะม่วง มะยงชิด ส้ม ลำไย เงาะ และขนุน เป็นต้น โดยผลไม้ที่ใช้มักมีลักษณะรสเปรี้ยวอมหวานและมีความฉ่ำน้ำ ช่วยเพิ่มความสดชื่นเมื่อรับประทานร่วมกับน้ำแข็ง ผู้ให้ข้อมูลยังระบุว่าการเลือกผลไม้ 4-5 ชนิดในแต่ละชุดเป็นแนวปฏิบัติที่นิยม เพื่อให้เกิดความหลากหลายของรสชาติและความสมดุลในการบริโภค

ภาพที่ 3 ขนมหวานส้มฉุน

ที่มา: ถ่ายโดยนิธอร พรอำไพสกุล ในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2568

นอกจากนี้ ข้อมูลจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย และธนาคารไทยพาณิชย์, 2542a, น. 5767) ระบุว่า “ลอยแก้ว” เป็นขนมไทยที่ทำจากผลไม้ชนิดเดียวหรือหลายชนิดรวมกัน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการทำส้มฉุนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ สะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของภูมิปัญญาไทยในการดัดแปลงอาหารตามบริบทวัตถุดิบ

โดยสรุป คนไทยมีแนวโน้มบริโภคผลไม้ตามฤดูกาลและนำมาประยุกต์เป็นขนมหวานคลายร้อนร่วมกับน้ำเชื่อม

และน้ำแข็ง ซึ่งกลายเป็นรูปแบบการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย และสะท้อนให้เห็นความต่อเนื่องของวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. ด้านภูมิปัญญาของคนไทยในการใช้วัตถุดิบและการปรุงส้มฉุน

จากการลงพื้นที่ในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2568 ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร.2) จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้เรียนรู้จากการบรรยายและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำส้มฉุน และสรุปได้ว่าส้มฉุนประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ผลไม้ น้ำเชื่อม และเครื่องโรยหน้า ซึ่งแต่ละองค์ประกอบสะท้อนภูมิปัญญาไทยในการเลือกใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล การผสมผสานสมุนไพร และความพิถีพิถันในการปรุง (วารุณี รอดสินธ์, การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2568)

2.1 ภูมิปัญญาด้านการทำน้ำลอยแก้ว

น้ำลอยแก้วเป็นองค์ประกอบสำคัญของส้มฉุน และถือเป็นส่วนที่ต้องอาศัยความพิถีพิถันในการปรุงยากที่สุด น้ำลอยแก้วของส้มฉุนมีลักษณะเด่นคือ มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว โดยใช้น้ำตาลทรายขาว ใบเตย น้ำส้มซ่าคั้น เกลือป่น และน้ำลอยดอกมะลิต้มรวมกัน เพื่อให้ได้รสชาติที่กลมกล่อมทั้งหวาน เปรี้ยว และมีกลิ่นหอมด้วย

กระบวนการลอยดอกมะลิต้องใช้เวลาในการแช่ข้ามคืนเพื่อให้กลิ่นหอมซึมเข้าสู่น้ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของ “กลิ่น” ในวัฒนธรรมอาหารไทย โดยเฉพาะในอาหารชาววังที่ให้ความสำคัญกับความละเอียดอ่อนทางประสาทสัมผัสมากกว่าความหวานเพียงอย่างเดียว

ขณะเดียวกัน การปรุงน้ำลอยแก้วให้มีรสหวาน เปรี้ยว และเค็มเล็กน้อย ยังสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญด้าน “รสชาติ” ที่ต้องมีความสมดุลหรือความกลมกล่อม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของอาหารไทย

นอกจากนี้ กระบวนการทำน้ำลอยแก้วที่ต้องใช้เวลาและความละเอียดอ่อน ยังแสดงให้เห็นถึงความพิถีพิถันในการปรุงอาหาร ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาอาหารไทย

2.2 ภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพร

การทำส้มฉุนมีการใช้สมุนไพรหลากหลายชนิด เช่น ขิงอ่อน ใบเตย ส้มซ่า ซึ่งไม่เพียงเพิ่มกลิ่นและรสชาติ แต่ยังมีคุณค่าทางสุขภาพ เช่น ใบเตย เป็นสมุนไพรที่มีกลิ่นหอม และมีประโยชน์หลากหลาย ทั้งการนำไปประกอบอาหาร การทำเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และยังมีสรรพคุณทางยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยบำรุงหัวใจ ขิงอ่อน เป็นสมุนไพรที่มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ช่วยเพิ่มรสชาติให้กับอาหาร และมีสรรพคุณช่วยขับลมและบรรเทาอาการท้องอืด และส้มซ่ามีวิตามินซีและกลิ่นหอมที่ช่วยกระตุ้นความสดชื่น เป็นผลไม้ฤทธิ์เย็น

เครื่องโรยหน้าของส้มฉุนนิยมใช้ขิงอ่อน หอมเจียว มะม่วงเปรี้ยวซอย ผีเสื้อส้มซ่าซอย หรือซอยผลไม้อื่นๆ ถั่ว ฯลฯ มาเพิ่มรสชาติของส้มฉุน การใช้สมุนไพร ขิงอ่อน หอมเจียว และผีเสื้อส้มซ่า มีคุณสมบัติแก้ไอและอาการต่าง ๆ (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย และ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542b, น. 6498-6502)

ดังนั้น ส้มฉุนจึงสะท้อนภูมิปัญญาไทยในการใช้วัตถุดิบสมุนไพรเพื่อให้เกิดรสชาติที่กลมกล่อม ทั้งหวาน เปรี้ยว เค็มเล็กน้อย และมีกลิ่นหอมด้วย อีกทั้งยังแสดงถึงการใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อช่วยดูแลสุขภาพ จึงทำให้เห็นว่าส้มฉุนเป็นขนมหวานคลายร้อนที่สะท้อนความเข้าใจการเลือกวัตถุดิบ สมุนไพรผ่านกระบวนการทำ ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนไทยได้เป็นอย่างดี

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับธรรมชาติผ่านการใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล

ขนมหวานคลายร้อนส้มฉุนสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับธรรมชาติผ่านการเลือกใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล และการปรับเปลี่ยนส่วนประกอบให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศและทรัพยากรที่มีในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตไทยที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม

ส้มฉุนเป็นขนมหวานที่มีส่วนประกอบของผลไม้หลากหลายชนิด เช่น ลิ้นจี่ มะม่วงดิบ มะยงชิด ส้มซ่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลไม้ที่พบมากในฤดูร้อน และให้รสเปรี้ยวอมหวานช่วยเพิ่มความสดชื่น ผู้วิจัยสรุปจากผลไม้ 111 ชนิด : คุณค่าอาหารและการกิน ประเทศไทยมีสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรม ทำให้มีผลไม้

อุดมสมบูรณ์แตกต่างกันไปในแต่ละฤดูกาล ดังนั้น นอกจากลิ้นจี่และส้มซ่าแล้ว ยังสามารถเลือกใช้ผลไม้ไทยชนิดอื่นตามฤดูกาลเป็นส่วนประกอบของส้มฉุนได้ เช่น มะยงชิด มะม่วง หรือขนุน และผลไม้ชนิดอื่น ๆ ในช่วงปลายฤดูร้อนถึงฤดูฝน สามารถเลือกตามฤดูฝนเช่นกัน เช่น ลำไย เงาะ สละ เป็นต้นมาใส่แทนได้ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับสภาพภูมิอากาศอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ การเลือกใช้ผลไม้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับปริมาณผลผลิตและการจัดการทรัพยากรอาหาร กล่าวคือ ผลไม้ที่มีผลผลิตมากในบางช่วงมักถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอาหารและขนม เพื่อป้องกันการสูญเสียและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต เช่น การนำไปทำยำมังคุด ตำทุเรียน หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของคนไทย

อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้ผลไม้ในส้มฉุนไม่ได้เกิดจากเพียงการมีตามฤดูกาลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับปัจจัยด้านปริมาณการผลิตและการจัดการทรัพยากรอาหาร กล่าวคือ ผลไม้ที่มีปริมาณมากในช่วงฤดูกาลหนึ่งมักถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอาหารหรือขนม เพื่อป้องกันการสูญเสียและเพิ่มมูลค่าของผลผลิต นอกจากการนำผลไม้มาใช้เป็นวัตถุดิบในขนมหวานแล้ว ยังสามารถนำไปประกอบอาหารประเภทอื่นได้ เช่น ยำมังคุด ตำทุเรียน ผลไม้แปรรูปต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาของคนไทยในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า

จากการลงพื้นที่ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2568 ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าหากไม่มีลิ้นจี่สด ผู้ปรุงสามารถใช้ลิ้นจี่กระป๋องแทนลิ้นจี่สดได้ โดยต้องล้างหลายครั้งเพื่อลดกลิ่นและรสของน้ำเชื่อม และใช้ส้มซ่าเพื่อช่วยปรับกลิ่นและรสชาติ (วารุณี รอดสินธ์, การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2568)

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหนังสือ *แม่ครัวหัวป่าก์* (ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์, 2451) ระบุว่า ในอดีตลิ้นจี่เป็นผลไม้ที่ต้องนำเข้าจากประเทศจีน และมีทั้งแบบดองและแบบสด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า วัตถุดิบดังกล่าวไม่ใช่ของที่หาได้ทั่วไปในสังคมไทย

การเลือกใช้ลิ้นจี่ซึ่งเป็นผลไม้นำเข้าและมีราคาสูง อาจสะท้อนให้เห็นถึงสถานะทางสังคมของผู้บริโภคในอดีต กล่าวคือ ส้มฉุนอาจเป็นของหวานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนชั้นสูงหรือผู้มีฐานะ ที่แสดงถึงค่านิยมและความมั่งคั่ง นอกจากนี้ ยังสะท้อนค่านิยมในการเลือกใช้วัตถุดิบที่มีความพิเศษหรือมาจากต่างถิ่น ซึ่งมีความหมายมากกว่าการบริโภคเพื่อความอิ่ม แต่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์และสถานภาพทางสังคม

ดังนั้น การเลือกใช้และการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบของส้มฉุนตามฤดูกาลไม่เพียงสะท้อนการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร ความยืดหยุ่นในการเลือกใช้วัตถุดิบ และค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของแต่ละยุคสมัย ซึ่งล้วนสะท้อนวิถีชีวิตไทยในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. ด้านการสร้างสรรค์ในปัจจุบัน

การสร้างสรรคขนมหวานคล้ายร้อน “ส้มฉุน” ในปัจจุบันสะท้อนกระบวนการปรับตัวของวัฒนธรรมอาหารไทยภายใต้บริบทสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะการผสมผสานเทคนิคการทำขนมแบบตะวันตกเข้ากับเอกลักษณ์ของอาหารไทยดั้งเดิม

จากการลงพื้นที่ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2568 ณ ร้านสำเภานาวา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นร้านอาหารที่ได้รับรางวัล Thai Select ประเภท Thai Cuisine ประจำปี 2024–2027 ผู้วิจัยพบรูปแบบการพัฒนาส้มฉุน เช่น “ส้มฉุนกรานิด้า” ที่มีการประยุกต์เทคนิคกรานิด้าจากอิตาลีมาผสมกับผลไม้ไทย เช่น ลิ้นจี่ ส้มสับปะรด และทับทิม ทำให้เกิดประสบการณ์การบริโภคที่แปลกใหม่ ในขณะเดียวกันยังคงองค์ประกอบดั้งเดิม เช่น ผิวส้มซ่าข่อย ชিংอ่อน หอมเจียว และถั่วลิสง

การพัฒนาารูปแบบดังกล่าวไม่เพียงเป็นการปรับรสชาติและรูปแบบการนำเสนอให้ทันสมัย แต่ยังสะท้อนแนวโน้มการบริโภคของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ ความแปลกใหม่ และประสบการณ์การ

รับประทานอาหารมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้คำว่า “กรานิด้า” ซึ่งมีที่มาจากต่างประเทศ ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและความเป็นสากลให้กับขนมไทย

อย่างไรก็ตาม สัมฉุนกรานิด้าไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อแทนที่สัมฉุนดั้งเดิม แต่เป็นการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนการอยู่ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมอาหารไทยและต่างประเทศในบริบทปัจจุบัน

ภาพที่ 4 สัมฉุนกรานิด้า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย ในวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2568

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่ครั้งเดียวกัน ผู้วิจัยยังพบ “ยำสัมฉุน” ซึ่งเป็นสัมฉุนอีกแบบหนึ่ง ไม่ใช่ขนมหวาน แต่เป็นการ “ยำ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานที่ปรากฏว่า “ของกินชนิดหนึ่ง ใช้มะม่วงดิบมะยมดิบยำกับกุ้งแห้งใส่น้ำปลาน้ำตาล” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1166) ซึ่งยำสัมฉุนเป็นรายการที่แตกต่างกับขนมหวานคล้ายร้อนสัมฉุนมาก

ภาพที่ 5 ยำสัมฉุน
ที่มา: ถ่ายโดยนิธอร พรอำไพสกุล ในวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2568

ความแตกต่างระหว่างยำสัมฉุนกับขนมหวานสัมฉุนที่เด่นชัด เช่น 1. วิธีการทำแตกต่างกัน ยำสัมฉุนเป็นการยำขนมหวานคล้ายร้อนเป็นผลไม้ล่อยแก้ว 2. วัตถุดิบแตกต่างกัน ยำสัมฉุนใช้มะม่วงดิบเป็นวัตถุดิบหลัก ส่วนขนมหวานคล้ายร้อนสัมฉุนใช้ลิ้นจี่ และผลไม้ชนิดอื่น ๆ เป็นวัตถุดิบหลัก 3. รสชาติแตกต่างกัน ยำสัมฉุนมีรสเปรี้ยว กับเค็มเป็นหลัก ขนมหวานคล้ายร้อนมีรสอมเปรี้ยวอมหวานเป็นหลัก แม้ทั้งสองเมนูจะมีคำว่า “สัม” อยู่ในชื่อ แต่ไม่ได้หมายความว่าผลไม้สัมเป็นวัตถุดิบหลัก ตามพจนานุกรมอธิบาย “สัม” ว่า “เปรี้ยว เช่น สารส้ม คำใช้ประกอบหน้าชื่อพรรณไม้และของกินที่มีรสเปรี้ยว เช่น สัมเช้า สัมด้า สัมฟัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1166) จึงแสดงให้เห็นว่า “สัม” ในชื่อรายการทั้งสองหมายถึงรสเปรี้ยว จากการบรรยายในการลงพื้นที่ รสเปรี้ยวของขนมหวานคล้ายร้อนสัมฉุนมาจากส้มซ่า และผลไม้หลายชนิดที่มีรสเปรี้ยว (วารุณี รอดสินธ์, การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2568) ส่วนรสเปรี้ยว

ของย่ำลุ่มนมาจากลุ่มชาและมะม่วงดิบ (ไม่ได้รับอนุญาตให้ระบุชื่อจริงในงานวิจัย, การสัมภาษณ์, 4 กันยายน พ.ศ. 2568) อีกแสดงว่าลุ่มชาเป็นวัตถุดิบสำคัญมากและขาดไม่ได้

โดยสรุป ความแตกต่างระหว่างลุ่มสองรูปแบบสะท้อนให้เห็นความยืดหยุ่นของวัฒนธรรมอาหารไทย ทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบ วัตถุดิบ และรสชาติ ในขณะที่เดียวกันยังแสดงให้เห็นบทบาทของการสร้างสรรค์เชิงร่วมสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากเทคนิคต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้ชนมไทยสามารถคงเอกลักษณ์เดิมไว้ได้พร้อมกับขยายความน่าสนใจสู่ผู้บริโภครุ่นใหม่

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชนมหวนคลายร้อน “ลุ่มน” มิได้เป็นเพียงอาหาร แต่เป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และค่านิยมของสังคมไทยในหลายมิติ ดังนี้

ประการแรก ด้านรูปแบบการบริโภคอาหารคลายร้อน พบว่า คนไทยนิยมบริโภคอาหารที่ให้ความสดชื่นเหมาะสมกับสภาพอากาศร้อน เช่น การใช้ผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวอมหวานและมีน้ำมาก รวมถึงการรับประทานร่วมกับน้ำลอยแก้วและน้ำแข็ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบการบริโภคที่สัมพันธ์กับภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างชัดเจน

ประการที่สอง ด้านภูมิปัญญาของคนไทยในการใช้วัตถุดิบและการปรุงลุ่มน แสดงให้เห็นถึงความรู้และทักษะในการเลือกใช้วัตถุดิบ การแปรรูป และการปรุงอาหารอย่างพิถีพิถัน โดยเฉพาะการทำน้ำลอยแก้วที่ให้ความสำคัญทั้งด้านกลิ่นและรสชาติ รวมถึงการใช้สมุนไพรที่ไม่เพียงเพิ่มรสชาติ แต่ยังมีคุณประโยชน์ต่อสุขภาพ สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาอาหารไทยที่ผสมผสานความงามและประโยชน์เข้าด้วยกัน

ประการที่สาม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับธรรมชาติผ่านการใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล พบว่า การเลือกใช้ผลไม้ตามฤดูกาลมิได้เป็นเพียงเพราะความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรอาหาร เช่น การนำผลไม้ที่มีปริมาณมากในแต่ละฤดูกาลมาแปรรูปเป็นชนมหวน และการเลือกใช้ผลไม้ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันทดแทนกันได้ ซึ่งแสดงถึงความยืดหยุ่นและการปรับตัวของวิถีชีวิตไทยให้สอดคล้องกับธรรมชาติ

ประการที่สี่ ด้านการสร้างสรรค์ในปัจจุบัน พบว่า การพัฒนาลุ่มนในรูปแบบใหม่ เช่น “ลุ่มนกรานิด้า” สะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมไทยร่วมสมัยที่ให้ความสำคัญกับความแปลกใหม่ ความทันสมัย และความเป็นสากล โดยการนำเทคนิคหรือแนวคิดจากต่างประเทศมาผสมผสานกับอาหารไทยดั้งเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่

จากผลการวิเคราะห์ทั้งสี่ด้าน จะเห็นได้ว่า ลุ่มนเป็นตัวอย่งของอาหารที่สะท้อนทั้งรูปแบบการบริโภค วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และค่านิยมของสังคมไทยในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ในขณะเดียวกัน สำหรับผู้เรียนชาวจีน การเรียนรู้ลุ่มนสามารถเป็นประสบการณ์ข้ามวัฒนธรรมที่สำคัญ เนื่องจากผู้เรียนต้องตีความจากกรอบความคิดเรื่องอาหารที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเอง เช่น การบริโภคของหวานร่วมกับน้ำแข็ง หรือความหมายเชิงนัยยะของคำว่า “ลุ่ม” การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษานี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษา อาหาร และวิถีชีวิตของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปสร้างเป็นสื่อการเรียนการสอนวิถีชีวิตจากสัมผัสสำหรับผู้เรียนชาวจีน ช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มพูนความรู้ด้านวิถีชีวิตไทย ภาษาและวัฒนธรรมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การเก็บข้อมูลภาคสนามควรทำอย่างละเอียดและหลากหลายมากขึ้น ไม่จำกัดเพียงการถ่ายรูป การสัมภาษณ์ หรือการรับฟังบรรยายเท่านั้น แต่ควรเพิ่มวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ปรุงขนม ผู้บริโภค หรือผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารไทย รวมถึงการเก็บบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนบริบทจริงของพื้นที่มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาขนมหวานคลายร้อนแบบไทยในมุมมองของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยเชื่อมโยงขนมหวานกับสภาพภูมิอากาศ การใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล และภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ งานวิจัยยังนำเสนอการจัดหมวดหมู่ขนมหวานคลายร้อนแบบไทยในลักษณะใหม่พร้อมทั้งวิเคราะห์ศักยภาพของขนมหวานเหล่านี้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างชัดเจนมาก่อน

เอกสารอ้างอิง

- เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล. (2555). *ผลไม้ในเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เศรษฐศิลป์.
- เสฐียรโกเศศ. (2513). *พื้นความหลัง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ศิวพร.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2568). *สินค้า GI ในแต่ละภูมิภาค*. ค้นคืนจาก <https://www.ipthailand.go.th/th/home.html>.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, และกระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด.
- กระทรวงพาณิชย์. (2556). *THAI SELECT*. ค้นคืนจาก <https://www.thaiselect.com/>.
- ชนม์ลีตา ดำรงค์ธีรรัตน์. (2556). *ขนมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ท่านผู้หญิงเป็ลเย็น ภาสกรวงศ์. (2451). *แม่ครัวหัวป่าก์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). ห้องสมุดดิจิทัลลวธิ์ฐาน.
- นิตดา หงษ์วิวัฒน์. (2550). *ผลไม้ 111 ชนิด: คุณค่าอาหารและการกิน*. กรุงเทพมหานคร: แสงแดด.
- นิตดา หงษ์วิวัฒน์. (2552). *อาหารฤทธิ์เย็น : แนวธรรมชาติบำบัดปรับสมดุลรักษาโรค* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: แสงแดด.
- พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. (2558). *เห่บทชมเครื่องคาวหวาน บทพากย์รามเกียรติ์ เสภาขุนช้างขุนแผน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย และธนาคารไทยพาณิชย์. (2542a). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย และธนาคารไทยพาณิชย์. (2542b). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 14* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2545). *ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย*. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
สมบัติ พลายน้อย. (2554). *ขนมแม่เอ๋ย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์กรุงเทพ.
สุภาพ บุญไชย. (2549). *ภูมิศาสตร์ประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
魏倩. (2560). *食物寒凉温热属性功效速查全书*. 中国计量出版社.
易朝晖. (2556). *泰国国家概况*. 重庆大学出版社.

ภูมิทัศน์ทางภาษาและอัตลักษณ์ชายฝั่งที่สะท้อนผ่านชื่อร้านอาหาร
ในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ประเทศไทย

Linguistic Landscape and Coastal Identity Reflected in Restaurant Names:
A Study of Bangsaen–Ang Sila, Chon Buri, Thailand

ขจิตา ศรีพุ่ม (Khajita Sripoom)

อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences Burapha University

จิตตภา สารพัฒน์ก ไชยปัญญา (Chittapa Sarapadnuke Chaipunya)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Assistant Professor Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences

Burapha University

E-mail: chittapa@go.buu.ac.th

Received: March 30, 2026, Revised: May 11, 2026, Accepted: June 10, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษารูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหาร 2. วิเคราะห์ลักษณะความหมายที่ปรากฏในชื่อร้านอาหาร และ 3. วิเคราะห์การสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ชายฝั่งชุมชนบางแสน-อ่างศิลาผ่านการตั้งชื่อร้านอาหาร พื้นที่ศึกษาได้แก่บริเวณชายฝั่งบางแสน ตำบลแสนสุข และตำบลอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ข้อมูลที่ศึกษาได้แก่ป้ายชื่อร้านอาหารโดยวิธีการสำรวจภาคสนาม รวมจำนวน 108 ชื่อร้านอาหาร และวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดภูมิทัศน์ทางภาษาในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหารสามารถจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. ภาษาไทย 2. ภาษาอังกฤษ 3. ภาษาแบบผสม และ 4. ภาษาต่างประเทศอื่น ในด้านความหมาย พบว่าลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลาสื่อถึงความหมาย 6 หมวดความหมาย ได้แก่ 1. ชื่อที่สื่อถึงชื่อเฉพาะของเจ้าของร้านหรือชื่อเฉพาะของร้าน 2. ชื่อที่สื่อถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสน-อ่างศิลา และลักษณะภูมิประเทศชายฝั่ง 3. ชื่อที่สื่อถึงวัตถุดิบอาหารที่มาจากทะเล 4. ชื่อที่สะท้อนภาพลักษณ์ความทันสมัยของคาเฟ่ 5. ชื่อที่สื่อถึงบรรยากาศการพักผ่อนและการท่องเที่ยว และ 6. ชื่อที่สะท้อนวัฒนธรรมอาหารต่างชาติ ขณะที่ในด้านอัตลักษณ์ชายฝั่งทะเลพบว่าปรากฏอัตลักษณ์ 4 อัตลักษณ์ ได้แก่ 1. อัตลักษณ์ของชุมชนชายทะเลและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม 2. อัตลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวชายทะเล 3. อัตลักษณ์ของเมืองมหาวิทยาลัย วัฒนธรรมคนรุ่นใหม่ และการผสมผสานกับอัตลักษณ์ดั้งเดิม และ 4. อัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ชื่อร้านอาหารเป็นระบบสัญลักษณ์ทางภาษาที่มีบทบาทในการประกอบสร้างภาพแทนของพื้นที่ และสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์ทางภาษา อัตลักษณ์ชายฝั่งทะเล ชื่อร้านอาหาร บางแสน อ่างศิลา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the linguistic forms used in restaurant names, 2) analyze the semantic meanings reflected in restaurant names, and 3) investigate the representation of coastal identity in the communities of Bangsaen–Ang Sila through restaurant naming practices. The study areas included the coastal zones of Bangsaen in Saensuk Subdistrict and Ang Sila Subdistrict, Chonburi Province, Thailand. The data consisted of 108 restaurant signboards collected through field surveys and were analyzed using the conceptual framework of linguistic landscape through descriptive analytical methods. The findings revealed that the linguistic forms of restaurant names could be classified into four categories: 1) Thai language, 2) English language, 3) mixed language forms, and 4) other foreign languages. In terms of semantic meanings, the restaurant names in the Bangsaen – Ang Sila area reflected six semantic categories: 1) names referring to the owners or specific restaurant names, 2) names associated with coastal areas and coastal landscapes, 3) names related to seafood ingredients, 4) names reflecting the modern image of cafés, 5) names conveying leisure and tourism atmospheres, and 6) names representing foreign food cultures. Regarding coastal identity, the study identified four major identities reflected through restaurant naming: 1) the identity of coastal communities and traditional ways of life, 2) the identity of a seaside tourism city, 3) the identity of a university town, youth culture, and the integration of modernity with traditional identity, and 4) the identity of a multicultural society. The study demonstrates that restaurant names function as a linguistic semiotic system that plays a significant role in constructing representations of place and reflecting the interrelationship among language, culture, and economy within the context of contemporary Thai society.

Keywords: Linguistic Landscape, Coastal Identity, Restaurant Names, Bangsaen, Ang Sila

บทนำ

พื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสน-อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี มีความต่อเนื่องทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเริ่มจากพื้นที่ชายฝั่งตอนเหนือบริเวณ อ่างศิลา ซึ่งเป็นชุมชนประมงเก่าแก่และแหล่งค้าอาหารทะเลสด เชื่อมต่อผ่านแหล่งท่องเที่ยวสำคัญคือเขาสามุข และมุ่งสู่ชายหาดบางแสนโดยเชื่อมต่อกับถนนบางแสนสาย 1 ซึ่งทำหน้าที่เป็นแกนกลางทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเลียบชายหาดที่ยาวต่อเนื่องกัน ผ่านวงเวียนบางแสนลงไปจนถึงหาดวอนนภาทางทิศใต้ การเชื่อมโยงเชิงพื้นที่นี้ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวประมงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ก่อให้เกิดพลวัตทางสังคมที่สะท้อนออกมาในรูปของภูมิทัศน์ทางภาษา (Linguistic Landscape) ผ่านการตั้งชื่อร้านอาหาร คาเฟ่ และสถานบันเทิงตลอดแนวชายฝั่ง ซึ่งไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นป้ายบอกทางหรือข้อมูลทางธุรกิจเท่านั้น หากแต่ยังเป็นภาพตัวแทนของอัตลักษณ์ชายฝั่งที่ผสมผสานระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างเด่นชัด

ชายหาดบางแสน ตั้งอยู่ในตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมเนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ประวัติความเป็นมาเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2486 เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

มีนโยบายจัดสร้างสถานตากอากาศและบ้านรับรองรัฐบาล โดยในช่วงแรกดำเนินการโดยบริษัทแสนสำราญ จึงใช้ชื่อว่า “สถานตากอากาศแสนสำราญ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้รับโอนกิจการไปดูแลและเปลี่ยนชื่อเป็น “สถานตากอากาศบางแสน” ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้รับการพัฒนาจนเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่ครบวงจร ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และร้านอาหารจำนวนมากตลอดแนวชายฝั่ง (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2556) บางแสนเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นด้วยร้านอาหารทะเลสดใหม่และบริการที่หลากหลาย ซึ่งตอบโจทย์นักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย ด้วยทัศนียภาพที่แตกต่างกันไปในแต่ละทำเล ทำให้บางแสนเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ (สำนักงานเทศบาลเมืองแสนสุข, 2553)

เมื่อลองพิจารณาชื่อร้านอาหารในเขตบางแสน-อ่างศิลาในเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าชื่อร้านค้าต่าง ๆ ถูกตั้งขึ้นอย่างน่าสนใจ เพราะมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์บางอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชุมชนชายฝั่งทะเลได้อย่างดี เช่น ชื่อร้านอาหาร ครั้วประมง, เชียงปลาทะเล, โปะทะเลหลวง ที่แสดงถึงความเป็นเมืองชายทะเลและแหล่งอาหารทะเล ชื่อร้านอาหาร ชมวิวซีฟู้ด, ครั้วริมทะเลซีฟู้ด, ชายทะเล และ VIEW DEE relax & restaurant ซึ่งสะท้อนว่าการนั่งรับประทานอาหารทะเลพร้อมชมบรรยากาศชายฝั่งยังคงเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจของการมาท่องเที่ยวที่นี่ หรือจะเป็นชื่อร้านคาเฟ่ เช่น ร้าน ARTORY café & crafts, Click Café, Rico beach ที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่ดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นผู้ที่ชื่นชอบการดื่มกาแฟ ชมทะเล และถ่ายภาพ

นอกจากนี้ยังพบว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านชื่อร้านอาหารในย่านบางแสน-อ่างศิลา เช่น ชื่อร้านอาหารญี่ปุ่น GACHI GACHI IZAKAYA หรือ ชื่อร้านอาหารสไตล์เกาหลี เช่น ร้าน So Maek bangsaen, Yeongwon by yahatam และร้านอาหารตะวันตกหรือบาร์สมัยใหม่ที่มีอยู่มากมายในเมืองบางแสน ชื่อร้านเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์บางอย่างของแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลแห่งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าชื่อร้านอาหารในบริเวณทะเลบางแสน-อ่างศิลาแสดงให้เห็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลบางแสน-อ่างศิลาอย่างไร โดยศึกษาถ้อยคำที่ใช้ในการตั้งชื่อร้านอาหารผ่านแนวคิดภูมิทัศน์ทางภาษาและอัตลักษณ์ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหารในพื้นที่ชายฝั่งทะเล บางแสน-อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาลักษณะความหมายที่ปรากฏในชื่อร้านอาหารในพื้นที่ชายฝั่งทะเล บางแสน-อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์การสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบางแสนผ่านการตั้งชื่อร้านอาหารในพื้นที่ชายฝั่งทะเล บางแสน-อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดพื้นที่ศึกษา พื้นที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือบริเวณริมชายฝั่งทะเลบางแสน ตำบลแสนสุข และริมชายฝั่งทะเลตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีร้านอาหารและร้านเครื่องดื่มจำนวนมาก
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากป้ายชื่อร้านอาหารที่ปรากฏในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม พ.ศ. 2569 โดยใช้วิธีการสำรวจภาคสนามและบันทึกภาพป้ายชื่อร้านอาหารที่ปรากฏในขอบเขตของกลุ่มประชากร โดยใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายภาพพร้อมทั้งจดบันทึกข้อความที่ปรากฏบนป้ายชื่อร้านอาหาร ทั้งนี้ชื่อร้านอาหารหมายถึงร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม คาเฟ่ ร้านสะดวกซื้อ และร้านอาหารที่มีป้ายชื่อร้านปรากฏชัดเจน (ไม่รวมป้ายชื่อร้านที่เป็นป้ายตั้งเคลื่อนย้ายได้ เช่น ไวนิลตั้งพื้นหรือมีล้อเลื่อน เป็นต้น) เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ จำนวนทั้งสิ้น 108 ชื่อร้าน มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1.) ประชากรป้ายชื่อร้านอาหารที่ปรากฏข้างทางถนนบางแสนสาย 1 ซึ่งเป็นถนนเลียบริมชายหาดบางแสน ต่อเนื่องไปถึงหาดวอนนภาซึ่งเป็นถนนเลียบริมชายหาดบางแสน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากบริเวณจุดเริ่มต้นที่วงเวียนบางแสน ไปจนถึงสะพานปลาหาดวอนนภา มีจำนวน 74 ชื่อร้าน 2.) ประชากรป้ายชื่อร้านอาหารที่ปรากฏข้างทางถนนทางหลวงหมายเลข 3134 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่ใช้เดินทางไปหาดบางแสน เขาสามมุข และย่านชุมชนอ่างศิลา-บางแสน ซึ่งเชื่อมต่อจากแยกอ่างศิลา (บนถนนสุขุมวิท) มุ่งหน้าไปตามเส้นทางเพื่อไปยังเขาสามมุขและบางแสน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมาจากบริเวณที่มีจุดเริ่มต้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล ซึ่งเริ่มต้นบริเวณโค้งสะพานปลาอ่างศิลาจนถึงหาดบางแสน มีจำนวน 34 ชื่อร้าน

3. หน่วยวิเคราะห์ข้อมูล หน่วยวิเคราะห์ในการศึกษานี้คือหน่วยภาษาที่ได้จากชื่อร้านอาหารที่ปรากฏบนป้ายร้านอาหารในพื้นที่การวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำชื่อร้านอาหารที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดภูมิทัศน์ทางภาษาของ Landry & Bourhis (1997) โดยพิจารณา (1) รูปแบบการใช้ภาษาในชื่อร้านอาหาร (2) ลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหารที่ประกอบขึ้นจากหน่วยภาษาระดับคำ และ (3) วิเคราะห์การสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบางแสนผ่านชื่อร้านอาหารเพื่อให้เห็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ชายฝั่งทะเล

5. การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) พร้อมยกตัวอย่างชื่อร้านอาหารที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษาเพื่อประกอบการอธิบาย

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องภูมิทัศน์ทางภาษา (Linguistic Landscape) เป็นแนวคิดสำคัญในสาขาภาษาศาสตร์สังคม ซึ่งเสนอโดย Landry & Bourhis (1997) โดยอธิบายว่า ภูมิทัศน์ทางภาษาหมายถึงการปรากฏของภาษาในพื้นที่สาธารณะ เช่น ป้ายถนน ป้ายชื่อสถานที่ ป้ายโฆษณา ป้ายร้านค้า และป้ายของหน่วยงานรัฐ ภาษาเหล่านี้ที่ปรากฏในพื้นที่เดียวกันสะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางสังคม สถานะของภาษา และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มภาษาต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้ ภูมิทัศน์ทางภาษายังมีบทบาทสำคัญในการแสดงอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ

ในการศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษา นักวิจัยมักเก็บข้อมูลจากป้ายหรือข้อความในพื้นที่สาธารณะ จากนั้นจึงวิเคราะห์ประเภทของป้าย เช่น ป้ายที่มาจากหน่วยงานรัฐ (top-down signs) และป้ายที่มาจากภาคเอกชนหรือบุคคลทั่วไป (bottom-up signs) รวมทั้งวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษา เช่น จำนวนภาษา ลำดับภาษา ขนาดตัวอักษร และความเด่นของภาษาในป้าย เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของภาษาในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา (Landry & Bourhis, 1997)

การศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาในประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้มุ่งวิเคราะห์ภาษาที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ เช่น ป้ายร้านค้า ป้ายธุรกิจ และป้ายบริการต่าง ๆ เพื่อสะท้อนการใช้ภาษาในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่ โดยงานวิจัยหลายเรื่องพบแนวโน้มคล้ายคลึงกันคือการใช้ภาษาไทยควบคู่กับภาษาอังกฤษบนป้ายธุรกิจและป้ายสาธารณะ เพื่อสื่อสารกับผู้บริโภคในพื้นที่และสร้างภาพลักษณ์สากล โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองหรือแหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น การศึกษาการใช้ภาษาบนป้ายธุรกิจในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ของเทียมแข ประมวล และ ดุจฉัตร จิตบรรจง (2566) พบว่าภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักที่ปรากฏบนป้าย โดยภาษาอังกฤษมักถูกใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความทันสมัยและดึงดูดลูกค้า ขณะเดียวกันงานวิจัยเพื่อศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาของชุมชนเมืองเอกรังสิต จังหวัดปทุมธานี ของนภัสสร ปลื้มสุทธิ และคณะ (2566) พบว่าป้ายในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยร่วมกับภาษาอังกฤษซึ่งสะท้อนลักษณะของชุมชนเมืองและการติดต่อกับสังคมสากล นอกจากนี้ การศึกษาชื่อธุรกิจในซอยหัวหิน 72 ซึ่งเป็นพื้นที่

ท่องเที่ยวสำคัญ ของรุ่งทิวา สุภานันท์ และคณะ (2567) ยังพบว่าภาษาอังกฤษถูกนำมาใช้ควบคู่กับภาษาไทย อย่างแพร่หลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติและสร้างภาพลักษณ์ความเป็นสากล สอดคล้องกับการศึกษาป้ายธุรกิจ บริเวณหาดวอนนภา จังหวัดชลบุรี ของหนึ่งฤทัย เสียมทอง และ ดิอนา คาซา (2568) ซึ่งพบว่าการใช้ภาษาไทยร่วมกับ ภาษาอังกฤษบนป้ายธุรกิจสะท้อนบทบาทของพื้นที่ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวและเศรษฐกิจบริการ

จะเห็นได้ว่ามีนักวิจัยให้ความสนใจที่ศึกษากฎมิตินทางภาษาที่ปรากฏบนป้ายธุรกิจในเขตพื้นที่ต่าง ๆ โดย ผลการศึกษามักเป็นไปในด้านการแสดงปรากฏการณ์การใช้ภาษาไทยควบคู่กับภาษาต่างประเทศที่สะท้อนบทบาทของ ภาษาในด้านต่าง ๆ สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้จะใช้แนวคิดกฏมิตินทางภาษาเพื่อศึกษาให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนชายฝั่ง ทะเลในพื้นที่ตำบลบางแสน-อ่างศิลาว่าชื่อป้ายธุรกิจร้านอาหารได้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนชายฝั่งทะเลบางแสนอย่างไร

อัตลักษณ์ชุมชน หมายถึง ลักษณะเฉพาะหรือความเป็นตัวตนของชุมชนที่เกิดจากการหล่อหลอมของประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชุมชนนั้นมีความแตกต่างและสามารถจำแนกออกจาก ชุมชนอื่นได้ อัตลักษณ์ชุมชนจึงเป็นผลจากกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันสร้างและยอมรับ โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ ความผูกพัน และความภาคภูมิใจในชุมชนของตน (Hall, 1996) ในทางแนวคิด “อัตลักษณ์” ไม่ได้เป็นสิ่งที่คงที่ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างและเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทั้งยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อความหมายและการนำเสนอภาพลักษณ์ของชุมชนต่อสังคมภายนอก (Hall, 1996 and Jenkins, 2008) นอกจากนี้ อัตลักษณ์ชุมชนยังสะท้อนผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ภาษา อาหาร พื้นถิ่น ประเพณี สถาปัตยกรรม หรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอก ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ (Cohen, 1985) ดังนั้น อัตลักษณ์ชุมชนจึงเป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาสังคม วัฒนธรรม และการสื่อสารในพื้นที่ เนื่องจากช่วยอธิบายว่าชุมชนหนึ่ง ๆ นิยามความเป็นตัวตนของตนอย่างไร และนำเสนออัตลักษณ์ นั้นผ่านสัญลักษณ์หรือการปฏิบัติทางวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนในประเทศไทย พบว่านักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ กับการศึกษาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เกิดจากการสั่งสมทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษา และภูมิปัญญา ท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน และสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานของ ปณต อัศวชัย (2565) เรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบยั่งยืนของอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของชุมชน อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ก่อรูปจากมิติทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนสถานสำคัญของท้องถิ่น ซึ่งสามารถ นำมาใช้พัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบยั่งยืน ขณะที่ จริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล (2565) ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาและการสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น ประเพณีและวิถีชีวิต มีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้และส่งเสริม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน นอกจากนี้ คมกฤษ บุญเขียว (2566) ยังพบว่าอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนไทยวน สะท้อนผ่านภาษา อาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของชุมชนได้

เมื่อพิจารณาร่วมกันจะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการค้นหาและอธิบายองค์ประกอบของอัตลักษณ์ ชุมชนในมิติทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่เป็นหลัก โดยมุ่งเน้นการนำอัตลักษณ์ดังกล่าวไปใช้ เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งอธิบายอัตลักษณ์ในเชิงองค์ประกอบ ของวัฒนธรรมและการพัฒนาเป็นสำคัญ

ดังนั้น งานวิจัยของผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนชายฝั่งทะเลผ่านกฏมิตินทางวัฒนธรรมของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทางกายภาพ วิถีชีวิตของผู้คน และความหมายทาง

วัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของอัตลักษณ์ชุมชนในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และความหมายเชิงสัญลักษณ์ของพื้นที่ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอัตลักษณ์ของชุมชนในฐานะภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคน สถานที่ และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นองค์รวม โดยงานวิจัยนี้ศึกษาผ่านภูมิทัศน์ทางภาษาที่ปรากฏในการตั้งชื่อร้านอาหาร

การตั้งชื่อร้านอาหารเป็นส่วนหนึ่งของการตั้งชื่อเชิงพาณิชย์ (commercial naming) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสื่อความหมาย การสร้างภาพลักษณ์ และการดึงดูดลูกค้าในเชิงการตลาด ชื่อร้านมักสะท้อนลักษณะของอาหาร แหล่งที่มา วัฒนธรรม หรือเอกลักษณ์ของพื้นที่ รวมทั้งอาจใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์เพื่อสร้างความจดจำให้กับผู้บริโภค งานศึกษาด้านการตั้งชื่อในทางภาษาศาสตร์หรือศาสตร์ว่าด้วยชื่อ อธิบายว่าการตั้งชื่อธุรกิจเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงภาษา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของผู้ประกอบการและชุมชน

ในมุมมองของภูมิทัศน์ทางภาษา การตั้งชื่อร้านอาหารหรือร้านค้าที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อความที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งสามารถสะท้อนสถานะของภาษา อัตลักษณ์ และบริบททางสังคมของพื้นที่ได้

แม้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับภูมิทัศน์ทางภาษาในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ความสนใจศึกษาการใช้ภาษาที่ปรากฏบนป้ายร้านค้าและป้ายธุรกิจในพื้นที่เมืองและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อสะท้อนบทบาทของภาษาในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่ แต่การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา เช่น การใช้ภาษาไทยควบคู่กับภาษาอังกฤษ หรือความโดดเด่นของภาษาในป้ายธุรกิจเป็นสำคัญ ขณะที่การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับ “ชื่อร้านอาหาร” ในฐานะสัญลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ยังมีอยู่ไม่มากนัก โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ท่องเที่ยวชายทะเลซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและรูปแบบธุรกิจบริการ

นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนในบริบทของวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการท่องเที่ยวของชุมชนไทยอยู่จำนวนหนึ่ง แต่การศึกษาที่เชื่อมโยงแนวคิด ภูมิทัศน์ทางภาษาเข้ากับการวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนผ่านการตั้งชื่อธุรกิจหรือร้านอาหาร ยังมีปรากฏค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวสำคัญอย่างบางแสนและอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเติบโตของธุรกิจร้านอาหารและคาเฟ่อย่างต่อเนื่อง และมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านชื่อร้านจำนวนมาก

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่พื้นที่บริเวณริมชายฝั่งทะเลบางแสน ตำบลแสนสุข และตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จึงขอกล่าวถึงลักษณะเชิงพื้นที่ของบางแสน-อ่างศิลา ดังนี้

พื้นที่ชายฝั่งทะเลในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะบริเวณตำบลบางแสน และ ตำบลอ่างศิลา มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชายฝั่งจากชุมชนดั้งเดิมสู่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ ชายหาดบางแสนในระยะแรกยังมีได้มีบทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2486 ภายใต้นโยบายของรัฐบาลในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีการพัฒนาเป็นสถานตากอากาศของรัฐ พร้อมทั้งก่อสร้างที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับข้าราชการและผู้มาเยือน ส่งผลให้บางแสนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่สำคัญ และมีบทบาทโดดเด่นในฐานะพื้นที่พักผ่อนใกล้กรุงเทพมหานคร ภายใต้ภาพลักษณ์ “บางแสนดินแดนสุขี” (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2556)

ในขณะที่อ่างศิลา ซึ่งเดิมเรียกว่า “อ่างหิน” เป็นชุมชนชายฝั่งที่มีลักษณะภูมิประเทศเฉพาะตัวและมีประวัติการเป็นแหล่งพักผ่อนมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ได้พัฒนาอัตลักษณ์ของพื้นที่ผ่านวิถีชีวิตชุมชนประมงและการแปรรูปอาหารทะเล โดยเฉพาะการทำกะปิจากเคย ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถนอมอาหารและการดำรงชีวิตของชุมชนชายฝั่ง แม้ว่าทั้งสองพื้นที่จะมีจุดร่วมในฐานะพื้นที่พักผ่อนและมีทรัพยากรอาหารทะเลที่อุดมสมบูรณ์ แต่บางแสนมีลักษณะเด่นในเชิงการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ขณะที่อ่างศิลายังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนดั้งเดิมผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ท้องถิ่น (เทศบาลเมืองอ่างศิลา, 2563) ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความต่อเนื่องและความหลากหลายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมชายฝั่งซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาการสร้างควมหมายและอัตลักษณ์ของพื้นที่ผ่านภาษาในบริบทสังคมร่วมสมัย

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาชื่อร้านอาหารในพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสน ได้แก่พื้นที่บางแสน-อ่างศิลาผ่านแนวคิดภูมิทัศน์ทางภาษา เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาและความหมายที่ปรากฏในชื่อร้านอาหาร รวมทั้งทำความเข้าใจว่าการตั้งชื่อร้านอาหารในพื้นที่ดังกล่าวสะท้อน อัตลักษณ์ของชุมชนชายฝั่งทะเลบางแสนในฐานะแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลและเมืองท่องเที่ยวร่วมสมัย เพื่อจะช่วยเหลือเสริมเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ธุรกิจบริการ และอัตลักษณ์ของพื้นที่ในบริบทของสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา

ผลการศึกษาารูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา พบว่า การตั้งชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา มีความหลากหลายทางภาษา และสามารถจำแนกรูปแบบการใช้ภาษาได้ 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1. การใช้ภาษาไทย 2. การใช้ภาษาอังกฤษ 3. การใช้ภาษาแบบผสม 4. การใช้ภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลี โดยแสดงในตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษารูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน

รูปแบบ	จำนวน (ชื่อ)	ร้อยละ
1. การใช้ภาษาไทย	57	52.78
2. การใช้ภาษาอังกฤษ	34	31.48
3. การใช้ภาษาแบบผสม	13	12.04
4. การใช้ภาษาต่างประเทศอื่น	4	3.70

รูปแบบการใช้ภาษาที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษา การพาณิชย์ และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยวชายทะเล ซึ่งทำให้ชื่อร้านอาหารมีได้ทำหน้าที่เพียงเป็นป้ายระบุสถานประกอบการเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายของผู้บริโภค และภาพลักษณ์ทางธุรกิจของร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา ดังนี้

1. การใช้ภาษาไทย

ชื่อร้านอาหารจำนวน 57 ชื่อ หรือร้อยละ 52.7 ใช้ภาษาไทยทั้งหมดในการตั้งชื่อ โดยมักใช้คำที่เกี่ยวข้องกับอาหารทะเล ลักษณะของพื้นที่ หรือคำที่ให้ความรู้สึกเป็นกันเองแบบร้านอาหารท้องถิ่น เช่น ครั้วประมง, เชียงปลาทะเล, ชายทะเล, ครั้วริมทะเลซีฟู้ด, ชมวิวซีฟู้ด, พลอยแซ่บซีฟู้ด, ทรัพย์ศิลาทองซีฟู้ด, มังกี้ซีฟู้ด, ยะยาร์ ซีฟู้ด, ครั้ววิวะทะเลซีฟู้ด, ลุงนาค, ร้านกินปู เจ้ต้อ, ชายทะเล, ร้านอาหารวอนนภา, เปี้ยกมันทะเล, กุ้งสด ปูเป็น ซีฟู้ด, ครั้วมุขประมง, วิเชียรโภชนาการ, ริมทะเลซีฟู้ด, ครั้วซุ้มทะเลซีฟู้ด, โอ้ล๊อค 33 อาหารทะเล เป็นต้น

ลักษณะการใช้ภาษาไทยในชื่อร้านอาหารมักปรากฏในร้านอาหารทะเลหรือร้านอาหารพื้นถิ่น ซึ่งสะท้อนการสื่อสารกับกลุ่มผู้บริโภคชาวไทยเป็นหลัก ขณะเดียวกันคำที่เลือกใช้ยังสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและภูมิทัศน์ของพื้นที่ชายฝั่งโดยคำที่ปรากฏบ่อย เช่น “ทะเล” “ซีฟู้ด” “ครั้ว” “ชายทะเล” หรือ “ปลา” เป็นคำที่เชื่อมโยงกับ

ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนชายทะเล การใช้คำเหล่านี้จึงทำหน้าที่สร้างภาพจำของสถานที่ให้ผู้บริโภครับรู้ถึงลักษณะของพื้นที่และประเภทอาหารของร้านได้ทันที

นอกจากนี้ การใช้คำภาษาไทยที่มีลักษณะเรียบง่ายและเป็นกันเองยังสะท้อนรูปแบบธุรกิจอาหารท้องถิ่นที่เน้นบรรยากาศแบบครอบครัวหรือร้านอาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์การท่องเที่ยวชายทะเลของบางแสนที่ยังคงความเป็นชุมชนดั้งเดิมควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. การใช้ภาษาอังกฤษ

ชื่อร้านอาหารจำนวน 34 ชื่อ หรือร้อยละ 31.48 ใช้ภาษาอังกฤษในการตั้งชื่อร้านอาหารหรือร้านคาเฟ่ โดยมักพบในร้านที่มีลักษณะเป็นคาเฟ่ ร้านเครื่องดื่ม หรือร้านอาหารสมัยใหม่ เช่น Click Café, Rico Beach, Meeting Café, Milk Mountain, Red Diamond, Green House, Brew Bar, Z Bar (club & bistro), Green House, Mr. Brown, AUSTIN CAFE, VIEW DEE relax & restaurant เป็นต้น

การใช้ภาษาอังกฤษสะท้อนแนวโน้มของธุรกิจร้านอาหารที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์ของร้านให้มีความทันสมัยสากล และสอดคล้องกับวัฒนธรรมคาเฟ่ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ในเชิงภาษาศาสตร์การใช้ภาษาอังกฤษในป้ายชื่อร้านสามารถทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยและความเป็นสากลซึ่งช่วยสร้างภาพลักษณ์ของร้านให้ดูร่วมสมัยและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้บริโภครุ่นใหม่

นอกจากนี้ การใช้ภาษาอังกฤษยังสะท้อนบทบาทของพื้นที่ชายฝั่งบางแสนในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้มาเยือนหลากหลายกลุ่ม ทั้งนักท่องเที่ยว นักศึกษา และชาวต่างชาติ ภาษาอังกฤษจึงทำหน้าที่เป็นภาษากลางในการสื่อสารที่ช่วยให้ชื่อร้านสามารถเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้างมากขึ้น

3. การใช้ภาษาแบบผสม

ชื่อร้านอาหารจำนวน 13 ชื่อ หรือร้อยละ 12.04 ใช้ชื่อร้านแบบการผสมระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษในชื่อเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะที่มักพบในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น Moo-Pla-La PUB หมู ปลา ร้า ผับ @บางแสน, Buff House บางแสน, 18 มงกุฎ Italian style by chef Golf, Mafin Buffet มาฟินบุฟเฟต์ทะเลเผา สาขาบางแสน, ชำ (Chum), THE SEA GARDEN เดอะซีการ์เด้น, Searise อาหาเข้าบางแสน เป็นต้น

การผสมภาษาดังกล่าวสะท้อนลักษณะของภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีการใช้ภาษาหลายภาษาในการสื่อสารสาธารณะ ในกรณีนี้ภาษาไทยมักถูกใช้เพื่อสื่อถึงความเป็นท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ขณะที่ภาษาอังกฤษถูกใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความทันสมัยและความเป็นสากลของร้าน รูปแบบการใช้ภาษาแบบผสมจึงไม่เพียงเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดเท่านั้น แต่ยังสะท้อนกระบวนการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างบางแสน

4. การใช้ภาษาต่างประเทศอื่น

ชื่อร้านอาหารจำนวน 4 ชื่อ หรือร้อยละ 3.70 มีการใช้ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีในการตั้งชื่อร้านอาหาร เช่น GACHI GACHI IZAKAYA (ภาษาญี่ปุ่น), Nijihouse bangsaen (ภาษาญี่ปุ่น), (Yeong-won by yahatam (ภาษาเกาหลี), So Maek Bangsaen (ภาษาเกาหลี) เป็นต้น

การใช้ภาษาต่างประเทศเหล่านี้มักปรากฏในร้านอาหารที่นำเสนออาหารนานาชาติ เช่น ร้านอาหารญี่ปุ่นหรือร้านอาหารเกาหลี ซึ่งสะท้อนการขยายตัวของวัฒนธรรมอาหารต่างชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว การตั้งชื่อร้านด้วยภาษาของประเทศต้นกำเนิดอาหารยังช่วยสร้างความรู้สึกรักของความเป็นต้นตำรับให้กับผู้บริโภค และช่วยสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่

โดยสรุป รูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา มีความหลากหลายและสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาแบบผสม และการใช้ภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ญี่ปุ่น และเกาหลี รูปแบบการใช้ภาษาดังกล่าวสะท้อนลักษณะของบางแสน-อ่างศิลาในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มผู้บริโภค ภาษาไทยมักใช้เพื่อสื่อถึงความเป็นท้องถิ่นและความสัมพันธ์กับทรัพยากรชายทะเล ขณะที่ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ความทันสมัยและความเป็นสากลของธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่ จึงกล่าวได้ว่าชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสนไม่เพียงเป็นเครื่องมือทางการตลาด แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ภาษา (linguistic landscape) ที่สะท้อนการผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์ท้องถิ่นชายฝั่งทะเลกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ในพื้นที่ท่องเที่ยวชายทะเลแห่งนี้

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา

การวิเคราะห์ความหมายของชื่อร้านอาหารใช้แนวคิดทฤษฎีของ Lyons, J. (1977) เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการจัดกลุ่มทางความหมายของคำ (Association Analysis) ผลศึกษาลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา พบว่า การตั้งชื่อร้านอาหารไม่ได้ทำหน้าที่เพียงระบุชื่อร้านเพื่อการจดจำเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และอัตลักษณ์ของพื้นที่ชายฝั่งทะเลผ่านการเลือกใช้คำที่สะท้อนถึงพื้นที่ ลักษณะของสถานที่ ประเภทอาหาร บรรยากาศการบริโภค และภาพลักษณ์ของธุรกิจร้านอาหาร โดยจากการวิเคราะห์พบว่าชื่อร้านมีการเลือกใช้คำหลายหมวดความหมายในชื่อเดียวจำนวนมาก ในเชิงภาษาศาสตร์ความหมายของชื่อร้านอาหารสามารถมองได้ว่าเป็นการสร้างภาพแทนของสถานที่ ซึ่งผู้ประกอบการใช้ภาษาเป็นกลไกในการสร้างความหมายเกี่ยวกับพื้นที่บางแสน-อ่างศิลาให้ปรากฏต่อสายตาของผู้บริโภค โดยจากการวิเคราะห์สามารถจำแนกลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหารออกเป็น 6 กลุ่มสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา

ลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหาร	จำนวน (ชื่อ)
1. ชื่อที่สื่อถึงชื่อเฉพาะของเจ้าของร้านหรือชื่อเฉพาะของร้าน	62
2. ชื่อที่สื่อถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสน-อ่างศิลา และลักษณะภูมิประเทศชายฝั่ง	35
3. ชื่อที่สื่อถึงวัตถุดิบอาหารที่มาจากทะเล	22
4. ชื่อที่สะท้อนภาพลักษณ์ความทันสมัยของคาเฟ่	15
5. ชื่อที่สื่อถึงบรรยากาศการพักผ่อนและการท่องเที่ยว	10
6. ชื่อที่สะท้อนวัฒนธรรมอาหารต่างชาติ	4

ลักษณะทางความหมายของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลาเป็นการประกอบขึ้นจากหมวดคำในหมวดความหมายต่าง ๆ เพื่อสื่อถึงลักษณะต่าง ๆ จำแนกได้ 6 ลักษณะ ได้แก่

1. ชื่อที่สื่อถึงชื่อเฉพาะของเจ้าของร้านหรือชื่อเฉพาะของร้าน

ชื่อร้านอาหารจำนวน 62 ชื่อร้าน ซึ่งเป็นลักษณะที่พบมากที่สุด โดยใช้คำในหมวดความหมายคำชื่อเฉพาะ เพื่อสื่อถึงชื่อเฉพาะของร้าน หรือชื่อเจ้าของร้าน เช่น ครัวเจ๊น้อย, ร้านอาหารบ้านมณีชีฟู, ภูภิรมย์ทะเล, ครัวเจ๊หนึ่ง, ครัวชมพู, พลอยแก้วชีฟู, ลุงนาค, ร้านป่าไผ่อาหารทะเลสด, มงคลฟาร์ม เป็นต้น

การตั้งชื่อร้านอาหารโดยใช้ชื่อเจ้าของหรือชื่อเฉพาะของร้านเป็นรูปแบบการตั้งชื่อแบบดั้งเดิมที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยชื่อดังกล่าวทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายของความน่าเชื่อถือ อัตลักษณ์

บุคคล และความผูกพันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคซึ่งยังมีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่บริเวณที่ศึกษา โดยเฉพาะบริเวณอ่างศิลา

2. ชื่อที่สื่อถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสน-อ่างศิลา และลักษณะภูมิประเทศชายฝั่ง

ชื่อร้านอาหารจำนวน 35 ชื่อ ซึ่งเป็นลักษณะที่พบรองลงมา โดยใช้คำในหมวดความหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทะเล บางแสน และอ่างศิลา และลักษณะบริเวณชายหาด หรือภูมิประเทศชายฝั่งในการตั้งชื่อ เช่น ใช้คำว่า ทะเล, วอน (มาจาก พื้นที่หาดวอนนภา), บางแสน, Beach, Sea ตัวอย่างชื่อร้านเช่น ชายทะเล, ครัวริมทะเลซีฟู้ด, Rico Beach, The Sea Restaurant และ Sea Bar Café, ร้านเจียบซีฟู้ดหาดวอน

การใช้คำที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ “ทะเล” หรือ “ชายฝั่ง” ทำหน้าที่สร้างความหมายเชิงพื้นที่ให้กับชื่อร้าน โดยเชื่อมโยงร้านอาหารเข้ากับภูมิทัศน์ของบางแสนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ชื่อร้านลักษณะนี้จึงช่วยสร้างภาพจินตนาการเกี่ยวกับพื้นที่ที่ตั้งของร้านอาหาร เป็นการบอกลักษณะตำแหน่งของร้านและทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างประสบการณ์เชิงพื้นที่ให้ผู้บริโภคที่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์ชายทะเลของบางแสนและอ่างศิลา

3. ชื่อที่สื่อถึงวัตถุดิบอาหารที่มาจากทะเล

ชื่อร้านอาหารจำนวน 22 ชื่อ ใช้คำในหมวดความหมายที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบอาหารที่มาจากทะเล โดยเลือกใช้คำเช่น กุ้ง, หอยปลา, ปู, ซีฟู้ด, ทะเล (เพื่อสื่อถึงอาหารที่มาจากทะเล) เช่น ทรัพย์ศิลาทองซีฟู้ด, เซียงปลาทะเล, พลอยแซ่บซีฟู้ด, ติดหอย, บุฟเฟ่ต์ตก, Mafin Buffet มาฟินบุฟเฟ่ต์ทะเลเผา สาขาบางแสน, ร้านกินปูเจ็ดต่อ เป็นต้น

การตั้งชื่อร้านด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบอาหารทะเลทำหน้าที่สื่อความหมายเชิงบ่งชี้ประเภทสินค้า กล่าวคือช่วยให้ผู้บริโภครับรู้ได้ทันทีว่าร้านนั้นจำหน่ายอาหารประเภทใด โดยเฉพาะอาหารทะเลซึ่งเป็นอาหารหลักที่สัมพันธ์กับภูมิประเทศชายฝั่ง นอกจากนี้ คำอย่าง “หอย” “ปลา” “ปู” หรือ “ซีฟู้ด” ยังสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจของพื้นที่กับทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากชุมชนชายฝั่งมีประวัติความสัมพันธ์กับการประมง เช่น การออกเรือหาปลา ปู หรือการเลี้ยงหอยตามชายฝั่งทะเล และการบริโภคอาหารทะเลมาอย่างยาวนาน ชื่อร้านลักษณะนี้จึงสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอาหารของชุมชนชายทะเลที่ยังคงปรากฏอยู่ในพื้นที่บางแสนและอ่างศิลา

4. ชื่อที่สะท้อนภาพลักษณ์ความทันสมัยของคาเฟ่

ชื่อร้านอาหาร ร้านคาเฟ่และร้านเครื่องดื่มจำนวน 15 ชื่อ ใช้คำในหมวดความหมายที่สื่อถึงภาพลักษณ์อันทันสมัยของคาเฟ่ โดยใช้ชื่อที่ให้ความรู้สึกทันสมัยตามวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่กล่าวว่า ในสังคมบริโภคนิยม ผู้คนไม่ได้ซื้อเพราะจำเป็นเท่านั้น แต่ยังซื้อเพื่อแสดงตัวตน สร้างภาพลักษณ์ ทำให้รู้สึกทันสมัย และเพื่อเข้าสังคม จึงสะท้อนออกมาผ่านถ้อยคำในการตั้งชื่อร้าน เช่น Click Café, ARTORY café & crafts, Brew Bar, Brown Milk & Coffee Station, Meeting Café

ลักษณะการตั้งชื่อดังกล่าวสะท้อนอิทธิพลของวัฒนธรรมคาเฟ่ร่วมสมัย (modern café culture) ซึ่งเป็นรูปแบบธุรกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วในแหล่งท่องเที่ยวและเมืองมหาวิทยาลัยอย่างบางแสน ชื่อร้านมักใช้คำภาษาอังกฤษหรือคำที่มีลักษณะดึงดูดผู้บริโภค โดยการสร้างภาพลักษณ์ของร้านให้ดูทันสมัย มีสไตล์ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้บริโภครุ่นใหม่ ในเชิงความหมายชื่อร้านประเภทนี้ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของความทันสมัยที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการบริโภคในสังคมเมืองและสังคมนักท่องเที่ยว

5. ชื่อที่สื่อถึงบรรยากาศการพักผ่อนและการท่องเที่ยว

ชื่อร้านอาหารจำนวน 10 ชื่อ โดยใช้คำในหมวดความหมายที่สื่อถึงความผ่อนคลาย ความสนุก หรือบรรยากาศของการท่องเที่ยว เช่นคำว่า ชมวิว, วิวทะเล, สุข, Paradise (แปลว่าสวรรค์ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่มีความสุข),

Meeting (สื่อถึงการพบปะซึ่งกันและกัน) เช่น Sun Paradise, View Dee Relax & Restaurant, Meeting Café, ฌาม - สุข

ชื่อร้านลักษณะนี้มักใช้คำที่ให้ความรู้สึกสบายตาเมื่อได้เห็นทัศนียภาพ ความรู้สึกสบายใจและผ่อนคลาย หรือเป็นสถานที่สำหรับการพบปะสังสรรค์ ซึ่งสะท้อนบทบาทของร้านอาหารในฐานะพื้นที่ทางสังคมที่ผู้คนใช้สำหรับการพักผ่อน พบปะ หรือใช้เวลาด้วยกัน ในเชิงความหมาย ชื่อร้านกลุ่มนี้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ของร้านอาหารให้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การท่องเที่ยว ไม่ใช่เพียงสถานที่รับประทานอาหารเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่ผู้บริโภคสามารถใช้เวลาในการพักผ่อนและสัมผัสบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล

6. ชื่อที่สะท้อนวัฒนธรรมอาหารต่างชาติ

ชื่อร้านอาหารจำนวน 4 ชื่อ ใช้คำที่สะท้อนการรับเอาวัฒนธรรมอาหารจากต่างประเทศเข้ามาในพื้นที่ เนื่องจากบางแสนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายของร้านอาหาร จึงพบการใช้คำในหมวดความหมายที่แสดงถึงวัฒนธรรมอาหารที่มีที่มาจากต่างประเทศ โดยใช้คำในหมวดคำต่างประเทศ เช่น IZAKAYA (อิซากายะเป็นคำภาษาญี่ปุ่นหมายถึงร้านอาหาร-บาร์แบบญี่ปุ่น), Yeong-won (ยองวอนเป็นคำภาษาเกาหลี หมายถึงความนิรันดร์ตลอดไป ไม่สิ้นสุด”, So Maek (โซแม็ก เป็นคำในภาษาเกาหลีที่หมายถึงเครื่องดื่มผสมระหว่างโซจูกับเบียร์ เช่น ชื่อร้านอาหาร GACHI GACHI IZAKAYA (ญี่ปุ่น), Yeong-won by yahatam (เกาหลี) และ So Maek Bangsaen (เกาหลี)

การใช้ภาษาของประเทศต้นกำเนิดอาหารในการตั้งชื่อร้านช่วยสร้างความรู้สึกของความเป็นต้นตำรับของอาหาร และช่วยให้ผู้บริโภครับรู้ประเภทอาหารของร้านได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังสะท้อนการขยายตัวของวัฒนธรรมอาหารนานาชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในสังคมร่วมสมัย ชื่อร้านกลุ่มนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสนไม่ได้เป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมอาหารหลากหลายชาติ

จากการศึกษาลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา พบว่าสามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มได้แก่

1. ชื่อที่สื่อถึงชื่อเฉพาะของเจ้าของร้านหรือชื่อเฉพาะของร้าน
2. ชื่อที่สื่อถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสน-อ่างศิลา และลักษณะภูมิประเทศชายฝั่ง
3. ชื่อที่สื่อถึงวัตถุดิบอาหารที่มาจากทะเล
4. ชื่อที่สะท้อนภาพลักษณ์ความทันสมัยของคาเฟ่
5. ชื่อที่สื่อถึงบรรยากาศการพักผ่อนและการท่องเที่ยว
6. ชื่อที่สะท้อนวัฒนธรรมอาหารต่างชาติ

ความหมายของชื่อร้านอาหารเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการตั้งชื่อร้านในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะของพื้นที่ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล โดยชื่อร้านทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ภาษา (linguistic landscape) ที่สะท้อนทั้งอัตลักษณ์ท้องถิ่น วิถีชีวิตชายทะเล และการผสมผสานกับวัฒนธรรมการบริโภคสมัยใหม่ของสังคมร่วมสมัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์การสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบางแสน-อ่างศิลาผ่านชื่อร้านอาหาร

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบางแสน-อ่างศิลาผ่านชื่อร้านอาหารได้นำเอาองค์ความรู้ที่พบจากข้อที่ 1 และ 2 ผสมกับความรู้เชิงพื้นที่บางแสนและอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี พบว่า การตั้งชื่อร้านอาหารไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเพื่อระบุชื่อสถานประกอบการเท่านั้น แต่ยังสะท้อนวิถีชีวิตสภาพสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่มีความ

ซับซ้อน ทั้งในมิติของชุมชนชายฝั่งทะเล ชุมชนดั้งเดิม เมืองท่องเที่ยว และสังคม พหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ชายฝั่งทะเลแห่งนี้ 4 อัตลักษณ์ ได้แก่

1. อัตลักษณ์ของชุมชนชายทะเลและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม
2. อัตลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวชายทะเล
3. อัตลักษณ์ของเมืองมหาวิทยาลัย วัฒนธรรมคนรุ่นใหม่ และการผสมผสานกับอัตลักษณ์ดั้งเดิม
4. อัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม

ภาพสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบางแสน-อ่างศิลา มีดังนี้

1. อัตลักษณ์ของชุมชนชายทะเลและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

ชื่อร้านอาหารจำนวนหนึ่งสะท้อนภาพของบางแสน-อ่างศิลาในฐานะชุมชนชายฝั่งทะเลที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับทรัพยากรทางทะเลและการประกอบอาชีพประมง ชื่อร้านประเภทนี้มักปรากฏคำที่เกี่ยวข้องกับอาหารทะเล การทำครัวแบบพื้นบ้าน หรือคำเรียกชื่อ หรือคำเรียกเครือญาติที่ให้ความรู้สึกเป็นกันเอง เช่น เจ้เมี้ยนซีฟู้ด, เจ้หน้อยซีฟู้ด, ครัวทะเลบางแสน, ครัวป่าไหม, ครัวลุงระ, ครัวบ้านทะเล, ป้าสำราญซีฟู้ด, ครัวริมเล

การใช้คำว่า “เจ้” “ป้า” “ลุง” หรือ “ครัว” ในชื่อร้าน สะท้อนลักษณะของร้านอาหารที่มีความเป็นร้านอาหารแบบครอบครัว (family-run restaurant) ซึ่งเป็นรูปแบบการประกอบอาชีพที่พบได้ทั่วไปในชุมชนชายฝั่งทะเล ชื่อร้านลักษณะนี้จึงสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติ ความเป็นกันเอง และวัฒนธรรมการกินอาหารร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ การปรากฏของคำที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางทะเล เช่น “ทะเล” “หาด” หรือ “ริมเล” ยังสะท้อนถึงทรัพยากรและภูมิประเทศของพื้นที่ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของวิถีชีวิตของผู้คนในบางแสน-อ่างศิลา

2. อัตลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวชายทะเล

ชายหาดบางแสนเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดชลบุรี จึงทำให้ชื่อร้านอาหารจำนวนมากถูกออกแบบให้สอดคล้องกับบรรยากาศของเมืองท่องเที่ยวและการพักผ่อนริมชายทะเล ตัวอย่างเช่น Sea Bar Café, Breeze Café & Bar, View Dee Relax & Restaurant, Coffee Beach Bangsaen, ริมทะเลบางแสน

ชื่อร้านลักษณะนี้มักใช้คำที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายทะเล หรือทัศนียภาพริมชายฝั่ง เพื่อสร้างจินตภาพของการพักผ่อนและการท่องเที่ยว ชื่อร้านจึงทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงพื้นที่กับประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้มาเยือน ในแง่นี้ ชื่อร้านอาหารจึงไม่เพียงแต่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนการปรับตัวของชุมชนต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวซึ่งกลายเป็นส่วนสำคัญของการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่

3. อัตลักษณ์ของเมืองมหาวิทยาลัย วัฒนธรรมคนรุ่นใหม่ และการผสมผสานกับอัตลักษณ์ดั้งเดิม

พื้นที่บริเวณชายหาดบางแสน เป็นทั้งเมืองท่องเที่ยวชายทะเลและที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ทำให้มีประชากรนักศึกษาและคนรุ่นใหม่จำนวนมาก ส่งผลให้เกิดร้านอาหารและร้านคาเฟ่ที่มีการตั้งชื่อในลักษณะร่วมสมัยโดยนิยมใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาแบบผสมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับวัฒนธรรมเมือง เช่น Buff House บางแสน, Brown Milk & Coffee Station, Z Bar (Club & Bistro)

ชื่อร้านลักษณะนี้มักมีโครงสร้างที่กระชับ ใช้คำเพื่อสื่อความทันสมัย และเน้นการสร้างภาพลักษณ์ผ่านภาษา ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรม การบริโภคของคนรุ่นใหม่ที่มีความสำคัญกับบรรยากาศของสถานที่ควบคู่ไปกับการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม แตกต่างจากชื่อร้านอาหารแบบดั้งเดิมของชุมชนชายทะเลที่มักใช้คำเรียกเครือญาติ เช่น “เจ้” “ป้า” หรือ “ลุง” เพื่อสื่อถึงความเป็นกันเอง ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทะเล จะเห็นได้ว่าบางแสนไม่ได้เป็นเพียง เมืองชายทะเลแต่เป็นพื้นที่รอยต่อทางวัฒนธรรมระหว่างวิถีชุมชนดั้งเดิมกับวัฒนธรรมเมืองร่วมสมัย การมีมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ทำให้บางแสนกลายเป็นศูนย์รวมของนักศึกษา คนทำงานรุ่นใหม่ และวัฒนธรรมการ

บริโศคแบบเมือง ส่งผลให้ร้านอาหารและคาเฟ่จำนวนมากเลือกใช้ชื่อร้านที่มีลักษณะทันสมัย กระชับ และสื่อภาพลักษณ์ การบริโศคแบบเมือง ซึ่งสะท้อนการใช้ภาษาเพื่อสร้างตัวตนและสร้างประสบการณ์ มากกว่าการบอกประเภทของร้านอาหารเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม ลักษณะที่น่าสนใจของพื้นที่บางแสน-อ่างศิลาคือ การดำรงอยู่ร่วมกันของชื่อร้านอาหารทั้งแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัย ภายในพื้นที่เดียวกัน เช่น เจ็ทน้อยซีฟู้ด, ครีวป่าไหม, Sea Bar Café และ Sun Paradise ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของพื้นที่ชายฝั่งที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากชุมชนประมงดั้งเดิมสู่เมืองท่องเที่ยวและเมืองมหาวิทยาลัย ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาร่องรอยของอัตลักษณ์ท้องถิ่นชายทะเลเอาไว้ผ่านภาษาและการตั้งชื่อร้านอาหาร

การตั้งชื่อร้านอาหารจึงสะท้อนให้เห็นการผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์ดั้งเดิมกับความร่วมสมัย อันเป็นลักษณะสำคัญของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายฝั่งบางแสน-อ่างศิลา ที่มีทั้งความเป็นชุมชนท้องถิ่น เมืองท่องเที่ยว และสังคมเมืองร่วมสมัยดำรงอยู่ควบคู่กันอย่างเป็นพลวัต

4. อัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่าชื่อร้านอาหารจำนวนหนึ่งมีการใช้คำจากหลายภาษา เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของบางแสนในฐานะ พื้นที่ที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม (multicultural society) ตัวอย่างเช่น Moo-Pla-La PUB หมูปลาร้าผัด@บางแสน, THE SEA GRADEN เดอะซีการ์เด็น, GACHI GACHI IZAKAYA เป็นต้น

การปรากฏของชื่อร้านอาหารญี่ปุ่นหรือชื่อร้านที่ใช้ภาษาอังกฤษสะท้อนให้เห็นถึงการแพร่กระจายของวัฒนธรรมอาหารนานาชาติในพื้นที่เมืองท่องเที่ยว รวมถึงการเปิดรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศของผู้บริโภคในพื้นที่

โดยสรุปชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลาสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน 4 มิติ ได้แก่ 1. อัตลักษณ์ของชุมชนชายทะเลและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม 2. อัตลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวชายทะเล 3. อัตลักษณ์ของเมืองมหาวิทยาลัย วัฒนธรรมคนรุ่นใหม่ และการผสมผสานกับอัตลักษณ์ดั้งเดิม 4. อัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสนผ่านกรอบแนวคิด Place Identity และ Cultural Landscape จะเห็นได้ว่า ชื่อร้านอาหารเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ทางภาษา (Linguistic Landscape) ของพื้นที่ ซึ่งสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของบางแสน-อ่างศิลาอย่างชัดเจน ในอดีตบางแสน-อ่างศิลาเป็นชุมชนชายฝั่งที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับทะเลและการประมง ดังจะเห็นได้จากชื่อร้านอาหารที่ใช้คำอย่าง “ครีว” “เจ็” หรือ “ซีฟู้ด” ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมการกินอาหารทะเลและความสัมพันธ์แบบเครือญาติในชุมชน อย่างไรก็ตาม เมื่อบางแสนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและเป็นพื้นที่ของมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ทำให้เกิดร้านอาหารและร้านคาเฟ่จำนวนมากที่มีการตั้งชื่อในลักษณะร่วมสมัย เช่น Buff House บางแสน, Brown Milk & Coffee Station หรือ Sea Bar Café ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่และเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันการปรากฏของชื่อร้านอาหารต่างชาติ เช่น Yeong won by yahatam ยังสะท้อนถึงการหลอมรวมทางวัฒนธรรมอาหารจากหลายประเทศ ทำให้พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลบางแสนมีลักษณะเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมทางอาหาร ดังนั้นชื่อร้านอาหารจึงไม่ได้เป็นเพียงชื่อทางธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเป็น สัญลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแสนในฐานะชุมชนชายทะเล เมืองท่องเที่ยว เมืองมหาวิทยาลัย และสังคมพหุวัฒนธรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการตั้งชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภาษา ลักษณะความหมายของชื่อร้านอาหาร และการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบางแสนผ่านชื่อร้านอาหาร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ประการแรก รูปแบบการใช้ภาษาของชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลามีความหลากหลาย ทั้งการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาแบบผสม รวมถึงการปรากฏของคำจากภาษาต่างประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นชายฝั่งทะเลกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ อันเป็นลักษณะของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวและเมืองมหาวิทยาลัย

ประการที่สอง ชื่อร้านอาหารมีการสื่อความหมายในหลายลักษณะ ทั้งความหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือชื่อเฉพาะ พื้นที่ชายฝั่งทะเลวัตถุดิบอาหารที่มาจากทะเล บรรยากาศ ทิวทัศน์ ซึ่งทำหน้าที่ทั้งในการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารและสร้างภาพลักษณ์ของร้านให้แก่ผู้บริโภค

ประการที่สาม ชื่อร้านอาหารสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบางแสน-อ่างศิลาในหลายมิติ ได้แก่ อัตลักษณ์ของชุมชนชายทะเล ภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยว และความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมสากล

โดยสรุป ชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลามีได้เป็นเพียงชื่อทางธุรกิจ หากแต่เป็นสัญลักษณ์ทางภาษาที่สะท้อนภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมและพลวัตของสังคมในพื้นที่ ซึ่งเชื่อมโยงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนชายฝั่งกับการเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวร่วมสมัย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาผ่านชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลาสะท้อนให้เห็นว่า ภาษาในพื้นที่มีได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสารเชิงพาณิชย์ แต่เป็นกลไกในการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่และอัตลักษณ์ชุมชนอย่างมีพลวัต กล่าวคือ ชื่อร้านอาหารในบางแสนทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ทางกายภาพคือชายทะเล วิถีชีวิตของชุมชนคือประมงและอาหารทะเล และระบบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น

ผลการศึกษาการใช้ภาษาที่พบทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาแบบผสม และภาษาต่างประเทศ สะท้อนลักษณะของบางแสนในฐานะพื้นที่พหุภาษาที่เกิดจากการซ้อนทับกันของอัตลักษณ์หลายระดับ กล่าวคือ ภาษาไทยทำหน้าที่เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์ฐานรากของชุมชน ที่ผูกโยงกับทรัพยากรชายฝั่งและวิถีชีวิตดั้งเดิม ขณะที่ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่นทำหน้าที่เป็นทุนเชิงสัญลักษณ์ที่ใช้สร้างภาพลักษณ์ความทันสมัย ความเป็นสากล และการเชื่อมต่อกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวระดับโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทียมแข ประมวล และ ดุจฉัตร จิตบรรจง (2566) นภัสสร ปลื้มสุทธิ และคณะ (2566) หนึ่งฤทัย เสียมทอง และ ดิอนา คาซา (2568) ที่พบว่ามีการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษบนป้ายชื่อร้านเพื่อสื่อสารกับผู้บริโภคในพื้นที่และสร้างภาพลักษณ์สากล การปรากฏร่วมกันของภาษาหลายระบบจึงมิใช่เพียงความหลากหลายทางภาษา แต่เป็นการสะท้อนการเจรจาต่อรองอัตลักษณ์ระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับความเป็นสากลในพื้นที่เดียวกัน

ในมิติของความหมาย การตั้งชื่อร้านอาหารที่สื่อถึง “พื้นที่ชายฝั่งทะเล” “อาหารทะเล” และ “บรรยากาศการพักผ่อน” แสดงให้เห็นว่าภาษาถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างภาพแทนของพื้นที่อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ผู้ประกอบการมิได้เพียงตั้งชื่อเพื่อบอกประเภทของร้าน แต่กำลังสร้างประสบการณ์เชิงความหมายให้กับผู้บริโภคผ่านภาษา โดยคำอย่าง

“ริมทะเล” “หาด” หรือ “beach” มิได้เป็นเพียงคำบอกตำแหน่ง แต่เป็นการสร้างจินตภาพของการพักผ่อน ความสุข และวิถีชีวิตชายทะเล ซึ่งสอดคล้องกับภาพจำของบางแสนในฐานะดินแดนแห่งความสุข ดังนั้น ภาษาในชื่อร้านจึงทำหน้าที่เป็นทั้งสื่อความหมายและเครื่องมือทางการตลาดเชิงวัฒนธรรมในเวลาเดียวกัน

การปรากฏของชื่อร้านที่สะท้อนทั้งความเป็นพื้นถิ่น (เช่น ครั้ว ชายทะเล ลุง ป้า) และความทันสมัย (เช่น café, bar, buffet) ตลอดจนการใช้ภาษาผสม แสดงให้เห็นว่าบางแสนเป็นภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมแบบลูกผสมที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของวิถีชีวิตดั้งเดิมกับวัฒนธรรมการบริโภคสมัยใหม่ การผสมผสานนี้มีได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ แต่เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะไม่ตายตัวและเปลี่ยนแปลงตามบริบทของการท่องเที่ยวและกระแสโลกาภิวัตน์

ชื่อร้านเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ภาษาได้กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางการตลาดในสังคมเมืองร่วมสมัย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความสำคัญกับบรรยากาศ ความรู้สึก และภาพลักษณ์ของสถานที่ควบคู่ไปกับการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม ร้านอาหารจึงไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ของการกิน แต่กลายเป็น “พื้นที่ทางสังคม” ที่ใช้แสดงรสนิยม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตแบบคนเมืองชายทะเลยุคใหม่

การใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและเกาหลี สะท้อนการไหลเวียนของวัฒนธรรมข้ามชาติ ที่เข้ามามีบทบาทในพื้นที่ท่องเที่ยวไทย โดยภาษาเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นดัชนีทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงรสนิยม วิถีชีวิตใหม่ และความนิยมของผู้บริโภครุ่นใหม่ มากกว่าจะทำหน้าที่สื่อสารโดยตรงเพียงอย่างเดียว กล่าวได้ว่าการตั้งชื่อร้านในลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับธุรกิจในการแข่งขันของเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

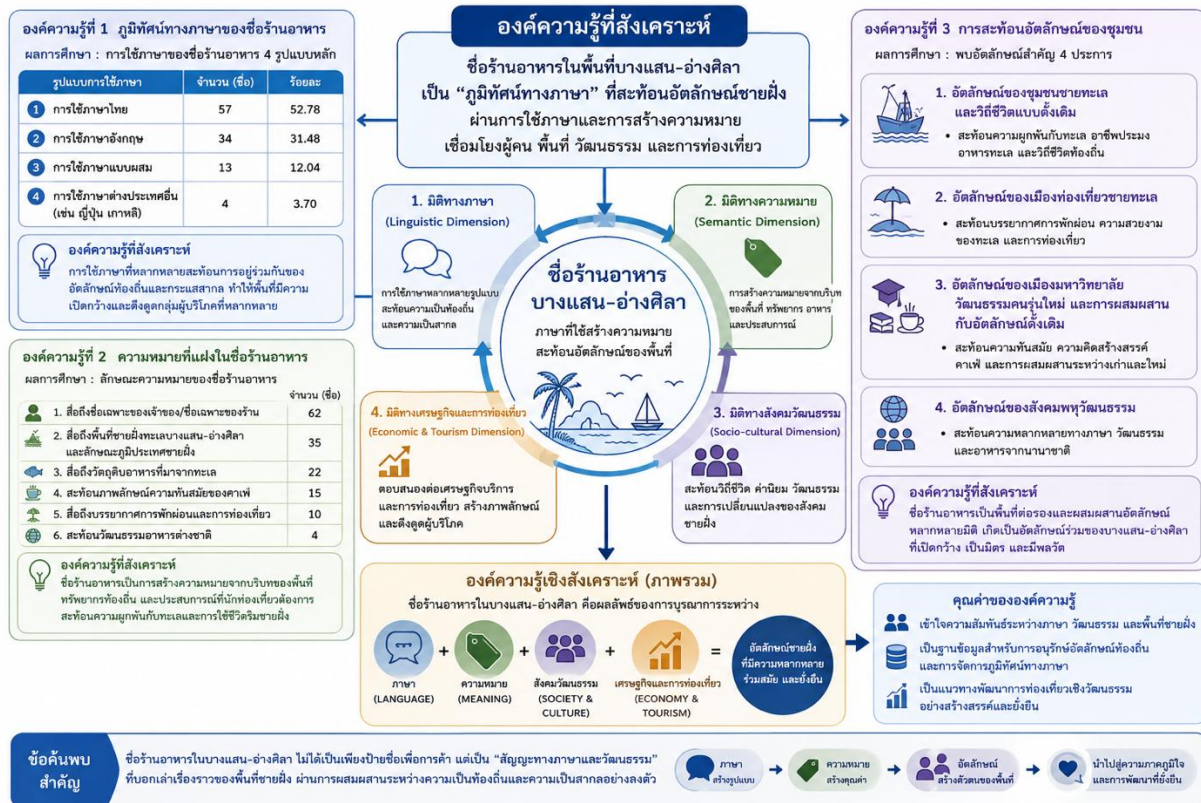
โดยสรุป ภูมิทัศน์ทางภาษาที่ปรากฏผ่านชื่อร้านอาหารในบางแสน-อ่างศิลาสะท้อนให้เห็นว่า “อัตลักษณ์ของพื้นที่” มิได้เป็นสิ่งที่คงที่ หากแต่เป็นผลของกระบวนการประกอบสร้างผ่านภาษา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน บางแสน-อ่างศิลาจึงมิใช่เพียงพื้นที่ชายทะเล แต่เป็น “พื้นที่เชิงความหมาย” ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านภาษา ซึ่งสะท้อนการอยู่ร่วมกันของความเป็นท้องถิ่น ความเป็นสมัยใหม่ และความเป็นสากลในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์อื่น ๆ เช่น รูปแบบตัวอักษร สี ภาพประกอบ และการจัดวางป้าย เพื่อให้เห็นการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่อย่างครบถ้วนมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลอื่น ๆ ในประเทศไทยเพื่อเปรียบเทียบการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชายฝั่งทะเล

องค์ความรู้ที่ได้รับจากวิจัย

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ชื่อร้านอาหารในพื้นที่บางแสน-อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี เป็น “ระบบสัญลักษณ์ทางภาษา” ที่ทำหน้าที่มากกว่าการตั้งชื่อเชิงพาณิชย์ โดยเป็นกลไกสำคัญในการประกอบสร้างความหมายและอัตลักษณ์ของพื้นที่ผ่านภูมิทัศน์ทางภาษาที่มีลักษณะพหุภาษา ซึ่งสะท้อนการอยู่ร่วมกันของความเป็นท้องถิ่น ความทันสมัย และความเป็นสากล ทั้งนี้ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาแบบผสม และภาษาต่างประเทศต่างมีบทบาทในการสร้างภาพแทนของบางแสนในฐานะพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งความสุข อันแสดงให้เห็นความสัมพันธ์อย่างเป็นพลวัตระหว่างภาษา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในสังคมร่วมสมัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- คมกริช บุญเขียว. (2566). อัตลักษณ์วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนไทยวนตำบลต้นตาล อำเภอสายบุรี. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3 (5), 755-764.
- จริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล. (2565). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้วยการศึกษาและสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดบัวโรย อ.บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 16(1), 1-14.
- เทศบาลเมืองแสนสุข. (2556). บางแสนย้อนยุค 2556. <https://www.saensukcity.go.th/bangsaen-retro-Festival-2013.html>.
- เทศบาลเมืองอ่างศิลา. (2563). ตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี. <https://www.angsilacity.go.th/node/408>.
- เทียมแข ประมวล และ ดุจฉัตร จิตบรรจง. (2566). การใช้ภาษาบนป้ายธุรกิจการค้าและบริการในย่านธุรกิจการค้าเขตเทศบาลนครขอนแก่น: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ภาษา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 19(2), 135-161.
- ปณต อัครชัย. (2565). อัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบยั่งยืนของ อำเภอสายบุรี จังหวัดอ่างทอง. *วารสารละครี*, 6(1), 19-35.
- นภัสสร ปลื้มสุทธิ และคณะ. (2566). ภูมิทัศน์ทางภาษาของชุมชนเมืองเอก รังสิต จังหวัดปทุมธานี. *วารสารการวิจัยการสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 17(2), 19-34.

- รุ่งทิwa สุภานันท์ และคณะ. (2567). ชื่อธุรกิจการค้าในซอยหัวหิน 72: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(3), 88–104.
- หนึ่งฤทัย เสียมทอง และ ดิอนา คาซา. (2568). ป้ายธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์บริเวณหาดวอนนภา: การวิเคราะห์ตามแนวภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(1), 108–133.
- สำนักงานเทศบาลเมืองแสนสุข. (2553). *The Magic of Bangsaen: เที่ยวให้สุขแสน ที่บางแสน เมืองแสนสุข*. ชลบุรี: สำนักงานเทศบาลเมืองแสนสุข.
- Cohen, A. P. (1985). *The symbolic construction of community*. London: Routledge.
- Hall, S. (1996). *Who needs identity? Questions of cultural identity*. London: Sage.
- Jenkins, R. (2008). *Social identity*. (3rd ed.). London: Routledge.
- Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). *Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study*. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23–49.
- Lyons, J. (1977). *Semantics (Vols. 1–2)*. Cambridge University Press.

การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำ โดยใช้แอปพลิเคชัน Douyin สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต¹

Development of Video Media on Thai Spelling Instruction Using the Douyin Application for Chinese Undergraduate Students Learning Thai

Fanqiang Zeng

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร
Master's degree student in the Master of Education Program in Teaching Thai, Silpakorn University

E-mail: zengfanqiang714@gmail.com

กิงกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล (Kingkarn Buranasinvattanukul)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Assistant Professor Dr., Thai Language Teaching Program, Faculty of Education, Silpakorn University

E-mail: Buranasinvattan_k@silpakorn.edu

Received: March 16, 2026, Revised: May 11, 2026, Accepted: June 10, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน 2) พัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำโดยใช้แอปพลิเคชัน Douyin และ 3) ศึกษาผลของการใช้สื่อที่พัฒนาขึ้นต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำและความพึงพอใจของผู้เรียน โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 25 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย สื่อวีดิทัศน์บนแอปพลิเคชัน Douyin จำนวน 6 คลิป ในอัตราสัปดาห์ละ 1 คลิป เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ และค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d) ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีปัญหาสำคัญด้านตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการันต์ สื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินและรับรองคุณภาพในระดับดีถึงดีมาก และผลการทดลองพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก ($d = 1.41-2.79$) คะแนนเฉลี่ยรวมเพิ่มขึ้นจาก 55.84 เป็น 84.40 จาก 90 คะแนน ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อในระดับมากที่สุด ($M = 4.76, SD = 0.44$) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์บนแพลตฟอร์ม Douyin เป็นสื่อที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้การเขียนสะกดคำภาษาไทยของผู้เรียนชาวจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเขียนสะกดคำภาษาไทย สื่อวีดิทัศน์ Douyin การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
นักศึกษาชาวจีน

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำ โดยใช้แอปพลิเคชัน Douyin สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This research aimed to: (1) investigate the Thai spelling problems of Chinese students; (2) develop video media on Thai spelling using the Douyin application; and (3) examine the effects of the developed media on learners' Thai spelling ability and satisfaction. The study employed a research and development (R&D) design. The sample consisted of 25 Chinese undergraduate students studying Thai. The research instruments included six video clips on Thai spelling delivered via the Douyin application, one clip per week for six weeks, a pretest and posttest, and a learner satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, the dependent-samples t-test, and effect size (Cohen's *d*). The findings revealed that the learners' major spelling problems involved incorrect final consonant patterns, homophones, and words containing silent letters. The developed video media were evaluated and certified as being of good to very good quality. The results of the experiment showed that the posttest scores were significantly higher than the pretest scores in all aspects at the .05 level, with very large effect sizes ($d = 1.41-2.79$). The overall mean score increased from 55.84 to 84.40 out of 90. The learners' satisfaction with the media was at the highest level ($M = 4.76$, $SD = 0.44$). The findings indicate that the Douyin-based video media were effective in promoting Thai spelling learning among Chinese learners.

Keywords: Thai Spelling, Video Media Douyin, Teaching Thai As A Foreign Language, Chinese Students

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา และวัฒนธรรม ส่งผลให้ภาษาไทยได้รับความสนใจจากผู้เรียนชาวจีนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ Zhang (2020) กล่าวว่า ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาในจีนจำนวนมากเปิดสอนหลักสูตรภาษาไทย เพื่อผลิตบุคลากรที่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้เรียนชาวจีนจำนวนมากจะสามารถพัฒนาทักษะการฟังและการพูดได้ค่อนข้างรวดเร็ว แต่ทักษะการเขียนยังคงเป็นทักษะที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความรู้ด้านอักขรวิธีและหลักเกณฑ์ทางภาษาอย่างเป็นระบบ

การเขียนสะกดคำถือเป็นรากฐานสำคัญของทักษะการเขียนภาษาไทย เพราะส่งผลโดยตรงต่อความถูกต้องของการสื่อสารและคุณภาพของการเขียนในระดับที่สูงขึ้น ดวงใจ ไทยอุบล (2556) อธิบายว่าการเขียนสะกดคำที่ถูกต้องช่วยให้การถ่ายทอดความรู้และความคิดเกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน สำหรับผู้เรียนชาวจีน ปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทยมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นเนื่องจากความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสองระบบภาษา ภาษาจีนเป็นภาษาที่ใช้ตัวอักษรแทนความหมาย (logographic system) ในขณะที่ภาษาไทยใช้ระบบเสียงและตัวอักษรที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนระหว่างรูปและเสียง วิโรจน์ กองแก้ว (2564) และศิริริน แสงอาวุธ และหยาง ลี (2561) ชี้ให้เห็นว่าข้อผิดพลาดของผู้เรียนจีนมักเกิดจากการถ่ายโอนจากภาษาแม่และความไม่คุ้นเคยกับระบบการ

เขียนไทย โดยพบข้อผิดพลาดที่พบบ่อย เช่น การเขียน “กลับ” เป็น “กลาบ” เนื่องจากออกเสียงตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา หรือการสับสนระหว่างคำพ้องเสียงอย่าง “กาน” “กาล” และ “การ” เป็นต้น

งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาปัญหาการเขียนของผู้เรียนชาวจีนในหลายบริบท วชิรา เจริญจิตร (2563) พบว่าผู้เรียนชาวจีนมีข้อผิดพลาดด้านการสะกดคำจำนวนมาก โดยเฉพาะคำที่มีตัวสะกดแตกต่างจากเสียงที่ได้ยิน ขณะที่ชมพูนุท ธีราวิทย์ และศิริสุตา ธนาวาณิชกุล (2566) รายงานว่าปัญหาดังกล่าวครอบคลุมทั้งการสะกดคำ การใช้คำ และการใช้ประโยค อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดเป็นหลัก โดยยังมิถุนานวิจัยที่พัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบน้อยมาก และที่สำคัญยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาการนำแพลตฟอร์ม Douyin ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ผู้เรียนชาวจีนใช้งานในชีวิตประจำวันมาพัฒนาเป็นสื่อการสอนการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยเฉพาะ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

งานวิจัยด้านเทคโนโลยีการศึกษาชี้ให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลและมัลติมีเดียมีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อออกแบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านมัลติมีเดีย (Cognitive Theory of Multimedia Learning) ของ Mayer (2017) ซึ่งเสนอว่าผู้เรียนสามารถประมวลผลข้อมูลได้ดีขึ้นเมื่อได้รับสารสนเทศผ่านช่องทางภาพและเสียงพร้อมกัน ทั้งนี้ Douyin หรือ TikTok เป็นแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศจีน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น (Huang & Lin, 2019; Zhou, Lee, & Liu, 2021) นอกจากนี้ Yang (2020) และ Gao et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าการใช้แพลตฟอร์มลักษณะนี้ในการจัดการเรียนรู้ภาษามีส่วนช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนคุ้นเคยกับรูปแบบการนำเสนออยู่แล้ว อีกทั้งยังสามารถทบทวนเนื้อหาซ้ำได้ทุกที่ทุกเวลาตามความต้องการของตนเอง ด้วยเหตุนี้ Douyin จึงเป็นแพลตฟอร์มที่มีศักยภาพในการพัฒนาสื่อการสอนการเขียนสะกดคำภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน โดยเฉพาะ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทยโดยใช้แอปพลิเคชัน Douyin สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต โดยยึดหลักทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านมัลติมีเดียเป็นกรอบในการออกแบบ และคำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของผู้เรียนชาวจีนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อครูผู้สอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติในการเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาสื่อการสอนภาษาไทยในรูปแบบวิดีโอออนไลน์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนในยุคดิจิทัลต่อไป

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงปัญหาการเรียนภาษาไทยของผู้เรียนชาวจีน ตลอดจนการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อวิดีโอสั้นในการจัดการเรียนรู้ภาษา แต่จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานส่วนใหญ่มีมุ่งศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดของผู้เรียน หรือมุ่งอธิบายศักยภาพของแพลตฟอร์มดิจิทัลในภาพรวม ขณะที่งานวิจัยที่พัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทยโดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาชาวจีนยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะสื่อที่ออกแบบบนแพลตฟอร์มที่ผู้เรียนคุ้นเคยอยู่แล้วอย่างแอปพลิเคชัน Douyin

จากข้อมูลข้างต้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญใน 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก เป็นการนำปัญหาการเรียนสะกดคำที่เกิดขึ้นจริงของผู้เรียนมาใช้เป็นฐานในการออกแบบและพัฒนาสื่อ ประการที่สอง เป็นการประยุกต์ใช้แพลตฟอร์ม Douyin ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการใช้สื่อของผู้เรียนชาวจีน และประการที่สาม เป็นการศึกษาทั้งในด้านคุณภาพของสื่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของผู้เรียนควบคู่กันไป จึงทำให้ผลการวิจัยมีคุณค่าทั้งในเชิงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ

นอกจากนี้ จากการศึกษาสภาพปัญหาในระยะที่ 1 ยังพบว่า นักศึกษา 18 คนจาก 20 คน คิดเป็นร้อยละ 90 มีความต้องการสื่อการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล และนักศึกษา 15 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ต้องการรูปแบบการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ อีกทั้งนักศึกษา 18 คนจาก 20 คน คิดเป็นร้อยละ 90 ใช้แอปพลิเคชัน Douyin เป็น

ประจำ ข้อมูลดังกล่าวยังสนับสนุนว่าแพลตฟอร์มดังกล่าวมีความเหมาะสมทั้งในด้านความคุ้นเคยของผู้เรียนและศักยภาพในการนำมาใช้เป็นสื่อส่งเสริมการเขียนสะกดคำภาษาไทย

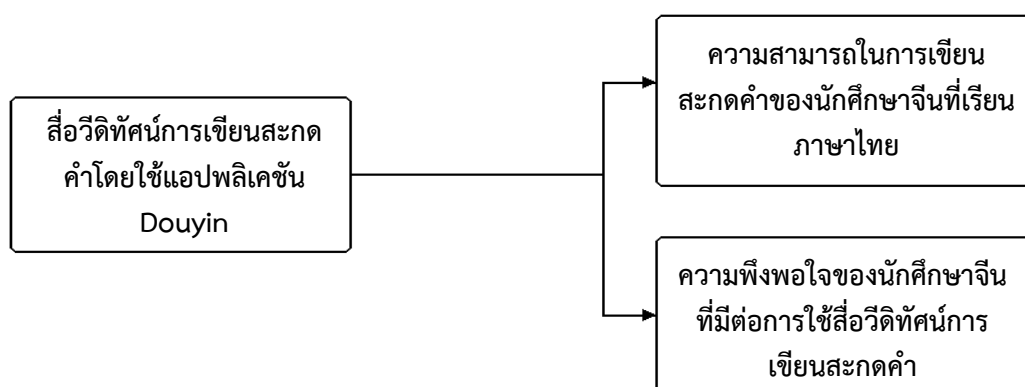
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทยโดยใช้แอปพลิเคชัน Douyin สำหรับนักศึกษาชาวจีน
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้สื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยและความพึงพอใจของผู้เรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสำคัญในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน เพื่อค้นหาประเด็นข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจริงและความต้องการของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดเนื้อหาและออกแบบสื่อวีดิทัศน์ผ่านแอปพลิเคชัน Douyin ให้สอดคล้องกับลักษณะของปัญหาและบริบทของผู้เรียน

จากนั้น ผู้วิจัยนำสื่อที่พัฒนาขึ้นไปประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อศึกษาผลของสื่อต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยและความพึงพอใจของผู้เรียน ผลที่คาดหวังคือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังใช้สื่อ และมีความพึงพอใจต่อสื่อในระดับสูง จากกรอบแนวคิดดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีแนวโน้มช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเขียนสะกดคำของผู้เรียนได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ปัญหาของผู้เรียน และประเมินประสิทธิผลของสื่อที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ได้แก่ (1) ศึกษาปัญหาการเขียนสะกดคำ (2) พัฒนาและประเมินคุณภาพสื่อ (3) ทดลองใช้สื่อ และ (4) รับรองคุณภาพและปรับปรุงสื่อหลังการทดลองใช้จริง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้การเขียนสะกดคำภาษาไทยของผู้เรียนชาวจีน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยครูผู้สอนภาษาไทยจำนวน 10 คน และนักศึกษาชาวจีนจำนวน 20 คน จากสาขาภาษาไทย ระดับปริญญาบัณฑิต ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อระบุประเภทของปัญหาที่พบบ่อย สาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม ตลอดจนความต้องการด้านรูปแบบสื่อและวิธีการเรียนรู้ ผลที่ได้จากระยะนี้จะใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดเนื้อหาและโครงสร้างของสื่อวีดิทัศน์ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทยบนแอปพลิเคชัน Douyin จำนวน 6 คลิป โดยคัดเลือกเนื้อหาจากผลการศึกษาระยะที่ 1 ให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบบ่อยในผู้เรียน ได้แก่ มาตรฐานตัวสะกด แม่ก ก แม่กต แม่กบ และแม่กน คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการ์ตูน ในการพัฒนาสื่อครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการออกแบบสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนการสอน และนำแนวคิดการเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดียมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ โดยคำนึงถึงการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน การเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับความรู้และความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนการนำเสนอเนื้อหาให้กระชับ ชัดเจน และเข้าใจง่าย ผ่านการผสมผสานข้อความ เสียง ภาพ และตัวอย่างประกอบอย่างสอดคล้องกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงรูปคำ เสียงอ่าน ความหมาย และหลักการเขียนสะกดคำได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำผลการศึกษาระยะที่ 1 มาใช้เป็นฐานในการกำหนดรูปแบบการนำเสนอ โดยพบว่าผู้เรียนต้องการสื่อที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย มีตัวอย่างชัดเจน และสามารถเปิดทบทวนซ้ำได้ด้วยตนเอง จึงออกแบบสื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนชาวจีนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของแอปพลิเคชัน Douyin ซึ่งเอื้อต่อการเข้าถึงเนื้อหาได้สะดวกและการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลังจากพัฒนาสื่อแล้ว ผู้วิจัยได้นำสื่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินคุณภาพในด้านเนื้อหา การออกแบบสื่อ และการใช้งาน ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการสอนภาษาไทย ด้านการผลิตสื่อมัลติมีเดีย และด้านการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงสื่อให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ระยะที่ 3 เป็นการทดลองใช้สื่อวีดิทัศน์กับนักศึกษาชาวจีนจำนวน 25 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ภาษาไทยและมีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชัน Douyin การทดลองใช้รูปแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) เพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน โดยผู้วิจัยจะเผยแพร่สื่อวีดิทัศน์จำนวน 6 คลิป ในอัตราสัปดาห์ละ 1 คลิป เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ผู้เรียนสามารถรับชมและทบทวนคลิปแต่ละคลิปได้ตามความต้องการของตนเอง ตลอดช่วงเวลาก่อนการทดลอง ในสัปดาห์แรกผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนก่อนรับชมคลิปแรก และภายหลังรับชมครบทั้ง 6 คลิปในสัปดาห์สุดท้าย ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนพร้อมตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ ทั้งนี้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีโครงสร้างเดียวกัน โดยประกอบด้วยแบบทดสอบจำนวน 6 ชุด ชุดละ 15 ข้อ รวมคะแนน

เต็ม 90 คะแนน และในแบบทดสอบหลังเรียนมีการสลับลำดับข้อและ/หรือสลับตัวเลือกของข้อสอบปรนัย เพื่อลดผลของการจดจำคำตอบเดิม

การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) เนื่องจากมุ่งศึกษาผลของสื่อที่พัฒนาขึ้นในบริบทการเรียนรู้จริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการเขียนสะกดคำก่อนและหลังการใช้สื่อ ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาสื่อ เพราะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถพิจารณาแนวโน้มของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างชัดเจน และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาสื่อในขั้นต่อไป

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการทดลองใช้สื่อเป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยเผยแพร่วีดิทัศน์สัปดาห์ละ 1 คลิป เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาในการรับชม ทบทวน และฝึกฝนเนื้อหาในแต่ละประเด็นอย่างเพียงพอ รูปแบบดังกล่าวช่วยลดความหนาแน่นของเนื้อหาในแต่ละครั้ง และเอื้อต่อการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไปตามลักษณะของการเขียนสะกดคำ ซึ่งต้องอาศัยทั้งความเข้าใจและการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การกำหนดช่วงเวลาอย่างสม่ำเสมอยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ง่ายขึ้น และสอดคล้องกับลักษณะการใช้สื่อดิจิทัลในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

การกำหนดระยะเวลาทดลองใช้สื่อเป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยเผยแพร่วีดิทัศน์สัปดาห์ละ 1 คลิปนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาศึกษา ทบทวน และฝึกฝนเนื้อหาแต่ละประเด็นอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังช่วยลดภาระในการเรียนรู้เนื้อหาหลายประเด็นพร้อมกันในช่วงเวลาเดียว ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสับสน โดยเฉพาะในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเขียนสะกดคำซึ่งต้องอาศัยทั้งความเข้าใจและการจดจำรูปคำควบคู่กัน

แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนถูกออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์ทั้ง 6 คลิปอย่างเป็นระบบ โดยแต่ละชุดข้อสอบครอบคลุมประเด็นการเขียนสะกดคำที่ปรากฏในคลิปนั้น ๆ เพื่อให้การวัดผลสามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนได้ตรงตามเนื้อหาที่ได้รับ การจัดโครงสร้างข้อสอบในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ได้ทั้งในภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการพิจารณาว่าผู้เรียนพัฒนาในประเด็นใดได้เด่นชัดมากที่สุด

ระยะที่ 4 เป็นการนำผลจากการทดลองใช้สื่อร่วมกับข้อเสนอแนะของผู้เรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง เพื่อรับรองคุณภาพและประสิทธิผลของสื่อหลังการนำไปใช้จริง ขั้นตอนนี้ช่วยตรวจสอบว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงเหมาะสมในเชิงแนวคิดและการออกแบบเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนชาวจีน จากนั้นผู้วิจัยจึงปรับปรุงรายละเอียดของสื่อให้สมบูรณ์ก่อนสรุปผลการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้เรียนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นนักศึกษาชาวจีนที่กำลังเรียนภาษาไทยในระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในช่วงของการพัฒนาทักษะภาษาไทยอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะด้านการเขียนสะกดคำซึ่งเป็นทักษะที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ด้านเสียง คำศัพท์ และหลักเกณฑ์ทางภาษา ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาไทยในระดับหนึ่งแล้ว แต่ยังคงพบปัญหาในการเขียนสะกดคำอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเหมาะสมต่อการศึกษาผลของสื่อที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องการผู้เรียนที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ เป็นนักศึกษาชาวจีนที่กำลังเรียนภาษาไทยในระดับปริญญาบัณฑิต และสามารถเข้าถึงสื่อผ่านแอปพลิเคชัน Douyin ได้จริง การกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวช่วยให้การทดลองใช้สื่อเป็นไปในบริบทที่ใกล้เคียงกับการใช้งานจริง และทำให้ผู้วิจัยสามารถประเมินความเหมาะสมของสื่อที่พัฒนาขึ้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การเลือกกลุ่มผู้เรียนในระดับปริญญาบัณฑิตยังมีความเหมาะสม เนื่องจากผู้เรียนในระดับดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ทักษะภาษาไทยอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการเรียน การทำแบบฝึกหัด และการสื่อสารทางวิชาการ

เบื้องต้น หากยังมีปัญหาในการเขียนสะกดคำ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาในด้านอื่นด้วย ดังนั้น การพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้จึงมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้จริง

เครื่องมือวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครอบคลุมตามแต่ละระยะของการวิจัยและพัฒนา ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้การเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน 2) สื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทยบนแอปพลิเคชัน Douyin จำนวน 6 คลิป 3) แบบประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญ 4) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน และ 6) แบบรับรองคุณภาพสื่อหลังการทดลองใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือวิจัยที่เกี่ยวข้องได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สำหรับแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยคัดเลือกคำศัพท์เป้าหมายจากผลการศึกษาระยะที่ 1 และจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับสื่อวีดิทัศน์ทั้ง 6 คลิป โดยกำหนดคำศัพท์เป้าหมายตอนละ 15 คำ รวมทั้งสิ้น 90 คำ ใช้เป็นฐานในการสร้างข้อสอบแบบปรนัย คะแนนข้อละ 1 คะแนน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที่แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent t-test) และค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละระยะอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ แบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและครูผู้สอน แบบประเมินคุณภาพสื่อใช้เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของสื่อในด้านเนื้อหา ภาษา การออกแบบ และการใช้งาน แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนใช้เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้สื่อ ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจใช้เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อสื่อหลังการทดลองใช้

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายแนวโน้มและลักษณะการกระจายของข้อมูล ใช้สถิติ dependent t-test เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน และใช้ค่า Cohen's d เพื่อพิจารณาขนาดของผลที่เกิดขึ้นในเชิงปฏิบัติ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ และนำไปใช้เป็นฐานในการออกแบบและปรับปรุงสื่อให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน

ตารางที่ 1 สรุประยะการดำเนินการวิจัย

ระยะการวิจัย	วัตถุประสงค์	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่ได้
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ	ศึกษาปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน และศึกษาความต้องการด้านสื่อการเรียนรู้	ครูผู้สอนภาษาไทย 10 คน และนักศึกษาชาวจีน 20 คน	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสัมภาษณ์เชิงลึก	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการเขียนสะกดคำและความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้กำหนดเนื้อหาและรูปแบบของสื่อ
ระยะที่ 2 พัฒนาและประเมินคุณภาพสื่อ	พัฒนาสื่อวีดิทัศน์บนแอปพลิเคชัน Douyin จำนวน 6 คลิป และประเมินคุณภาพก่อนการทดลองใช้	ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน	สื่อวีดิทัศน์บนแอปพลิเคชัน Douyin และแบบประเมินคุณภาพสื่อ	ได้สื่อวีดิทัศน์ที่ผ่านการประเมินคุณภาพในระดับดีถึงดีมาก
ระยะที่ 3 ทดลองใช้สื่อ	ศึกษาผลของการใช้สื่อที่พัฒนาขึ้นต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยและความพึงพอใจของผู้เรียน	นักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต 25 คน	สื่อวีดิทัศน์บนแอปพลิเคชัน Douyin แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ	คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
ระยะที่ 4 รับรองคุณภาพและปรับปรุงสื่อ	นำผลจากการทดลองใช้สื่อและข้อเสนอแนะของผู้เรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง เพื่อรับรองคุณภาพและปรับปรุงสื่อ	ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน	แบบรับรองคุณภาพสื่อหลังการทดลองใช้	ได้สื่อที่ผ่านการรับรองคุณภาพหลังการทดลองใช้ในระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าการวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปตามลำดับขั้นที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยผลจากแต่ละระยะไม่ได้สิ้นสุดอยู่เพียงการเก็บข้อมูลหรือการประเมินเท่านั้น แต่ยังถูกนำไปใช้เป็นฐานในการตัดสินใจสำหรับระยะถัดไปด้วย ลักษณะดังกล่าวสะท้อนจุดเด่นของการวิจัยและพัฒนาที่มุ่งให้สื่อการเรียนรู้ค่อย ๆ ได้รับการปรับปรุงบนพื้นฐานของข้อมูลจริงและข้อเสนอแนะจากการใช้งานจริง

ตารางที่ 2 เนื้อหาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำบนแอปพลิเคชัน Douyin

คลิป ที่	หัวข้อเนื้อหา	ประเด็นการเรียนรู้สำคัญ	จุดมุ่งหมายของคลิป
1	ตัวสะกดไม่ตรงตาม มาตราแมกก	การสังเกตคำในแมกกที่ผู้เรียนมักเขียนผิด และฝึกจำแนกรูปคำให้ถูกต้อง	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเขียนคำใน แมกกได้ถูกต้อง
2	ตัวสะกดไม่ตรงตาม มาตราแมกก	การสังเกตคำในแมกกที่มักเกิดความสับสนใน การใช้ตัวสะกด	เพื่อให้ผู้เรียนลดข้อผิดพลาดใน การเขียนคำแมกก
3	ตัวสะกดไม่ตรงตาม มาตราแมกก	การจำแนกคำในแมกกและฝึกสังเกตรูปคำที่ พบบ่อย	เพื่อให้ผู้เรียนเขียนคำในแมกกได้ แม่นยำมากขึ้น
4	ตัวสะกดไม่ตรงตาม มาตราแมกก	การเรียนรู้คำในแมกกที่ผู้เรียนชาวจีนมัก เขียนผิด	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจรูปคำและใช้ ตัวสะกดได้ถูกต้อง
5	คำพ้องเสียง	การแยกความแตกต่างของคำที่ออกเสียง เหมือนกันแต่เขียนต่างกัน	เพื่อให้ผู้เรียนเลือกใช้คำได้ถูกต้อง ตามความหมาย
6	คำที่มีตัวการันต์	ลักษณะของคำที่มีตัวการันต์และแนวทางการ สังเกตรูปคำ	เพื่อให้ผู้เรียนเขียนคำที่มีตัว การันต์ได้ถูกต้องมากขึ้น

จากตารางที่ 2 เนื้อหาของสื่อทั้ง 6 คลิปได้รับการจัดลำดับจากประเด็นตัวสะกดที่มีลักษณะเป็นระบบ ไปสู่ประเด็นที่ต้องอาศัยการสังเกตและการจดจำมากขึ้น เช่น คำพ้องเสียงและคำที่มีตัวการันต์ การจัดลำดับเนื้อหาในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจจากเรื่องที่เป็นแบบแผนชัดเจนไปสู่เรื่องที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และเอื้อต่อการทบทวนเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ ได้แก่ (1) ศึกษาปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน (2) พัฒนาและประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์บนแอปพลิเคชัน Douyin และ (3) ศึกษาผลของการใช้สื่อวีดิทัศน์ต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำและความพึงพอใจของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาปัญหาการเขียนสะกดคำของนักศึกษาชาวจีน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชาวจีนมีปัญหาในการเขียนสะกดคำภาษาไทยใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการันต์ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังสะท้อนความต้องการสื่อการเรียนรู้ที่อธิบายเนื้อหาได้เข้าใจง่าย มีตัวอย่างประกอบชัดเจน และสามารถเปิดทบทวนซ้ำได้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์ ข้อค้นพบดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและรูปแบบของสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นในระยะต่อไป

จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญหาการเขียนสละคำของนักศึกษาชาวจีนไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะกระจัดกระจาย แต่มีแนวโน้มรวมอยู่ในประเด็นที่มีลักษณะเฉพาะและเกิดซ้ำค่อนข้างชัด ได้แก่ การใช้ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ความสับสนระหว่างคำที่มีเสียงเหมือนกัน และการเขียนคำที่มีตัวการันต์ไม่ถูกต้อง ข้อค้นพบนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาสื่อ เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดขอบเขตเนื้อหาได้อย่างตรงจุด และออกแบบสื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาที่พบจริงในผู้เรียนได้มากกว่าการจัดทำสื่อในลักษณะกว้าง ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาและประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์บนแอปพลิเคชัน Douyin

ผลการประเมินคุณภาพสื่อก่อนการทดลองใช้

เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลจากระยะศึกษาปัญหา มาพัฒนาเป็นสื่อวีดิทัศน์บนแอปพลิเคชัน Douyin จำนวน 6 คลิป และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพก่อนการทดลองใช้ พบว่า สื่อมีคุณภาพอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญก่อนการทดลองใช้

ลำดับ	ด้านการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1	ด้านเนื้อหา	4.40	0.53
2	ด้านการออกแบบ	4.32	0.61
3	ด้านการใช้งาน	4.56	0.53

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้านการใช้งานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.56$, $SD = 0.53$) อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือด้านเนื้อหา ($M = 4.40$, $SD = 0.53$) และด้านการออกแบบ ($M = 4.32$, $SD = 0.61$) ซึ่งอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าสื่อมีความพร้อมสำหรับการนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนจริง

ผลการประเมินก่อนนำสื่อไปทดลองใช้ร่วมกับผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในระดับดีถึงดีมาก แสดงให้เห็นว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้กับผู้เรียนจริง ทั้งในด้านการใช้งาน เนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอ โดยเฉพาะด้านการใช้งานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนว่าสื่อมีความเหมาะสมกับลักษณะของแพลตฟอร์มและเอื้อต่อการเข้าถึงของผู้เรียน ขณะที่ด้านเนื้อหาและการออกแบบที่อยู่ในระดับดีแสดงให้เห็นว่าเนื้อหา มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และสามารถสื่อสารสาระสำคัญได้อย่างชัดเจน จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่สนับสนุนการนำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในขั้นต่อไป

ผลการรับรองคุณภาพสื่อภายหลังการทดลองใช้

ภายหลังการทดลองใช้ ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองและข้อเสนอแนะของผู้เรียนไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญรับรองคุณภาพสื่ออีกครั้ง ผลการประเมินพบว่า สื่อได้รับการรับรองคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการรับรองคุณภาพสื่อหลังการทดลองใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ

ลำดับ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1	ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ	4.64	0.50	มากที่สุด
2	ด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้	4.64	0.41	มากที่สุด
3	ด้านการรับรองประสิทธิผล	4.60	0.51	มากที่สุด
4	รวมทั้งฉบับ	4.62	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ และด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($M = 4.64$) รองลงมาคือด้านการรับรองประสิทธิผล ($M = 4.60$) และมีค่าเฉลี่ยรวมทั้งฉบับอยู่ที่ 4.62 แสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ ประโยชน์ต่อผู้เรียน และประสิทธิผลโดยรวมของสื่อ

ผลการรับรองคุณภาพภายหลังจากทดลองใช้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สะท้อนว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริงกับผู้เรียนชาวจีนในบริบทการเรียนรู้ ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และการใช้งาน ทั้งนี้ ผลการรับรองดังกล่าวช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของสื่อในฐานะเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้สะกดคำภาษาไทยที่ผ่านกระบวนการพัฒนา การทดลองใช้ และการประเมินอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาผลของการใช้สื่อวีดิทัศน์ต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำและความพึงพอใจของผู้เรียน

ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการทดลองใช้สื่อกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 5 โดยมีค่า t อยู่ระหว่าง 7.051-13.928 และมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก ($d = 1.41-2.79$)

เมื่อพิจารณาผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างชัดเจนในทุกด้าน สะท้อนว่าสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านการเขียนสะกดคำได้จริง โดยผลที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงคะแนนรวม แต่ครอบคลุมประเด็นการสะกดคำที่เป็นปัญหาสำคัญของผู้เรียนด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าการออกแบบสื่อโดยอิงจากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจริงของผู้เรียน ช่วยให้การเรียนรู้มีความเฉพาะเจาะจงและเอื้อต่อการพัฒนาการของผู้เรียนมากขึ้น

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนรายด้าน

ด้าน	ก่อนเรียน ($M \pm SD$)	หลังเรียน ($M \pm SD$)	ค่าความก้าวหน้า	t	p	d
แม่กก	7.52 ± 3.25	14.08 ± 1.04	6.56	10.685	$< .001$	2.14

ตารางที่ 5 (ต่อ) ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนรายด้าน

ด้าน	ก่อนเรียน ($M \pm SD$)	หลังเรียน ($M \pm SD$)	ค่า ความก้าวหน้า	t	p	d
แม่มกต	9.76 ± 2.86	13.88 ± 1.13	4.12	7.271	< .001	1.45
แม่มกบ	8.56 ± 2.43	14.08 ± 0.81	5.52	13.928	< .001	2.79
แม่มกน	8.92 ± 3.04	14.40 ± 0.82	5.48	9.534	< .001	1.91
คำพ้องเสียง	10.60 ± 2.94	14.28 ± 1.31	3.68	7.051	< .001	1.41
ตัวการ์นต์	10.48 ± 1.83	13.68 ± 1.11	3.20	7.613	< .001	1.52

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาคะแนนจากแบบทดสอบรวม 90 คะแนน พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 55.84 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.04 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 84.40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 93.78 สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทยอย่างชัดเจนหลังเรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ มาตรฐานตัวสะกด คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการ์นต์ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมในหลายลักษณะของปัญหาการเขียนสะกดคำ ทั้งในด้านการจำแนกตัวสะกด การสังเกตรูปคำ และการทำความเข้าใจความแตกต่างของคำที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

คะแนนหลังเรียนที่สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ร่วมกับค่าขนาดอิทธิพลที่อยู่ในระดับสูงมากทุกด้าน สะท้อนว่าสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้การเขียนสะกดคำภาษาไทยของผู้เรียนชาวจีนได้อย่างชัดเจน ทั้งในเชิงสถิติและเชิงปฏิบัติ โดยผู้เรียนมีพัฒนาการในหลายประเด็น ได้แก่ มาตรฐานตัวสะกด คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการ์นต์ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านแม่มกบมีค่าขนาดอิทธิพลสูงที่สุด ($d = 2.79$) รองลงมาคือแม่มกต ($d = 2.14$) และแม่มกน ($d = 1.91$) ขณะที่คำพ้องเสียงและคำที่มีตัวการ์นต์แม้มีค่าขนาดอิทธิพลต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับสูงมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะของสื่อที่นำเสนอเนื้อหาอย่างกระชับ ชัดเจน และเอื้อต่อการทบทวนซ้ำ จึงช่วยให้ผู้เรียนจดจำรูปคำและเข้าใจหลักการเขียนสะกดคำได้ดียิ่งขึ้น

ผลความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อวีดิทัศน์

ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อวีดิทัศน์

ลำดับ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
1	ด้านเนื้อหา	4.74	0.49	มากที่สุด
2	ด้านการออกแบบสื่อ	4.82	0.39	มากที่สุด

ตารางที่ 6 (ต่อ) ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อวีดิทัศน์

ลำดับ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
3	ด้านการใช้งาน	4.76	0.43	มากที่สุด
4	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.73	0.45	มากที่สุด
5	รวมทั้งฉบับ	4.76	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการออกแบบสื่อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.82, SD = 0.39$) รองลงมาคือด้านการใช้งาน ($M = 4.76, SD = 0.43$) ด้านเนื้อหา ($M = 4.74, SD = 0.49$) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($M = 4.73, SD = 0.45$) ขณะที่ค่าเฉลี่ยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 4.76 ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสื่อ ทั้งในด้านความน่าสนใจ ความเข้าใจง่าย และความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของตน โดยเฉพาะด้านการออกแบบและด้านการใช้งานที่มีค่าเฉลี่ยสูง สะท้อนให้เห็นว่าการนำเสนอในรูปแบบวีดิทัศน์ผ่านแพลตฟอร์มที่ผู้เรียนคุ้นเคย ช่วยให้สื่อสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ง่ายและเอื้อต่อการใช้งานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเมื่อพิจารณาร่วมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้น ยังแสดงให้เห็นว่าสื่อดังกล่าวมีส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการเขียนสะกดคำภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้ได้ทั้งในและนอกชั้นเรียน

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเขียนสะกดคำโดยใช้แอปพลิเคชัน Douyin สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยระดับปริญญาบัณฑิต สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัญหาการเขียนสะกดคำของนักศึกษาชาวจีน

ผลการศึกษาในระยะแรกพบว่า นักศึกษาชาวจีนมีปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทยใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการันต์ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของวิชา เจริญจิตร (2563) และศิริวัน แสงอาวุธ (2563) ที่รายงานว่าผู้เรียนชาวจีนมักเกิดข้อผิดพลาดด้านการสะกดคำจากความแตกต่างระหว่างระบบภาษาไทยและภาษาจีน รวมถึงสอดคล้องกับชมพู พุทธิ และศิริสุตา ธนาพาณิชย์กุล (2566) ที่ชี้ว่าปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัญหาที่พบสามารถอธิบายได้จากลักษณะเฉพาะของระบบภาษาไทย ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างรูปและเสียง โดยเฉพาะมาตราตัวสะกดที่ต้องอาศัยความละเอียดและความคุ้นเคยต่อคำเดิม ผู้แต่งต่างชาติที่ใช้ภาษาแม่ซึ่งมีจากระบบภาษาเขียนที่ใช้ตัวอักษรแทนความหมาย ส่งผลให้ผู้เรียนชาวจีนมีแนวโน้มอาศัยการจดจำเสียงมากกว่าการเข้าใจหลักเกณฑ์การเขียนอย่างแท้จริง ข้อค้นพบนี้จึงมีความสำคัญในการกำหนดเนื้อหาของสื่อที่พัฒนาขึ้นให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาและคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์บน Douyin

สื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญในระดับดีถึงดีมากทุกด้าน โดยด้านการใช้งานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนว่าการออกแบบสื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของแพลตฟอร์ม Douyin มีความสำคัญต่อความเหมาะสมของสื่อสำหรับผู้เรียนชาวจีน ทั้งในด้านการรับชมผ่านโทรศัพท์มือถือ การเข้าถึงเนื้อหาอย่างรวดเร็ว และการทบทวนซ้ำได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yang (2020) และ Gao et al. (2023) ที่ชี้ว่าสื่อวีดิทัศน์บนแพลตฟอร์มลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ ขณะเดียวกัน การที่ด้านเนื้อหาและด้านการออกแบบได้รับการประเมินในระดับดีเช่นกัน ยังสะท้อนว่าการนำทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านมัลติมีเดียของ Mayer (2017) มาใช้เป็นกรอบในการออกแบบสื่อ ช่วยให้สื่อมีความสมดุลระหว่างความถูกต้องทางวิชาการกับความน่าสนใจของการนำเสนอ นอกจากนี้ ความเหมาะสมของแอปพลิเคชัน Douyin ยังสัมพันธ์กับความคุ้นเคยของผู้เรียนต่อแพลตฟอร์มในชีวิตประจำวัน จึงช่วยลดภาระในการปรับตัวกับเครื่องมือใหม่ และเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น

ผลการรับรองคุณภาพสื่อโดยผู้เชี่ยวชาญภายหลังการทดลองใช้พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านเนื้อหาและการนำเสนอ และด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.64$) รองลงมาคือด้านการรับรองประสิทธิภาพ ($M = 4.60$) และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.62 ผลดังกล่าวสะท้อนว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นไม่ได้มีความเหมาะสมเพียงในเชิงทฤษฎีหรือเชิงการออกแบบเท่านั้น แต่ยังผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญหลังการนำไปใช้จริง จึงช่วยยืนยันความเหมาะสมของสื่อทั้งในเชิงวิชาการและเชิงการใช้งาน อีกทั้งการที่ด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้ได้รับการรับรองในระดับสูง ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Yang (2020) และ Vai et al. (2023) ที่เสนอว่าสื่อดิจิทัลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการเรียนการสอนที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม การนำสื่อไปใช้ในบริบทอื่นควรพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน ระดับความสามารถทางภาษา และความพร้อมด้านเทคโนโลยีของแต่ละสถาบัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลของการใช้สื่อต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำและความพึงพอใจของผู้เรียน

ผลการวิจัยพบว่า หลังการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนมีความสามารถในการเขียนสะกดคำสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมากทุกด้าน ($d = 1.41-2.79$) แสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์ดังกล่าวมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของผู้เรียนในบริบทการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Baryshnikova et al. (2021) และ Mayer (2017) ที่เสนอว่าสื่อดิจิทัลหรือสื่อมัลติมีเดียที่ออกแบบอย่างเหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนประมวลข้อมูลจากหลายช่องทางได้ดีขึ้น ส่งผลต่อความเข้าใจและความจำระยะยาว อีกทั้งยังสอดคล้องกับบุซชินทร์ พรหมเมือง (2560) ที่พบว่าสื่อมัลติมีเดียสามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนสะกดคำได้จริง

ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า สื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้จริง เนื่องจากเป็นสื่อที่บูรณาการเสียง คำ รูปภาพเขียน และภาพประกอบเข้าด้วยกันอย่างเป็นลำดับ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงขององค์ประกอบสำคัญในการเขียนสะกดคำได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งเนื้อหายังพัฒนาจากปัญหาการเขียนสะกดคำจริงของผู้เรียนชาวจีน จึงช่วยลดความสับสนในประเด็นที่ผู้เรียนมักพบ เช่น มาตรการตัวสะกด คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการันต์ นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อที่ละคลิปปอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถรับชมซ้ำได้ ยังช่วยส่งเสริมการทบทวนและการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเขียนสะกดคำได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

นอกจากผลด้านความสามารถในการเขียนสะกดคำแล้ว ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อสื่อในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการออกแบบสื่อ สะท้อนว่าการออกแบบเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้เรียน รวมทั้งการเลือกใช้แพลตฟอร์ม Douyin ที่ผู้เรียนคุ้นเคย มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อ

ได้ง่าย เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถทบทวนเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Vai et al. (2023) ที่เสนอว่าความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจในการใช้สื่อดิจิทัล ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า สื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนสะกดคำเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ควรตีความภายใต้ขอบเขตของการวิจัย ซึ่งเป็นการทดลองกับผู้เรียนเพียงกลุ่มเดียวและยังไม่ได้ติดตามผลในระยะยาว

ข้อจำกัดของการวิจัย

แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะแสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักศึกษาชาวจีนได้อย่างน่าสนใจ แต่การตีความผลการวิจัยยังควรพิจารณาภายใต้ขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ด้วย ประการแรก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองมีจำนวนไม่มากและอยู่ในบริบทของผู้เรียนเฉพาะกลุ่ม จึงอาจยังไม่ครอบคลุมผู้เรียนชาวจีนที่มีพื้นฐานภาษาไทยแตกต่างกันในวงกว้าง ประการที่สอง การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง จึงยังไม่สามารถเปรียบเทียบผลกับกลุ่มควบคุมได้อย่างชัดเจน ประการที่สาม ระยะเวลาการทดลองมุ่งศึกษาผลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง จึงยังไม่สามารถสะท้อนผลคงทนของการเรียนรู้ในระยะยาวได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น การวิจัยในอนาคตอาจขยายขอบเขตไปสู่การทดลองกับผู้เรียนหลายระดับ การใช้กลุ่มเปรียบเทียบ และการติดตามผลในระยะยาว เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของสื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั้งในด้านการนำผลการวิจัยไปใช้และด้านการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติสามารถนำสื่อวีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นสื่อเสริมในการเรียนการสอน โดยควรเริ่มจากเนื้อหาที่ผู้เรียนมีปัญหามากที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรฐาน คำพ้องเสียง และคำที่มีตัวการันต์ และควรเผยแพร่สื่อในอัตราที่เหมาะสม เช่น สัปดาห์ละ 1 คลิป เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไปและการทบทวนซ้ำด้วยตนเอง
2. ควรใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับกิจกรรมฝึกเขียนและการสะท้อนข้อผิดพลาดในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงระหว่างการรับชมกับการฝึกปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการฝึกเขียนคำที่มักสับสนซ้ำหลายครั้งเพื่อเสริมสร้างความจำระยะยาว
3. ครูผู้สอนควรติดตามพัฒนาการการเขียนสะกดคำของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องระหว่างการใช้สื่อ เพื่อปรับปริมาณและความยากของเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

ครูผู้สอนสามารถนำสื่อวีดิทัศน์ลักษณะนี้ไปใช้ร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียนได้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกเขียนตามคำบอก การให้ผู้เรียนวิเคราะห์คำที่สะกดผิดและแก้ไขร่วมกัน การจัดกิจกรรมจับคู่คำพ้องเสียงกับความหมาย หรือการให้ผู้เรียนสร้างประโยคจากคำศัพท์ที่เรียน ทั้งนี้ การใช้สื่อร่วมกับกิจกรรมต่อยอดจะช่วยให้ผู้เรียนไม่ได้เพียงรับชมเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังได้ฝึกประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทการใช้ภาษาที่หลากหลายมากขึ้น

หลังจากผู้เรียนรับชมสื่อแล้ว ครูอาจจัดกิจกรรมต่อยอด เช่น การจำแนกคำ การเติมคำ การจับคู่คำกับความหมาย หรือการฝึกเขียนคำในประโยคสั้น ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้รับจากสื่อไปใช้ในเชิงปฏิบัติ และเพิ่มโอกาสในการจดจำรูปคำอย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ในทางปฏิบัติ ครูผู้สอนสามารถนำสื่อวีดิทัศน์ดังกล่าวไปใช้ได้ทั้งในช่วงก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง หากใช้ในช่วงก่อนเรียน สื่อสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกระตุ้นความสนใจและเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่บทเรียน หากใช้ระหว่างเรียน สื่อจะช่วยเสริมการอธิบายของครูให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปคำและการเปรียบเทียบคำที่เขียนใกล้เคียงกัน ส่วนการใช้หลังเรียนจะเหมาะสำหรับการทบทวนและเสริมความแม่นยำของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

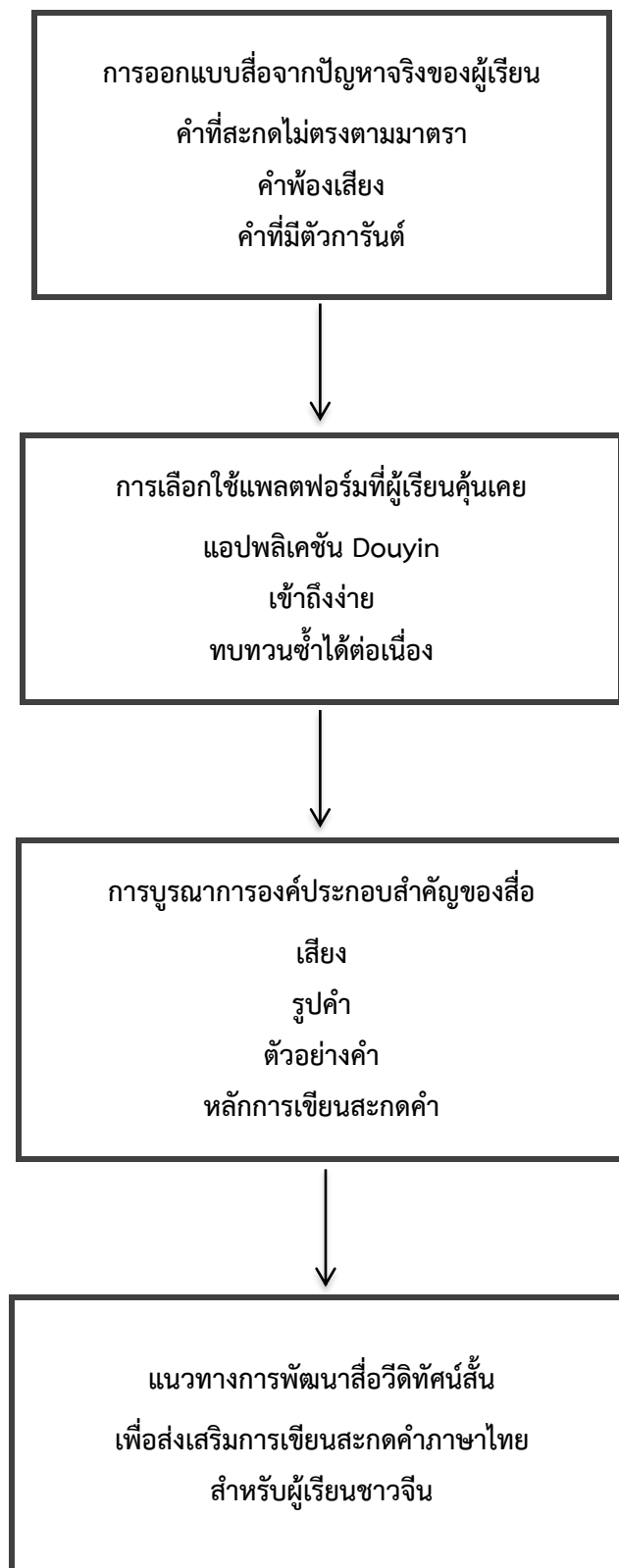
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรออกแบบการวิจัยโดยเพิ่มกลุ่มควบคุม (control group) เพื่อให้สามารถยืนยันได้ว่าพัฒนาการที่เกิดขึ้นเป็นผลจากสื่อที่พัฒนาขึ้นโดยตรง ไม่ใช่จากปัจจัยอื่น เช่น maturation effect หรือ history effect
2. ควรมีการทดสอบติดตามผล (follow-up test) หลังสิ้นสุดการทดลองอย่างน้อย 4-8 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความคงทนของการเรียนรู้และพิจารณาว่าผลที่ดีบางส่วนเกิดจาก novelty effect หรือไม่
3. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้เรียนจากสถาบันอื่นและระดับความสามารถที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่กว้างขึ้น
4. การวิจัยครั้งต่อไปอาจพัฒนาสื่อเพิ่มเติมเพื่อครอบคลุมเนื้อหาด้านการสะกดคำที่ผู้เรียนพัฒนาได้ใกล้เคียงคะแนนเต็มแล้ว เช่น แม่กบและแม่กน โดยเพิ่มระดับความยากของเนื้อหาเพื่อป้องกัน ceiling effect และส่งเสริมพัฒนาการที่ต่อเนื่อง
5. สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการเปรียบเทียบผลของสื่อดิจิทัลในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น การเปรียบเทียบระหว่างสื่อวีดิทัศน์บนแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นกับสื่อบนระบบการเรียนรู้ออนไลน์รูปแบบอื่น เพื่อให้เห็นชัดเจนมากขึ้นว่าลักษณะเฉพาะของแพลตฟอร์มมีผลต่อแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ ยังอาจศึกษากับผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาไทยแตกต่างกัน เพื่อประเมินว่าสื่อประเภทนี้เหมาะสมกับผู้เรียนทุกระดับหรือเหมาะสมกับผู้เรียนบางกลุ่มเป็นพิเศษ

องค์ความรู้ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการออกแบบสื่อวีดิทัศน์สั้นเพื่อส่งเสริมการเขียนสะกดคำภาษาไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีน โดยยึดปัญหาการเขียนสะกดคำจริงของผู้เรียนเป็นฐาน และพัฒนาสื่อผ่านแพลตฟอร์ม Douyin ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ผู้เรียนคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน แนวทางดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การออกแบบสื่อที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และช่องทางการเข้าถึง มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนยอมรับสื่อและใช้สื่อได้อย่างต่อเนื่องมากขึ้น

นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า สื่อวีดิทัศน์สั้นที่บูรณาการเสียง รูปคำ ตัวอย่างคำ และหลักการเขียนสะกดคำเข้าด้วยกันอย่างชัดเจน สามารถช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงการออกเสียง ความหมาย และรูปการเขียนได้เป็นรูปธรรมมากขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ องค์ความรู้ดังกล่าวจึงสะท้อนแนวทางการพัฒนาสื่อดิจิทัลที่ตั้งอยู่บนปัญหาจริงของผู้เรียน ควบคู่กับการเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชมพูนุท ธีรวิทย์ และศิริสุตา ธนาวนิชยกุล. (2566). การศึกษาปัญหาการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยยูทิลิน นอร์มอล มณฑลส่านซี สาธารณรัฐประชาชนจีน: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 14(2), 561–575. ค้นคืนจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/view/265516>.
- ดวงใจ ไทยอุบุญ. (2556). *ทักษะการเขียนภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุชรินทร์ พรหมเมือง. (2560). *การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำพื้นฐานด้วยสื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วชิรา เจริญจิตร. (2563). ปัญหาการเขียนคำภาษาไทยผิดของนักศึกษาชาวจีนในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 15(1), 59–67. ค้นคืนจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/article/view/242178>
- วิโรจน์ กองแก้ว. (2564). ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นวิชาเอก. *มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ยูนิาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 15(2), 147–170. ค้นคืนจาก <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/506>.
- ศิวริน แสงอาวุธ. (2563). วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทยใน มณฑลยูนนาน ประเทศจีน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 133–144. ค้นคืนจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/245602>.
- ศิวริน แสงอาวุธ และหยาง ลี. (2561). วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสะกดคำของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอล. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 2(1), 53–64. ค้นคืนจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/article/view/245661>.
- Baryshnikova, O., Kostenko, A., & Voskoboynikov, S. (2021). Digital technologies in foreign language learning. *E3S Web of Conferences*, 273, 12144. doi:10.1051/e3sconf/202127312144.
- Gao, S.-Y., Tsai, Y.-Y., Huang, J.-H., Ma, Y.-X., & Wu, T.-L. (2023). TikTok for developing learning motivation and oral proficiency in MICE learners. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 32, 100415. doi:10.1016/j.jhlste.2022.100415.
- Huang, Q., & Lin, Y. P. (2019). Analysis of the rise of short video traffic—taking Douyin as an example. *Journal of Radio and TV*, (11), 171–172. doi:10.19395/j.cnki.1674-246x.2019.11.090.
- Mayer, R. E. (2017). Using multimedia for e-learning. *Journal of Computer Assisted Learning*, 33(5), 403–423. doi:10.1111/jcal.12197.
- Vai, A., Desviyanti, E., Ndayisenga, J., Ahmadi, D., & Nevitaningrum. (2023). Exploring the potential of TikTok as a learning resource for enhancing scientific writing skills in physical education. *Edu Sportivo: Indonesian Journal of Physical Education*, 4(2), 169–177. doi:10.25299/es:ijope.2023.vol4(2).12304.

- Yang, H. (2020). Secondary-school students' perspectives of utilizing TikTok for English learning in and beyond the EFL classroom. In *Proceedings of the 2020 3rd International Conference on Education Technology and Social Science* (pp. 162-183). Clausius Scientific Press. doi:10.23977/ETSS2020030.
- Zhang, H. (2020). *Woguo putong benke yuanxiao waiyu zhuanye buju xianzhuang de xitong fenxi—jian lun “Yidai Yilu” changyi beijing xia de zhanlue xuanze* [การวิเคราะห์เชิงระบบเกี่ยวกับสภาพการจัดวางสาขาวิชาภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีของจีนพร้อมอภิปรายทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้บริบทของข้อริเริ่ม “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง”]. Chinese Social Sciences Net. Retrieved from https://cssn.cn/jyx/jyx_jyqg/202209/t20220913_5492762.shtml.
- Zhou, Y. Q., Lee, J. Y., & Liu, S. S. (2021). Research on the uses and gratifications of TikTok (Douyin short video). *International Journal of Contents*, 17(1), 37-53. doi:10.5392/IJoC.2021.17.1.037.

การพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม
เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และการบริการนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย
ในฐานะ “ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง จังหวัดสมุทรปราการ”

A Participatory Development of Community-Based Water Tourism
Management Model to Promote Cultural Identity and Tourist Services:
A Case Study of Wat Sriwaree Noi Community Floating Market as the “Three
Bangs Cultural Market along Both Sides of the Canal, Samut Prakan Province”

วุฒิพงษ์ ทองก้อน (Wuthipong Thongkon)¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Assistant Professor, Dr., Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

E-Mail: Wuthipong.thong@gmail.com

รัตนา ทิมเมือง (Ratana Timmuang)²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Assistant Professor, Faculty of Communication Arts, Huachiew Chalermprakiet University

E-Mail: rattanatmm@gmail.com

Received: April 20, 2026, Revised: June 4, 2026, Accepted: June 10, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการจัด การท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำของตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย 2) พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง จังหวัดสมุทรปราการ และ 3) ประเมินความพึงพอใจและการรับรู้อัตลักษณ์ของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ร่วมกับการระดมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน วัด โรงเรียน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์ SWOT การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย แบบสำรวจ และแบบประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวจำนวน 118 คน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวจำนวน 46 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อยมีจุดแข็งด้านวิถีชีวิตริมคลองที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชุมชนได้อย่างโดดเด่น ขณะที่ข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การขาดนักท่องเที่ยวท้องถิ่นที่มีทักษะ ระบบประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมทางน้ำ ผลการวิจัยได้นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) กลไกการจัดการชุมชนและภาคีเครือข่าย 2) การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การพัฒนานักเล่าเรื่องท้องถิ่น 4) การบริการและความปลอดภัยนักท่องเที่ยว 5) การประชาสัมพันธ์และสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชน และ 6) การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการดูแลต้อนรับ การจัดการกิจกรรม และการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น สะท้อนว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ การท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย

Abstract

This research aimed to: 1) analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and threats related to the management of community-based water tourism at Wat Sriwaree Noi Community Floating Market; 2) develop a participatory community-based water tourism management model under the concept of “Khlóng Voyage Tourism: Three Bangs Cultural Market along Both Sides of the Canal” in Samut Prakan Province; and 3) evaluate tourists’ satisfaction and perception of local cultural identity after participating in the tourism activities. The study employed a mixed-methods research design integrated with Participatory Action Research (PAR), emphasizing the involvement of community enterprises, temples, schools, local leaders, boat operators, and local stakeholders. Research instruments included SWOT analysis, in-depth interviews, focus group discussions, surveys, and satisfaction assessment forms. The sample groups consisted of 118 tourists and 46 participants in the tourism activities. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that Wat Sriwaree Noi Community Floating Market possesses significant strengths in its authentic canal-side lifestyle and its potential to integrate religious, cultural, and community-based tourism experiences. However, important limitations were identified, including the lack of skilled local storytellers, insufficient tourism promotion, and environmental constraints related to waterway conditions. Based on these findings, the study developed a participatory community-based water tourism management model consisting of six key components: 1) community and stakeholder management mechanisms, 2) cultural tourism route design, 3) development of local storytellers, 4) tourist services and water safety management, 5) cultural identity communication and tourism promotion, and 6) participatory monitoring and evaluation. The evaluation results indicated that tourists’ satisfaction was at a high to the highest level, particularly regarding hospitality, activity management, and local cultural learning experiences. The findings suggest that the developed model effectively strengthens community identity, enhances cultural tourism experiences, and contributes to the sustainable management of community-based water tourism.

Keywords: Community-Based Water Tourism Management, Participatory Tourism, Three Bangs Cultural Market along Both Sides of the Canal, Wat Sriwaree Noi Community Floating Market

บทนำ

การท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้ กระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนฐานราก และส่งเสริมการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนริมคลองและลุ่มน้ำซึ่งสะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization [UNWTO], 2018) ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ขณะที่ Richards (2018) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันมิได้มุ่งเพียง

การเข้าชมสถานที่ หากแต่ให้ความสำคัญกับ “ประสบการณ์” และ “การมีส่วนร่วม” ของนักท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนเจ้าของพื้นที่

ในอดีต คลองและลำน้ำมิได้เป็นเพียงเส้นทางคมนาคม แต่ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้อยู่ในชุมชน เกิดเป็นตลาดน้ำ วัด โรงเรียน และกิจกรรมประเพณีที่สัมพันธ์กับสายน้ำอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสการพัฒนาเมือง การขยายตัวของระบบคมนาคมทางบก และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ ส่งผลให้บทบาทของชุมชนทางน้ำหลายแห่งลดลงอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2559)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำได้รับความสนใจมากขึ้น ทั้งในฐานะเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนและกลไกในการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำหลายแห่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวในหลายพื้นที่กลับมุ่งเน้นด้านพาณิชย์กรรมมากกว่าการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งผลให้เกิดปัญหาการเลียนแบบ การจัดการที่ไม่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น และการขาดความยั่งยืนในระยะยาว (Cohen, 2008a)

พื้นที่ “สามบางสองฝั่งคลอง” จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ บางเสาธง บางปลา และบางโฉลง เป็นพื้นที่ที่มีทุนทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตทางน้ำ และทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ โดยเฉพาะตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อยซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชน อย่างไรก็ตาม การจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างแท้จริง และยังไม่สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของ “ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง” ให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม (Participatory Tourism Management) จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน โดย Pretty (1995) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและลดความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น นอกจากนี้ แนวคิด Tourism Governance ยังชี้ให้เห็นว่า การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (Bramwell & Lane, 2021)

ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับประสบการณ์เฉพาะถิ่น ความปลอดภัย และการท่องเที่ยวขนาดเล็กมากขึ้น (UNWTO, 2022) Richards (2021) อธิบายเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังยุคโควิด-19 มีแนวโน้มเปลี่ยนจาก “การชมวัฒนธรรม” ไปสู่ “การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และการสร้างคุณค่าร่วม (Value Co-creation) ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน (Campos et al., 2020)

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และการบริการนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย จังหวัดสมุทรปราการ” จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงวิชาการ งานวิจัยจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ การสร้างอัตลักษณ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ขณะที่ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อยและชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนเป็นต้นแบบให้แก่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำของตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย

2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” สามบาง สองฝั่งคลองสมุทรปราการ

3) เพื่อประเมินความพึงพอใจและการรับรู้อัตลักษณ์ของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำของตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย จังหวัดสมุทรปราการ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมถอดบทเรียน

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1. ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนตลาดน้ำวัดศรีวารีน้อย จำนวน 4 คน
2. ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว จำนวน 1 คน
3. ผู้นำชุมชนและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 3 คน
4. ผู้แทนวัดหัวคู้และวัดจรเข้ใหญ่ จำนวน 2 คน
5. ผู้แทนโรงเรียนวัดหัวคู้และโรงเรียนวัดศรีวารีน้อย จำนวน 2 คน
6. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย จำนวน 3 คน

ผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวมีส่วนร่วมในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการถอดบทเรียนร่วมกันในทุกระยะของโครงการ

1.2 กลุ่มตัวอย่างเพื่อสำรวจความต้องการนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ณ ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย จำนวน 118 คน ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. มีอายุ 18 ปีขึ้นไป
2. สนใจให้ข้อมูลในการวิจัย
3. สามารถตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง

1.3 กลุ่มประเมินผลกิจกรรมท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม “เที่ยวท่องล่องคลอง” จำนวน 46 คน จากการจัดกิจกรรมจำนวน 7 ครั้ง ใช้วิธีการเลือกแบบสมัครใจ (Voluntary Sampling)

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะสำคัญ ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สำรวจบริบทพื้นที่และทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน
3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 เพื่อกำหนดคณะทำงาน บทบาทหน้าที่ และแนวทางพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว
4. ร่วมสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

5. วางแผนพัฒนานักเล่าเรื่องท้องถิ่นและการบริการนักท่องเที่ยว

ระยะที่ 2 ดำเนินการวิจัย

1. สำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว
2. ทดลองเส้นทางท่องเที่ยว
3. จัดประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์เชิงลึก
4. พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และกิจกรรมท่องเที่ยว
5. ดำเนินกิจกรรม “เที่ยวท่องล่องคลอง” จำนวน 7 ครั้ง

ระยะที่ 3 ติดตามและประเมินผล

1. ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
2. ประชุมสะท้อนผลร่วมกับภาคีเครือข่าย
3. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางปรับปรุงกิจกรรม

ระยะที่ 4 สรุปและถอดบทเรียน

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3
2. ถอดบทเรียนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. สังเคราะห์องค์ความรู้และพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
2. แนวคำถามการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Guideline)
3. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
4. แบบบันทึกการถอดบทเรียนกิจกรรม
5. แบบวิเคราะห์ SWOT Analysis

3.2 เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

1. แบบสำรวจความต้องการนักท่องเที่ยวเป็นแบบสอบถามจำนวน 14 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ
 - ตอนที่ 2 ความต้องการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว จำนวน 6 ข้อ
 - ตอนที่ 3 ความคาดหวังและความเหมาะสมด้านราคาและระยะเวลา จำนวน 2 ข้อ

ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2. แบบประเมินความพึงพอใจหลังเข้าร่วมกิจกรรม

เป็นแบบสอบถามจำนวน 18 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-Point Likert Scale) โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ Best (1981)

4.51 – 5.00 = มากที่สุด

3.51 – 4.50 = มาก

2.51 – 3.50 = ปานกลาง

1.51 – 2.50 = น้อย

1.00 – 1.50 = น้อยที่สุด

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและเครื่องมือวิจัยทั้งหมดเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC: Index of Item Objective Congruence) พบว่าเครื่องมือมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ ทั้งนี้ แบบประเมินความพึงพอใจเป็นแบบประเมินหลังเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Post-Activity Evaluation Form) ที่มุ่งสะท้อนความคิดเห็นและประสบการณ์เฉพาะหน้าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยจึงเน้นการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญและการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม มากกว่าการทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้ ดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม 2568 ถึงกุมภาพันธ์ 2569

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก
2. การประชุมกลุ่มย่อย
3. การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมภาคสนาม
5. การถอดบทเรียนร่วมกับภาคีเครือข่าย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจาก

1. นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย จำนวน 118 คน
2. นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม “เที่ยวท่องล่องคลอง” จำนวน 46 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยสถิติดังนี้

1. ค่าความถี่ (Frequency)
2. ค่าร้อยละ (Percentage)
3. ค่าเฉลี่ย (Mean)
4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการดังนี้

1. ถอดเทปและจัดระเบียบข้อมูล
2. จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญ
3. วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อค้นพบ
4. เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่งด้วยวิธี Triangulation
5. ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลร่วมกับภาคีเครือข่ายผ่านกระบวนการ Reflection และ Participatory Validation

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการสะท้อนผลร่วมกัน (Reflective Process) ระหว่างนักวิจัย ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อให้ข้อค้นพบมีความสอดคล้องกับบริบทจริงของพื้นที่ และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม ณ ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ ณ ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
1. ประสบการณ์ “วิถีชีวิตริมคลองแท้” นักท่องเที่ยวได้เห็นบ้านเรือน วัด วิถีชีวิตจริง แตกต่างจากตลาดน้ำเชิงพาณิชย์ 2. คลองยังเป็นธรรมชาติเหมาะกับการพักผ่อน 3. เส้นทางล่องคลองสามารถเชื่อมวัดคือ วัดหัวคู วัดจรเข้ใหญ่ ตลาดเก่าหัวตะเข้และชุมชน เพิ่มคุณค่า “ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม” 4. ค่าเรือไม่สูง เข้าถึงได้ง่าย เหมาะกับครอบครัว คนวัยเกษียณ 5. สร้างรายได้ให้ชุมชน เช่น คนขับเรือ นักเล่าเรื่องท้องถิ่น พ่อค้าแม่ค้าในตลาดน้ำ	1. นักเล่าเรื่องท้องถิ่นขาดทักษะและประสบการณ์ 2. ไม่มีป้าย/สื่ออธิบายจุดสำคัญระหว่างทาง นักท่องเที่ยว “ดูอย่างเดียว” ไม่ได้ “เข้าใจ” ต้องอาศัยคำอธิบายของนักเล่าเรื่องท้องถิ่นอย่างเดียว 3. จำนวนนักท่องเที่ยวที่สนใจยังไม่ทราบข้อมูลกิจกรรม ขาดการประชาสัมพันธ์ 4. เรือนำเที่ยวยังไม่สะดวกสบาย ไม่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวสูงวัย 5. จุดถ่ายรูป/ไฮไลต์ยังไม่ชัดเจน ยังไม่มี “signature spot” ที่เป็นจุดขาย
Opportunities (โอกาส)	Threats (อุปสรรค/ความเสี่ยง)
1. เทรนด์ “Slow Tourism & Local Experience” นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ชอบ “ประสบการณ์แท้” มากขึ้น 2. พัฒนาเป็น “Cultural Storytelling Tour” เช่น เล่าเรื่องคลอง ประวัติชุมชน วิถีเกษตรกรรม เพิ่มมูลค่าจาก “นั่งเรือ” ไปสู่ “เรียนรู้” 3. ทำคอนเทนต์โปรโมตได้ง่าย คลิป TikTok / Reel ล่องคลอง ภาพสวย บรรยากาศดี มีโอกาสเป็นกระแสในออนไลน์ 4. เชื่อมกับการเรียนรู้ โดยโรงเรียน/มหาวิทยาลัยใช้เป็นพื้นที่ศึกษาภาคสนาม เช่น เรียนรู้วิถีชุมชน สิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ 5. พัฒนาเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการมาเที่ยวตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย	1. สภาพอากาศหรือน้ำในคลอง หากน้ำมีระดับน้ำต่ำกระทบกิจกรรมทันที บางเดือนจัดกิจกรรมไม่ได้ 2. สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม หากน้ำไม่สะอาด มีผักตบชวาแน่นคลอง ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว 3. ความคาดหวังนักท่องเที่ยวสูงขึ้น ถ้าไม่มี “เรื่องเล่า/ไฮไลต์” อาจรู้สึกไม่คุ้มค่า 4. ผู้ให้บริการเรือโดยสารมีรายเดียว หากไม่มีคนขับเรือ/ไกด์รุ่นใหม่ กิจกรรมอาจหยุดชะงัก

ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis พบว่า ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อยมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากยังคงมีวิถีชีวิตริมคลองที่สะท้อนความเป็นชุมชนดั้งเดิม นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต ศาสนา

และวัฒนธรรมผ่านการล่องคลองเชื่อมโยงวัดหัวคู วัดจรเข้ใหญ่ และชุมชนริมคลอง ซึ่งแตกต่างจากตลาดน้ำเชิงพาณิชย์ทั่วไป นอกจากนี้ กิจกรรมล่องคลองยังสามารถสร้างรายได้แก่คนในชุมชน เช่น ผู้ประกอบการเรือ นักเล่าเรื่องท้องถิ่น และพ่อค้าแม่ค้าในตลาดน้ำ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ยังพบข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การขาดนักเล่าเรื่องท้องถิ่นที่มีทักษะด้านการสื่อสารและการถ่ายทอดเรื่องราว ขาดสื่ออธิบายจุดสำคัญระหว่างเส้นทาง การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง รวมถึงข้อจำกัดด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัยของเรือนำเที่ยว โดยเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ

ในด้านโอกาส พบว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism และ Local Experience เอื้อต่อการพัฒนากิจกรรม “เที่ยวท่องล่องคลอง” เนื่องจากนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมและการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน นอกจากนี้ ยังสามารถพัฒนาเนื้อหาสื่อออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้ผ่าน Facebook, TikTok และ Reel ได้ง่าย

ขณะเดียวกัน ยังพบอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ปัญหาระดับน้ำในคลอง สภาพอากาศ ผักตบชวา และข้อจำกัดด้านจำนวนผู้ให้บริการเรือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำโดยตรง

2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” สามบาง สองฝั่งคลอง

สมุทรปราการรูปแบบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ทำให้เกิด “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม” ที่บูรณาการความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชน วัด โรงเรียน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการเรือ และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” เป็นกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นกลไกสำคัญในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมประเมินผลระหว่างชุมชนตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่และตำบลศีรษะจรเข้น้อย วัดหัวคู วัดศรีวรารีน้อย วัดจรเข้ใหญ่ โรงเรียนวัดศรีวรารีน้อย โรงเรียนวัดหัวคู วิสาหกิจชุมชนคนรักเข้เข้น้อย วิสาหกิจชุมชนรักษ์หัตถกรรมบางเสาธงและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ “สามบาง

สองฝั่งคลอง” ผ่านกิจกรรมล่องคลอง การเล่าเรื่องท้องถิ่น การบริการนักท่องเที่ยว และการสื่อสารการตลาดเชิงวัฒนธรรม ควบคู่กับระบบติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การสร้างรายได้ ความภาคภูมิใจ และความยั่งยืนของชุมชนทางน้ำในระยะยาว

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” เป็นรูปแบบการจัดการที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นกลไกหลักในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชน วัด โรงเรียน ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างนักเล่าเรื่องท้องถิ่น พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยว และสื่อสารอัตลักษณ์ “ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง” ผ่านกิจกรรมล่องคลองเชิงประสบการณ์ โดยมีระบบติดตามและประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การสร้างรายได้ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำในระยะยาว

1) กลไกการจัดการชุมชนและภาคีเครือข่าย

มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน เช่น วิสาหกิจชุมชนรับผิดชอบด้านอาหารและการต้อนรับ ผู้ประกอบการเรือรับผิดชอบการเดินเรือ โรงเรียนมีบทบาทพัฒนานักเล่าเรื่องเยาวชน และวัดเป็นพื้นที่เรียนรู้ทางวัฒนธรรม

2) การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวจำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่

- สายที่ 1 ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย – วัดจระเข้มใหญ่
- สายที่ 2 ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย – วัดหัวคู้ – ตลาดหัวตะเข้

โดยออกแบบกิจกรรมให้เชื่อมโยงวิถีชีวิตริมคลอง ศาสนา ตลาดเก่า และธรรมชาติ พร้อมปรับเปลี่ยนเส้นทางตามข้อจำกัดด้านสภาพน้ำและสิ่งแวดล้อม

3) การพัฒนานักเล่าเรื่องท้องถิ่น

ผู้วิจัยร่วมกับโรงเรียนและชุมชนพัฒนานักเล่าเรื่องท้องถิ่นทั้งกลุ่มเยาวชนและผู้นำชุมชน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ วิถีคลอง และอัตลักษณ์ “สามบางสองฝั่งคลอง” ให้แก่นักท่องเที่ยว

4) การบริการและความปลอดภัยนักท่องเที่ยว

มีการกำหนดจำนวนผู้โดยสารต่อเรือไม่เกิน 10-12 คน เพื่อความปลอดภัยและความสะดวกสบาย จัดบริการอาหารว่างของที่ระลึก และดูแลนักท่องเที่ยวตลอดกิจกรรม รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรือและจุดขึ้นลงเรือ

5) การประชาสัมพันธ์และสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชน

มีการจัดทำโปสเตอร์ สื่อออนไลน์ ป้าย X-Stand และประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook Fanpage “สุขไม่จางที่บางเสาธง” รวมทั้งสร้างภาพลักษณ์ “ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง”

6) การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

ภายหลังการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มีการประชุมสะท้อนผลและถอดบทเรียนร่วมกัน เพื่อนำข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวและชุมชนมาปรับปรุงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การลดจำนวนผู้โดยสาร การปรับเวลาเดินทาง และการเปลี่ยนเส้นทางตามสภาพคลอง

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจและการรับรู้อัตลักษณ์ของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำของตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย

คณะผู้วิจัยดำเนินการประเมินและการรับรู้อัตลักษณ์ของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำของตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย จำนวน 46 คน สรุปผลการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	SD	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม	4.24	0.64	มาก
2. ความน่าสนใจของเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว	4.17	0.64	มาก
3. ความรู้/สาระที่ได้รับจากการเที่ยวคลอง	4.37	0.68	มาก
4. วิทยากร/มัคคุเทศก์น้อยที่ให้ข้อมูลและเล่าเรื่องต่าง ๆ	4.09	0.81	มาก
5. ขนมน้ำ /อาหารว่างและเครื่องดื่ม	4.33	0.73	มาก
6. การจัดการและอำนวยความสะดวกจากทีมงาน	4.65	0.60	มากที่สุด
7. ความเหมาะสมของระยะเวลาเที่ยวคลอง	4.41	0.65	มาก
8. ความคุ้มค่าของกิจกรรมครั้งนี้เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่าย	4.24	0.90	มาก
9. เรือและความปลอดภัยตลอดการเดินทาง	4.39	0.86	มาก
10.การจัดการด้านเวลาและกิจกรรมในแต่ละจุด	4.50	0.66	มากที่สุด
11.การดูแลและต้อนรับตลอดการท่องเที่ยว	4.74	0.53	มากที่สุด
12.ความตั้งใจที่จะกลับมาเที่ยวอีกหรือแนะนำให้คนอื่นมาเที่ยว	4.22	0.66	มาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 พบว่าระดับความพึงพอใจในแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 4.09 – 4.74 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ พึงพอใจมากถึงพึงพอใจมากที่สุด โดยประเด็นที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือ การดูแลและต้อนรับตลอดการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.74) รองลงมา คือการจัดการและอำนวยความสะดวกต่อทีมงาน ($\bar{x}$ = 4.65) ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความโดดเด่นด้านการบริการและอัธยาศัยไมตรีของเจ้าหน้าที่ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความประทับใจและมอบประสบการณ์เชิงบวกให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผลการประเมินจากนักท่องเที่ยวจำนวน 46 คน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อกิจกรรม “เที่ยวท่องล่องคลอง” อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 4.09–4.74

ประเด็นที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ การดูแลและต้อนรับตลอดการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.74) การจัดการและอำนวยความสะดวกจากทีมงาน ($\bar{x}$ = 4.65) และการจัดการด้านเวลาและกิจกรรมในแต่ละจุด ($\bar{x}$ = 4.50)

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังมีความพึงพอใจสูงต่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน โดยเห็นว่ากิจกรรมสามารถสะท้อนอัตลักษณ์วิถีชีวิตริมคลอง ส่งเสริมความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ และสร้างจุดเด่นให้แก่ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การเพิ่มมาตรการความปลอดภัยทางน้ำ การพัฒนาทักษะนักเล่าเรื่อง การเพิ่มป้ายสื่อความหมายระหว่างเส้นทาง และการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคลอง ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมในรอบถัดไปอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้น สามารถสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน และเพิ่มศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อยได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล (Discussion)

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำในบริบทของ “ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง” มิได้ขึ้นอยู่กับเพียงการมีทรัพยากรทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตริมคลอง หรือภูมิทัศน์ทางน้ำที่โดดเด่นเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับ “ศักยภาพเชิงการจัดการ” ของชุมชนในการแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ปลอดภัย มีความหมาย และสามารถดำเนินต่อเนื่องได้ในระยะยาว ข้อค้นพบดังกล่าวช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำที่งานวิจัยในอดีตมักมุ่งเน้นด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการสร้างรายได้ มากกว่าการอธิบาย “กลไกการจัดการเชิงปฏิบัติการ” ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

ประเด็นแรก คือ “ความปลอดภัยทางน้ำ” ซึ่งปรากฏเป็นข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ แม้ว่าผลการประเมินความพึงพอใจด้านเรือและความปลอดภัยจะอยู่ในระดับมาก แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากนักท่องเที่ยวสะท้อนว่า “ความรู้สึกปลอดภัย” เป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดคุณค่าของประสบการณ์ท่องเที่ยวทางน้ำอย่างชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นการจัดจำนวนผู้โดยสารให้เหมาะสม การขึ้นลงเรือ การจัดตำแหน่งที่นั่ง และการชะลอความเร็วเรือในจุดเรียนรู้สำคัญ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำไม่สามารถพึ่งพาเพียง “เสน่ห์วิถีดั้งเดิม” ได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องผสมผสานมาตรฐานด้านความปลอดภัยสมัยใหม่เข้ากับอัตลักษณ์ชุมชนอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับ Hall (2019) ที่เสนอว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องบูรณาการการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เข้ากับการสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ยังสะท้อน “ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง” ของการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำไทย กล่าวคือ ระบบความปลอดภัยยังพึ่งพาประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้ขับเรือมากกว่ามาตรฐานกลางด้านการจัดการความปลอดภัยทางน้ำ ซึ่งอาจกลายเป็นความเสี่ยงสำคัญหากมีการขยายกิจกรรมในเชิงพาณิชย์มากขึ้น งานวิจัยนี้จึงเสนอว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำในอนาคตควรมีระบบบมด้านความปลอดภัย การจัดการภาวะฉุกเฉิน และมาตรฐานบริการทางน้ำในระดับชุมชน เพื่อยกระดับการจัดการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวยุคใหม่

ประเด็นที่สอง คือ “นักเล่าเรื่องท้องถิ่น” (Local Storyteller) ซึ่งถือเป็นข้อค้นพบเชิงนวัตกรรมทางสังคมของงานวิจัยนี้ เนื่องจากนักเล่าเรื่องมิได้ทำหน้าที่เพียง “ผู้นำชม” แต่เป็น “ตัวกลางทางวัฒนธรรม” (Cultural Mediator) ที่เชื่อมโยงความหมายระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวให้คุณค่ากับเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงประสบการณ์จริง วิถีชีวิตริมคลอง และความทรงจำของคนในพื้นที่ มากกว่าการอธิบายข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์แบบทางการ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Richards (2021) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ต้องอาศัย “ประสบการณ์ร่วม” ระหว่างเจ้าของพื้นที่กับผู้มาเยือน มากกว่าการบริโภควัฒนธรรมแบบผิวเผิน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังสะท้อนข้อจำกัดสำคัญว่า นักเล่าเรื่องท้องถิ่นจำนวนมากยังขาดทักษะด้านการสื่อสาร การลำดับเนื้อหา และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในบริบทของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ที่ต้องการ “ประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม” มากกว่าการฟังคำบรรยายเพียงฝ่ายเดียว ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำในอนาคต จำเป็นต้องยกระดับนักเล่าเรื่องจาก “ผู้ถ่ายทอดข้อมูล” ไปสู่ “ผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้” (Experience Designer) ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ของการจัดการทุนวัฒนธรรมชุมชนในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ประเด็นที่สาม คือ “การจัดการเส้นทางท่องเที่ยว” ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนว่า การท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำมีลักษณะเป็น “ระบบพลวัต” (Dynamic System) ที่ต้องปรับเปลี่ยนตามเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นระดับน้ำ สภาพอากาศ ผักตบชวา หรือสภาพเส้นทางคลอง โดยพบว่าคณะผู้วิจัยและชุมชนต้องมีการปรับเปลี่ยนเส้นทางหลายครั้งระหว่างการดำเนินกิจกรรม เช่น การตัดจุดแวะเกาะพิจิตรออกเนื่องจากจุดขึ้นลงเรือชำรุด และการเปลี่ยนเส้นทางไปวัดหัวคูแทนวัดจรเข้ใหญ่ในช่วงที่คลองมีผักตบชวาหนาแน่น ข้อค้นพบนี้แตกต่างจากแนวคิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบคงที่ (Static Tourism Management) ที่มักออกแบบเส้นทางและกิจกรรมล่วงหน้าอย่างตายตัว

งานวิจัยนี้จึงเสนอว่า การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำควรถูกอธิบายในลักษณะ “Adaptive Tourism Management” หรือการจัดการแบบปรับตัว ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน การติดตามสถานการณ์ภาคสนาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านระบบนิเวศทางน้ำ ข้อค้นพบนี้ช่วยขยายกรอบแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เชื่อมโยงกับแนวคิดความยืดหยุ่นของระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม (Resilience Theory) มากขึ้น

ประเด็นสุดท้าย คือ “ความต่อเนื่องของการบริหารหลังสิ้นสุดโครงการ” ซึ่งถือเป็นข้อท้าทายสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในบริบทการท่องเที่ยวชุมชน แม้ผลการดำเนินงานจะสะท้อนความสำเร็จด้านความพึงพอใจ การสร้างอัตลักษณ์ร่วม และการสร้างรายได้แก่ชุมชน แต่ข้อค้นพบเชิงลึกกลับชี้ว่า ความยั่งยืนของกิจกรรมยังขึ้นอยู่กับ “บุคคลหลัก” และ “พลังของเครือข่าย” เป็นสำคัญ โดยเฉพาะผู้ประกอบการเรือ ผู้นำชุมชน และทีมวิจัย ซึ่งหากขาดกลไกสืบทอดหรือระบบบริหารจัดการที่ชัดเจนหลังสิ้นสุดงบประมาณ โครงการอาจกลับไปสู่ภาวะชะงักงันได้

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ Murphy (2012) ที่วิพากษ์ว่า จุดอ่อนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำนวนมาก คือ การพึ่งพา “พลังชั่วคราวของโครงการ” มากกว่าการสร้าง “สถาบันชุมชน” ที่เข้มแข็งในระยะยาว ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเสนอว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องสร้าง “ระบบสืบทอด” (Succession System) ผ่านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ กองทุนท่องเที่ยวชุมชน ระบบถ่ายทอดองค์ความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อให้การท่องเที่ยวมิใช่เพียง “กิจกรรมเชิงโครงการ” แต่เป็น “ระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชน” ที่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ด้วยตนเองในระยะยาว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ “เที่ยวท่องล่องคลอง” เป็นแบบจำลองที่ยืดหยุ่นและเน้นการเติบโตจากฐานราก (Bottom-up Approach) ความสำเร็จไม่ได้วัดเพียงแค่กำไร 4,551 บาท จากการดำเนินงานช่วงแรก แต่คือการสร้าง “กองทุนพัฒนาตลาดน้ำ” และระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดการเองได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำแบบมีส่วนร่วม “เที่ยวท่องล่องคลอง” ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนี้

1. ส่งเสริมการจัดตั้งกลไกบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำอย่างเป็นระบบ

หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย ควรร่วมสนับสนุนการจัดตั้ง “คณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำ” ที่มีตัวแทนจากชุมชน วัด โรงเรียน ผู้ประกอบการเรือ วิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผน และบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ลดการพึ่งพาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และสร้างระบบการบริหารที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองในระยะยาว

2. พัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยทางน้ำ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำในระดับชุมชน เช่น การกำหนดจำนวนผู้โดยสารต่อรอบ การตรวจสอบสภาพเรือ เสื้อชูชีพ จุดขึ้นลงเรือ และการอบรมผู้ขับเรือด้านการช่วยเหลือเบื้องต้นและการบริหารความเสี่ยง เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวและลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุทางน้ำ

3. สนับสนุนการพัฒนาคนเล่าเรื่องท้องถิ่น (Local Storyteller)

ควรมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพคนเล่าเรื่องท้องถิ่น ทั้งในกลุ่มเยาวชนและคนในชุมชน โดยเน้นทักษะการสื่อสาร การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ และการใช้สื่อดิจิทัลในการถ่ายทอดเรื่องราว เพื่อสร้างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและแตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ทั่วไป

4. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวชุมชน

หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวควรสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และสร้างแบรนด์ “ตลาดวัฒนธรรมสามบางสองฝั่งคลอง” ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเน้นการสื่อสารอัต

ลักษณะ วิถีชีวิตริมคลอง และประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok, YouTube และสื่อสร้างสรรค์รูปแบบใหม่

5. พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมทางน้ำอย่างต่อเนื่อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมมือกับชุมชนในการดูแลคุณภาพน้ำ การกำจัดผักตบชวา การปรับภูมิทัศน์ริมคลอง และการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางน้ำ เพื่อรักษาภาพลักษณ์และศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำในระยะยาว

6. สร้างระบบกองทุนและการกระจายรายได้สู่ชุมชน

ควรมีการจัดตั้งกองทุนการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อใช้ในการพัฒนากิจกรรม การซ่อมบำรุงเรือและท่าเรือ การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน รวมถึงกำหนดระบบแบ่งปันรายได้อย่างเป็นธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

1. หน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการ "จัดการสิ่งแวดล้อมทางน้ำ" (ผักตบชวาและคุณภาพน้ำ) อย่างเป็นระบบ เพื่อรักษา "เวทีแสดงประสบการณ์" ให้ยั่งยืน
2. มหาวิทยาลัยควรทำหน้าที่เป็น "พี่เลี้ยงเทคโนโลยี" บูรณาการการตลาดดิจิทัลและ Content Marketing เพื่อเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่และตลาดต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2559, 10 มิถุนายน). *สังคมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา: พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง*. มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). Prentice-Hall.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2021). Sustainable tourism governance: Concepts and practices. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1–17.
- Campos, A. C., Mendes, J., Valle, P. O., & Scott, N. (2020). Co-creation experiences in tourism: A literature review. *Current Issues in Tourism*, 23(4), 369–400.
- Cohen, E. (2008). The changing faces of contemporary tourism. *Society*, 45(4), 330–333.
- Hall, C. M. (2019). Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), 1044–1060.
- Murphy, P. E. (2012). *Tourism: A community approach* (Routledge Library Editions: Tourism). Routledge.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263.
- Richards, G. (2021). *Rethinking cultural tourism*. Edward Elgar Publishing.
- United Nations World Tourism Organization. (2018). *Tourism and culture synergies*. UNWTO.
- United Nations World Tourism Organization. (2022). *Tourism after COVID-19: Building a more sustainable and resilient sector*. World Tourism Organization.

บทบาทสำคัญของบทบาททางความหมายในการสอนไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น:
กรณีศึกษาหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ
The significance of semantic role in Japanese pedagogical grammar:
A case study of passive and causative constructions

ปรีดา เมธีภาคยงกูร (Preeda Metheepakayangkun)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Assistant Professor Dr, Department of Japanese language

Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University

E-mail: preeda.m@ru.ac.th

Received: April 17, 2026, Revised: May 17, 2026, Accepted: June 10, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาททางความหมาย ซึ่งเป็นกลไกหลักในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างภาคแสดงกับส่วนประกอบต่าง ๆ ในประโยค การทำความเข้าใจในแนวคิดนี้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการคลี่คลายความซับซ้อนของไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นที่ผู้เรียนมักประสบปัญหา โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของตัวบ่งชี้การก เนื่อหาหลักเน้นอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษาที่สำคัญ ได้แก่ หน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ ซึ่งมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการจัดลำดับชั้นของบทบาททางความหมาย การวิเคราะห์บทบาทของผู้กระทำ หรือผู้รับการกระทำ จะช่วยลดความสับสนเกี่ยวกับหน้าที่ของตัวบ่งชี้การกที่ปรากฏร่วมกับหน่วยนามร่วมภายใต้โครงสร้างที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทสรุปเน้นย้ำว่าการบูรณาการแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายเข้ากับการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นโครงสร้างประโยคอย่างเป็นระบบและเป็นพลวัต แทนการท่องจำกฎเกณฑ์เพียงอย่างเดียว ส่งเสริมให้เกิดทักษะการวิเคราะห์หัตถ์โนทัศน์เบื้องหลังการสื่อสาร และสามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้อย่างถูกต้องตามธรรมชาติของภาษา

คำสำคัญ: บทบาททางความหมาย ไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น หน่วยสร้างกรรมวาจก หน่วยสร้างก่อเหตุ การสอนภาษาญี่ปุ่น

Abstract

This article explores semantic role as the primary mechanism governing the argument structure between the predicate and its constituents. Mastery of these roles is pivotal in demystifying the grammatical intricacies of Japanese—most notably case marker functionalism—which remains a persistent challenge for L2 learners. The discussion centers on the analysis of passive and causative constructions, elucidating their intrinsic link to the thematic hierarchy. Through the lens of agent-patient mapping, the study demonstrates how a semantic approach can effectively resolve ambiguities in particle assignment within syntactically complex environments. The conclusion posits that integrating the semantic role notion into Japanese language pedagogy transitions learners from rule-based rote memorization toward a systematic and dynamic

understanding of syntax. Ultimately, this framework cultivates the conceptual analytical skills necessary for producing naturally nuanced and linguistically accurate communication.

Keywords: Semantic Role, Japanese Grammar, Passive Construction, Causative Construction, Japanese Pedagogy

บทนำ

ภาษาทุกภาษาในโลก ไม่ว่าจะเป็นภาษาเขียนหรือภาษาพูด ล้วนแล้วแต่มีโครงสร้างไวยากรณ์หรือโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ (syntactic structure) ทั้งสิ้น ในภาษาหนึ่ง ๆ ไม่ได้ประกอบกันโดยเพียงแค่นำกลุ่มคำมาเรียงร้อยต่อเนื่องกัน แต่เกิดจากหน่วยภาษาตั้งแต่ระดับกลุ่มคำมาประกอบเข้ากันเป็นวลี และจากวลีประกอบกันเป็นประโยค หากพิจารณาโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยค ประเด็นการเรียงลำดับคำ (linear order) ในประโยคของภาษาญี่ปุ่น โครงสร้างประโยคหรือการเรียงคำในประโยคพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบประธาน-กรรม-กริยา (SOV) ดังประโยค

(1) クマは 人々を 襲った。

จากประโยคข้างต้น ประกอบด้วยส่วนที่เป็นประธานคือ クマ-は โดยมีคำว่า 人々-を ทำหน้าที่เป็นกรรมของคำกริยา 襲った และจากประโยคดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า クマ-は ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค และเป็นผู้กระทำ โดยเป็นผู้กระทำกริยา 襲った ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Tallerman (2020, p.210) ที่กล่าวถึงคุณสมบัติโดยทั่วไปของประธานในภาษาต่าง ๆ ว่า โดยปกติประธานจะใช้แสดงถึงผู้กระทำหรือผู้ก่อการกระทำ โดยเฉพาะในกรณีที่ประโยคนั้น ๆ มีผู้กระทำ

ในการระบุว่า นามวลีใดในประโยคทำหน้าที่เป็นประธาน ไม่สามารถกล่าวได้ว่า จำเป็นต้องพิจารณาจากลำดับการเรียงคำ โดยเริ่มจากประธาน-กรรม-กริยา ถึงแม้ว่าจะสลับตำแหน่งกันระหว่างกรรมกับประธานของประโยค (1) เป็น 人々を クマが 襲った。 การสลับตำแหน่งของนามวลีไม่ส่งผลให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนไป ทั้งนี้เนื่องจากหน้าที่ทางไวยากรณ์ของนามวลีในประโยคภาษาญี่ปุ่นถูกกำหนดด้วยการก (case) หรือคำช่วย ซึ่งการบ่งชี้การก (case marking) เป็นคุณลักษณะทางภาษาของภาษาญี่ปุ่น

Tallerman (2020, p.193) ได้อธิบายไว้ว่า ในภาษาที่มีระบบการก นามวลีที่ปรากฏในประโยคจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคำกริยาที่เป็นส่วนหลัก (head verb) ของประโยค โดยปกติ การกในภาษาญี่ปุ่นจะวางในตำแหน่งหลังนามวลี ดังนั้น การบ่งชี้ด้วยการก แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของนามวลีว่าเป็นประธานหรือเป็นกรรม โดยมีคำกริยาของประโยคเป็นตัวกำหนดหน้าที่ดังกล่าว

ประโยค (1) เป็นประโยคกรรตุวาจก (active sentence) ซึ่งเป็นประโยคพื้นฐาน และโดยทั่วไปประธานมักปรากฏต้นประโยค อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า หน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์ (syntactic construction) ในภาษาญี่ปุ่นจำนวนหลายหน่วยสร้างที่มีนามวลีปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคหรืออนุพากย์ แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นประธานที่เป็นผู้กระทำ (agent) เช่นประโยค (2) ซึ่งเป็นประโยคที่ผู้เขียนแต่งขึ้นเอง

(2) 昨日買ったコップが 割れた。

หากพิจารณาความหมายของประโยค (2) สามารถกล่าวได้ว่า ถึงแม้ว่านามวลี 昨日買ったコップ-が ปรากฏในตำแหน่งต้นประโยค แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นประธาน เนื่องจากนามวลีดังกล่าวไม่ได้แสดงถึงผู้กระทำ โดยไม่ได้เป็นผู้กระทำกริยาแก้วแตก แต่มีหน้าที่เป็นผู้รับการกระทำ (patient) ประโยค (2) จึงไม่ปรากฏประธานที่เป็นผู้กระทำ

จากประโยค (1) และ (2) นำไปสู่ประเด็นที่น่าสนใจ คือ กรณีที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นมีความคุ้นชินกับโครงสร้างประโยค ภาษาญี่ปุ่นที่ประกอบด้วยประธาน-กรรม-กริยา และเมื่อสังเกตเห็นว่า ในประโยคมีนามวลีปรากฏต้นประโยค มีความเป็นไปได้ว่า จะอนุมานว่านามวลีนั้นทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความหมายของ ประโยค (2) จะเห็นว่า นามวลี 昨日買ったコップ-が ที่ปรากฏต้นประโยค ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นประธานแต่อย่างใด

กรณีที่กล่าวถึงเกี่ยวกับโครงสร้างประโยคที่ประกอบด้วยประธาน-กรรม-กริยา ในทางภาษาศาสตร์จัดว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการวิเคราะห์ภาษาเชิงวากยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดในมุมมอง เรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ (grammatical relation) หรือเรียกว่าหน้าที่ทางไวยากรณ์ (grammatical relation) ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างคำกริยาที่เป็นส่วนหลักและนามวลีหรือ หน่วยนามร่วม (argument) ที่ปรากฏในประโยค (O’Grady, 2004) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์เป็น ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏในประโยค Timyam (2022, p.153) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทาง ไวยากรณ์ที่เป็นที่รู้จักกันดีที่พบได้ทั่วไปในภาษาต่าง ๆ ได้แก่ ประธานและกรรมตรง

หากนำแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ไปพิจารณาหน้าที่ของ 昨日買ったコップ-が และความหมาย ของประโยค (2) ไม่สามารถกล่าวได้ว่า 昨日買ったコップ-が เป็นประธานของประโยค เนื่องจากนามวลีดังกล่าว ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้กระทำ แต่เป็นผู้รับการกระทำ โดยเป็นสิ่งของที่มิใคร่สักคนทำแตก ในการวิเคราะห์หน้าที่ของ 昨日買ったコップ-が ว่าทำหน้าที่เป็นผู้รับการกระทำ เป็นการวิเคราะห์จากมุมมองทางด้านความหมาย โดย พิจารณานามวลีที่เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ในประโยคว่ามีบทบาทอย่างไร มีหน้าที่เกี่ยวข้องอย่างไรกับเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นในประโยค บทบาทที่เกิดขึ้นของนามวลี จำเป็นต้องพิจารณาจากคำกริยาที่เป็นส่วนหลักของประโยค แนวคิด ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางความหมายที่เกิดขึ้นระหว่างคำกริยาและหน่วยนามร่วมในประโยค เป็นความสัมพันธ์ ที่เรียกว่าบทบาททางความหมาย (semantic role) หรือบทบาทใจความหลัก (thematic role) บทบาททาง ความหมายของหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในประโยค เช่น บทบาทผู้กระทำ บทบาทผู้รับการกระทำหรือผู้ทรงสภาพ และบทบาทผู้ประสบ (experiencer) เป็นต้น (สำนักราชบัณฑิตยสภา, 2560, น.440; Fromkin et al.,2011, pp.165-166)

ในมุมมองของผู้เขียน ผู้เขียนเห็นว่า การพิจารณาว่าหน่วยนามร่วมนั้น ๆ ทำหน้าที่เป็นประธาน โดยพิจารณา จากตำแหน่งและลำดับที่ปรากฏ ยังไม่สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการอธิบายได้ โดยเฉพาะหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์ ในภาษาญี่ปุ่น เช่น หน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ ซึ่งเป็นหน่วยสร้างที่ซับซ้อนและแปรจากประโยค พื้นฐาน แม้ว่าหน่วยนามร่วมจะปรากฏในตำแหน่งต้นประโยค แต่ไม่สามารถกล่าวได้ว่า หน่วยนามร่วมนั้นต้องทำ หน้าที่เป็นประธานที่เป็นผู้กระทำเสมอไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การวิเคราะห์หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ในประโยค จำเป็นต้องวิเคราะห์ในมุมมองเกี่ยวกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมที่อยู่ภายในประโยค การวิเคราะห์ ตามแนวทางดังกล่าว และจากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของผู้เขียน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียน ภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเข้าใจหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยนามร่วม และเข้าใจคำว่า “ประธาน” ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ความเข้าใจในโลกทางภาษา โดยเฉพาะเรื่องบทบาททางความหมาย ได้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น สามารถใช้ไวยากรณ์ที่มีโครงสร้างซับซ้อนได้อย่างมั่นใจและถูกต้อง

ในลำดับถัดไป ผู้เขียนจะนำเสนอใน 3 ประเด็น ดังนี้ 1) “ประธาน” ในภาษาญี่ปุ่น 2) บทบาททางความหมาย และ 3) การนำเอาแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายไปประยุกต์ใช้ในการสอนหัวข้อไวยากรณ์ที่เป็น “วากจก” (voice) ในภาษาญี่ปุ่น 2 หัวข้อ ได้แก่ หน่วยสร้างกรรมวาจก (passive construction) และหน่วยสร้างก่อเหตุ (causative construction) ดังนี้

“ประธาน” ในภาษาญี่ปุ่น

“ประธาน” เป็นประเภทของความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ที่มีบทบาทสำคัญและมีความซับซ้อนมากที่สุด เนื่องจากในแต่ละภาษามีปรากฏการณ์และกระบวนการด้านการสร้างคำและความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยค (morphosyntactic) ที่เกี่ยวข้องกับประธานมากกว่าประเภทของความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ประเภทอื่น เช่น กรรมตรง กรรมรอง (Van Valin, Jr., 2001) ประธานในภาษาญี่ปุ่นเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนในการตีความและนำไปใช้ กรณีที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ที่ยังยึดติดหรือเคยชินกับโครงสร้างการเรียงคำของประโยคภาษาญี่ปุ่น เมื่อผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นพบว่า ในตำแหน่งต้นประโยคมีนามวลีปรากฏและมีตัวบ่งชี้การกวาดต่อท้าย ผู้เรียนอาจตีความว่า นามวลีนั้นทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค

โดยทั่วไป ตามหลักไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น ตัวบ่งชี้การกที่บ่งชี้ว่าทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคคือ ตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน (nominative case) -*か* อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้สำรวจจากตำราภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ชื่อตำรา “มะรุโกะโตะ ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ขั้นต้นกลาง A2/B1” (Kijima et al., 2019, pp.23-43) ของ トピック 1 และ 2 ตั้งแต่หน้า 23-43 ไม่พบว่า มีการใช้ตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน -*か* ในประโยคกริยา แต่พบว่ามีการใช้ตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน -*か* ในกรณีที่ประธานทำหน้าที่เป็นประธานในประโยคย่อยเท่านั้น ประโยคที่มีประธาน พบว่า ล้วนใช้ตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่องหรือแก่นความ (topic marker) -*は* ที่แสดงถึงนามวลีที่ปรากฏต้นประโยคว่าเป็นหัวเรื่อง เช่น ประโยคที่ปรากฏในหน้า 30

(3) 中村さんは、土曜日、サッカーの試合を見に行きました。

(Kijima et al., 2019, p.30)

จากประโยคข้างต้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง -*は* สามารถใช้แทนที่ตัวบ่งชี้แสดงประธาน -*か* ได้ ด้วยเหตุผล 2 ประการ ดังนี้

1) ตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง -*は* เป็นผู้มีส่วนร่วมหลักของประโยค ประโยค หมายถึง หน่วยทางไวยากรณ์ที่ใหญ่ที่สุดที่ประกอบด้วยประธานและภาคแสดง (Crystal, 2010, as cited in Timyam, 2022, p.155) ประธานเป็นผู้มีส่วนร่วมหลัก (primary participant) ของประโยค ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ โดยมีคำกริยาที่เป็นส่วนหลักของประโยคเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมหลัก ส่วนภาคแสดง เป็นส่วนที่บรรยายถึงบทบาทหน้าที่ของประธานว่าทำอะไร (Aarts, 2001, as cited in Timyam, 2022, p.156)

จากประโยค (3) จะเห็นว่า 中村さん-*は* ถือว่าเป็นประธานของประโยค เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนร่วมหลักของประโยค และเป็นผู้กระทำกริยา “ไปดู (การแข่งขันฟุตบอล)” ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า 中村さん-*は* ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคได้

2) ประธานเป็นผู้กระทำกริยา ตามคำจำกัดความของคำว่า “ประธาน” (主語) ที่ 富田 (2007, p.26) ได้อธิบายไว้ว่า ประธานคือ สรรพสิ่งที่ก่อให้เกิดสภาพการณ์หรือการกระทำ การกระทำนั้นจะแสดงด้วยคำกริยาที่ปรากฏในภาคแสดง จากคำอธิบายดังกล่าว เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นและสนับสนุนว่า คำว่า 中村さん-*は* ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งที่สนับสนุนและยืนยันได้ว่า ตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง -*は* นอกจากทำหน้าที่บ่งชี้หัวเรื่องแล้ว ยังสามารถทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคได้ นอกจากนี้ จากการทบทวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับประธานในประโยค ได้แสดงให้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ในภาษาญี่ปุ่น ประธานไม่จำกัดเฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน -*か* ได้เพียงตัวบ่งชี้ตัวเดียวเท่านั้น แต่ยังพบตัวบ่งชี้การกประเภทอื่นที่สามารถทำหน้าที่

เป็นประธานได้ด้วยเช่นกัน เช่น から、に และ て เป็นต้น (富田, 2007; กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะกิริ, 2565) จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้การกที่แสดงถึงประธานในภาษาญี่ปุ่นไม่มีตัวบ่งชี้การกเพียงรูปเดียวที่ทำหน้าที่เป็นประธาน และด้วยเหตุผลดังกล่าว ประโยคตัวอย่างในบทความนี้ ผู้เขียนจะใช้ตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง -は ที่วางต่อท้ายนามวลีที่ปรากฏต้นประโยคว่าทำหน้าที่เป็นประธานเป็นข้อตกลงเบื้องต้น

บทบาททางความหมาย

ในการเรียนรู้ภาษาหรือวิเคราะห์ภาษาใดภาษาหนึ่ง สิ่งที่เราไม่ได้ที่ต้องกล่าวถึงเป็นอันดับแรกคือ ลักษณะโครงสร้างประโยคของภาษานั้น ๆ ในภาษาญี่ปุ่น ประธานปรากฏต้นประโยค ส่วนกรรมปรากฏหน้าคำกริยา ประธานและกรรม ซึ่งเป็นนามวลีจะมีความสัมพันธ์กับคำกริยาที่เป็นภาคแสดง นอกจากโครงสร้างประโยคที่เป็นแบบกริยาลำดับคำแล้ว ประโยคในภาษาญี่ปุ่นยังมีการบ่งชี้การกที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างนามวลีและคำกริยาอีกด้วย นามวลีในประโยคจะมีตัวบ่งชี้การกวางต่อท้าย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับนามวลี ประธานและกรรมในประโยค จะกำกับด้วยตัวบ่งชี้การกที่แตกต่างกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างประธานกับกรรมในประโยค เป็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ของนามวลีที่ปรากฏภายในประโยค เรียกว่าความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของนามวลี เช่น หน้าที่เป็นประธาน กรรมตรง และกรรมรอง ในโครงสร้างประโยคของแต่ละภาษา นอกจากแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์แล้ว ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาททางความหมายอีกแนวคิดหนึ่ง ซึ่งมักใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางภาษาควบคู่กันไป เนื่องจากพบว่าในบางกรณี ไม่สามารถนำแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ไปใช้อธิบายกับหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุในภาษาญี่ปุ่นได้

บทบาททางความหมายคือ การระบุความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำกริยากับนามวลีที่ปรากฏภายในประโยค คำกริยาในประโยคจะเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาททางความหมายให้กับนามวลีแต่ละคำหรือเรียกว่าหน่วยนามร่วม หน่วยนามร่วมแต่ละคำ จะได้รับบทบาททางความหมายจากคำกริยาเพียงบทบาทเดียว Fromkin et al. (2011, pp.164-166) กล่าวว่า บทบาททางความหมายของแต่ละหน่วยนามร่วมที่ถูกกำหนดโดยคำกริยานั้น จะถูกกำหนดอย่างมีแบบแผน บทบาททางความหมายที่หน่วยนามร่วมได้รับ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างคุณสมบัติทางความหมายของคำกริยากับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยค บทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมที่ใช้ในภาษาต่าง ๆ และภาษาญี่ปุ่น เช่น ผู้กระทำ ผู้รับกระทำ ผู้ประสบ ผู้ได้ประโยชน์ (benefactive) ผู้ก่อให้เกิดการกระทำ (causer) สถานที่ (location) เป็นต้น (Payne, 1997; 外崎, 2005; Timyam, 2022)

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ในบางหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์ในภาษาญี่ปุ่นที่ไม่สามารถนำแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์มาใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยนามร่วมกับคำกริยาได้ เช่น ประโยค (a) และ (b) ต่อไปนี้

(a) 猫は 魚を <u>食べた</u> 。	(active)
(b) 魚は 猫に <u>食べられた</u> 。	(passive)

จากสองประโยคข้างต้น ถ้าวิเคราะห์ประโยคเชิงโครงสร้างจากมุมมองเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ จะเห็นว่า ประธานของทั้งสองประโยค (พิจารณาเบื้องต้นจากหน้าที่ของตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง -は) แตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่หากวิเคราะห์จากแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายในประโยค (a) หน่วยนามร่วม 猫-は จะได้รับบทบาททางความหมายจากคำกริยา 食べる ให้มีบทบาทเป็นผู้กระทำ ส่วนประโยค (b) 魚-は จะได้รับบทบาททางความหมายจากคำกริยาเป็นผู้รับการกระทำ จากคำอธิบายดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า หากวิเคราะห์ประโยคด้วยแนวคิดเรื่องบทบาท

ทางความหมาย โดยไม่ยึดติดกับวิธีการวิเคราะห์เฉพาะแค่แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ จะทำให้เข้าใจบทบาทของหน่วยนามร่วมในประโยคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์โครงสร้างประโยคจากมุมมองเรื่องบทบาททางความหมาย ซึ่งพิจารณาจากความหมายของคำกริยาและความหมายของประโยค ทำให้มองเห็นการจัดลำดับชั้นของบทบาททางความหมาย (thematic hierarchy) ได้อีกด้วย โดยทุกภาษาในโลกมักให้ความสำคัญกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมที่เป็นผู้กระทำเป็นอันดับแรก ความเข้าใจถึงลำดับชั้นของบทบาททางความหมาย จะช่วยอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษาได้ กล่าวคือ บทบาททางความหมายมีบทบาทสำคัญในการช่วยแยกแยะจากหน้าที่ทางไวยากรณ์ เช่น หน้าที่ประธานกรรม ออกจากบทบาทของภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวันที่ต้องการค้นหาผู้กระทำที่แท้จริงในสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังที่ Payne (1997, p.46) กล่าวไว้ว่า บทบาททางความหมายเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวคิดเกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริงในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

จากที่อธิบายมาเป็นลำดับข้างต้น ผู้เขียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของบทบาททางความหมายที่มีต่อการวิเคราะห์ประโยคหรือหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์ในภาษาญี่ปุ่น การมองเห็นและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของหน่วยนามร่วมในประโยค และหน้าที่ของตัวบ่งชี้การก จะช่วยให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องและมีความเป็นธรรมชาติ โดยช่วยให้ผู้เรียนลดความสับสนในหน้าที่ของตัวบ่งชี้การก และสามารถเลือกใช้ตัวบ่งชี้การกได้ถูกต้องตามบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม

เนื้อหาในลำดับถัดไป ผู้เขียนจะนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการนำเอาแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายไปใช้เป็นกลไกในการวิเคราะห์และนำไปใช้ในการสอนไวยากรณ์ในหัวข้อหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ ซึ่งเป็นหน่วยสร้างที่มีความซับซ้อนและเป็นรูปประโยคที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นมักเกิดความสับสนในหน้าที่ของหน่วยนามร่วมที่มีบทบาทเป็นผู้กระทำ

หน่วยสร้างกรรมวาจก และหน่วยสร้างก่อเหตุ

ในภาษาญี่ปุ่นมีหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์หลาย ๆ หน่วยสร้างที่หน่วยนามร่วมในประโยคได้รับบทบาททางความหมายจากคำกริยา โดยเฉพาะคำกริยาที่มีรูปกริยาเฉพาะ เช่น กริยารูปถูกกระทำในหน่วยสร้างกรรมวาจก กริยาก่อเกิดเหตุในหน่วยสร้างก่อเหตุ ทั้งสองหน่วยสร้างเป็นหน่วยสร้างที่จำเป็นต้องนำแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายมาใช้อธิบายหน้าที่ของหน่วยนามร่วม และหน้าที่ของตัวบ่งชี้การก บทบาททางความหมายจะช่วยทำให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นเข้าใจหน้าที่และความหมายของประโยคได้อย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะ ในประโยคกรรมวาจกและประโยคให้กระทำ ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยส่วนใหญ่มักจะรับรู้หน้าที่ของตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน -が หรือตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง-は ที่ปรากฏท้ายหน่วยนามร่วมที่อยู่ในตำแหน่งต้นประโยคว่า หน่วยนามร่วมดังกล่าวทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ยังไม่ถูกต้อง

ในหัวข้อนี้จะจำแนกการวิเคราะห์และนำเสนอเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ หน่วยสร้างกรรมวาจก และหน่วยสร้างก่อเหตุ

หน่วยสร้างกรรมวาจก

หน่วยสร้างกรรมวาจกเป็นหน่วยสร้างที่มีความเกี่ยวข้องกับมุมมองในเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์และบทบาททางความหมายอย่างใกล้ชิด ในการอธิบายต่อไปนี้ ผู้เขียนจะใช้คำว่าประโยคกรรมวาจกแทนหน่วยสร้างกรรมวาจก ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับคำที่ใช้ในตำราไวยากรณ์ ในตำราไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นสำหรับชาวต่างชาติ ประโยคกรรมวาจกแบบตรง ส่วนมากมักจะเน้นอธิบายวิธีการสร้างรูปประโยค โดยนำเอาประโยคกรรมวาจก ซึ่งเป็นประโยคพื้นฐาน มาเป็นประโยคตั้งต้น เพื่อเปลี่ยนเป็นประโยคกรรมวาจก จากประโยคกรรมวาจก จะมีการลดบทบาทของ

ประธานหรือผู้กระทำ และนำเอากรรมของประโยคไปเป็นหัวข้อเด่น โดยวางในตำแหน่งต้นประโยคของประโยคกรรม วาจาก การอธิบายในลักษณะดังกล่าว เน้นไปที่การโยกย้ายตำแหน่งที่ปรากฏของหน่วยนามร่วมที่เป็นประธานและกรรม

กรณีที่กำลังกล่าวถึงบทบาทของประธานและกรรมเชิงโครงสร้างประโยค เป็นการอธิบายตามแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากประโยคกรตุวากเป็นกรรมวาจากแล้ว ในตำราไวยากรณ์ มักจะอธิบายหน้าที่ของหน่วยนามร่วมที่เป็นผู้มีส่วนร่วมว่าเป็นหน่วยนามร่วมที่ปรากฏต้นประโยคและกำกับด้วยตัวบ่งชี้การกรแสดงประธาน -が* หรือตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง-は ว่ามีหน้าที่เป็นผู้ถูกกระทำ ส่วนหน่วยนามร่วมในตำแหน่งถัดมาที่กำกับด้วยตัวบ่งชี้การกรกรรมรอง (dative case) -に จะทำหน้าที่เป็นผู้กระทำ การอธิบายหน้าที่ของหน่วยนามร่วมในลักษณะดังกล่าว เป็นการอธิบายด้วยมุมมองของบทบาททางความหมาย โดยพิจารณาความหมายของประโยคจากรูปกริยาหลักของประโยคคือ กริยารูปถูกกระทำ ดังประโยค (4) และ (5)

(4) 学生は よく 三沢先生に ことばづかいを 注意される。

(5) 昨日 タワンさんは お寺で だれかに くつを 間違えられた。

อนึ่ง เพื่อให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นได้เห็นภาพของหน่วยสร้างกรรมวาจากชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจะนำเสนอแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายที่มีบทบาทสำคัญต่อการระบุหน้าที่ของหน่วยนามร่วม เฉพาะหน่วยนามร่วมที่เป็นผู้มีส่วนร่วมที่เป็นบุคคลเท่านั้น

ในประโยคกรรมวาจาก รูปกริยากรรมวาจากถือว่ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดบทบาททางความหมายให้กับหน่วยนามร่วม และในการกำหนดบทบาททางความหมายให้กับหน่วยนามร่วม ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญภายในประโยค จำเป็นต้องพิจารณาจากความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ และความหมายของทั้งประโยค

กรณีประโยค (4) แสดงความหมายว่า “นักเรียนถูกอาจารย์มิซาว่า กล่าวตักเตือนให้ระวังการใช้คำพูดอยู่เสมอ” จากความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างหน่วยนามร่วมที่ปรากฏภายในประโยค และความหมายของประโยค แสดงให้เห็นว่า บทบาททางความหมายของ 学生-は ได้รับบทบาททางความหมายจากคำกริยาว่ามีบทบาทเป็นผู้รับการกระทำ โดยเป็นผู้ถูกอาจารย์มิซาว่า ว่ากล่าวตักเตือน ส่วน 三沢先生-に ได้รับบทบาททางความหมายจากคำกริยาให้เป็นผู้กระทำ โดยเป็นผู้กระทำกริยา 注意する

จากคำอธิบายข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ไม่สามารถกล่าวได้ว่าหน่วยนามร่วม 学生-は ที่ปรากฏต้นประโยคและกำกับต่อท้ายด้วยตัวบ่งชี้แสดงหัวเรื่อง -は ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค เนื่องจาก 学生-は ไม่ได้เป็นผู้แสดงอาการกริยา ว่ากล่าวตักเตือนแต่อย่างใด แต่ผู้ที่ทำกริยาในประโยคคือ 三沢先生-に โดยที่ผู้กระทำกริยามักกำกับด้วยตัวบ่งชี้การกรกรรมรอง -に ประโยค (4) สามารถแสดงเป็นแผนภาพแสดงบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมระหว่าง 学生-は กับ 三沢先生-に ที่กำหนดโดยคำกริยา ได้ดังนี้

学生は よく 三沢先生に ことばづかいを 注意される<agent,patient>。

สำหรับประโยค (5) ก็สามารถอธิบายได้ในทำนองเดียวกันกับประโยค (4)

จากสิ่งที่กล่าวข้างต้น ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ในการสอนหัวข้อไวยากรณ์ โดยเฉพาะเรื่องประโยคกรรมวาจก ควรให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมาย โดยเน้นบทบาททางความหมายของผู้กระทำและหน้าที่ของ ตัวบ่งชี้การกระทำที่แสดงถึงผู้กระทำ ทั้งนี้ เนื่องจากในการใช้รูปกรรมวาจกในชีวิตประจำวัน มักละในส่วนที่เป็นผู้รับการกระทำ โดยปรกติ ผู้รับการกระทำจะเป็นผู้พูดเอง และต่อคำถามที่ว่า แล้วประโยคกรรมวาจกมีประธานหรือไม่ คำตอบคือ มีประธาน แต่ไม่ใช่ประธานที่เป็นผู้กระทำตามแนวคิดของความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ ในประโยคกรรมวาจก กรณีที่ไม่มีการละหน่วยนามที่ปรากฏต้นประโยค หน่วยนามที่ปรากฏต้นประโยค จะทำหน้าที่เป็น “ประธานที่เป็นผู้รับการกระทำ”

ในลำดับถัดไป จะนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยตีความ คำว่า 自分 ซึ่งเป็นสรรพนามสะท้อน (reflexive pronoun) ในภาษาญี่ปุ่น ซึ่งผู้เขียนได้อภิปรายข้อโต้แย้งกับงานทบทวนวรรณกรรมของ Hasegawa (1999) ไว้ในงานวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเอง (ปริดา เมธิภาคยางกูร, 2565) โดยที่ 自分 ปรากฏในประโยคกรรมตรวจและกรรมวาจก การนำเสนอการวิเคราะห์ที่จะกล่าวถึงต่อไป เป็นการเน้นย้ำและแสดงให้เห็นถึงบทบาทอันสำคัญของบทบาททางความหมาย ไม่เพียงเฉพาะแค่ประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายเพื่อสอนการตีความและค้นหา “ประธานที่เป็นผู้กระทำ” ในประโยคกรรมวาจก แต่บทบาททางความหมายยังช่วยวิเคราะห์ส่วนประกอบอื่น ๆ ที่ปรากฏในประโยคกรรมวาจกได้อีกด้วย

ในการศึกษาและวิเคราะห์สรรพนามสะท้อน 自分 ในภาษาญี่ปุ่น จากงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา นักภาษาศาสตร์ชาวญี่ปุ่นส่วนมากได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทฤษฎีกำกับและผูกยึดของ Chomsky (Chomsky, 1981, 1986 อ้างถึงใน ปริดา เมธิภาคยางกูร, 2565) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์สรรพนามสะท้อนในภาษาอังกฤษ Chomsky กล่าวว่าไวยากรณ์ตัวถูกอ้างถึง (antecedent) ของสรรพนามสะท้อน -self ในภาษาอังกฤษต้องเป็นประธานของประโยค ต่อมา Hasegawa ได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์สรรพนามสะท้อน 自分 ในภาษาญี่ปุ่น Hasegawa ตั้งสมมุติฐานว่า สรรพนามสะท้อน 自分 ในภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะเช่นเดียวกับสรรพนามสะท้อน -self ในภาษาอังกฤษ กล่าวคือ ตัวถูกอ้างถึงของสรรพนามสะท้อน 自分 คือประธานของประโยค

ประโยค (6) และ (7) เป็นประโยคที่ 自分 ปรากฏในประโยคกรรมตรวจและกรรมวาจกตามลำดับ ดังนี้

(6) 明子が 大輔を 自分の部屋で しかった。 (active)

‘อากิโกะตำหนิไต้ซูเกะที่ห้องของตัวเอง’

(7) 大輔が 明子に 自分の部屋で しかられた。 (passive)

‘ไต้ซูเกะถูกอากิโกะตำหนิที่ห้องของตัวเอง’

(ปรับจาก Hasegawa, 1999, p.136)

ประเด็นที่เป็นข้อคำถามของสองประโยคข้างต้นคือ 自分 มีการอ้างอิงร่วมกับหน่วยนามร่วมรูปไต้ระหว่าง 明子 และ 大輔 กรณีดังกล่าว Hasegawa อธิบายว่า เนื่องจากประโยค (6) เป็นประโยคกรรมตรวจ ดังนั้น 自分 จึงอ้างถึง 明子 ซึ่ง 明子 ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค ส่วนประโยค (7) เป็นประโยคที่แปลงเป็นกรรมวาจก 大輔 ซึ่งเป็นกรรมตรงในประโยคกรรมตรวจของประโยค (6) จึงเปลี่ยนมาทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคกรรมวาจกในประโยค (7) ส่งผลให้ 大輔 กลายเป็นตัวถูกอ้างถึงของ 自分 Hasegawa อธิบายเพิ่มเติมว่า แม้ว่า 明子 ในประโยค (7) จะเป็นผู้กระทำกริยา しかる ‘ตำหนิ ดู ว่ากล่าว’ แต่ไม่สามารถกล่าวได้ว่า 明子 เป็นตัวถูกอ้างถึงของ 自分 ได้

จากคำอธิบายข้างต้น Hasegawa จึงกล่าวสรุปว่า สถานที่ที่ 大輔 ถูกตำหนิของประโยค (6) และ (7) แตกต่าง กัน กล่าวคือ 自分の部屋 “ห้องของตัวเอง” ในประโยค (6) หมายถึง “ห้องของอากิโกะ” ส่วนประโยค (7) หมายถึง “ห้องของไคซูเกะ” หากแปลความหมายของทั้งประโยค ประโยค (6) มีความหมายว่า “อากิโกะตำหนิไคซูเกะที่ห้องของอากิโกะเอง” ในขณะที่ประโยค (7) มีความได้ว่า “ไคซูเกะถูกอากิโกะตำหนิที่ห้องของไคซูเกะ”

จากข้อสรุปของ Hasegawa ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า Hasegawa ตีความหมายของหน่วยนามร่วม 自分の部屋 ที่ย้อนแย้งกัน 自分 ที่ปรากฏในนามวลีของทั้งสองประโยคควรมีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากทั้งสองประโยคเป็นประโยคเทียบเคียงทางความหมายที่คล้ายคลึงกัน แต่ผ่านกระบวนการแปลงเป็นกรรมวาจก จึงกลายเป็นคนละหน่วยสร้างกัน ดังนั้น บุคคลที่เป็นเจ้าของห้องของทั้งสองประโยคควรเป็นบุคคลใดเพียงบุคคลหนึ่งเท่านั้นและต้องเป็นบุคคลเดียวกัน

ในทัศนคติของผู้เขียน ผู้เขียนคาดคะเนว่า Hasegawa อาจจะวิเคราะห์ตัวถูกอ้างถึงของ 自分 โดยพิจารณาจากตำแหน่งและลำดับคำที่ปรากฏของประธานในประโยค หากหน่วยนามร่วมปรากฏต้นประโยค และปรากฏหน้าตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน -が แสดงว่าหน่วยนามร่วมนั้นเป็นประธานของประโยค แต่การวิเคราะห์จากลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า หลักการดังกล่าวยังไม่สามารถใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตัวอ้างถึงของ 自分 ได้ โดยเฉพาะกรณี ที่ 自分 ปรากฏในหน่วยสร้างกรรมวาจก แม้ว่าหน่วยนามร่วมจะปรากฏต้นประโยค แต่ไม่ได้หมายความว่าหน่วยนามร่วมนั้นต้องมีหน้าที่เป็นประธานที่เป็นผู้กระทำเสมอไป

จากประโยค (6) และ (7) ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นประโยคที่มีโครงสร้างแตกต่างกัน โดยปรกติ กรณีที่โครงสร้างประโยคไม่เหมือนกัน ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์และบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมในประโยค ย่อมแตกต่างกันไปด้วย หากแปลความหมายของประโยคจากหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในประโยคกรรมวาจก ประโยค (7) คำกริยาในประโยคเป็นรูปถูกกระทำ しかられた ‘ถูกตำหนิ’ คำกริยาดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดบทบาททางความหมายให้กับหน่วยนามร่วมในประโยค ได้แก่ 大輔-が และ 明子-に หน่วยนามร่วม 大輔-が จะได้รับบทบาทเป็นผู้รับการกระทำ คือ เป็นผู้ถูกตำหนิ สำหรับหน่วยนามร่วม 明子-に จะได้รับบทบาททางความหมายเป็นผู้กระทำ โดย 明子-に เป็นผู้กระทำกริยา しかる ประโยค (7) สามารถแสดงเป็นแผนภาพแสดงบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมทั้งสองที่กำหนดโดยคำกริยา ได้ดังนี้

大輔が 明子に 自分の部屋で しかられた<agent,patient>.

จากคำอธิบายข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า หากวิเคราะห์ประโยคตามแนวคิดบทบาททางความหมาย ประธานที่เป็นผู้กระทำของประโยค (7) คือ 明子-に ไม่ใช่ 大輔-が และจะสังเกตได้ว่า ประธานที่เป็นผู้กระทำของประโยคไม่ได้ปรากฏอยู่ในตำแหน่งต้นประโยค จากคำอธิบายตามลำดับมาข้างต้น ผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่ Hasegawa วิเคราะห์และสรุปไว้ว่า 自分の部屋 ของทั้งสองประโยคที่เป็นประโยคกรรมวาจกและกรรมวาจก ไม่ใช่ห้องของบุคคลเดียวกัน หากวิเคราะห์ 自分 ตามแนวคิดของ Chomsky แสดงว่า ตัวถูกอ้างถึงของ 自分 ต้องเป็นประธานของประโยค และ 自分 ในประโยคกรรมวาจกต้องอ้างถึง 明子 ที่เป็นประธานที่เป็นผู้กระทำ ดังนั้น 自分の部屋 ในประโยค (7) จึงหมายถึง “ห้องของอากิโกะ” และมีความหมายเหมือนกับ 自分の部屋 ในประโยค (6)

ผลการวิเคราะห์ข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า 1) ประธานของประโยคไม่จำเป็นต้องปรากฏในตำแหน่งต้นประโยค และไม่จำเป็นต้องกำกับด้วยตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน -*wa* เสมอไป จะเห็นว่า กรณียุทธกรรมมาจาก ประโยค (7) ประธานที่เป็นผู้กระทำ จะกำกับด้วยตัวบ่งชี้การกกรรมรอง -*ni* 2) Hasegawa วิเคราะห์สองประโยค โดยใช้แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ โดยพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยค ทั้งนี้ Hasegawa ไม่ได้วิเคราะห์จากความหมายของประโยค กล่าวคือ ไม่ได้ใช้แนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายมาวิเคราะห์หน้าที่ของหน่วยนามร่วมที่ปรากฏภายในประโยค จึงส่งผลให้นำไปสู่ข้อสรุปในการตีความ 自分 ที่ปรากฏในประโยคกรรมตุ วากยและกรรมตุแตกต่างกัน

ในหัวข้อลำดับถัดไป จะนำเสนอบทบาทของบทบาททางความหมายของหน่วยสร้างก่อเหตุ เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของบทบาททางความหมายมากยิ่งขึ้น

หน่วยสร้างก่อเหตุ

หน่วยสร้างก่อเหตุ (causative construction) เป็นหน่วยสร้างที่จัดอยู่ในหมวดหมู่ไวยากรณ์ประเภท “วากย” (voice) เช่นเดียวกับหน่วยสร้างกรรมตุ วากย ทั้งสองหน่วยสร้างมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาททางความหมายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บทบาททางความหมายแสดงถึงสภาพของหน่วยนามร่วมในประโยคว่ามีบทบาทอย่างไรในสถานการณ์หรือเหตุการณ์หนึ่ง ๆ หลักการทั่วไปในการใช้หน่วยสร้างก่อเหตุหรือประโยคให้กระทำ เป็นการใช้ในลักษณะที่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำให้บางสิ่งบางอย่าง ลองพิจารณาประโยคให้กระทำ ดังนี้

(8) お母さんは 子どもに たくさん 野菜を 食べさせた。

(9) お父さんは 弟に好きなことを やらせた。

(10) 息子は 娘を 泣かせたので、父に しまわれた。

หากวิเคราะห์ประโยค (8) ด้วยแนวคิดบทบาททางความหมาย ความหมายของคำกริยารูปก่อเหตุ 食べさせた จะเป็นสิ่งที่กำหนดหน่วยนามร่วมเพื่อให้ประโยคมีใจความสมบูรณ์ จำนวน 3 หน่วย ได้แก่ お母さん、子ども และ 野菜 แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะหน่วยนามร่วมที่เป็นผู้มีส่วนร่วมที่เป็นบุคคล ได้แก่ お母さん และ 子ども ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยนามร่วมที่เป็นบุคคลเป็นหน่วยนามหลักและก่อให้เกิดความสับสนในการใช้และตีความหมายของหน่วยสร้างก่อเหตุ เมื่อพิจารณาความหมายของประโยคที่ว่า “แม่ (บังคับ) ให้ลูกกินผัก” จะเห็นว่า คำว่า お母さん- は ได้รับบทบาททางความหมายจากคำกริยาก่อเหตุให้เป็นผู้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ โดยเป็นผู้สั่งให้ลูกกระทำการ 食べる ส่วนหน่วยนามร่วมที่ได้รับบทบาททางความหมายให้เป็นผู้กระทำการคือ 子ども- に ซึ่งเป็นผู้กระทำการ 食べる 子ども- に ในประโยค (8) จึงทำหน้าที่เป็นประธานที่เป็นผู้กระทำ และตำแหน่งที่ปรากฏ ไม่ได้ปรากฏอยู่ต้นประโยคเช่นเดียวกับประธานที่เป็นผู้กระทำของหน่วยสร้างกรรมตุ วากย โดยเฉพาะประโยคถูกกระทำแบบตรง

ประโยคให้กระทำ ประโยค (8) แสดงเป็นแผนภาพแสดงบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมทั้งสองที่กำหนดโดยคำกริยา ได้ดังนี้

お母さんは 子どもに たくさん 野菜を 食べさせた<agent,causer>。

ในทำนองเดียวกัน ประโยค (9) สามารถอธิบายถึงบทบาททางความหมายในการตีความประโยคได้ในลักษณะเดียวกับประโยค (8) ส่วนประโยค (10) จะเห็นว่า คำกริยาก่อเกิดเหตุ 泣< เป็นชนิดของคำกริยาที่แตกต่างจากคำกริยาในประโยค (8) และ (9) โดยที่คำกริยาก่อเกิดเหตุดังกล่าวเป็นอกรรมกริยาที่แสดงความรู้สึก ดังนั้น ตรงตำแหน่งของหน่วยนามร่วมที่เป็นผู้แสดงความรู้สึก จะใช้ตัวบ่งชี้การกรรมตรง (accusative case) -を แทนการใช้ตัวบ่งชี้การกรรมรอง -に

หากพิจารณาความหมายของประโยค (10) ซ้ำให้เห็นว่า รูปกริยาก่อเกิดเหตุ 泣かせた จะเป็นตัวกำหนดบทบาททางความหมายให้กับหน่วยนามร่วม 息子 และ 娘 โดยที่ 息子 ได้รับบทบาททางความหมายให้เป็นผู้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ กล่าวคือ 息子 เป็นผู้ส่งผ่านความรู้สึกไปยัง 娘 ซึ่ง 娘 ได้รับบทบาททางความหมายให้เป็นผู้รับความรู้สึกจากการร้องไห้ หรือกล่าวได้ว่า 娘 ทำหน้าที่เป็นผู้ประสบ (experiencer) ประโยค (10) เป็นสิ่งที่สนับสนุนและชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้ 息子 จะปรากฏต้นประโยค และกำกับด้วยตัวบ่งชี้หัวเรื่อง -は แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นประธานที่เป็นผู้กระทำแต่อย่างใด นอกจากนี้ จะเห็นว่า ประธานของประโยค อาจทำหน้าที่เป็นผู้กระทำหรือผู้ประสบก็ได้

จากที่ได้นำเสนอถึงบทบาทและความสำคัญของบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในประโยคกรรมวาจกและประโยคให้กระทำ ซ้ำให้เห็นถึงบทบาททางความหมายว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ควรนำไปใช้อธิบายไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น โดยเฉพาะไวยากรณ์ของสองหัวข้อดังกล่าว และจากสิ่งที่ได้นำเสนอมา สามารถสรุปตัวบ่งชี้การกที่บ่งชี้ว่าหน่วยนามร่วมที่เป็นประธานผู้กระทำกริยาของหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวบ่งชี้การกแสดงประธานผู้กระทำกริยาของหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ

หน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์	ตัวอย่างประโยค	ตัวบ่งชี้การกแสดงประธานผู้กระทำกริยา
หน่วยสร้างกรรมวาจก (เฉพาะประโยคกรรมวาจกแบบตรง)	昨日 タワンさんは お寺で <u>だれかに</u> くつを 間違えられた。	に
หน่วยสร้างก่อเหตุ	a) お父さんは 弟に <u>好きなことを</u> やらせた。 b) 息子は 娘を <u>泣かせたので</u> 、父に しかられた。	に を (แสดงถึงประธานผู้ประสบ)

จากหน้าที่ของหน่วยนามร่วมของทั้งสองหน่วยสร้าง เพื่อไม่ให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นเกิดความสับสนกับคำว่าประธาน โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างประโยคพื้นฐานที่เรียงลำดับประโยคแบบประธาน-กรรม-กริยา ผู้เขียนขอเสนอแนะโครงสร้างประโยคในลักษณะเชิงบทบาททางความหมาย (ไม่ใช่ลักษณะเชิงโครงสร้างประโยคแบบ SOV) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอธิบายการใช้หน่วยสร้างกรรมวาจก เฉพาะประโยคกรรมวาจกแบบตรง และหน่วยสร้างก่อเหตุ ดังนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างประโยคในลักษณะเชิงบทบาททางความหมายของหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ

หน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์	โครงสร้างประโยค
หน่วยสร้างกรรมวาจก	P は A に V _{รูปถูกกระทำ}
หน่วยสร้างก่อเหตุ	C は A に V _{รูปให้กระทำ} C は E を V _{รูปให้กระทำ}

P = patient (ผู้รับการกระทำ)

A = agent (ผู้กระทำ)

C = causer (ผู้ก่อให้เกิดการกระทำ/เหตุการณ์)

E = experiencer (ผู้ประสบ)

บทสรุป

บทความนี้มุ่งนำเสนอความสำคัญของ "บทบาททางความหมาย" (semantic role) ในฐานะที่เป็นกลไกหลักที่มีความสำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างภาคแสดงและหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในประโยค โดยเป็นกุญแจสำคัญในการคลี่คลายความซับซ้อนของไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นที่ผู้เรียนอาจยึดติดกับโครงสร้างการเรียงคำแบบ SOV และตีความว่านามวลีต้นประโยคต้องเป็นผู้กระทำเสมอ

การนำแนวคิดบทบาททางความหมายมาประยุกต์ใช้ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์หน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่ซับซ้อน เช่น หน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุ ผ่านการจัดลำดับขั้นของบทบาททางความหมายเพื่อระบุผู้กระทำ ผู้รับการกระทำ ผู้ก่อให้เกิดการกระทำ ผู้ประสบที่แท้จริงได้อย่างแม่นยำ การวิเคราะห์โดยใช้เฉพาะแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ เช่น ประธาน กรรม ไม่สามารถอธิบายความเชื่อมโยงเชิงลึกในหน่วยสร้างกรรมวาจกและหน่วยสร้างก่อเหตุได้ นามวลีที่เป็นประธานทางไวยากรณ์ (grammatical subject) อาจไม่ได้ทำหน้าที่เป็นประธานที่เป็นผู้กระทำเสมอไป แต่อาจเป็นผู้รับการกระทำ ผู้ก่อให้เกิดการกระทำ หรือผู้ประสบ อีกทั้งบทบาททางความหมายยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดความคลุมเครือทางความหมายของสรรพนามสะท้อน 自分 ที่ปรากฏในประโยคกรรมวาจก โดยชี้ให้เห็นว่า ประธานที่เป็นผู้กระทำไม่จำเป็นต้องปรากฏอยู่ต้นประโยคเสมอไป ตลอดจนไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับตัวบ่งชี้การกแสดงประธาน หรือตัวบ่งชี้หัวเรื่อง การวิเคราะห์ผ่านบทบาททางความหมายช่วยโต้แย้งข้อสรุปเดิม เช่น ผลงานวิจัยของ Hasegawa ที่อาจคลาดเคลื่อนจากการยึดติดเพียงโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยค

จากที่กล่าวมา ชี้ให้เห็นว่า หากนำแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายไปใช้เป็นแนวทางในการสอนหัวข้อไวยากรณ์ โดยเฉพาะประโยคกรรมวาจกและประโยคให้กระทำ จะช่วยให้ผู้เรียนจำแนก "ผู้กระทำที่แท้จริง" ออกจาก "หน้าที่ทางไวยากรณ์" ได้อย่างแม่นยำและชัดเจน ดังนั้น การบูรณาการบทบาททางความหมายเข้ากับการสอนจึงเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนรู้แบบท่องจำกฎเกณฑ์ ไปสู่การทำความเข้าใจโครงสร้างประโยคอย่างเป็นระบบ ตลอดจนแนวคิดเรื่องบทบาททางความหมายยังช่วยลดความสับสนให้กับผู้เรียนในการใช้ตัวบ่งชี้การกหรือคำช่วยในหน่วยสร้างที่ซับซ้อนได้อย่างถูกต้องตามหน้าที่ทางความหมายที่แท้จริง ตลอดจนเข้าใจโครงสร้างภาษาญี่ปุ่นอย่างเป็นระบบได้อย่างถูกต้อง "การเข้าใจบทบาททางความหมาย คือ การมองข้ามลำดับคำที่ปรากฏในประโยค เพื่อเข้าถึงหัวใจของความสัมพันธ์เชิงแนวคิดในโลกแห่งความเป็นจริงที่ภาษานั้นสื่อออกมา"

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เลหาบุณณกิจ คะตะกิริ. (2565). *มองภาษาญี่ปุ่นผ่านการเปรียบเทียบ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริดา เมธิภาคยางกูร. (2565). *การศึกษาลักษณะทางวากยสัมพันธ์และสัมพันธ์สารของ 'jibun' ในภาษาญี่ปุ่น* วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป)* ฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2011). *An introduction to language (9th ed.)*. Boston, MA: Wadsworth, Cengage Learning.

- Hasegawa, N. (1999). *Seisei Nihongogaku Nyuumon*. Tokyo: Taishukan.
- Kijima, H., Shibahara, T., & Hatta, N. (2019). *มะรุโกะโตะ ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ขั้นต้นกลาง A2/B1*. Tokyo: Sanshusha Publishing.
- O'Grady, W. (2004). *The syntax files: An introductory survey of basic syntactic concepts and phenomena*. Victoria, BC, Canada: University of Victoria.
- Payne, T.E. (1997). *Describing morphosyntax: a guide for field linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tallerman, M. (2020). *Understanding syntax (5th ed.)*. New York: Routledge.
- Timyam, N. (2022). *An introduction to English syntax*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Van Valin, Jr., R. D. (2001). *An introduction to syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 外崎すみこ (2005). 『日本語述語の統語構造と語形成』 ひつじ書房.
- 富田英夫 (2007). 『日本語文法の要点』 くろしお出版.

คำแนะนำในการส่งต้นฉบับวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย

เรียนท่านผู้ที่จะส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยขอเรียนเชิญท่านผู้สนใจส่งบทความที่มีเนื้อหาทางศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย บทความของท่านต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ในระหว่างการรอพิจารณาจากวารสารอื่น และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจทานแก้ไขต้นฉบับตามเกณฑ์

ประเภทของบทความที่รับ

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย แบ่งเนื้อหาของวารสารออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ต้องไม่เกิน 1 ปี) เรื่องละประมาณ 20 - 25 หน้ากระดาษ ขนาด A4
2. บทความทางวิชาการ เรื่องละประมาณ 15 - 20 หน้ากระดาษ ขนาด A4

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วย Microsoft Word ตัวอักษร TH SarabunPsk ขนาดตัวอักษร 15 พอยต์ (Point) ใช้กระดาษขนาด A4
2. การใช้ภาษาอังกฤษ ควรใช้เฉพาะคำที่ยังไม่มีคำแปลเป็นภาษาไทย หรือแปลแล้วยังไม่ได้ความหมายชัดเจน ให้เขียนภาษาไทยทับศัพท์และวงเล็บภาษาอังกฤษกำกับ
3. บทความที่เป็นรายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ให้พิมพ์เรียงลำดับดังนี้
 - 3.1 ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.2 ชื่อผู้ทำวิจัย (Author) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และอีเมลที่ติดต่อได้
 - 3.3 หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.4 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษไม่เกิน 250 คำ
 - 3.5 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญหรือวลีสั้น ๆ เพียง 2-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.6 บทนำ (Introduction)
 - 3.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)
 - 3.8 วิธีดำเนินงานวิจัย (Method)
 - 3.9 ผลการวิจัย (Result)
 - 3.10 การอภิปรายผล (Discussion) และข้อเสนอแนะ
 - 3.11 องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย
 - 3.12 การอ้างอิง (Citation) และบรรณานุกรม (References) ใช้ระบบ APA 6 ให้เรียงตามลำดับอักษรไทย ก่อนอังกฤษ
4. บทความวิชาการ ให้พิมพ์เรียงลำดับดังนี้
 - 4.1 ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.2 ชื่อผู้เขียน (Author) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.3 หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด (Affiliation) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.4 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษไม่เกิน 250 คำ
 - 4.5 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญหรือวลีสั้น ๆ เพียง 2-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.6 บทนำ (Introduction)
 - 4.7 เนื้อหา (Body of Knowledge)

4.8 บทสรุป (Conclusions)

4.9 การอ้างอิง (Citation) และบรรณานุกรม (References) ใช้ระบบ APA 6 ให้เรียงตามลำดับอักษรไทยก่อนอังกฤษ

ตัวอย่าง การจัดหน้ากระดาษ

1.3 นิ้ว		18 pt	
ชื่อเรื่องภาษาไทย		ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ	
1 นิ้ว		14 pt	
ชื่อผู้เขียนภาษาไทย(ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ)		หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทย	
หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษ		1 นิ้ว	
บทคัดย่อภาษาไทย		บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	
.....ไม่เกิน 250 คำ.....		ไม่เกิน 250 คำ.....	
.....			
.....			
.....			
คำสำคัญ:			
Abstract			
.....ไม่เกิน 250 คำ.....			
.....			
.....			
.....			
Keyword:			
1 นิ้ว		1 นิ้ว	

1.3 ชั่วโมง

บทนำ

1 ชั่วโมง

(การอ้างอิง ดูการลงรายการในเอกสาร Citation APA 6)

1 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

1 ชั่วโมง

1.3 ข้อ

ผลการวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

1 ข้อ

การอภิปรายผล

.....

.....

.....

.....

1 ข้อ

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1 ข้อ

1.3 ข้อ

1 ข้อ

เอกสารอ้างอิง

1 ข้อ

1 ข้อ

การอ้างอิง

รายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรมในวารสารศิลปศาสตรวิชาการและวิจัย นี้ใช้ตามรูปแบบ APA การอ้างอิงแบบนามปี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา ดังตัวอย่างเช่น

ธีรโชติ เกิดแก้ว (2547, น. 55) หรือ (ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2547 น. 55)

Ruth Benedict (1995, p. 23) หรือ (Ruth Benedict, 1995 p. 23)

2. รายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรม

ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2547). *พระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สือตะวัน.

Ruth Benedict. (1995). *Pattern of Culture*. New York: St. Martin's Press.

หมายเหตุ: ดูรายละเอียดการเขียนรายงานและการอ้างอิงได้ใน

URL: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/about/submissions>

ประกาศเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

1. กรณีบทความที่เป็นบทความวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาจะต้องผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนและต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษารับรองมาด้วย จึงจะได้รับพิจารณาจากกองบรรณาธิการเพื่อเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต่อไป

2. เนื้อหาและข้อมูลในบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฯ ถือเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง ซึ่งกองบรรณาธิการวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยหรือร่วมรับผิดชอบใดๆ

3. บทความ ข้อมูล เนื้อหา รูปภาพ ฯลฯ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฯ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารฯ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำเนื้อหาทั้งหมดหรือบางส่วนไปเผยแพร่หรือใช้ประโยชน์ในรูปแบบใด ๆ จะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากวารสารฯ ก่อน

การส่งต้นฉบับ

ส่งไฟล์ข้อมูลบทความผ่านระบบออนไลน์ Thai Journals Online (Thaijo) ได้ที่ URL: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/about/submissions> สำหรับบทความที่ผ่านการพิจารณาและเกณฑ์การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

สำหรับผู้ที่จะตีพิมพ์บทความลงในวารสารศิลปศาสตรวิชาวารสารและวิจัยนั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความเรื่องละ **4,500 บาท** เพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่จะพิจารณาคุณภาพทางวิชาการของบทความและค่าดำเนินการอื่น ๆ โดยสามารถจ่ายได้ตามช่องทางต่อไปนี้

การชำระเงิน

- ☐ เช็คขีดคร่อม ส่งจ่ายในนามมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ธนาคาร..... สาขา.....
เลขที่..... ลงวันที่.....
- ☐ โอนเงินผ่านบัญชีธนาคารธนาชาติ สาขามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ชื่อบัญชีมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ บัญชีออมทรัพย์ เลขบัญชี 168-2-00999-7 กรณีโอนเงินกรุณาส่งแฟกซ์ใบโอนเงินมาพร้อมลงรายมือชื่อกำกับด้วย กรณีที่สมัครเป็นสมาชิกวารสารให้ส่งมาพร้อมกับใบสมัครสมาชิกด้วย โทรสาร 0-2312-6417 หรือ ส่งมายังกองบรรณาธิการ วารสารศิลปศาสตรวิชาวารสารและวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 18/18 ถนนเทพรัตน (บางนา-ตราด) กิโลเมตรที่ 18 ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10540
- ☐ ชำระเงินสดที่สำนักงานเลขานุการคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
จึงเรียนมาเพื่อทราบ

Imus

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์
หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรวิชาวารสารและวิจัย

**แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย**

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ข้าพเจ้า (ชื่อ -สกุล)

(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ)

- ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์
☐ ดร. ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

สถาบันหรือหน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้สะดวก)

.....
.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....
.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....
.....

ประเภทของบทความ

- ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

- ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

- ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่ระบุชื่อในผลงาน

บทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และข้าพเจ้าจะไม่นำบทความนี้ส่งไปเพื่อพิจารณา
ลงตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความต้นฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศิลป
ศาสตร์วิชาการและวิจัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

.....ลายมือชื่อเจ้าของบทความ

(.....)

วันที่

แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/ วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ข้าพเจ้า ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
☐ อาจารย์ ☐ ดร.

ชื่อ - สกุล

สถาบันหรือหน่วยงานที่สังกัด.....

.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อ)

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ของนักศึกษา/นิสิต ชื่อ -สกุล

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

.....ลายมือชื่อ

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษา

วันที่